

Datum 13 april 2026

Onderwerp Besluit op Woo-verzoek

Behandeld door [redacted]

Ons kenmerk Z24-4424 / D26-11524

Uw kenmerk -

Bijlagen 2 (inclusief documentenset)

Geachte [redacted]

Op 31 mei 2024 heeft u een verzoek op grond van de Wet open overheid (Woo) ingediend. In dit verzoek vraagt u om: alle (concept) documenten/informatie te openbaren, die gaan over, betrekking hebben op wolvenconsulent over wolven, wolvenaanvallen en preventie in natuurgebieden van Staatsbosbeheer in de Provincie Drenthe inclusief Drents Friese Wold. De periode waar het verzoek op ziet, loopt van 1 januari 2018 tot en met 31 mei 2024.

Met deze brief besluit ik op uw Woo-verzoek en leest u hoe ik tot dit besluit ben gekomen. Ook geef ik u informatie over wat u kunt doen als u het niet eens bent met dit besluit.

Besluit

Ik besluit tegemoet te komen aan uw verzoek en 155 documenten (deels) openbaar te maken. In de bijlage bij dit besluit treft u de documenten en een overzicht hiervan aan. Ik heb voor de duidelijkheid de bijlagen genummerd. De nummers op het overzicht komen overeen met de nummers op de documenten.

In de bijgevoegde stukken heb ik een deel van de informatie onleesbaar gemaakt. Voor de motivering verwijs ik u naar het kopje 'Wat niet openbaar is gemaakt'. Per onleesbaar gemaakt onderdeel is aangegeven op grond van welk wetsartikel uit de Woo informatie niet openbaar wordt gemaakt.

De bijgevoegde documenten stuur ik direct bij dit besluit mee, omdat ik, mede naar aanleiding van de door mij ontvangen zienswijze, niet verwacht dat er bezwaar is tegen openbaarmaking van de documenten.

Nu ik mijn besluit binnen de door de rechtbank bepaalde termijn heb genomen, is er geen dwangsom verbeurd. Ik zal u wel het betaalde griffiegeld vergoeden.

Wat aan dit besluit vooraf is gegaan

Op 6 juni 2024 is per brief de ontvangstbevestiging van uw Woo-verzoek verzonden. In deze brief is aangegeven dat ik ervan uitga dat u naar documenten op zoek bent, die betrekking hebben op of gaan over de wolvenconsulent in Drenthe. In uw verzoek heeft u de naam van deze persoon genoemd. Vanwege de privacy van deze persoon verwijs ik in dit besluit naar de wolvenconsulent in Drenthe.

Op 24 juni 2024 heb ik u per brief geïnformeerd dat de oorspronkelijke beslistermijn met twee weken is verdaagd naar 12 juli 2024, omdat de behandeling van uw verzoek meer tijd in beslag nam dan gedacht.

De wettelijke behandeltermijn van uw verzoek is daarmee inmiddels al geruime tijd verstreken. Het Woo-team van Staatsbosbeheer heeft helaas te maken gehad met onderbezetting en diverse personele wisselingen. Hierdoor is uw verzoek niet zo snel behandeld als gewild. Ik bied daarom mijn oprechte verontschuldiging aan voor uw lange wachttijd.

Op 2 november 2025 heeft de rechtspersoon Van Straaten Research een klacht ingediend bij de Raad van Toezicht van Staatsbosbeheer. Daarbij is een ingebrekestelling ingediend wegens het niet tijdig nemen van een besluit op onder meer dit Woo-verzoek¹. Daarnaast heeft Van Straaten Research gevraagd om een overzicht van de nog bij Staatsbosbeheer openstaande Woo-verzoeken die door haar zijn ingediend. Deze brief van 2 november 2025 is op 11 november 2025 bij Staatsbosbeheer binnengekomen.

Op 20 november 2025 is de ontvangst van de klacht bevestigd. In deze brief staat dat de klacht en de ingebrekestelling zijn doorgestuurd naar de algemeen directeur van Staatsbosbeheer.

Op 22 januari 2026 is een reactie op de klacht aan Van Straaten Research gestuurd. In deze brief staat ook welke Woo-verzoeken nog openstonden op dat moment en wat daarvan de status was. Verder is in die brief toegelicht waarom de afhandeling van deze verzoeken langer heeft geduurd en wat kan worden verwacht van de verdere afhandeling.

Op 30 januari 2026 heeft Staatsbosbeheer de brief van de rechtbank Haarlem ontvangen waarin staat dat Van Straaten Research een beroep heeft ingediend wegens het niet tijdig beslissen op enkele Woo-verzoeken, waaronder ook het Woo-verzoek waar dit besluit op ziet.

Op 12 februari 2026 heeft de rechtbank kenbaar gemaakt dat het ingediende beroep wordt gesplitst (in vijf aparte zaken). Het beroep dat ziet op het Woo-verzoek dat centraal staat in dit besluit, heeft van de rechtbank het zaakkenmerk HAA 26/1033 WOO gekregen

Op 12 maart 2026 zijn derde-belanghebbenden in de gelegenheid gesteld een zienswijze te geven voor het openbaar maken van de stukken. Eén derde-belanghebbenden heeft aangegeven geen bezwaar te hebben tegen openbaarmaking van de stukken op voorgestelde wijze. Eén derde-belanghebbenden heeft aangegeven dat er nog enkele namen in het document leesbaar zouden zijn. Verderop in deze brief licht ik de zienswijze nader toe. Twee derde-belanghebbenden hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen.

Op 2 april 2026 heeft de rechtbank uitspraak gedaan en uw beroep kennelijk gegrond verklaard. De rechtbank heeft bepaald dat ik binnen twee weken na het verzenden van deze uitspraak alsnog een besluit moet nemen

¹ In de brief staat dat de ingebrekestelling ziet op de nog openstaande Woo-verzoeken.

oftewel uiterlijk op 16 april 2026. Zo niet dan verbeur ik een dwangsom van € 100 per dag met een maximum van € 15.000. Verder ben ik u het betaalde griffiegeld verschuldigd.

Uw Woo-verzoek

Het moment waarop u uw verzoek heeft gedaan, heeft gevolgen voor naar welke documenten zijn gezocht. Een Woo-verzoek kan nooit gaan over documenten die na het opsturen van uw verzoek zijn geschreven.² Dit houdt in dat documenten die later zijn gemaakt dan de datum van uw verzoek, 31 mei 2024, niet zijn meegenomen bij de behandeling van uw Woo-verzoek.

Resultaten onderzoek

Ik heb uitgebreid onderzoek gedaan of Staatsbosbeheer de documenten heeft waarop uw Woo-verzoek betrekking heeft. Hiervoor heb ik in het digitaal archiveringssysteem (360) gezocht op in ieder geval de naam van de wolvenconsulten in Drenthe, “wolvenconsultent” en “wolvenaanvallen” in combinatie met “Drenthe”. Daarnaast heb ik betrokken collega’s geraadpleegd.

Ik heb 229 documenten gevonden.

Eén document is dubbel aangetroffen. Om die reden heb ik dit document niet bijgevoegd. In het documenten overzicht heb ik aangegeven welk document het betreft.

Er zijn 47 documenten aangetroffen die zijn beoordeeld in het kader van uw Woo-verzoek betreffende de wolf in het Drents Friese Wold. Ik verwijs u ten aanzien van de beoordeling van deze documenten naar het besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340 d.d. 7 april 2026 dat u inmiddels heeft ontvangen. In het documentenoverzicht is aangegeven welke documenten het betreffen.

Er is tevens een whatsapp gesprek gevonden. Een deel van dit gesprek is reeds via het besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340 d.d. 7 april 2026 openbaar gemaakt. Het gedeelte dat buiten de reikwijdte van het betreffende verzoek valt, maak ik in dit besluit deels openbaar.

Zienswijze

Eén derde-belanghebbende heeft een beroep op het artikel 5.1, lid 1 sub e van de Woo gedaan. Zij heeft aangegeven dat vermoedelijk per abuis nog een achternaam leesbaar was. Dit bleek inderdaad het geval te zijn. Deze informatie is daarom alsnog onleesbaar gemaakt op grond van artikel 5.1, lid 1 sub e van de Woo. Ik ben van mening dat het belang van bescherming van de persoonlijk levenssfeer in dit geval zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid, omdat deze informatie direct te herleiden is naar een persoon.

Daarnaast heeft zij geconstateerd dat een naam en het e-mailadres van ander persoon nog leesbaar was. Dit betreft een persoon die uit hoofde van zijn functie in de openbaarheid treedt. Om die reden is de betreffende naam leesbaar gehouden. Het e-mailadres is daarentegen wel onleesbaar gemaakt op grond van artikel 5.1, lid 1 sub e van de Woo. Ook hier ben ik van mening dat het belang van bescherming van de persoonlijk levenssfeer in dit geval zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid, omdat dit de privacy van de betrokken persoon kan schenden.

Wat niet openbaar is gemaakt

Het uitgangspunt van de Woo is dat overheidsinformatie zoveel mogelijk openbaar wordt gemaakt als daar om wordt verzocht. Hierop zijn enkele uitzonderingen, die aan openbaarmaking in de weg (kunnen) staan.

² ECLI:NL:RVS:2015:623.

Openbaarmaking van bepaalde informatie wordt dan onder omstandigheden geweigerd. De voor dit besluit relevante uitzonderingsgronden komen hierna aan bod.

Reeds openbaar

Een deel van de documenten met de nummers 9, 18, 30-31, 53-62, 66-69, 89-90, 106-108, 117-118, 128, 130, 134-135, 147-148, 152-153, 162-163, 168-169, 178, 180, 188, 192-193, 195-197, 199 en 203 t/m 228 zijn reeds openbaar en voor iedereen beschikbaar. De Woo is niet van toepassing op documenten die al openbaar zijn. In plaats daarvan volsta ik met een verwijzing naar de vindplaatsen. In het documentenoverzicht kunt u zien om welke documenten het gaat en waar u deze documenten kunt vinden.

De eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, artikel 5.1, lid 2 sub e, Woo

De documenten die vallen onder uw verzoek bevatten persoonsgegevens. Deze persoonsgegevens worden op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en sub e, Woo niet openbaar gemaakt als het belang hiervan zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. In de documenten staan persoonsgegevens zoals voor- en achternamen, adres- en contactgegevens, handtekeningen, e-mailadressen en telefoonnummers van zowel personen binnen als buiten Staatsbosbeheer. Van openbaarmaking hiervan wordt, in lijn met vaste rechtspraak, meestal afgezien.³ Ook in dit geval ben ik van mening dat het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Ik vind het belangrijk dat de identiteit van de betreffende personen niet bekend wordt, omdat dit hun privacy kan schenden.

Namen van personen die in hun functie in de openbaarheid treden, worden wel openbaar gemaakt. Daarnaast heb ik ervoor gekozen om, in de gevallen waarbij zonder onevenredige inspanning te herleiden is om welke persoon het gaat, de functietitels en werkdagen van deze personen onleesbaar te maken⁴. Ook zijn alle handtekeningen onleesbaar gemaakt om identiteitsfraude te voorkomen.

Goed functioneren van Staatsbosbeheer, artikel 5.1, lid 2 sub i, Woo

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder i, van de Woo kan ik besluiten om informatie niet openbaar te maken wanneer dit het goed functioneren van de Staat of andere overheden schaadt en dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. In een aantal documenten zijn (inlog)gegevens van een vergadering (via Teams) zichtbaar. Uit veiligheidsoverwegingen zijn deze gegevens onleesbaar gemaakt, omdat niet kan worden uitgesloten dat derden met deze gegevens toegang kunnen verschaffen tot (toekomstige) vergaderingen of vergaderreeksen. Hierbij merk ik op dat deze informatie niet de inhoud van uw verzoek raakt.

Buiten reikwijdte verzoek

Informatie die niet onder de reikwijdte van uw verzoek valt, maar wel in de documenten is opgenomen, maak ik niet openbaar.⁵ Het gaat hier bijvoorbeeld om privésituaties van betrokken personen. Deze passages zijn onleesbaar gemaakt.

Dwangsom

De rechter heeft bepaald dat ik uiterlijk 16 april 2026 een besluit moet nemen. Dat heb ik gedaan. Hierdoor ben ik u geen dwangsom verschuldigd. Ik zal opdracht geven het door u betaalde griffiegeld van € 200 aan u over te maken.

³ ECLI:NL:RVS:2018:321.

⁴ ECLI:NL:RVS:2009:BJ8937.

⁵ ECLI:NL:RVS:2018:1356.

Rechtsmiddelen

Indien u het met dit besluit niet eens bent, kunt u binnen zes weken na de datum van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. Ook een andere belanghebbende kan tegen dit besluit bezwaar maken.

Het bezwaarschrift kan worden gestuurd aan de Directeur Staatsbosbeheer, Postbus 2, 3800 AA Amersfoort. Uw bezwaarschrift kunt u ook per e-mail versturen naar info@staatsbosbeheer.nl. U wordt verzocht een afschrift van dit besluit bij het bezwaarschrift te voegen.

Een bezwaarschrift moet zijn **ondertekend** en bevat tenminste:

- uw naam en adres;
- een datum;
- een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht;
- de redenen waarom u het niet eens bent met het besluit.

Het niet voldoen aan deze eisen kan leiden tot niet-ontvankelijkheid van het bezwaarschrift. Dat betekent dat uw bezwaar niet inhoudelijk wordt behandeld.

Als u nog vragen heeft, kunt u contact opnemen met [redacted] of Woo@staatsbosbeheer.nl.

Met vriendelijke groet,

[redacted] bosbeheer, namens deze,

drs.ing. C.M.J. te Boome
directeur Terreinbeheer & Ontwikkeling (wnd)

Inventarislijst

Document nummer	Bestandsnaam import	Weigeringsgrond	Openbaar
1	andere locatie.msg	5.1.2.e	
2	advies aan GS.msg	5.1.2.e	
3	Advies Gebiedscommissie Wolf Drenthe april 2024 laatste versie.docx	5.1.2.e	
4	Actielijst.msg	5.1.2.e	
5	Totale Actielijst Gebiedscommissie Wolf.docx	5.1.2.e	
6	FW_TBO's & omgang met de wolf.msg	5.1.2.e	
7	Verslag TBO's & omgang met de wolf 16 november 2023.pdf	5.1.2.e	
8	RE_Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april.msg	5.1.2.e	
9	RE_Draaiboek wolf NM Friesland.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
10	FW_Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
11	Verslag 20 september 2023.docx	5.1.2.e	
12	240604 idv mail.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
13	concept folder wolvenconsulent.docx	5.1.2.e	
14	Bericht Uitslag DNA-analyse wolf Wapse.msg	5.1.2.e	
15	Canceled_Gebiedscommissie Wolf Drenthe.msg	5.1.2.e	
16	Bijeenkomst Rundveehouders.msg	5.1.2.e	
17	Uitnodiging praktijksessie rundveehouders.pdf	5.1.2.e	
18	Bijeenkomst 27 mei zaterdag aanstaande.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
19	Extra vergaderdata.msg	5.1.2.e	
20	FW_Actielijst.msg	5.1.2.e	
21	Bedankt & volgend.msg	5.1.2.e	
22	FW_Consultatie Noord-Nederland Wolf.msg	5.1.2.e;Buiten reikwijdte	
23	FW_Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
24	FW_grote grazers.msg	5.1.2.e	
25	FW_Petitie Wolf-Drenthe.msg	5.1.2.e	
26	FW_Deskundigengroep Wolf.msg	5.1.2.e	
27	wolfoverlegProvTbo25052023.docx	5.1.2.e	
28	20230525 Deskundigengroep.docx	5.1.2.e	
29	FW_Declaratie eerste kwartaal 2024.msg	5.1.2.e	
30	FW_Update praktijkssies hobbyhouders.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
31	FW_Voordracht wolvenconsulent.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
32	FW_voorstel onderzoek.msg	5.1.2.e	
33	FW_wolvenaanval Bargerveen.msg	5.1.2.e	
34	Woordvoeringslijn wolven Drenthe.docx	5.1.2.e	
35	FW_TBO's & omgang met de wolf.msg	5.1.2.e	
36	FW_Wolvenconsulent.msg	5.1.2.e	
37	FW_Verslag bijeenkomst Ekehaar (32).msg	5.1.2.e	
38	Fwd_Demo voor rundveehouders in Wapse_.msg	5.1.2.e	
39	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf (9).msg	5.1.2.e	
40	Fwd_Fwd_BOR en wolfwerende hekken.msg	5.1.2.e	
41	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e	
42	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf (8).msg	5.1.2.e	
43	Gebiedscommissie Wolf (98).msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
44	Fwd_subsidie wolfwerende maatregelen.msg; links in e-mail buiten reikwijdte	5.1.2.e	
45	Gebiedscommissie Wolf (143).msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
46	Gebiedscommissie Wolf - fysiek.msg	5.1.2.e	
47	Ingelaste (digitale) bijeenkomst.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
48	Gebiedscommissie Wolf Drenthe.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
49	Ingelast overleg volgende week.msg	5.1.2.e	
50	Nieuw IPO wolvendraaiplan 2022.msg	5.1.2.e	
51	brief aan P. Drenth.docx	5.1.2.e	
52	Beleidskeuzes_IPO_wolvenplan_2022.pdf		
53	Documenten aanpassen rasters.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
54	Drentsche Aa Rasters Drentsche Aa.docx		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
55	Aanpassen schapenrasters irt wolf.xlsx		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
56	Hondsrug Overzicht begrazingsgebieden Gieten-Borger Exloo-Odoorn-Valthe.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
57	Kop van Drenthe aanpassen gebieden wolven werend.xlsx		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
58	Schapenbegrazing en komst wolf 2022 Zuidwest Drenthe.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
59	Memo schapenbegrazing Dwingelderveld lange termijn.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
60	Gebiedscommissie Wolf Drenthe (41).msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
61	Verslag 13 januari 2023.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
62	Agenda Gebiedscommissie Wolf 22 februari 2023.docx		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
63	Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
64	20231212 communicatieplan zichtbaarheid wolf Drents Friese Wolf concept 3_.docx.msg	5.1.2.e	
65	20231212 communicatieplan zichtbaarheid wolf Drents Friese Wolf concept 3.docx	5.1.2.e	
66	Aanbiedingsbrief + Input reactie IPO wolvenplan_v1 (2).msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
67	220916_CONCEPT_input advies provinciale consultatie IWP_v1.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
68	220916_CONCEPT_BRIEF_advies provinciale consultatie IWP_v1.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
69	Aanvraag lidmaatschap wolvencommissie door NSPS Drenthe-Zuid.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
70	Agenda en stukken gebiedscommissie Wolf 14 juni 10_00 u.msg	5.1.2.e	
71	Agenda Gebiedscommissie Wolf 13 juni 2023.docx	5.1.2.e	
72	Verslag praktijksessie preventie wolvenschade Ekehaar 27 mei 2023 - Kopie.docx	5.1.2.e	
73	Agenda 20 september 2023.docx; bijlage04 buiten reikwijdte verzoek	5.1.2.e	
74	Bijlage02_1Concept bericht_nieuwe schapenprijzen 1 juni - WWG.docx		
75	Bijlage11_1 Draaiboek Praktijksessie Veehouders Najaar 2023 Versie 01.docx	5.1.2.e	
76	Bijlage14 Mobiele wolfwerende schaapskooi.pdf	5.1.2.e	
77	Re Update opdracht.msg	5.1.2.e	
78	Bijlage05 Resultaten AVG oke pilot arbeid 12 september 2023.pdf	5.1.2.e	
79	Bijlage08 Plan van aanpak Invloed wolfwerende afrasteringen op overige fauna.docx	5.1.2.e	
80	Bijlage09 Onderzoeksoopzet Invloed wolven op exploitatiekosten schaapskuddes en schapenbedrijven.pdf	5.1.2.e	
81	Bijlage10_2 2023_07_Wild wolves vs eFences_Summary.pdf	5.1.2.e	
82	Agenda Gebiedscommissie Wolf 22 februari 2023met aantekeningenCW_.docx.msg	5.1.2.e	
83	Agenda Gebiedscommissie Wolf 22 februari 2023met aantekeningenCW.docx	5.1.2.e	
84	Bijeenkomst Rundveehouders en de komst van de wolf.msg	5.1.2.e	
85	Bijlage stand van zaken subsidieregeling.msg	5.1.2.e	
86	Canceled_Gebiedscommissie Wolf + subsidie_Ozb.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
87	Canceled_Gebiedscommissie Wolf Drenthe (34).msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
88	Concept draaiboek voor praktijksessie za 29 oktober.msg	5.1.2.e	
89	CONCEPT uitnodiging praktijksessies_wolvencommissie Drenthe.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
90	Consultatie Noord-Nederland Wolf _27 september _12u.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
91	FW_(concept) verslag GW-bijeenkomst 9 april 2024.msg	5.1.2.e	
92	(Concept) verslag bijeenkomst GW 9 april 2024.docx	5.1.2.e	
93	FW_Agenda en stukken Gebiedscommissie Wolf 20 september 2023.msg	5.1.2.e	
94	Verslag WC 20 september 2023.docx	5.1.2.e	
95	FW_FW_REMINDER praktijksessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober.msg	5.1.2.e	
96	FW_Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe.msg	5.1.2.e	
97	Agenda 14 februari 2024.docx	5.1.2.e	
98	Verslag 22 november 2023.docx	5.1.2.e	
99	FW_Inventarisatie onderzoekwensen mb_t_wolfdossier.msg	5.1.2.e	

100	FW_Onderzoek schadegevallen provincie Drenthe.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
101	FW_Opzet draaiboek praktijk sessie beweidingsbedrijven 26_11.msg	5.1.2.e	
102	221126_Draaiboek beweidingsbedrijven_26 november_v1.xlsx	5.1.2.e	
103	FW_Persbericht_Subsidiereregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid.msg	5.1.2.e	Deels openbaar via https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwia44PL5eCTax9xQIHHR-QA40QFn0CEEQAQ&url=https%3A%2F%2Ffooststellingwerf.bestuurlijk.informatie.nl%2FDocument%2FView%2F07abc10-2cb8-442d-8cd0-fd98ca884103&usq=AOvVaw1-lv634sWt-lvOmai--Ddn&opi=89978449
104	FW_REMINDER praktijk sessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober (70).msg	5.1.2.e	
105	221029_Draaiboek schaapherders_29 okt_v2.xlsx	5.1.2.e	
106	FW_Aanbiedingsbrief + Input reactie IPO wolvenplan_v1.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
107	Consultatie IWP van Noord Nederland, 220916_CONCEPT_input advies provinciale consultatie IWP_v1_FL.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
108	Consultatie IWP van Noord Nederland, 220916_CONCEPT_BRIEF_advies provinciale consultatie IWP_v1_FL.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
109	FW_Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april (4).msg	5.1.2.e	
110	20240214 Gebiedscommissie Wolf - verslag.docx	5.1.2.e	
111	AGENDA 17 april 2024.docx	5.1.2.e	
112	email.docx	5.1.2.e	
113	E-mail Interactieve verspreidingskaart BIJ12.docx	5.1.2.e	
114	FW_Stukken gebiedscommissie wolf 19 mei a_s_.msg	5.1.2.e	
115	Verslag vergadering van de Gebiedscommissie 030322.docx	5.1.2.e	
116	Agenda gebiedscommissie 19 mei 2022.docx	5.1.2.e	
117	FW_Uitnodiging praktijk sessie beweidingsbedrijven 26_11 doorzetten.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
118	221104_Aanmeldingen 26 nov.xlsx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
119	FW_Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024 (6).msg	5.1.2.e	
120	scan_MFP56_0736_001.pdf	5.1.2.e	
121	FW_Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024 (7).msg	5.1.2.e	
122	FW_Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024.msg	5.1.2.e	
123	FW_UITNODIGING Wolvencommissie Drenthe organiseert praktijk sessies voor schapen- en geitenhouders_.msg	5.1.2.e	
124	FW_Verslag 20 september gebiedscommissie.msg	5.1.2.e	
125	Verslag 20 september 2023.docx		Dubbel: Niet openbaar gemaakt
126	FW_Verslag bijeenkomst schadeafhandeling wolf.msg	5.1.2.e	
127	Bijeenkomst schadeafhandeling wolf - 13 oktober 22.pdf		
128	FW_Verslag en actielijst Gebiedscommissie.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
129	Totale Actielijst Gebiedscommissie Wolf.docx	5.1.2.e	
130	Verslag vergadering van de Gebiedscommissie 19052022.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
131	Fwd_Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april.msg	5.1.2.e	
132	UitnodigingbijeenkomstrentreschapenhouderSENDewolf.pdf		
133	Fwd_Fwd_concept folder wolvenconsulent.msg	5.1.2.e	
134	Fwd_Ter informatie_Brief aan GS Drenthe en Friesland.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
135	0475H Brief GS Drenthe + Friesland inz. spoedoverleg wolvenoverlast.pdf		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
136	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf (11).msg	5.1.2.e	
137	Geaccepteerd_Gebiedscommissie wolf (12).msg	5.1.2.e	
138	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf (13).msg	5.1.2.e	
139	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf (14).msg	5.1.2.e	
140	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf Drenthe (10).msg	5.1.2.e	
141	Geaccepteerd_Gebiedscommissie Wolf Drenthe.msg	5.1.2.e	
142	Geaccepteerd_Ingelaste vergadering Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e	
143	Geaccepteerd_Vergadering Gebiedscommissie Wolf.msg	5.1.2.e	
144	Geannuleerd_Advies onderzoek schadegevallen provincie Drenthe.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
145	Geannuleerd_Bijeenkomst Rundveehouders en de komst van de wolf.msg	5.1.2.e	
146	Klankbordgroep_te behandelen in volgende vergadering_.msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
147	Nazending stukken tbv gebiedscommissie 13 september.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
148	Memo consultatieronde LOW 130722.pdf		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
149	Verzoek bijeenkomst herders.msg	5.1.2.e	
150	Bijlage03 Brief Wolf mevrouw Plantinga 20230727 (2).docx	5.1.2.e	
151	Bijlage10_1 Onderzoeksvoorstel Wolves vs Fences.docx	5.1.2.e	
152	220922_CONCEPT_advies provinciale consultatie IWP_v2[1].docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
153	220922_CONCEPT_BRIEF_advies provinciale consultatie IWP_v2[1].docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
154	Zorgplichten grote grazers en wolvenpredatie NBR 2023 (met highlights).pdf		
155	Verslag praktijk sessie preventie wolvenschade Ekehaar 27 mei 2023.pdf	5.1.2.e	
156	Drenthe, wolven en nulstand.docx	5.1.2.e	
157	FW_wolvenwerendraster Soartendijk.msg	5.1.2.e	
158	Bijlage01_PersberichtWerkgroepWolfNederland_16-10-23.docx	5.1.2.e	
159	Agenda 22 november 2023 (1).docx	5.1.2.e	
160	FW_Bijeenkomst Rasteren.msg	5.1.2.e	
161	Checklist-raster-volgens-adviesnorm.pdf		
162	Actielijst Wolvencommissie.xlsx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
163	Gezamenlijke brief namens de provincies Fryslân.pdf		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
164	Bijlage13_3 Stavaza subsidie wolfwerende rasters 120923.pdf		
165	Bijlage13_1 Stavaza subsidie wolfwerende rasters 120923.pdf		
166	Bijlage13_2 Stavaza subsidie wolfwerende rasters 120923.pdf	5.1.2.e	
167	Bijlage02_2 Tabel Norm-waarden prijzen schapen 010623.pdf		
168	extra werk herders door komst wolf.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
169	Schaapherders Drenthe draaien overuren.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
170	Gebiedscommissie Wolf X (33).msg	5.1.2.e;5.1.2.i	
171	Declaratieformulier Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe 2024.pdf		
172	EmmenSleen rasters pacht 2022 Emmen-Sleen.pdf		Buiten reikwijdte verzoek
173	Kopie van Deelnemers regeling voorkomen schade wolven 1.png		
174	Kopie van Deelnemers regeling voorkomen schade wolven 2.png	5.1.2.e	
175	Gebiedscommissie wolf 15 september.msg	5.1.2.e	
176	Kenniscentrum schadepreventie PDF.pdf	5.1.2.e	
177	Inflatiecorrectie subsidiebedragen PDF.pdf	5.1.2.e	
178	Opvallende_wolvenschade_9_2_23.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
179	Opvallende_wolvenschade_15_12_23.docx	5.1.2.e	
180	Opvallende schadegevallen - update PDF.pdf		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
181	Opvallende schadegevallen PDF.pdf	5.1.2.e	
182	Bijlage03_2 Rapport SNN Subsidie Wolfregeling.pdf	5.1.2.e	
183	Bijlage03_1 Rapport SNN Subsidie Wolfregeling.pdf		
184	221018_Draaiboek schaapherders_29 okt_v1_2.pdf	5.1.2.e	
185	Concept advies schadeafhandeling Zweeds model PDF.pdf	5.1.2.e	
186	Beperking terugwerkende kracht subsidieregeling PDF.pdf	5.1.2.e	
187	221018_Draaiboek schaapherders_29 okt_v1.pdf	5.1.2.e	
188	Agenda Gebiedscommissie Wolf Drenthe 19 april 2023		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
189	Overzicht subsidieverlening 15-01-2024 AVG.pdf		
190	Concept uitbreiding subsidieregeling preventie wolvenschade PDF.pdf	5.1.2.e	
191	221029_Deelnemerslijst Praktijksessie schaapherder.pdf	5.1.2.e	
192	FW_Wolven interventie team Limburg aanvalen op kalveren rond Sleen.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
193	wolvenbeheer lastig_.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
194	FW_bijeenkomst foar bistehâlders troch GW Fryslân.msg	5.1.2.e	
195	FW_jonge wolven_melding van BIJ 12_Vandaag 1 augustus PDF.pdf		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
196	Nader onderzoek schadegeval 22_2_2023 Wapse.msg		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
197	FW_Advies onderzoek schadegevallen provincie Drenthe PDF.pdf		Openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
198	Gedooogbesluit gemeente Westerveld PDF.pdf	5.1.2.e	
199	Advies_wolvencommissie_Drenthe_monitoring_wolvenschade.docx		Deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340

200	Advies wolvencommissie Gelderland.msg	5.1.2.e	
201	Advies afhandeling wolvenschade.docx		
202	FW_FW_Inventarisatie onderzoekwensen mb_t_wolfdossier.msg	5.1.2.e	
203	WhatsApp chat gebiedscommissie Drenthe	5.1.2.e;Buiten reikwijdte	Deels openbaar. Ook deels openbaar via besluit met kenmerk Z23-4507 / D26-11340
204	Advies wolvencommissie Gelderland		Nee, openbaar via https://media.gelderland.nl/Advies_wolvencommissie_Gelderland_oktober_2023_access_a2d86d2353.pdf
205	Reglement voor de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Drenthe		Nee, openbaar via https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR641545/1
206	Naar een kennisinstituut preventie wolvenschade		Nee, openbaar via https://www.flevoland.nl/getmedia/7b18181b-1b3b-41dd-a5c4-dab477044cb1/Alle-documenten-De-Wolf_Geredigeerd.pdf
207	Extra weigeringsgrond subsidieregeling preventie wolvenschade Drenthe		Nee, openbaar via https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR693205 en https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR694229/2
208	Concept uitnodiging praktijksessies Drenthe		Nee, openbaar via https://www.platform-ksg.nl/wp-content/uploads/2022/10/221007_Uitnodiging-praktijksessies_wolvencommissie-Drenthe.pdf
209	Concept subsidieregeling		Nee, openbaar via https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR694229/2
210	Schapen gedood achter wolfwerend raster		Nee, openbaar via https://www.hetschaap.nl/schapen-gedood-achter-wolfwerend-raster-2/
211	Op zoek naar een begaanbare escalatieladder		Nee, openbaar via https://www.platform-ksg.nl/wp-content/uploads/2022/11/Op-zoek-naar-een-begaanbare-escalatieladder.pdf
212			Nee, openbaar via file:///C:/Users/OnwezenK/OneDrive%20-%20Staatsbosbeheer/Documents/Downloads/6.%20Bijlage%204%20-%20Persbericht%20provincie%20Frysl%C3%A2n%20-%20subsidierегeling%20wolfwerende%20maatregelen%20uitgebreid.pdf
213	Versterking van het wolfwerend vermogen van runderen bij natuurbegrazing		Nee, openbaar via https://edepot.wur.nl/578081
214	Position paper Natuurmonumenten		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2024D11191&did=2024D11191
215	Position paper LOW		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04772&did=2024D11096
216	Position paper Jagersvereniging		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04901&did=2024D11387
217	Position paper Nationale park de Hoge Veluwe		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04773&did=2024D11097
218	Motie 2024		Nee, openbaar via https://www.drentsparlement.nl/actueel/moties/motie_vreemd_aan_de_orde_van_de_dag_informatie_delen_over_wolf/
219	Position paper		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04471&did=2024D10389
220	Position paper BIJ12		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04815&did=2024D11190
221	Position paper Dierenbescherming		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04472&did=2024D10390
222	Position paper NPDHV		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2024Z04773&did=2024D11097
223	Interprovinciaal Wolvenplan 2022		Nee, openbaar via https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2022D51716&did=2022D51716
224	Bijlage interventierichtlijn probleemsituaties wolf		Nee, openbaar via https://www.platform-ksg.nl/wp-content/uploads/2022/11/BIJLAGE-5-Concept-Interprovinciaal-Wolvenplan-Interventierichtlijnen-probleemsituaties-wolf.pdf
225	Versterking van het wolfwerend vermogen van runderen bij natuurbegrazing		Nee, openbaar via https://edepot.wur.nl/578081
226	Het gedogen Wolfwerende hekken van 1.2 meter - Besluitvorming College/ter kennisname Raad		Nee, openbaar via https://www.hetschaap.nl/wp-content/uploads/2022/03/2022_BW_00121_Het_gedogen_Wolfwerende_hecken_van_1.2_meter_Besluitvorming_College_ter_kennisname_Raad_BenW.pdf
227	20230424 Communicatie runderbegrazing Hart van Drenthe irt wolf.docx		(Deels) openbaar via deelbesluit 1 Drents Friese Wold
228	Drie wolvenwelpen gezien in Zuidwest.docx		Openbaar via https://www.naturetoday.com/intl/nl/nature-reports/message/?msg=29543#:~:text=1%2DAUG%2D2022%20%2D%20Er,wolf%20terug%20is%20in%20Nederland.
229	Bijlage04 Advies Leefgebied Roedel ZWD ZOF v23juni23 FINAL Openbaar.pdf		Buiten reikwijdte verzoek

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 14 Jun 2023 14:35:50 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: andere locatie 5.1.2.e

Hi 5.1.2.e
Hopelijk lekker in het feestgedruis...
Heeft geen haast mijn vraag, maar 5.1.2.e gaf aan dat je wellicht nog een andere optie voor begrazing wist elders naast de onderzochte gebieden.
Als dat zo is, neem jij dan even actie richting betreffende teamleider?
Ik ben er komende 4 weken niet meer om dit verder te trekken

Groet en succes komende periode!!!

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer – Drenthe

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
Sent: Thu, 25 Apr 2024 10:21:40 +0200
To: 5.1.2.e <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e"
<5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
<5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e"
5.1.2.e <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>
Subject: advies aan GS
Attachments: Advies Gebiedscommissie Wolf Drenthe april 2024 laatste versie.docx

Beste mensen,

Naar aanleiding van onze laatste vergadering heb ik een advies geschreven met een aantal aanbevelingen voor GS. Graag jullie reactie. Ik ga zondag naar het buitenland. Als jullie voor zaterdag reageren kan het stuk voor die tijd naar GS.

Groet,

5.1.2.e

Advies Gebiedscommissie Wolf Drenthe

De gebiedscommissie wolf is sinds 2020 actief om Gedeputeerde Staten van Drenthe onder meer te adviseren over preventieve maatregelen om vooral schapen maar ook andere dieren te beschermen tegen wolvenaanvallen. Inmiddels is het aantal wolvenroedels en daarmee het aantal wolven toegenomen in Drenthe en zijn ook de aanvallen en het aantal gedode schapen sterk toegenomen. Zorgwekkend is dat de wolf ook schapen binnen rasters die voldoen aan de Bij12-normen heeft aangevallen en gedood. Dit betreft vooral flexibele rasters die verplaatst kunnen worden en die gebruikt worden door de grote weidebedrijven. Inmiddels zijn er bij de eigenaren van deze bedrijven grote zorgen over de toekomst van hun bedrijf. De kosten voor arbeid zijn hoog en worden niet vergoed en de preventieve maatregelen lijken onvoldoende of helemaal niet te werken. Zij vragen zich af hoe nu verder en hebben die vraag ook bij de gebiedscommissie neergelegd.

De gebiedscommissie heeft in oktober 2022 samen met de commissie uit Fryslân en stakeholders uit de provincie Groningen een advies gegeven voor GS en de leden van de Interprovinciale werkgroep wolf. Het centrale advies is: *“Een geactualiseerd plan voor een conflictarm samenleven van wolf en vee kan niet langer wachten. De respectieve wolvencommissies en Groningse stakeholders zien dit geactualiseerde wolvenplan dus als de basis voor het vinden van een balans voor het conflictarm samenleven van wolf en vee. Hierbij ligt onze nadruk op een schadepreventiebeleid dat geworteld is in de praktijk, met als uitgangspunt dat de aanschaf en onderhoudskosten van wolfwerende rasters en de kosten als gevolg van directe én indirecte schade worden vergoed. Alleen als dit uitgangspunt de basis van de besprekingen vormt, is het doorvoeren van de verschillende andere punten haalbaar. In het andere geval raken professionele schapenhouders in de knel en is er weinig ruimte om maatregelen door te voeren.”*

De commissies concludeerden toen – oktober 2022 – dat *“Een vergoeding voor de arbeid, de onderhoudskosten en de vervangingskosten is een belangrijke voorwaarde om draagvlak te krijgen en andere punten bespreekbaar te maken.”*

Daarnaast constateren de commissies dat de handelingsrichtlijnen voor probleemsituaties en probleemwolven onvoldoende helder zijn. Daardoor zijn de richtlijnen niet praktisch hanteerbaar. Dit blijkt ook in de huidige praktijk: wolven vallen herhaaldelijk schapen aan binnen goedgekeurde rasters en zouden volgens de definitie van het IPO wolvenplan uit 2019 als probleemwolven gedefinieerd moeten worden, maar het juridisch houdbare handelingskader over wat dan te doen ontbreekt. Dat dit leidt tot frustratie bij de betrokken schapenhouders is duidelijk. Het vermindert ook het draagvlak voor het nemen van preventieve maatregelen en leidt in toenemende mate tot het stoppen met het houden van schapen.

Conclusie en aanbevelingen

De gebiedscommissie moet tot haar spijt constateren dat het IPO-wolvenplan 2.0 nog niet gereed is en dat op bovengenoemde essentiële punten nog geen uitsluit is. Dit is voor de (professionele) schapenhouders zeer frustrerend, vooral omdat ze inzien dat preventie noodzakelijk is en dat zij daar in willen voorzien. Maar het moet qua kosten en praktische uitvoerbaarheid wel mogelijk zijn.

De gebiedscommissie heeft de volgende aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten

1. Het is noodzakelijk dat het IPO-wolvenplan zo spoedig mogelijk gereed is en duidelijkheid geeft over een juridisch houdbaar handelingsperspectief bij probleemsituaties en probleemwolven en de vergoeding voor arbeid.
2. De de-minimisregeling dat er niet meer dan 20.000 euro subsidie verleend mag worden is voor de professionele schapenhouders volstrekt onvoldoende. Gezocht moet worden naar mogelijkheden om tot hogere subsidiebedragen te komen voor het nemen van preventieve maatregelen.
3. De pilot van 5.1.2.e om op aanvraag rasters te plaatsen op kosten van de provincie heeft gedeeltelijk voorzien in het probleem van de arbeid. Echter: in de praktijk blijken de flexibele rasters in het kerngebied van de wolven niet of onvoldoende te werken. Desalniettemin is de commissie van mening dat gezocht moet worden naar mogelijkheden om de pilot door te zetten. De aanbeveling is om in overleg te treden met de initiatiefnemers hoe dat in de praktijk gestalte gegeven kan worden.
4. Een goede monitoring is van groot belang om het gedrag van de wolven te kunnen volgen. De commissie beveelt aan om niet alleen wildcamera's te gebruiken, maar ook zogenaamde BauWatchcamera's. Deze hebben een groter bereik en geven daardoor meer inzicht in het gedrag van de wolf.
5. De commissie stelt voor om een commissie van onafhankelijke deskundigen in stellen die snel kan adviseren als er sprake is van een probleemsituatie en/of een probleemwolf. Deze commissie zal van tevoren handelingsrichtlijnen opstellen voor reëel te verwachten probleemsituaties waarvoor dergelijke protocollen nog niet bestaan.

Namens de gebiedscommissie

5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 14 Mar 2022 16:07:16 +0100
To: "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@home.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e@upcmail.nl" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: Actielijst
Attachments: Totale Actielijst Gebiedscommissie Wolf.docx

Goedemiddag,

Hierbij de actielijst

Ik heb er (voor nu iig) een totaallijst van gemaakt. Alle acties uit voorgaande verslagen die er nog niet in stonden er in gezet.

NB: de rode tekst is voor wat mij betreft gereed en kan er af (hoor graag als het anders is).

De blauwe tekst is actie op onder nomen of loopt.

Kleur verwijder ik straks weer, dit is even om de aandacht er op te vestigen.

Ik hoor graag van jullie welke nummers er (nog meer) af kunnen of wat nog moet worden toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Provincie Drenthe

Aanwezig, 5.1.2.e

Tel.: 5.1.2.e

Actielijst Gebiedscommissie Wolf vanaf 23 september 2021 tot heden.

Rood: gedaan, kan er af?

Blauw: in beeld/loopt

Nr.	Actie	Wie	Datum
1.	Een Oplegnotie maken voor het schadepreventieplan met daarin opgenomen de reacties op de discussie punten.	5.1.2.e en 5.1.2.e	23-09-21
2.	Anonimiseren van het subsidieoverzicht en rond sturen.	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e	23-09-21
3.	Profiel opstellen voor een wolvenconsulent provincie Drenthe. Daarna voor advies naar GS.	5.1.2.e / 5.1.2.e 5.1.2.e	23-09-21
4.	Navragen wie bij de afdeling communicatie aanspreekpunt is voor de wolf.	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e	23-09-21
5.	Stuk opstellen m.b.t. EU toestemming voor uitkering hoger dan € 20.000,00; afstemming met 5.1.2.e 5.1.2.e	5.1.2.e	23-09-21
6.	Administratieve stukken (mail etc.) via 5.1.2.e laten lopen.	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e	23-09-21
7.	Notitie richting fokvereniging voor pony's dat er gewerkt wordt aan een lijst m.b.t. bescherming overige diersoorten.	5.1.2.e	23-09-21
8.	M.b.t. vervolgschade arbeid voor innovatie schapenrasters wordt er in Gelderland een notitie voorbereid, de vraag is of er budget voor is. Eea moet inzichtelijk gemaakt worden bij BIJ12	5.1.2.e	23-09-21
9.	Afhandelen vacatiegelden	5.1.2.e	19-11-21
10.	M.b.t een overzicht van de subsidiegelden neemt 5.1.2.e contact op met 5.1.2.e	5.1.2.e	19-11-21
11.	Het functioneren van de wolvencommissie neemt 5.1.2.e mee naar zijn overleg met 5.1.2.e 5.1.2.e	5.1.2.e	19-11-21
12.	5.1.2.e neemt contact op met 5.1.2.e m.b.t de communicatie en de website.	5.1.2.e	19-11-21
13.	Rapportage wolvencommissie/Gebiedsgericht preventieplan: De rapportage is akkoord. 5.1.2.e levert aantal tekstuele wijzigingen aan. 5.1.2.e biedt rapport aan GS aan met aantekening dat de getallen misschien anders zijn en hij benadrukt de noodzaak.	5.1.2.e / 5.1.2.e	19-11-21
14.	Aanstelling wolvenconsulent: 5.1.2.e en 5.1.2.e kijken in hun achterban of er iemand geschikt is voor deze functie. Bij voorkeur wel iemand die met kennis van zaken bij een dierhouder kan rondlopen.	5.1.2.e / 5.1.2.e / 5.1.2.e	19-11-21

Nr.	Actie	Wie	Datum
15.	Brief 5.1.2.e "impact wolf" 5.1.2.e maakt een concept antwoord en stuurt dit ter commentaar even r.ond aan de andere commissieleden	5.1.2.e	19-11-21
16.	5.1.2.e geeft aan dat SBB in het gebied Drents Friese Wold graag meer camera's zou willen hebben omdat het om een groot gebied gaat. De beelden worden via BIJ12 naar de provincie doorgestuurd.	Actie?	19-01-22
17.	In het LOW wordt aangegeven dat 90 cm hoogte voor een raster genoeg moet zijn maar dat 120 cm ideaal is. Zo is het echter niet in de subsidieregeling opgenomen en de vraag is dan ook of die zou kunnen worden aangepast.	Actie?	19-01-22
18.	Hoe zou de voorlichting om dieren te beschermen beter kunnen?	5.1.2.e ?	19-01-22
19.	5.1.2.e heeft als voorstel een ZZP-er met een quad in het gebied aan de slag te laten gaan om rasters te plaatsen. Hij gaat kijken of hij iemand bij LTO kan vinden die hier een plan voor kan maken.	5.1.2.e	19-01-22
20.	Er moeten betere afspraken worden gemaakt over structurele samenwerking met de provincie, m.n. op gebied van. Misschien door inhuur externe communicatie adviseur en beleidsmedewerker wolf vrij te maken voor bepaalde taken.	5.1.2.e ?	19-01-22
21.	5.1.2.e en 5.1.2.e gaan in gesprek te gaan met de TBO's, er zouden betere gemeenschappelijke lijnen uit voort moeten komen.	5.1.2.e / 5.1.2.e	19-01-22
22.	Het verslag wordt (daar waar de overige werkzaamheden het toelaten) binnen een werkweek rondgestuurd	5.1.2.e	03-03-22
23.	Aan het verslag wordt een actielijst gekoppeld die na elk overleg wordt bijgewerkt.	5.1.2.e	03-03-22
24.	Het verslag wordt tevens naar BIJ12 gestuurd.	5.1.2.e	03-03-22
25.	Besluiten cq adviezen richting gedeputeerde staten van de provincie moeten via een formeler traject.	5.1.2.e	03-03-22
26.	Voor snellere verwerking van wolf meldingen gaat een appje van 5.1.2.e naar 5.1.2.e appt het naar de commissie, mits daar toestemming voor is. Tevens gaat 5.1.2.e regelen dat hij een dag met 5.1.2.e gaat meelopen.	5.1.2.e	03-03-22
27.	Advies voor sneller uitbetaling schade richting BIJ12, en afschrift naar de provincie.	5.1.2.e	03-03-22
28.	Via een persbericht bekend maken dat de wolvenconsulent in Drenthe begonnen is. Hiervoor een afspraak maken met 5.1.2.e en 5.1.2.e	5.1.2.e	03-03-22

Nr.	Actie	Naam	5.1.2.e
29.	Stand van zaken contract 5.1.2.e	5.1.2.e	03-03-22
30.	Wellicht een goed idee dat 5.1.2.e kennis gaat maken bij rasterbedrijf in Diever (5.1.2.e) om te kijken wat ze eventueel voor de veehouders kunnen betekenen. Daarna zou ABEOS met het bedrijf in contact kunnen worden gebracht.	5.1.2.e	03-03-22
31.	De input voor het wolvenplan moet vanuit de gebiedscommissie. De voorzitter neemt dit mee in zijn gesprek met gedeputeerde Jumelet.	5.1.2.e	03-03-22
32.	Het zou mogelijk moeten zijn een loonwerker met rappa systeem op kosten van de provincie in te zetten op problemen bij andere boeren (evt met eigen bijdrage van de boer). 5.1.2.e heeft de nodige contacten, hij schrijft een voorstel uit samen met 5.1.2.e en 5.1.2.e	5.1.2.e / 5.1.2.e / 5.1.2.e	03-03-22
33.	Regelen eigen budget gebiedscommissie.	5.1.2.e	03-03-22
34.	Opzetten van een monitoringsplan	?	03-03-22
35.	De subsidieaanvraag moet worden vereenvoudigd, 8 stallijsten kunnen ook naar 4. Mogelijkheid nagaan bij 5.1.2.e	5.1.2.e	03-03-22
36.	Een geanonimiseerd overzicht van de subsidie aanvragen bij het verslag voegen.	5.1.2.e	03-03-22
37.	Een voorstel schrijven om via BIJ12 inzicht te krijgen in de vastgelegde schademeldingen en waarnemingen.	5.1.2.e	03-03-22
38.	Kijken naar mogelijkheden voor hulp bij het plaatsen van vaste rasters bij schaaphouders (indien gewenst).	5.1.2.e / 5.1.2.e	03-03-22
39.	Voorstel voor een brief waarmee de provincie aan de slag kan richting de EU om de Deminimis regeling te verhogen.	5.1.2.e	03-03-22

From: "5.1.2.e"
Sent: Fri, 17 Nov 2023 14:42:22 +0100
To: "Dist Drenthe Agenda en Actua" <DistDrentheAgendaenActua@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: TBO's & omgang met de wolf
Attachments: Verslag TBO's & omgang met de wolf 16 november 2023.pdf

Ter info het verslag van het gesprek van gisteren. Verdere terugkoppeling doen we wel in het actua komende week.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 17 november 2023 10:36
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: TBO's & omgang met de wolf

Goedemorgen allen,

Fijn dat we gisteren zoveel informatie hebben kunnen uitwisselen. In de bijlage staat mijn verslag. Mochten hier nog vragen of opmerkingen over zijn mail dan gerust dan pas ik dat nog aan.

Het volgende overleg wordt gepland in mei. De voorkeur heeft op een ochtend en dan met iets meer tijd gezien de frequentie en de materie lijkt ons dit wel fijner.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Domein Ruimte, Programma's in Energie & de wolf in Drenthe
 Programma- en projectondersteuner

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
[+31 592 365555](tel:+31592365555) | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

TBO's & ONGANG MET DE WOLF

16 november 2023

Aanwezig:	5.1.2.e (Drents Landschap), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (Natuurmonumenten), 5.1.2.e (Drents Landschap), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (IVN & Wolven in Nederland), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (Natuurmonumenten), 5.1.2.e (5.1.2.e)
Afwezig:	5.1.2.e (Natuurmonumenten), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Natuurmonumenten), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (Drents Landschap)
Ondersteuning:	5.1.2.e (provincie Drenthe)
Locatie:	Provinciehuis ruimte A0.06; 15 – 17:00 uur; Hybride

1. Opening

2. Vaststellen agenda

3. Kennismaking

4. Aftrap provincie Drenthe

- Nieuwe subsidieregeling wolfwerende rasters > eenvoudiger en toegankelijker
 - o Nu monitoren hoeveel rasters er in Drenthe staan
- Uitvraag aanleveren informatie Europa
- Woo-verzoeken (incident Wapse, rapporten, informatievoorziening BIJ12)
- Ad-hoc dossier
- Gebiedscommissie Preventie; vertegenwoordigd vanuit verschillende sectoren
- Projectplan waarop ingezet moet worden wat betreft de provincie wordt in december opgesteld
 - o Uitkomsten uit dit overleg kan hierin meegenomen worden.

Subsidie onderzoek weerbare kuddes > Onderzoeksvorstel wordt op dit moment niet financieel gesteund door het college > promotieonderzoek wordt niet gefinancierd, onderwerp 'natuurbegrazing' wel. Vorm van onderzoek moet aangepast worden om in aanmerking te komen voor financiering. Fundamenteel onderzoek wordt niet gefinancierd vanuit de provincies. Misschien dat er financiering mogelijk is via de TBO's.

Wolvenwelp Oude Willem > contact loopt met de gemeente om het stopverbod in te stellen op de openbare weg. Dinsdag wordt er een besluit genomen door het college van gemeente Westerveld. Provincie is van mening dat dit te laat is en ziet graag dat dit voor het weekend gerealiseerd wordt. Stopverbod is het makkelijkst juridisch te regelen. Volgende stap kan mogelijk zijn wegafsluiting. Gemeente heeft 1 BOA en Staatsbosbeheer mag niet handhaven op de openbare weg. Staatsbosbeheer is benaderd door het Dagblad van het Noorden. Gezamenlijke communicatieboodschap zou hierbij kunnen helpen.

5. Presentatie TBO's; gebied, obstakels, kennis

➤ Drents Landschap

Per terrein is er een strategie opgezet voor begrazing. Eigen vee op de begrazing. Dit is uitgemond in per terrein een lange termijn oplossing. Dit is een leerdokument.

- Van stoppen met begrazing tot gescheperde kuddes.
- Wolfwerende rasters op percelen rond de terreinen als nachtopvang.

- Terreinen waar de wolf wordt gezien hebben voorrang. Vergt veel inspanning, extra werklust (fysiek en mentaal).

Ingezette middelen lijken te werken

- Flexirasters, kralen & kuddebeschermingshonden.
- Meer Schotse Hooglanders op Grote Zand dan schapen.
- Runderen gaat over algemeen goed, één pink is gepakt en een paar verdwenen.

Oorzaken wel geleden schade

- Sabotage van de stroomvoorziening.
- Pinken van ander terrein bij volwassen koeien ingezet. De aansluiting duurt maanden en ze liepen daardoor in andere hoeken van het terrein. DNA-wolf is aangetroffen op de pink.

Knelpunten

- Natura2000 gebieden kunnen niet zonder begrazing. Er zijn gesprekken met herders. Ecologische werking op andere fauna is het niet wenselijk om deze terreinen in de rasters te zetten.
- Wanneer is een kudde sociaal weerbaar, en wanneer is het juridisch voldoende beschermd door de diereigenaar? Wanneer mag je een beroep doen op sociale weerbaarheid van een kudde?
- Kost veel geld. Extra begroot in 2024 is 250K.
- Gedrag van dieren verandert, gedrag naar aangelijnde honden is duidelijk anders. Er komt een verbod op honden in deze gebieden.

Samenwerking met provincie

- Weerbare kuddes; helderheid krijgen
- Structureel duurder worden van beheer in relatie tot natuurdoelen

➤ **Natuurmonumenten**

De komst van de wolf heeft een enorme impact op het beheerteam. Vooral in het Drents-Friese Wold.

Landelijk is er een draaiboek wolf > 2020 nieuwe versie door de Veluwe wolven > daarna Drentse versie gemaakt. Landelijk wordt nu nieuw stappenplan gemaakt welke keuzes er gemaakt kunnen worden voor een terrein. De organisatie zelf heeft geen eigen vee.

- Keuzes gemaakt voor toekomst; begrazing, rasters, pachters (75 pachters > 1500 hectare)
 - o Vangkraal wolfwerend gemaakt (met behulp van de provincie).
 - o Begrazing deels eruit gehaald en overgestapt naar maaibeheer.
 - o Nachtkraal wolfwerend gemaakt aan de rand van het terrein.
 - o Bij de gescheperde kuddes is de wolfwerendheid goed te behalen.
 - o Logboek wordt bijgehouden met leerpunten. Kennisuitwisseling is nuttig.

Pachters

- Veranderen van rundvee naar ossen en Galloway
 - o Begrazing 1 mei tot 1 november
 - o Koeien die een jaar er hebben gelopen, volgend jaar weer laten lopen voor ontwikkeling van de weerbaarheid
- Veel emotie na aanval op roodbonte koe bij een pachter
- Gehoornd vee wordt ingezet i.p.v. ongehoornd vee (idee pachter)
- Veel inzet in uren aan gesprekken, plaatsen van rasters, intern
- Pachters zijn reguliere boeren; zijn gebaat bij onderzoek naar toekomstbestendigheid
- Flexibele nachtkralen worden ingezet bij loslopende begrazing. Het ophalen van de schapen kost veel extra uren van de pachter.

- Door angst van de pachter voor aanvallen op zijn (jonge)dieren heeft hij alle runderen naar huis gehaald van een terrein.

Voor natuurherstel hebben de contracten een looptijd van 6 jaar.

Samen met provincie:

- Natuurbegrazing moeten we uit kunnen leren. Mate van verlies moet worden geaccepteerd. Communicatief is dit een opgave. Dit moet samen worden opgepakt. Waarom doen we wat we doen? Wat is het standpunt van de TBO's hierin? Welk verlies wordt geaccepteerd? Welke ruimte is er juridisch (zorgplicht – 5.1.2.e 5.1.2.e)? Welke ruimte krijgen TBO's maatschappelijk (politiek)? Successen moeten ook gedeeld worden (ook richting politiek uiten).

➤ Staatsbosbeheer (+/- 15 minuten)

Afwegingsladder is gemaakt landelijk. Als de keuze is begrazen dan moeten er wolfwerende rasters geplaatst worden, hoe groot wordt dan het begrazingsterrein? Er worden nu tunnels met een diameter van 30 cm geplaatst voor overig fauna. Werking wordt gemonitord.

Feiten

- 410 pachters, 6 schaapskuddes, begrazingsopdrachten, 6400 hectare, 37000 hectare totaal.
- Voor de heideterreinen ligt verantwoordelijkheid bij SBB wat betreft rasteren.
- Er is een toename van werk. Doordat er meer wordt gewerkt met nachtkralen. Dit kost meer tijd en inspanning tegen een (mildere) vergoeding.
- Financiële middelen worden ingezet voor urgentste punten. Nog niet alles is op orde, financiering blijkt lastig.

Grootste uitdagingen

- Wanneer is de kudde weerbaar?
 - o Gedrag in bescherming bij kalveren is erg veranderd.
 - o Galloway vertonen weerbaar verdrag.
 - o Hoe gaat dit met losse begrazing? Wanneer is een kudde nog weerbaar?
 - o Is dit volgens de wet voldoende?
- Onafhankelijkheid van onderzoek is van groot belang om de werking van weerbaarheid te onderzoeken voor zowel rasters als kuddes.
- Oplossing voor losse begrazing zouden landschapsboerderijen kunnen zijn in plaats van kooi-kuddestichting. Boeren rondom natuurgebieden verdienen er dan ook aan. Voldoende begrazing is nodig voor de natuurdoelen. Er is met Egbert van Dijk over gesproken (naar aanleiding van een werkbezoek in augustus). > Ligt er een concreet voorstel?

6. Samen verder

➤ Mate van samenwerking; samen, aanvullend of afgestemd

1. TBO's delen nieuws met de provincie het hele jaar door via memo's of mails. Zowel op de inhoud als communicatie.
2. Twee keer per jaar wordt er in deze samenstelling een overleg in gepland door de provincie. Bij wisseling of uitbreiding van personeel, geef dit vooral aan.
3. Vaste contactpersoon voor de TBO's is 5.1.2.e zij neemt deel aan de Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe.
4. De communicatieadviseurs van de TBO's en de provincie houden een kort lijntje door middel van een overleg, WhatsAppgroep, mail en telefonisch contact. Dit zodat het polariseren zoveel mogelijk wordt beperkt.

➤ Acties:

1. Communicatie:
 1. Successen ophalen bij TBO's en delen
 1. Welke maatregelen werken?
 2. Beelden van wolf die afdruipt langs een wolfwerend raster
 2. Feiten/fictie scheiden en elkaar daarin vinden; rust creëren
 3. Folder Wolf in Nederland wordt niet herdrukt, nu aan ons?
 1. Ook voor recreatiesector
 2. Kan ook doorverwijzing zijn naar website van bijvoorbeeld Wolf in Nederland (factsheet WENR staat daar heel toegankelijk op)
 1. Informatie moet nog wel concreter en toegankelijker voor het bredere publiek.
 4. Communicatie gezamenlijk optrekken (5.1.2.e plant vervolgoverleg in)
 1. Folder
 2. Standpunten
2. TBO's
 1. Staatsbosbeheer; delen van voorstel landschapsboerderijen, status en planning.
3. Provincie:
 1. Onderzoek natuurbegrazing > richting bepalen, behapbaar voor financiering (contactpersoon: 5.1.2.e)
 2. Juridische vraag weerbaarheid kudde > wanneer voldoe je aan de zorgplicht > onderzoeksvraag uitzetten bij BIJ12? Waar ligt welke verantwoordelijkheid?
 3. Veldbezoek bij de TBO's is altijd mogelijk. Is een instrument om speelveld beter uit te leggen aan de bestuurders.

Wolf in Nederland maakt educatief programma voor scholen om angst voor de wolf weg te nemen. Wordt nu onderzoek naar gedaan.

7. Vervolgafpraak

Mei en november. Provincie plant de afspraken in.

8. Sluiting

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
Sent: Fri, 19 Apr 2024 12:37:52 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "Wolvencommissie Drenthe" <wolvencommissie@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "info@mekelogischbeheer.nl" <info@mekelogischbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: RE: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

Ik ben aanwezig dinsdagavond.
 Tot dan,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer – Drenthe

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>
Verzonden: donderdag 18 april 2024 10:00
Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

Beste mensen,

Het lukt mij niet om volgende week bij de voorlichtingsbijeenkomst aanwezig te zijn.

Groet, 5.1.2.e

Op 16-4-2024 om 17:07 schreef Wolvencommissie Drenthe:

Beste leden van de gebiedscommissie,

Naar aanleiding van de vele aanvallen op schapen van de afgelopen periode en de onrust die hierdoor is ontstaan, hebben we als provincie besloten om op zeer korte termijn een bijeenkomst voor schapenhouders te organiseren.

Deze bijeenkomst gaat volgende week dinsdagavond 23 april plaatsvinden in de Schildhoeve te Fluitenberg. We hebben hiervoor een uitnodigingstekst gemaakt. Deze is als bijlage meegestuurd met het verzoek deze ook met schapenhouders te delen.

5.1.2.e heeft aangegeven dat hij, net zoals bij de bijeenkomst voor rundveehouders, wel als gespreksleider wil fungeren.

Tijdens de bijeenkomst is het ook goed om nog eens de rol van de gebiedscommissie te duiden.

Ik zal het morgenochtend nog wel even nader toelichten als hier behoefte aan is.

Groet,

5.1.2.e

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 12 april 2024 14:06

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

Beste leden van de Gebiedscommissie Wolf,

Hierbij stuur ik u de agenda met alle bijbehorende bijlages voor de vergadering van woensdag 17 april aanstaande.

Voor de volledigheid is ook het verslag van de vorige keer meegezonden.

Met vriendelijke groet,

Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl> on behalf of "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Wed, 15 Nov 2023 16:18:01 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Gebiedscommissie Wolf
Attachments: Agenda 22 november 2023.docx, Bijlage01_PersberichtWerkgroepWolfNederland_incomplete rapportage schademeldingen BIJ12_16 oktober 2023.docx, Bijlage02_Advies_wolvencommissie_Gelderland_oktober_2023.pdf, Bijlage03_Rapportage SNN Subsidie Wolvenregeling 26-10-2023.xlsx, Bijlage04_reglement gebiedscommissie.pdf, Verslag 20 september 2023.docx

Voor wat achtergrond denk ik voor morgen. Heb nog geen tijd gehad om het door te lezen, maar wellicht komen er wat vragen nav punten die volgende week in de wolvencie op de agenda staan.

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: dinsdag 2 mei 2023 09:35

Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e @outlook.com; 5.1.2.e; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e @hotmail.nl; 5.1.2.e @gmail.com; 5.1.2.e @outlook.com; info@mekeldewitteraaf.nl

CC: 5.1.2.e; 5.1.2.e; Egbert van Dijk; 5.1.2.e

Onderwerp: Gebiedscommissie Wolf

Tijd: woensdag 22 november 2023 10:00-12:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.

Locatie: Microsoft Teams-vergadering; Vergaderruimte A00.08

Goedemorgen allen,

Volgende week woensdag is er weer een Gebiedscommissie overleg. In het provinciehuis in ruimte A00.08. Koffie en koeken zijn geregeld.

Het is een mooie behapbare agenda dit keer. Dit is de laatste commissie van dit jaar. Voor volgend jaar plannen we weer een reeks in. Graag even over nadenken, scheelt weer volgende week.

Fijne week en tot woensdag.

Groet, 5.1.2.e

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: j7nuhA

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i @drenthe.nl

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTH

20 september 2023

Aanwezigen: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), Egbert van Dijk (provincie Drenthe) tot 11:10u, 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (rundveehouderij) vanaf 10:25 uur, 5.1.2.e (TBO's) vanaf 10:14 uur

Afwezig: 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e 5.1.2.e (paardenhouderij)

Ondersteuning: 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Kennismaking
4. Ingekomen stukken
 - Zorgplichten grote grazers (bijlage01) > TBO's gaan op basis van dit stuk het beleid verder uitwerken.
 - Nieuwe schapenprijzen 1 juni BIJ12 (bijlage02_1 & 02_2) > Onvolledig i.v.m. stamboekrassen > 5.1.2.e neemt contact op met BIJ12.
 - Brief inwoner (bijlage03) > Vanuit de wolvencommissiemailbox standaard antwoord op sturen. > 5.1.2.e stuurt mail
 - Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (zie agendapunt 7)
 - BIJ12 inventarisatie (zie agendapunt 7)
 - Demo rundveehouders (zie agendapunt 8)
 - Advies Leefgebied Roedel ZWD ZOF* (bijlage04) > hoge risicogebieden kunnen aangeduid worden door de leefgebieden af te kaderen. Komt er een opdracht voor Wageningen om dit ook voor midden Drenthe te bepalen? > 5.1.2.e is hiermee vanuit de provincie bezig. De commissie pleit voor bekendmaking van de kaart om bij te dragen aan de kennis van de inwoners. > 5.1.2.e koppelt de volgende keer terug.
5. Mededelingen
 - Aanbesteding opdracht wolvenconsulent > Meervoudig aanbesteding. Scheiding van taken, controleur is niet de adviseur en visa versa. Commissie meldt dat de provincie moet checken of en hoe dit juridisch gedekt is en of het niet verstandig is om dit bij BIJ12 te beleggen.
 - Meerjarenrapport BIJ12; uitvraag
 - Incidenten binnen wolfwerend raster eerder check raster door wolvenconsulent
 - Voorlichting te bestellen materialen > adviseur na verstrekking van subsidie om te adviseren bij bestellen. Bonden kunnen de geleverde producten testen met behulp van 5.1.2.e en 5.1.2.e Voorlichting richting de leveranciers en de veehouders is nodig. > ook behandeld bij punt 6 > 5.1.2.e overlegt dit met 5.1.2.e en 5.1.2.e hoe verder.
6. Lopende pilots
 - Pilot Arbeid > contactpersonen 5.1.2.e & 5.1.2.e
 - i. Loopt tot 15 oktober 2023 > pilot is verlengd
 - ii. Totaal kosten
 - iii. Resultaten (bijlage05)
 1. Arbeidsprobleem is onoplosbaar (met name voor de grotere bedrijven <150), vergoeding zou passend zijn.
 2. Van tevoren afspraken maken met de voorwaarden van de pilot met de veehouder. Ook moet er een adviseur bij de aanvraag mee om te adviseren over het te bestellen materiaal.
 3. Gebiedscommissie Friesland heeft advies gegeven aan de provincie om aan te sluiten bij deze pilot en aan de subsidieregeling.
 4. Budget in de gaten houden, bij dreigende overschrijding contact houden.
 5. Communiceren naar buiten na de evaluatie op 20 september 2023.
 - Opdracht onderzoek indirecte wolvenschade > contactpersoon 5.1.2.e
 - i. Stand van zaken (bijlage06)
7. Verzoek tot onderzoek
 - BIJ12 inventarisatie (bijlage07)
 - i. Invloed wolfwerende rasters op overige flora en fauna (bijlage08)

- ii. Impact gevestigde wolven op bedrijfsvoering (bijlage09) > onderzoek is al gedaan op de Veluwe. 5.1.2.e gaat na bij de TBO's of de data beschikbaar is en relevant is voor Drenthe. Voor landelijk draagvlak is het belangrijk om deze vraag bij BIJ12 te laten liggen.
- Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (bijlage10_1 & bijlage10_2)
- Praktijkonderzoek verplaatsbare schaapskooi (Bijlage14) > is ook meegenomen naar onderzoeksvorstellen in BIJ12. Aantal leden van de commissie zijn tegen het onderzoek. Onderzoek neigt naar belangenverstrengeling vanwege de locatie en de partij. Meerdere nachtkralen zijn ook een oplossing. In Friesland is er al ervaring mee opgedaan. Dit onderzoek zou wel een doorontwikkeling zijn op de ervaringen in Friesland. Gebiedscommissie ziet af van dit onderzoek zoals het er nu ligt. 5.1.2.e meldt dit bij BIJ12 (eventueel afstemmen met 5.1.2.e / 5.1.2.e).
- 8. Bijeenkomsten
 - Rundveehouders (bijlage11_1 & bijlage11_2) > 5.1.2.e heeft contact gehad met 5.1.2.e Een veehouder in Wapse is bereid om als locatie te fungeren voor de bijeenkomst. Vervolgstappen: datum afspreken (over 4 weken), rond 30 personen, voorlichtingsfilm maken op deze bijeenkomst (voorbeeld is er in Gelderland), webinar kan voor heel Drenthe (op later moment). 5.1.2.e / 5.1.2.e en 5.1.2.e gaan hiermee aan de slag.
 - Herders (bijlage12) > 5.1.2.e en 5.1.2.e zijn hiermee bezig. Gaat om 10 kuddes en rond 20 - 30 herders. 5.1.2.e en 5.1.2.e hebben met 5.1.2.e hierover gesproken. Handelingsperspectief moet gedeeld worden. 5.1.2.e en 5.1.2.e gaan hiermee bezig.
- 9. Subsidie wolfwerende rasters
 - Stand van zaken (bijlage13 > vanaf SNN overname nog nazenden) > opvallend veel paardenhouders die subsidie hebben aangevraagd, schapenhouders blijven achter.
 - Nieuwe regeling vanwege toegankelijkheid/uitvoerbaarheid huidige regeling > regeling wordt getoetst door de gebiedscommissie en de andere provincies
- 10. Financiën > begroting voor 2024 wordt nu een voorstel voor gemaakt door 5.1.2.e
- 11. Rolverdeling; instellingsbesluit Gebiedscommissie > wordt gecheckt door 5.1.2.e op actualiteit en komt volgende vergadering terug
- 12. WVTTK
- 13. Sluiting

*betreft beïnvloedingsgebied van de roedel, gebaseerd op data tot half februari 2023. Bepaling is gekoppeld vanuit het Wolvenplan aan het gebied waar een subsidieregeling is aangewezen. Dit kan zinvol zijn om gebiedsgericht voorlichting te geven.

Volgende vergadering 22 november 2023; 10 – 12 uur,

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 27 May 2024 08:11:41 +0200
To: "info@mekelogischbeheer.nl" <info@mekelogischbeheer.nl>

5.1.2.i

5.1.2.i

5.1.2.i

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Drents Friese Wold

Staatsbosbeheer

| provinciale eenheid drenthe

E 5.1.2.e [@staatsbosbeheer.nl](mailto:info@staatsbosbeheer.nl)

T 5.1.2.e | M 5.1.2.e

125 jaar
Staatsbosbeheer

Luister, kijk en beleef
jaarvanhetbos.nl

Reeds jaren zwerven er wolven Drenthe binnen. De wolf is een beschermde diersoort die in aantal toeneemt in Nederland. Wolven eten vlees van wilde dieren maar ook van landbouwhuisdieren. Met name schapen maar ook geiten zijn aantrekkelijk voor wolven. Voor een dierhouder is het afschuwelijk om dode dieren aan te treffen. Naast deze vervelende ervaring betekent een wolvenaantal financiële schade. Het idee dat de kans er is dat een wolf dieren dood, waar u al jaren goed voor zorgt, is al heel vervelend. Er is in het buitenland veel ervaring met het beschermen van vee tegen aanvallen van wolven. Het gaat dan vooral om specifieke typen afrasteringen. De meeste afrasteringen die in Drenthe gebruikt worden voldoen niet aan de voorwaarden om dieren te beschermen tegen wolven. Aanpassing van afrastering kost geld.

Om schapen- en/of geitenhouders tegemoet te komen in kosten om wolvenschade te voorkomen, hebben Gedeputeerde Staten van Drenthe een subsidie regeling vastgesteld. Deze subsidie is beschikbaar voor alle schapen- en/of geitenhouders. Dus voor herders, professionele houders en particulieren.

De subsidie wordt verstrekt voor:

- Het aanschaffen van en/of aanpassen naar een vaste wolfwerende afrastering
- Het aanschaffen van een verplaatsbare wolfwerende afrastering
- Het aanschaffen van een automatisch oprolsysteem bij een verplaatsbare afrastering met draden

De subsidie moet voldoen aan de Fauna Schade Preventiekit module wolven zoals gepubliceerd door BIJ12 (zie <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/diersoorten/wolf/>). De hoogte van de subsidie is afhankelijk van de strekkende meters afrastering en het gemiddeld aantal schapen en/of geiten dat de eigenaar de afgelopen 2 jaar in bezit had. Op de site van de provincie Drenthe staat onder het kopje subsidies bij wolfwerende maatregelen beschreven wat te doen om subsidie te krijgen (zie <https://www.provincie.drenthe.nl/loket/subsidieloket/alle-subsidies-rij/@137637/subsidie-voorkomen/>).

Subsidie aanvragen heeft helaas nogal wat voeten in aarde. Ook wanneer subsidie toegekend is, kan het even duren voor het juiste raster is geplaatst. Om u in de gelegenheid te stellen op korte termijn uw schapen en/of geiten te beschermen, geeft de provincie Drenthe noodset rasters in bruikleen.

Wanneer u gebruik wil maken van een noodset of advies wil over het beschermen van uw dieren tegen wolven kunt u contact opnemen met ^{5.1.2.e} van Provincie Drenthe, ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} info@5.1.2.e

Indien u het idee heeft, of zeker weet dat uw dieren zijn aangevallen door een wolf is het van belang om zeer spoedig (binnen 24 uur) contact op te nemen met BIJ12.

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/diersoorten/wolf/schademeldingen/>

Het is belangrijk dat u het kadaver van het dier:

- Onaangeroerd laat liggen op de vondstlocatie;
- Fotografeert;
- Afdekt;
- Afschermt.

Op basis van de melding en foto's beoordeelt BIJ12 of nader onderzoek nodig is.

Wanneer een taxateur uw vermoede ondersteunt, zal deze langs komen om het geval verder te onderzoeken en is er de mogelijkheid dat schade vergoed wordt.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Wed, 26 Jul 2023 08:34:42 +0200
To: "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
 "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>;
 "5.1.2.e@hotmail.nl" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl"
 <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e@upcmail.nl" <5.1.2.e@upcmail.nl>
Subject: Bericht Uitslag DNA-analyse wolf Wapse

Goedemorgen allemaal,

Onderstaand bericht (link) is gepubliceerd op de website naar aanleiding van het incident met een mens in Wapse.

Hallo allemaal,

Bijgaand vertrouwelijk ter informatie het finale concept bericht dat zo op de website geplaatst gaat worden. Taxateur BIJ12 is akkoord met vermelding over wolfwerend raster. De dierhouder wordt geïnformeerd over de diersoort door BIJ12. Het gaat nu ter informatie naar Politie en OM en een aantal andere stakeholders. Vervolgens gaat het online op de website en stuur ik de link naar een aantal media die erom gevraagd hebben, waaronder ANP, RTV Drenthe, DvhN en RTL Nieuws.

<https://www.provincie.drenthe.nl/actueel/nieuwsberichten/2023/juli/neergeschoten-wolf-wapse-behoorde-roedel/>

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team Communicatie

5.1.2.e

provincie **Drenthe**

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>
Sent: Wed, 26 Apr 2023 14:20:57 +0200
To: "[redacted]" <[redacted]@staatsbosbeheer.nl>; [redacted]@upcmail.nl
 <[redacted]@upcmail.nl>; [redacted]@outlook.com" <[redacted]@outlook.com>; [redacted]@[redacted]"
 <[redacted]@[redacted]>; [redacted]@gmail.com" <[redacted]@gmail.com>; [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>;
 "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>;
 "[redacted]@hotmail.nl" <[redacted]@hotmail.nl>
Cc: [redacted]@outlook.com" <[redacted]@outlook.com>; [redacted]@gmail.com"
 <[redacted]@gmail.com>; [redacted] <[redacted]@any-mal.com>" <[redacted]@any-mal.com>
Subject: Canceled: Gebiedscommissie Wolf Drenthe

Goedemorgen,
Lukt dit als nieuwe datum voor de gebiedscommissie?

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Thu, 26 Oct 2023 09:39:53 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
 <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>;
 "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
 <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>
 <5.1.2.e@hotmail.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Bijeenkomst Rundveehouders
Attachments: Uitnodiging praktijksessie rundveehouders.pdf

Goedemorgen!!!!

We hebben tot nu toe 7 aanmeldingen voor de bijeenkomst voor de rundveehouders die op 2 november gaat plaatsvinden in Wapse.

Het zou mooi zijn als het aantal aanmeldingen van rundveehouders dit weekend aanzienlijk gaat stijgen.

We hebben een hartstikke interessant programma te bieden: een mix van theorie en de praktijk.

Nogmaals het verzoek: **Stuur deze uitnodiging svp door naar jullie contacten binnen de rundveehouderij!!!!**

Alvast bedankt!

Groet,

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Ruimte, Energie en Wonen

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: 5.1.2.e

Verzonden: vrijdag 20 oktober 2023 14:55

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>;
 info@mtswelhuis.nl; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>;
 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@hotmail.nl>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: RE: Verslag 20 september gebiedscommissie

Goedemiddag allemaal,

Hierbij stuur ik jullie ter info de uitnodiging die is gemaakt voor de bijeenkomst die de gebiedscommissie wolf specifiek voor de rundveehouders organiseert.

5.1.2.e is al flink aan het werven via zijn netwerk. Als jullie nog rundveehouders kennen, voor wie dit interessant zou kunnen zijn, stuur deze uitnodiging dan vooral door!

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1

[+31 592 365555](tel:+31592365555)

www.provincie.drenthe.nl

Postbus 122, 9400 AC Assen

post@drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Uitnodiging: Praktijksessie bescherming rundvee door de komst van de wolf

De gebiedscommissie preventie wolvenschade Drenthe organiseert op 2 november een praktijksessie voor rundveehouders over het beschermen van runderen tegen incidenten met de wolf. Twee ^{5.1.2.e} deskundigen delen hun praktijkervaringen. Vervolgens gaan we naar buiten en is er een praktijkdemonstratie over het plaatsen van een wolfwerend raster.

Wolvencommissie

Drenthe heeft een gebiedscommissie voor de wolf. Deze commissie heeft als voornaamste taak advies te geven om dieren zo goed mogelijk te beschermen tegen aanvallen van wolven. In deze commissie zitten vertegenwoordigers van verschillende sectoren, waaronder de rundveehouders.

Programma 2 november

8:30 uur Inloop met koffie/thee en wat lekkers

9:00 uur Praktijkervaringen uit Sachsen-Anhalt -> we starten echt om 9.00 uur, dus kom op tijd!

10:00 uur Verplaatsing naar de praktijklocatie

10.30 uur Praktijkdemonstratie plaatsen wolfwerende rasters

12:00 uur Afsluiting met vragen

Presentatie

We starten de bijeenkomst al vroeg om 9.00 uur met een presentatie van twee ^{5.1.2.e}

deskundigen werkzaam op het ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e} in de ^{5.1.2.e} ^{5.1.2.e}

^{5.1.2.e} en ^{5.1.2.e} Zij houden zich in hun dagelijks werk vooral bezig met de toepassing van beschermingsmaatregelen en schadetaxaties.

De wolf is in Duitsland al heel wat jaren aanwezig. Welke praktijkervaringen hebben onze

oosterburen al opgedaan bij het beschermen van rundvee? ^{5.1.2.e} kan zich als boerendochter

goed inleven in de situatie op de boerderij. ^{5.1.2.e} en kan specifieke informatie

en ervaring in ^{5.1.2.e} toelichten.

Demonstratie plaatsen wolfwerende rasters

De presentatie is om circa 10 uur afgelopen. Na nog een kopje koffie genuttigd te hebben, gaan we naar een stuk land in de buurt. Hier vindt van circa 10.30-11.30 uur een demonstratie plaats van het plaatsen van wolfwerende rasters. We sluiten de bijeenkomst hier om uiterlijk 12 uur af.

Aanmelden

Aanmelden voor de bijeenkomst in Wapse op 2 november kan via deze [link](#) of scan de QR-code. Na opgave ontvang je ongeveer een week voor de bijeenkomst meer informatie, onder andere over de locaties van de presentatie en praktijkdemonstratie van de plaatsing van de wolfwerende rasters.

Het is zeer de moeite waard om zowel de presentatie als de praktijkdemonstratie in het veld bij te wonen. Lukt het door omstandigheden niet om tijdens beide onderdelen aanwezig te zijn, dan kan dit aangegeven worden op het [aanmeldingsformulier](#).

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Thu, 9 Jun 2022 12:55:22 +0200
To: "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: Extra vergaderdata

Goedemiddag,

Een extra vergadermoment gaat voor de zomer niet meer lukken ivm de vakantieperiode.

In overleg met 5.1.2.e laten we 15 september staan als eerstvolgend vergadermoment. Evt is dan aan de hand van de agenda's te bezien of er een extra overleg gepland kan worden.

Allemaal alvast een prettige vakantie toegewenst.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team Landelijk Gebied, Project ondersteuning Datahuis, Wolf en agenda BBND

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Thu, 7 Apr 2022 12:11:55 +0200
To: "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e @outlook.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e @upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @5.1.2.e>; "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e @gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Actielijst

Zie bijgaand van 5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

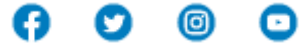
5.1.2.e
 Team Landelijk Gebied, Project ondersteuning Datahuis, Wolf en agenda BBND

provincie Drenthe

5.1.2.e
 werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: info@mekeldewitteraaf.nl <info@mekeldewitteraaf.nl>
Verzonden: woensdag 16 maart 2022 09:17
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: RE: Actielijst

Hallo allemaal,

Even wat opmerkingen nav de actie lijst.

16 waarom gaan de camera beelden van SBB via de provincie naar de wolvencie? Dat is een omweg die vraagt om stagnatie.
 26 Deze actie tekst omschrijft een wensbeeld. Contact van 5.1.2.e met 5.1.2.e wijst uit dat 5.1.2.e wel elke potentiële wolvenschade aan 5.1.2.e melden wil maar pas nadat hier formeel opdracht voor heeft van zijn baas.
 5.1.2.e is afhankelijk van 5.1.2.e Die zegt te zullen melden wanneer hij als wolvenconsulent op pad gaat om 5.1.2.e de gelegenheid te geven mee te gaan. Tot nu toe heeft 5.1.2.e geen uitnodiging. 5.1.2.e zegt niets te doen te hebben in die hoedanigheid.
 30 5.1.2.e is met 5.1.2.e op pad geweest. Behoorlijk uitgebreid in DFW en bij 5.1.2.e 5.1.2.e zet gaas van een meter en drie stroomdraden met minimaal 7 KV. Hij wil een spanningsveld creëren dat de wolf afschrikt bij nadering van het raster.
 36 Wat is het verschil met 2? 2 is rood, dus uitgevoerd. Ligt het aan de datum en is 36 een verzoek om update?

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 14 maart 2022 16:07
Aan: 5.1.2.e @gmail.com; 5.1.2.e <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e @home.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e @5.1.2.e>; 5.1.2.e @upcmail.nl; info@mekeldewitteraaf.nl
Onderwerp: Actielijst

Goedemiddag,

Hierbij de actielijst

Ik heb er (voor nu iig) een totaalijst van gemaakt. Alle acties uit voorgaande verslagen die er nog niet in stonden er in gezet.

NB: de rode tekst is voor wat mij betreft gereed en kan er af (hoor graag als het anders is).

De blauwe tekst is actie op onder nomen of loopt.

Kleur verwijder ik straks weer, dit is even om de aandacht er op te vestigen.

Ik hoor graag van jullie welke nummers er (nog meer) af kunnen of wat nog moet worden toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Provincie Drenthe

Aanwezig,

5.1.2.e

Tel.:

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 17 Jul 2023 14:19:32 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Bedankt & volgend overleg

Hallo allemaal,

Vandaag is 5.1.2.e Bedankt voor de felicitaties die ik heb mogen ontvangen. Bij een 5.1.2.e komt ook de gebiedscommissie even bovendien dus vandaar deze mail.

Op 20 september staat er weer een overleg gepland in het Duurzaamheidscentrum. Ik neem aan dat iedereen die nog genoteerd heeft maar hierbij even als herinnering voor de vakantie.

5.1.2.e

Alvast een fijne vakantie en sowieso tot de 20ste september.
 Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
PMO

provincie **Drenthe**

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e | Blaekend" <5.1.2.e@5.1.2.e> on behalf of "5.1.2.e 5.1.2.e"
Sent: Tue, 27 Sep 2022 12:02:15 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Consultatie Noord-Nederland Wolf

Hi 5.1.2.e

Door de 5.1.2.e ik deze helemaal gemist.
 Ik hoop dat 5.1.2.e dan wel 5.1.2.e jou ook hebben uitgenodigd en jij aansluit??

Kreeg je net niet te pakken. Anders zo nog even bellen?

Groet

5.1.2.e

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: 5.1.2.e | Blaekend <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: woensdag 14 september 2022 11:33
Aan: 5.1.2.e | Blaekend; 5.1.2.e@hotmail.com; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e;
 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@gmail.com; info@mekelologischbeheer.nl; 5.1.2.e
 5.1.2.e@provinciegroningen.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@upcmail.nl;
 info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e
Onderwerp: Consultatie Noord-Nederland Wolf
Tijd: dinsdag 27 september 2022 12:30-15:30 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.
Locatie: Biosintrum, Ecomunitypark 5, 8431 SM Oosterwolde

Allen,

In Oosterwolde praten we verder over de gezamenlijke reactie op het IPO-wolvenplan. Programma en aangescherpte concept reactie ontvangen jullie ruim voorafgaand aan de sessie.

5.1.2.e ziet graag een afvaardiging vanuit de wolvencommissies aan tafel de 27ste. Je kunt je in overleg laten vertegenwoordigen door een collega uit de Friese wolvencommissie of uit de andere provincies. Graag bericht of je persoonlijk aanwezig bent of geef door wie er namens jouw organisatie gevolmachtigd is.

Mocht je nog vragen hebben, aarzel niet om contact op te nemen.

Hartelijke groet,

5.1.2.e

BLAEKEND
 PROJECTMANAGEMENT

Het Woldhuis 24
 7325 WN Apeldoorn

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Fri, 12 Jan 2024 14:08:11 +0100
To: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Gebiedscommissie Wolf

Ter info

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: maandag 11 december 2023 12:55
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>;
 5.1.2.e @outlook.com; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e @hotmail.nl;
 5.1.2.e @gmail.com; 5.1.2.e @outlook.com; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@drenthe.nl>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: Re: Gebiedscommissie Wolf

Beste 5.1.2.e

Tijdens de afgelopen vergadering van de wolvencommissie is uitgebreid gesproken over het belang van een goed inzicht in de effectiviteit van wolfwerende afrasteringen. Ik blijf proberen om het beeld compleet te krijgen.

Inmiddels is het rapport van de schadetaxateur van BIJ12 van het geval in Wapse op 9/7 openbaar gemaakt.

<https://www.provincie.drenthe.nl/loket/wet-regelgeving/wet-open-overheid/woo-verzoeken/@145989/woo-verzoek-31-oktober-2023/>

Hierbij vraag ik nogmaals om de resultaten van het nader onderzoek van de afrastering bij de volgende schadegevallen:

25/7, Wateren, Schapengaas met stroomdraden, 8 draads, 125 cm, 0 - 9000 V

17/7, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 127 cm, 7000V

3/6, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 120 cm, 4500 V

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Op 16-11-2023 om 17:13 schreef 5.1.2.e

Beste 5.1.2.e

Bedankt voor het toesturen van de agenda en de stukken.

Graag zou ik als agendapunt willen toevoegen:

Nader onderzoek na schadegevallen ondanks wolfwerende maatregelen.

Dit is nog steeds niet goed geregeld en de communicatie is slecht.

- Wat gebeurt er nu?
- Hoe kan dit verbeterd worden?
- Hoe moet de communicatie geregeld worden?
- Afspraken maken over acties.

Zie ook de notitie van de Werkgroep Wolf (bijlage 01)

Uit de schadetabel op de website van BIJ12 blijkt dat er nog 3 gevallen zijn bijgekomen van aanvallen achter een raster dat volgens de gegevens in de tabel wolfwerend lijkt:

25/7, Wateren, Schapengaas met stroomdraden, 8 draads, 125 cm, 0 - 9000 V

17/7, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 127 cm, 7000V

3/6, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 120 cm, 4500 V

Graag ontvang ik de resultaten van het nader onderzoek naar deze gevallen. Waren er tekortkomingen? Welke?

Verder vraag ik wederom naar het BIJ12 taxatierapport van het schadegeval in Wapse op 9/7. Waarom zat het niet bij de documenten n.a.v. het WOO verzoek van 28/7/2024. Zie mijn app bericht 10/11/23.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Op 15-11-2023 om 10:13 schreef 5.1.2.e

Goedemorgen allen,

Volgende week woensdag is er weer een Gebiedscommissie overleg. In het provinciehuis in ruimte A00.08. Koffie en koeken zijn geregeld.

Het is een mooie behapbare agenda dit keer. Dit is de laatste commissie van dit jaar. Voor volgend jaar plannen we weer een reeks in. Graag even over nadenken, scheelt weer volgende week.

Fijne week en tot woensdag.

Groet, 5.1.2.e

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: j7nuhA

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i [@drenthe.nl](#)

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

5.1.2.e heeft u uitgenodigd voor Gebiedscommissie Wolf

Titel: Gebiedscommissie Wolf

- 5.1.2.e <[redacted]@outlook.com> <[redacted]@outlook.com>
- info@mekeldewitteraaf.nl <info@mekeldewitteraaf.nl>
- 5.1.2.e <[redacted]> @drenthe.nl>
- 5.1.2.e <[redacted]> @drenthe.nl>
- Egbert van Dijk <[redacted]> @drenthe.nl>
- 5.1.2.e <[redacted]> @drenthe.nl>
- Vergaderruimte A00.08 <[redacted]> @drenthe.nl>

From: "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Sent: Tue, 13 Jun 2023 21:08:39 +0200
To: ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@gmail.com>; ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@drenthe.nl>;
 ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@5.1.2.e> <5.1.2.e@drenthe.nl>; ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@5.1.2.e>
Cc: ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@drenthe.nl>; ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@outlook.com>; ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; ""5.1.2.e"" <5.1.2.e@upcmail.nl>
Subject: FW: grote grazers
Attachments: Zorgplichten grote grazers en wolvenpredatie NBR 2023 (met highlights).pdf

Hallo Commissie,

Bij deze een lezenswaardig artikel.

Met vriendelijke groet 5.1.2.e

Gebiedscommissie Wolf

0592-365555

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 28 Mar 2024 12:24:34 +0100
To: "Dist Drenthe Agenda en Actua" <DistDrentheAgendaenActua@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Petitie Wolf-Drenthe
Importance: High

Even ter info...

Aanpalend heb ik met 5.1.2.e even afgestemd over de paarden. De Q&A is er maar wellicht is het onderwerp ook wel rijp voor een issueteam hierop. Ga ik dus aan 5.1.2.e vragen om e.e.a. in te regelen.

Groet

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: maandag 25 maart 2024 17:04

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e@gmail.com' <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e@hotmail.com' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e@hotmail.com' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>

Onderwerp: Petitie Wolf-Drenthe

Urgentie: Hoog

Beste gebiedscommissieleden,

Gedeputeerde Egbert van Dijk is voornemens om volgende week dinsdag 2 april samen met gedeputeerde Harold Zoet van Gelderland een petitie te overhandigen aan de Tweede Kamer.

Waarom deze petitie?

De wolf is terug in Nederland. En hoewel de terugkeer van de wolf kan worden gezien als een onderdeel van een gevarieerde biodiversiteit, zijn de gevolgen van de komst en vestiging van wolven in Drenthe groot. De maatschappelijke onrust, emotionele en economische schade nemen toe. Drenthe maakt zich zorgen. We hebben de hulp van de Tweede Kamer en Europa nodig om grenzen te stellen aan de wolf. Het idee is om met de petitie aandacht te vragen voor de Drentse situatie.

Via de petitie wordt het kabinet gevraagd om in Brussel actief in te zetten op een verlaging van de beschermde status van de wolf.

Tijdens het moment dat de petitie wordt aangeboden in de Tweede Kamer zijn er o.a. ook burgemeesters van Gelderse gemeentes aanwezig. Egbert zou graag ook iemand vanuit Drenthe willen meenemen die slachtoffer is door de komst van de wolf.

Bijvoorbeeld een schapenhouder of iemand anders die landbouwhuisdieren verloren heeft en/of angst heeft voor de wolf.

Weten jullie nog iemand die ik hiervoor kan benaderen? Ik hoor het dan graag!

Groet,

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Natuur

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1

Postbus 122, 9400 AC Assen

[+31 592 365555](tel:+31592365555)post@drenthe.nlwww.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 5 Jun 2023 14:48:38 +0200
To: "Hummelen, Bert" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e"
 <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e 5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>
Subject: FW: Deskundigengroep Wolf
Attachments: 20230525 Deskundigengroep.docx, wolfoverlegProvTbo25052023.docx

Hierbij zowel verslag provincie als mijn punten van actie vanuit het overleg over natuurbegrazing met Prov en tbo's.

In het overleg is nadrukkelijk gestuurd op de 3 jaar van leren, monitoren en ontwikkelen van een natuurbegrazingssysteem dat Drenthe pas, zowel tbv realisatie natuurdoelen als wettelijke taken rondom gehouden dieren c.a. Afgelopen week heeft de problematiek rondom de pony's op terrein van NM ons weer voor vragen gesteld, nog eerder dan we donderdag de 25e hebben benoemd. Dat brengt wel de vraag naar boven hoe we er zelf als TBO's de komende 3 jaar in gaan staan op bestuurlijk vlak én op beheervlak. Goed om daar met elkaar op korte termijn wel even over te spreken, omdat ik vragen verwacht rondom de voorgestelde acties (opzetten kernteam deskundigen/monitoringsverzoek etc) versus het nu afgegeven beeld met de pony's. Ik probeer daar nog een moment voor te vinden de komende twee weken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer - Drenthe

Life isn't about waiting for the storms to pass, it's about learning to dance in the rain....

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 2 juni 2023 11:51
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: Deskundigengroep Wolf

Goedemorgen,

Op verzoek hierbij de uitgewerkte notitie van de bijeenkomst op donderdag 25 mei.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

25-05-2023

Overleg met TBO's en provincie mbt natuurbegrazing en wolf

Aanwezig

5.1.2.e (SBB), 5.1.2.e

(SBB), 5.1.2.e (DL), 5.1.2.e (NM), 5.1.2.e (consulent gebiedscie/Provincie). Later; 5.1.2.e

(Gebiedscie namens tbo's,)

Resultaat van het overleg:

Acties die om verdere uitwerking vragen en waarin Provincie lead neemt e.e.a in werking te zetten:

1. Communicatie;
 - App groep TBO's wordt uitgebreid met prov. comm medewerker.
 - Er volgt een afstemmingsoverleg tussen de 4 om e.e.a. nader uit te werken.
2. Aanvallen wolf op natuurbegrazers
 - Meer inzicht in aantallen; wat en hoe kunnen we dit met elkaar bereiken?
 - Nader met elkaar uitwerken hoe en wat we exact in beeld willen krijgen.
3. Zorgplicht weerbare kuddes
 - Juridisch kader; waar bestaat deze uit
 - Is uitrasteren natuurgebied een verstoring van het leefgebied? Zitten er daar oppervlaktes aan vast?

5.1.2.e 5.1.2.e Tilburg

4. Monitoring & ontwikkeling weerbaarheid
 - Wanneer is een kudde weerbaar
 - Welke rassen zijn meer en minder geschikt
 - Welke combies zijn geschikt
 - Wat verliezen zijn acceptabel
 - Kennisvraag en monitoringsvraag
 - Financiering

5. Deskundigenteam (extern, wetenschap en ervaring vanuit buitenland)

Diverse namen, diverse onderwerpen. Vraag is of een dergelijke inleen via BIJ12 gefinancierd kan worden.

Denk aan 5.1.2.e buitenlandse onderzoeksbureau's.

6. Relatie natuurbegrazing en natuurdoelen
 - Doelen in relatie tot opties begrazing
 - Financiering (SNL niet toereikend)

Notitie Deskundigengroep Wolf

25 mei 2023

De Drentse Zaak

1. Overleg communicatie adviseurs
 - Gezamenlijke WhatsAppgroep
2. Meer zicht op aantallen kalveren
3. Hoever reikt de zorgplicht?
 - Juridisch ten opzichte van weerbare kuddes
 - Rapport Trouwborst
4. Wanneer is de kudde weerbaar?
 - Welke rassen
 - Combinaties
 - Wat zijn acceptabele verliezen?
 - Kennis & monitoring
 - Financiën
5. Organisatievorm
 - Deskundigengroep
 - BIJ12
 - LNV
6. Relatie natuurbegrazing – natuurdoelen
 - SNL
7. Korte termijn: voorbereiden woordvoering op zorgplicht
 - in relatie tot 5.1.2.e en onbeschermd schapen

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Tue, 23 Apr 2024 16:41:57 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Declaratie eerste kwartaal 2024
Attachments: Declaratieformulier Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe 2024.xlsx

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Verzonden: dinsdag 23 april 2024 15:44

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e@hotmail.com' <5.1.2.e@hotmail.com>; 5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Declaratie eerste kwartaal 2024

Beste leden van de Gebiedscommissie Wolf,

Ik herinner u er graag aan dat het eerste kwartaal van 2024 inmiddels is verstreken.
 Zou u eraan willen denken dat u voor het afgelopen kwartaal uw declaratie indient?

U kunt dat doen door het bijgaande formulier in te vullen en dit formulier retour te sturen naar dit mailadres.
 Mocht u vragen hebben, neem dan gerust contact met een van ons op!

Met vriendelijke groet,

Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 10 Aug 2023 14:01:28 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: voorstel onderzoek

Graag even meekijken...

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 10 augustus 2023 08:40
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e@hotmail.nl; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@gmail.com; info@mekeldewitteraaf.nl
Onderwerp: RE: voorstel onderzoek

Top 5.1.2.e ! Ik heb het bestand op de SharePointsite gezet, dan werken we allemaal in hetzelfde bestand. Als het goed is kunnen jullie daarbij. Het zou fijn zijn als het aanvullen deze week lukt dan kan ik het maandag verzenden.

 [Onderzoeksopzet Invloed wolven op exploitatiekosten schaapskuddes en schapenbedrijven.docx](#)

Groet, 5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>
Verzonden: woensdag 9 augustus 2023 15:47
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e@drenthe.nl
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e@hotmail.nl; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@gmail.com; info@mekeldewitteraaf.nl
Onderwerp: voorstel onderzoek

Zie bijgaand voorstel 1e concept.

Graag aanvullingen van jullie zijde.

Groet, 5.1.2.e

Op 9-8-2023 om 11:12 schreef 5.1.2.e

Goedemorgen heren,

De onderzoeken die jullie hebben aangedragen moeten al voor de eerste wolvencommissie vergadering richting BIJ12. Daarbij heb ik jullie hulp nodig.

Het voorstel van 5.1.2.e wat betreft de effecten op overige flora en fauna stuur ik sowieso in dus dat is voldoende.

Onderstaand voorstel, kunnen we die nog iets concreter maken? Zoals uitgevraagd wordt door 5.1.2.e?

Onderzoeksvoorstellen

Het verzoek is om kort een onderzoeksvoorstel te beschrijven (wat is de onderzoeksvraag, doel en beoogde resultaten, evt. waar, wat, wie) en indicatief aan te geven welk budget en welke tijdsperiode dit zou vergen.

Deze voorstellen zullen gebundeld in de WWG worden voorgelegd en besproken.

Kunnen jullie dit voor mij opstellen zodat ik alles in een keer in kan sturen?

Alvast bedankt voor jullie hulp.

Groetjes, 5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES

PMO

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 19 Oct 2023 16:23:23 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: wolvenaanval Bargerveen
Attachments: Woordvoeringslijn wolven Drenthe.docx

Hi 5.1.2.e

Krijg je niet te pakken, maar probeer het nog wel even een paar keer.

Wil even met je afstemmen over de berichtgeving die 5.1.2.e naar buiten laat gaan over de wolf. Delictaat onderwerp waarvoor we een woordvoeringslijn hebben.

In de mail staan een aantal wat prikkelende uitspraken en laten ook zien dat er een beleid is waar we wellicht met elkaar (5.1.2.e 5.1.2.e jij, eventueel 5.1.2.e en ik) eens over kunnen sparren of dat voor Bargerveen de ideale oplossing is. 5.1.2.e heeft al met 5.1.2.e gebeld en onze zorg gedeeld. 5.1.2.e stelde voor dat ik even met jou zou afstemmen over verdere acteis.

Beste om even te bellen hierover.

Hierbij alvast de algemene woordvoeringslijn die er is voor als er iets te communiceren valt over de Wolf. Sowieso is de lijn dat als er rond de wolf er iets naar buiten gaat dat 5.1.2.e is aangesloten. Dit, naast alle gevoeligheden, ook omdat we met de andere tbo's en de provincie er ook afspraken over hebben. Kan op een (n.b. landelijk) issue-onderwerp niet zo zijn dat we dat overslaan als daar geen gereede reden voor is. Goed om dat nog even met 5.1.2.e te bespreken?

Denk dat het vaker gaat voorkomen dat er iets bij jullie gaat gebeuren, als ik het zo hoor...

5.1.2.e is inmiddels al aangehaakt bij het issue-overleg wolf Drenthe.

Groetjes,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>

Verzonden: donderdag 19 oktober 2023 12:40

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>

Onderwerp: Fwd: wolvenaanval Bargerveen

Ter info

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Verzonden vanaf [Outlook voor Android](#)

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>

Verstuurd: donderdag, oktober 19, 2023 12:14:55 p.m.

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@emmen.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e

<5.1.2.e@prolander.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@prolander.nl>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e

<5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>

Onderwerp: RE: wolvenaanval Bargerveen

Hoi 5.1.2.e 5.1.2.e en 5.1.2.e

5.1.2.e en dan duikt de Wolf in het Bargerveen op.

Wat betreft de begrazing in het Bargerveen zijn door ons al een aantal maatregelen genomen, maar zijn er ook nog vele die alsnog genomen moeten worden.

Vooral de schapen en geiten zijn kwetsbaar en deze worden nu vanwege het potstalsysteem voor 65% op stal of in een veilige nachtkraal snachts opgehokt.

Er is slechts een kudde die met de schaapsherder op pad gaat de rest wordt toch zonder toezicht in het veld geplaatst. Van de runderen worden 50% v.d. dieren `s nachts op stal gezet. Blijft echter wel ook een 50% deel wel in het veld. Verwacht is dat runderen als kudde hun kalveren gaan beschermen.

Vanwege landschap en andere dieren zijn de aanwezige vee raster niet hoger dan nu de nu aanwezige 1 meter hoogte, Dit is een hoogte die reeën ook nog de kans biedt om over het raster te springen. Let wel er staat meer dan 45 kilometer raster in het Bargerveen en bij wol werend raster is dat voor het publiek ook nog gevaarlijk door de extra stroomdraden aan de buitenkant, waar het publiek loopt.

Uiteindelijk is de begrazing in het Bargerveen een beheermiddel en geen doel! Kort gesteld begrazen we zeer intensief om de N vermessing tegen te gaan.

Te intensieve begrazing is negatief voor de natuur in het Bargerveen en om die begrazing goed uit te voeren is professionaliteit bij de beheerder (Staatsbosbeheer) maar ook bij de ingehuurde begrazer noodzakelijk.

We zijn zeer te spreken over de gehoede kudde begrazing met potstalsysteem en zouden dat heel graag willen uitbreiden, maar daar is de nu aanwezige budgetten nog een grote beperking.

Staatsbosbeheer is bezig met een memo over de begrazing in het Bargerveen en wordt bekeken wat met de komst van de wolf nog moet worden aangepast.

Vanuit beheer Bargerveen, waar afvoer van nutriënten uit het veld de rode draad is kan een extra schaapskudde van 500 schapen en geiten een zeer welkome aanvulling zijn, bij voorkeur 2 extra gehoede kuddes zodat de groep die nu nog alleen in de avond wordt opgehaald ook meer gestuurd de begrazing kan doen.

De najaarsweides (grasland) dienen nog wel van een hogere Wolfwerend raster te worden voorzien. Globaal gaat het dan om 45 ha (Buffer Noordoost, schaapskooi en Dordseweg)

Gehoede kuddes zijn echter geen maatregel dat vanuit de Wolf financiën gedekt kunnen worden. Voor herstel van Natuur en een nog betere beleving voor recreanten bieden extra schaapskuddes in het Bargerveen een positieve kans.

Met groet

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@emmen.nl>

Verzonden: woensdag 18 oktober 2023 17:53

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@prolander.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@prolander.nl>

Onderwerp: wolvenaanval Bargerveen

Urgentie: Hoog

Dag allen,

Er schijnt deze week een wolvenaanval te zijn geweest in het Bargerveen.

De volgende vragen worden a.s. donderdag in de raad gesteld:

- Is het College op de hoogte van de wolf of wolven in het Bargerveen?
- Is het College met ons eens dat de bescherming van schapen in het Bargerveen niet voldoende is en het beleid moet worden aangescherpt?
- En in hoeverre is er overleg met provincie en andere gemeenten over beleid ten aanzien van de wolf.

Zijn jullie op de hoogte van de genoemde wolvenaanval?

En kunnen meedenken over de tweede vraag of de bescherming van schapen in het Bargerveen afdoende is?

Dank alvast voor jullie reactie.

Gr 5.1.2.e

Woordvoeringslijn wolven Drenthe

Versie juli 2023

ACTUELE SITUATIE EN BOODSCHAPPEN

6 juli 2023: coalitieakkoord Drenthe

BBB, PvdA, VVD en CDA hebben hun plannen voor Drenthe voor de komende vier jaar gepresenteerd. Het akkoord van de vier partijen heeft de titel '[Samen bouwen we Drenthe!](#)' gekregen. Over de wolf staat er het volgende in:

Soortenbeheer en -bescherming

De gevolgen van de komst en vestiging van wolven in Drenthe zijn groot. De maatschappelijke onrust, emotionele en economische schade en kosten nemen toe. We gaan door met het verstrekken van subsidies. Verder bieden we ruimhartige compensatie voor (hobby)boeren en dierhouders/diereigenaren, snelle schadeafhandeling en voorlichting over het omgaan met de wolf. Met de samenleving blijven we in gesprek over dilemma's en wat we daarin als provincie kunnen betekenen. Binnen de Europese en landelijke wet- en regelgeving werken we aan de mogelijkheden om een wolfvrije regio te worden. In het nieuwe Wolvenplan met provincies en Rijk komen passende afspraken, die we medio 2024 evalueren.

Als we hier vanuit pers vragen over krijgen is dit ons antwoord:

- Vooralsnog heeft het coalitieakkoord van de provincie Drenthe geen gevolgen voor hoe we naar de aanwezigheid van de wolf kijken. Staatsbosbeheer ziet de wolf als een waardevol dier dat een positieve rol in de Nederlandse ecosystemen kan vervullen. De wolf blijft dus welkom in onze terreinen. Ook blijven we de grazers in onze terreinen in overleg met onze pachters beschermen. We blijven als terreinbeheerder leren van onze ervaringen in de praktijk.
- We zien als terreinbeheerder net als de provincie de maatschappelijke onrust rond de wolf. We zijn blij dat ook het nieuwe bestuur doorgaat met het bieden van ruimhartige compensatie voor (hobby)boeren en dierhouders/diereigenaren, snelle schadeafhandeling en voorlichting over het omgaan met de wolf. We zien dat als noodzakelijk om te leren samenleven met de wolf.
- Wat de wens van de coalitie voor een wolfvrije provincie in de toekomst voor ons gaat betekenen weten we niet. Uiteraard zijn Europese en landelijke wet en -regelgeving van toepassing.

28 juni 2023: voortgangsrapportage Bij12 9 februari - 30 april 2023

<https://publicaties.bij12.nl/voortgangsrapportage-wolf-28-juni-2023/>

De roedel die gevestigd is in het gebied van Zuidoost-Friesland en Zuidwest-Drenthe werd meermaals in het gebied aangetoond. Wolf GW2397m, wolvin GW2090f en hun twee mannelijke nakomelingen, GW3151m en GW3152m, zijn genetisch vastgesteld bij 22 gevallen van gebeten vee. Eenmaal is het DNA van GW3152m in Overijssel bij Kallenkote vastgesteld. Ook werden de ouders en/of hun nakomelingen herhaaldelijk op wildcamerbeelden waargenomen, met maximaal twee dieren tegelijk.

Daarnaast heeft er zich ook een wolvenpaar gevestigd in Midden-Drenthe, dat blijkt uit beelden van wildcamera's waarop twee wolven te zien zijn (zie foto hierboven). Afgelopen winter werd in deze regio het DNA van wolvin GW3011f en dat van wolf GW2864m aangetroffen. Ook in februari, maart en april 2023 is aanwezigheid van deze twee wolven in deze regio aangetoond. De wolven verblijven al enige tijd in dit gebied. Het DNA van de wolf GW2864m wordt hier vanaf juni 2022 regelmatig aangetroffen; het DNA van GW3011f vanaf september 2022. Naast voorgenoemde wolven is er in Midden Drenthe de afgelopen periode nog een tweede mannelijke wolf vastgesteld, namelijk wolf GW3250m. Het is de eerste keer dat dit individu in Nederland is vastgesteld.

De aanwezigheid van de drie wolven is elk twee keer vastgesteld via DNA-sporen: GW3011f en GW3250m beide twee keer op uitwerpselen, GW2864m twee keer op gebeten schapen. GW3011f is afkomstig uit Duitsland (geboorteroedel Nordhorn, Nedersaksen). Het is onbekend wat de herkomststroedel van wolf GW2864m en GW3250m is.

15 mei 2023: wolf in relatie tot grote grazers in onze gebieden

Het wolvenpaar dat zich in het Hart van Drenthe heeft gevestigd, voedt zich voornamelijk met reeën, maar daarnaast ook met dieren uit de Gallowaykudde dat het gebied begraast. Om het natuurlijk zandlandschap van het Hart van Drenthe te ontwikkelen is begrazing nodig. Maar het is ook onwenselijk dat een wolvenpaar zich focust op runderen als prooidier. Daarom is Staatsbosbeheer met de provincie en andere terreinbeherende organisaties in gesprek om te kijken welk beleid nodig is om met dit dilemma om te gaan.

Uitgebreide boodschap staat in het document [20230424 Communicatie runderbegrazing Hart van Drenthe irt wolf.docx](#).

ALGEMENE INFO EN BOODSCHAPPEN

Gebiedscommissie

Op 17 juni 2020 heeft de provincie Drenthe een Gebiedscommissie ingesteld die de provincie adviseert over met name de preventieve maatregelen die agrariërs kunnen nemen en andere zaken die met preventie te maken heeft. De gebiedscommissie bestaat uit vertegenwoordigers van de schapensector, landbouw- en natuurorganisaties en heeft 5.1.2.e als onafhankelijk voorzitter. De leden zijn: 5.1.2.e (Staatsbosbeheer, mede namens Natuurmonumenten en Het Drentse Landschap), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden) en 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geitenhouders).

Communicatiestrategie

We stellen ons naast de provincie op. Wij bieden naast hen het verhaal van de wolf in ons terrein. Dit verhaal is feitelijk, praktisch en gericht op de situatie nu: wat betekent de wolf voor onze terreinen, voor onze bezoekers en voor onze pachters? Daarmee dragen wij bij aan grotere acceptatie van de wolf en laten een natuurvriendelijke stem horen in door emoties gevoede opinies. In de communicatie zoeken wij de balans

tussen erkenning van de spanning en de toegevoegde waarde van wolf in de natuur. We staan positief tegenover de wolf als onderdeel van het ecosysteem, maar we zijn geen 'wolverknuffelaars'.

Woordvoering

Alle persvragen worden doorverwezen naar de provinciaal communicatieadviseur (5.1.2.e 5.1.2.e). Hij bekijkt eerst of de vraag beantwoord moet worden door Staatsbosbeheer of door een andere betrokken partij.

Vraag over	Woordvoering bij	Contactpersoon
Begrenzing leefgebied	Gebiedscommissie/Provincie	5.1.2.e
Monitoring algemeen	Gebiedscommissie/Provincie	5.1.2.e
Monitoring specifieke terreinen	Terreinbeheerder	NM: 5.1.2.e 5.1.2.e HDL: 5.1.2.e
Woordvoering terreinbeheerders	Terreinbeheerders	NM: Fred Prak HDL: 5.1.2.e
Afhandeling schade aan kuddes	BIJ12/Provincie	5.1.2.e
Beschermende maatregelen schapen algemeen	Provincie/Gebiedscommissie	Inhoudelijk: 5.1.2.e 5.1.2.e / 5.1.2.e ? Praktisch: 5.1.2.e Communicatie: 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e
Beschermende maatregelen schapen in specifieke terreinen	Terreinbeheerders	
Leefwijze en gedrag wolf	Wolven in Nederland WUR	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e
DNA-onderzoek vee	Bij12	085 – 486 22 22

Woordvoering Staatsbosbeheer

Landelijk woordvoerder dossier wolf: Joke Bijl

Provinciaal woordvoerder dossier wolf: 5.1.2.e 5.1.2.e (bij afwezigheid 5.1.2.e)

Boswachters wolf: 5.1.2.e (Drenthe ten oosten van de A28) en 5.1.2.e (Drenthe ten westen van de A28). Back-up provinciaal adviseur 5.1.2.e We gaan op zoek naar twee boswachters als vervangende back-up.

Kernboodschap

De wolf kiest zelf voor de natuur in Drenthe en daar is hij welkom. Hij heeft het gebied zelf bereikt vanuit Duitsland en geschikt bevonden. In Drenthe wordt al jaren geïnvesteerd in minder versnipperde, verbonden leefgebieden. Daar heeft ook de wolf baat bij. De wolf vindt hier rust, ruimte én voedsel in de vorm van wilde dieren. De wolf is welkom in de natuurgebieden van Drenthe en vervult een positieve rol in het ecosysteem. We zijn nieuwsgierig naar de ontwikkelingen.

We begrijpen dat mensen het spannend vinden. Bezoekers kunnen gewoon blijven recreëren op de wegen en paden. De kans dat je een wolf ziet is nog steeds klein. De wolf vermijdt mensen over het algemeen, is schuw. Bij zwervende wolven bestaat de kans dat ze tijdelijk zichtbaarder zijn en zelfs in dorpen komen. Ook vind je misschien sporen. De wolf ziet de mens niet als prooidier. Wolven zijn soms overdag actief, maar op plaatsen waar er veel menselijke activiteit is, houden wolven er een over het algemeen nachtelijke levenswijze op na.

We snappen goed dat boeren deze ontwikkeling precies volgen vanuit hun zorg voor hun vee. We zien tegelijk dat de provincie hierin zijn rol pakt door het instellen van een gebiedscommissie en door de volgende stappen van het IPO wolvenplan te implementeren.

Rol en positie Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer ziet de wolf als een waardevol dier dat een positieve rol in de Nederlandse ecosystemen kan vervullen. Een spontaan terugkerende wolf is welkom in onze terreinen. We zetten onze kennis in om de wolf te beschermen in zijn nieuwe leefgebied, en tot een goede samenwerking en draagvlak te komen tussen boer, boswachter en schapenhouder/schaapsherder.

Staatsbosbeheer beheert ongeveer driekwart van de natuur in Drenthe. Grote kans dus dat onze terreinen onderdeel zijn van het leefgebied van de wolf. Wolven die nu en in de toekomst een van onze terreinen uitkiezen als kerngebied (voorplantingsplaats) geven we zoveel mogelijk rust. We zorgen ervoor dat bezoekers niet te dicht bij komen en we passen onze werkzaamheden in het gebied aan. We helpen de Provincie met het monitoren van de wolf. Dat doen we op basis van sporen, zichtwaarnemingen en cameravallen in onze terreinen. Veel van onze gebieden worden begraasd door schapen. We willen deze kuddes beschermen tegen de wolf. Dat is maatwerk en daarover zijn we in gesprek met de eigenaren.

Veelgestelde vragen en antwoorden

Toegevoegde vragen over roedel augustus 2022 (ook toepasbaar in 2023)

Waar is het hol/waar verblijven ze?

Dat weten we niet. Wolven zijn heel mobiel en kunnen grote afstanden afleggen.

Wat betekent een roedel voor de omgeving?

Een roedel is voor de biodiversiteit in het natuurgebied positief, wij hebben ons er zoveel mogelijk op voorbereid door over te gaan op gescheperde begrazing met schapen die 's nachts in een wolfwerende nachtkraal staan. Voor de omgeving, met name voor schapenhouders, vraagt dit aanpassingsvermogen, want het leefgebied van deze wolven bestrijkt ook grote delen agrarisch gebied waar op dit moment nog veel schapen onbeschermd staan.

Wat betekent de roedel voor begrazers in jullie gebieden?

Er vinden in Drenthe regelmatig aanvallen plaats op vee door wolven. Ook in onze terreinen worden begrazers zoals schapen en koeien gedood. We werken nauw samen met onze pachters om ervoor te zorgen dat het vee in onze terreinen beschermd wordt. Preventieve maatregelen zoals het plaatsen van rasters kan schade door wolven voorkomen. Een wolf leert snel en gaat omheiningen met stroomdraad uit de weg. Ook voor ons is het een zoektocht naar wat het beste werkt. We leren in de praktijk en passen onze manier van beschermen waar nodig aan.

Wat vind je hier van als boswachters?

Als boswachter kijk ik met belangstelling naar deze ontwikkelingen. Wij zien de wolf als een waardevol dier dat een positieve rol in de Nederlandse ecosystemen kan vervullen. Ik ben benieuwd wat het effect zal zijn op het gebied. We merken dat mensen moeten wennen aan de wolf.

Overige vragen

Wat zegt de aanwezigheid van de wolf over de natuur?

De wolf heeft Drenthe goedbevonden als leefgebied. Er is rust, ruimte en eten. Wolven eten het liefst wilde hoefdieren zoals ree en die vinden ze hier volop. In Drenthe is er veel geïnvesteerd in ontsnipperen en verbindingen via natuurbruggen en dat helpt ook de wolf. Wolven ontlopen waar mogelijk mensen. Hier in Drenthe is rust en ruimte genoeg.

Hoe leeft de wolf? Waar slaapt ze? Hoe komt ze aan voedsel?

Veel informatie voor publiek staat op www.roeg.tv/wolf. Daar vind je ook het laatste nieuws over de wolf in Drenthe. Er staat ook veel interessante informatie op de website van Wolven In Nederland.

www.wolveninnederland.nl

Recente meldingen van aanvallen van (mogelijk) wolf op landbouwhuisdieren is te vinden op:

www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/diersoorten/wolf/

Onze collega's kunnen veel informatie halen op Digitalis:

<http://digitalis/beheer/Natuur/Fauna/soortenbescherming/Wolf/SitePages/Default.aspx>

Wat gaan bezoekers er van merken?

Er bestaat een zeer kleine kans dat je als bezoeker de wolf tegenkomt. De wolf is over het algemeen schuw en gaat de mens uit de weg. De kans dat je wolf ziet is erg klein. Sporen zien zou wel kunnen: drollen of pootafdrukken.

Is het gevaarlijker in de natuur door de komst van de wolf?

De wolf gaat over het algemeen mensen uit de weg. De kans dat je een wolf zult zien is erg klein. Sporen zien zou wel kunnen, drollen of pootafdrukken. Wel is het verstandig (niet alleen verstandig, verplicht, behalve in hondenlosloopgebieden) om je hond aangelijnd bij je te houden.

Worden er weleens mensen aangevallen door wolven?

Dat is zeer zeldzaam. Aanvallen op mensen komen tegenwoordig vrijwel nooit meer voor (Linnell, 2011). Dit geldt zowel voor kinderen als voor volwassenen. In Duitsland zijn er bijvoorbeeld na de terugkeer van de wolf geen aanvallen bekend, terwijl er in 2020 ruim 100 roedels en 25 paren leven.

Moet je je anders gedragen als bezoeker in de natuur? Wat moet ik doen als ik een wolf tegenkom?

Geniet van het unieke moment dat je het dier mag aanschouwen. De kans om de wolf in het wild tegen te komen is heel erg klein. Bekijk het dier in alle rust, probeer een foto of filmpje te maken zodat je later je waarneming kunt melden bij het meldpunt van Wolven in Nederland. <https://www.wolveninnederland.nl/wolf-gezien> Mocht je de wolf toch tegenkomen, kun je de volgende adviezen opvolgen:

- Laat het dier met rust
- neem langzaam afstand
- houd je hond aan de lijn
- als de wolf te dichtbij komt, luid spreken en gebaren maken
- loop de wolf niet achterna en blijf op wegen en paden.
- voer de wolf niet

Zijn honden nog welkom?

Honden blijven welkom in de meeste van onze terreinen. Het is al de regel dat honden aan de lijn moeten blijven, tenzij anders aangegeven. Een wolf ziet een hond als indringer. Daarom is het extra belangrijk om in het leefgebied van wolven de hond aan de lijn te houden.

Zijn hondenlosloopgebieden dan nog veilig voor de honden?

Ook in hondenlosloopgebieden moeten honden in de buurt van het baasje blijven en onder appel staan. Wanneer je je daaraan houdt dan bestaat er weinig risico op een confrontatie.

Gaat Staatsbosbeheer wolvenexcursies organiseren?

Er komen geen wolvenexcursies gericht om op zoek te gaan naar de wolf. De wolf is een beschermd dier dat rust nodig heeft. Binnen de wildexcursies die in Drenthe al gehouden worden zal wel over de rol van de wolf als roofdier in het ecosysteem van Drenthe verteld worden.

Kunnen we wolven horen huilen binnenkort?

Niet zolang er geen roedel gevormd is. Wolven gebruiken huilen als een manier om te communiceren met elkaar. In het Drents-Friese Wold is inmiddels vaker gehuil gehoord door betrouwbare waarnemers.

Voor hoeveel wolven/roedels is er plek in Drenthe?

Dit is nog niet duidelijk en lastig te voorspellen. Het hangt van veel zaken af, zoals voedselaanbod, rust en ruimte. De ontwikkelingen worden goed gemonitord.

Wat betekent de wolf voor wild en faunabeheer in Drenthe?

Uiteraard merkt het wild wel dat er een wolf is en we zien nu al dat ze hun gedrag aanpassen, meer alert (schuw) zijn en sommige gebieden minder bezoeken. Wat dat betekent voor het faunabeheer is nu nog niet

te zeggen. Beleid rond faunabeheer ligt in beginsel bij de FBE en de Provincie Drenthe. Zie ook het verhaal van Wolven in Nederland over de impact op de natuur:

<https://www.wolveninnederland.nl/sites/default/files/Sleutelrol%20van%20de%20wolf%20in%20de%20natuur%20001.pdf>

Vinden jullie dat de wolf een beschermde diersoort moet blijven?

Dat is niet aan ons, maar aan de Europese en Nederlandse regelgeving. Staatsbosbeheer ziet de wolf als een waardevol dier dat een positieve rol in de Nederlandse ecosystemen kan vervullen. Een spontaan terugkerende wolf is welkom in onze terreinen. We zetten onze kennis in om de wolf te beschermen in zijn nieuwe leefgebied, en tot een goede samenwerking en draagvlak te komen tussen boer, boswachter en schaaпsherder met als doel preventieve maatregelen te nemen om schade aan vee te voorkomen

Do's, don'ts en oneliners

Wel:

- We gaan de komende jaren ervaren hoe de wolf zich ontwikkelt in Drenthe.
- We werken samen/dragen bij samen met Provincie en andere terreineigenaren
- begrip tonen voor de emoties die het dier losmaakt bij mensen en veehouders.
- Schieten van wolf mag niet: het is een beschermd dier.
- Wolvenplan en gebiedscommissie: belangrijk dat het er is, goed om samen te werken aan samenleven met wolf. Voor specifieke keuzes verwijzen naar de provincie.
- Provincie is verantwoordelijk voor bescherming wolf, aanpak preventie en schade, beveiliging en monitoring > pakt zijn rol vanuit wolvenplan samen met gebied> doorverwijzen.
- Aanrijdingen zijn mogelijk, want er lopen drukke wegen door natuur. Valt weinig aan te doen dan rijgedrag op deze wegen aan te passen.
- Groot voorstander van kennisuitwisseling/samenwerking tussen Wolven in Nederland, LTO, BIJ12 en FBE over preventie.

Niet:

- Niet inhoud wolvenplan en maatregelenmatrix verdedigen, dit is een politiek plan van provincies.
- Niet speculeren over aantallen wolven, vorming van roedel in Drenthe en ontwikkeling van wolven
- Niet speculeren over noodzaak tot schieten of beheer op de wolf. Provincie heeft regie.
- Niet in algemeenheid adviseren over rasters of andere preventiemaatregelen. Verwijzen naar de Wolvencommissie Drenthe en/of BIJ12.
- Als het om maatregelen in onze terreinen gaat, doen we dat steeds gebiedsgericht en in overleg met de gebruiker.
- Geen specifieke zaken bepleiten puur voor wolf, bv afsluiten wegen of extra boa.

Oneliners

- De wolf is zelf gekomen naar Drenthe en is welkom.
- Het is een compliment voor de Drentse natuur.

- Wolf heeft positieve rol in ecosysteem als roofdier.
- Ik snap wel dat deze wolf Drenthe uitzoekt; rust, ruimte en voedselaanbod in vorm van wild.
- Hij/zij is bezig het gebied goed te verkennen.
- Een wolf eet het liefst wilde hoefdieren.
- Het ontsnipperen van leefgebieden in Drenthe met natuurbruggen helpt ook de wolf
- Europees beschermd dier waar we zorgvuldig mee om moeten gaan.
- Boeiende ontwikkeling.
- Het is aan de wolf om te blijven. Ik ben geen wolf.
- De wolf verblijft wel bij ons, maar de wolf is niet van ons.
- Lekker blijven recreëren in Drenthe, houd daarbij je hond aan de lijn.
- Wolf vermijdt mensen. Het is een schuw dier
- Ik ben boswachter en zo kijk ik natuurlijk naar de wolf.
- Voor ons doet ieder dier er toe.
- Geef ook wolf een kans en hol niet vooruit, kijk naar de feiten zoals die nu zijn.
- Provincie houdt situatie met anderen goed in de gaten. Wij dragen daar ook aan bij.
- Laten we samenwerken om samen voorbereid te zijn/de goede dingen te doen.
- Ik ben boswachter en geen beleidsmaker. Dat is provincie.
- Als je de wolf ziet, ga voorzichtig om met delen van locatie. Het dier heeft rust nodig en is niet gebaat bij gericht zoekende mensen. Meld het wel altijd bij Wolven in Nederland

Toon/inhoud

Enthousiasme over keuze van de wolf voor Drenthe. Het is goed nieuws.

Begrip tonen voor mensen die het ook spannend vinden.

Begrip tonen voor (hobby)boeren en hun dieren/vee.

Feitelijk blijven als het om de gevolgen van de wolf gaat en de ontwikkeling.

Niet meegaan in de vele als dan vragen die komen. Hou het reëel en feitelijk.

Rollen en verantwoordelijkheden goed kennen van provincie / bij12 /FBE

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl> 5.1.2.e
Sent: Mon, 25 Mar 2024 12:38:21 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: TBO's & omgang met de wolf
Attachments: Verslag TBO's & omgang met de wolf 16 november 2023.pdf

Kan je deze in 360 stoppen?

-----Oorspronkelijke afspraak-----

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: maandag 25 maart 2024 08:28

Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e @drentslandschap.nl; 5.1.2.e @Natuurmonumenten.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e;
 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e @drentslandschap.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e;
 5.1.2.e; 5.1.2.e <info@mekeldewitteraaf.nl>; 5.1.2.e; 5.1.2.e <5.1.2.e@natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e;
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e; 5.1.2.e <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e;
 5.1.2.e <5.1.2.e@natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e

CC: 5.1.2.e

Onderwerp: TBO's & omgang met de wolf

Tijd: donderdag 16 mei 2024 10:00-12:00 (UTC+01:00) Amsterdam, Berlijn, Bern, Rome, Stockholm, Wenen.

Locatie: Vergaderruimte A0.04

Goedemiddag allen,

Hierbij de volgende afspraak zoals afgesproken in november.

Met vriendelijke groet ook namens 5.1.2.e

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 4 Dec 2023 12:03:45 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Wolvenconsulent
Importance: High

Heb jij nog namen paraat?

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: vrijdag 1 december 2023 15:02
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>;
 info@mtswelhuis.nl; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e@outlook.com;
 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@hotmail.nl; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Onderwerp: Wolvenconsulent
Urgentie: Hoog

Goedemiddag allemaal,

Zoals tijdens het afgelopen overleg (22 november jl.) met de gebiedscommissie-wolf is aangegeven, hebben 5.1.2.e en ik een goed gesprek gevoerd met een kandidaat voor de functie van wolvenconsulent.

Helaas is deze persoon nu afgehaakt omdat 5.1.2.e

5.1.2.e

Weten jullie nog mensen die deze functie goed zouden kunnen vervullen? Wij horen het graag!

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 5 5.1.2.e 2023 14:38:46 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e"
<5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "Hummelen, Bert" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Verslag bijeenkomst Ekehaar
Attachments: Verslag praktijksessie preventie wolvenschade Ekehaar 27 mei 2023.pdf

FYI

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>
Verzonden: maandag 5 juni 2023 13:08
Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>
Onderwerp: Verslag bijeenkomst Ekehaar

Goedemiddag,

Op 25 mei was u bij de bijeenkomst in Ekehaar. Daarvan is een verslag gemaakt en dat willen wij graag met u delen. In dit verslag vindt u ook linkjes naar informatie over de wolf.

Bedankt voor uw input op deze zaterdag, mocht u nog vragen hebben mail of bel gerust.

Met vriendelijke groet,

Gebiedscommissie Wolf

0592-365555

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
Sent: Tue, 8 Aug 2023 10:38:23 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: Fwd: Demo voor rundveehouders in 5.1.2.e ?

----- Forwarded message -----

Van: Wolvencommissie Fryslân <fryslan@wolvencommissie.com>
Date: di 8 aug 2023 om 08:35
Subject: Demo voor rundveehouders in 5.1.2.e ?
To: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>
Cc: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>, 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>, 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>, 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>, 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>, info@mekelologischbeheer.nl <info@mekelologischbeheer.nl>

Goedemorgen,

Gistermiddag werd ik gebeld door 5.1.2.e 5.1.2.e werkt met het draadoprolsysteem van Rappa en heeft vorig jaar een bijdrage geleverd aan de praktijksessies die ik voor de wolvencommissie Drenthe heb georganiseerd. Hij geeft vaker demo's en is nu benaderd door een rundveehouder uit 5.1.2.e die zich wil laten informeren over beschermde maatregelen en de werking van het autowinder systeem. Deze rundveehouder voelt samen met een aantal collega's uit de buurt de urgentie om aan de slag te gaan met wolfwerende rasters. Dat is een bemoedigende eerste stap. 5.1.2.e vroeg zich af of er voor deze rundveehouders wellicht een bijeenkomst is te organiseren om ze te informeren, hij wil daar zelf graag een bijdrage aan leveren.

Ik heb aangegeven dat ik zelf niet meer werkzaam ben voor de wolvencommissie Drenthe, maar dat er samen met de wolvenconsulent, de wolvencommissie en de provincie gekeken kan worden wat de mogelijkheden zijn. Via deze mail deel ik de gegevens, kunnen jullie vanuit Drenthe aangeven richting 5.1.2.e wat er kan?

5.1.2.e vroeg zich ook af of er een subsidie is voor rundveehouders en die is er > <https://www.provincie.drenthe.nl/loket/producten-diensten/subsidie-wolfwerende-rasters-drenthe/>

Provincie Drenthe is op dit moment de enige provincie die breder gaat dan schapen en geiten.

5.1.2.e kan meer vertellen over het wolfwerend maken van huidige en nieuwe rasters en de subsidiemogelijkheden.

Contactgegevens:

5.1.2.e

5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

5.1.2.e

5.1.2.e

info@mekelologischbeheer.nl

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Vriendelijke groet,

namens de wolvencommissie Fryslân

5.1.2.e

5.1.2.e

M 5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 7 Jun 2023 21:04:12 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>
Sent: Fri, 11 Feb 2022 13:49:43 +0100
To: "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@home.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: Fwd: Fwd: BOR en wolfwerende hekken

Allen,

Zie onderstaand bericht.

In de gemeente Westerveld speelt de kwestie van het al dan niet moeten aanvragen van een omgevingsvergunning voor het plaatsen van een wolfwerend raster.

Er wordt gesteld dat volgens de BOR altijd een vergunning moet worden aangevraagd.

N.a.v. het plan van 5.1.2.e uit 5.1.2.e om een wolfwerende afrastering te plaatsen rond haar weide met mini pony's hebben 5.1.2.e en ik contact gehad met respectievelijk Rikus Jager en een aantal ambtenaren. De ambtenaar die het uiteindelijk behandelt is 5.1.2.e Zij is ambtenaar voor natuur en landbouw in de gemeente Westerveld en is daar nu belast met alles wat met wolven te maken heeft.

Zij gaan dit oplossen door een gedoogbesluit te nemen. Wolfwerende afrasteringen van maximaal 120 cm hoog worden dan gedoogd. Dit is uiteraard lapwerk om het snel op te lossen. De bedoeling is dat volgende week het gedoogbesluit wordt genomen.

5.1.2.e gaf aan dat het structureel opgelost zou kunnen worden door de BOR te wijzigen in die zin dat erin komt te staan dat ook het plaatsen van een raster van maximaal 120 cm in gebieden waar wolvenschade is te verwachten niet vergunningplichtig is.

Als dit landelijke geregeld zou worden dan zou dat nuttig zijn in alle gemeenten in Nederland waar dit speelt. Dit zou via de VNG aangekaart moeten worden.

Ik heb het voorgelegd aan 5.1.2.e 5.1.2.e die namens de VNG in de wolvencommissie Gelderland en het Landelijk Overleg Wolf zit.

In het geval van 5.1.2.e gaat het om een afrastering van 200 cm. Dit is nodig omdat direct buiten het hek een wal van 80 cm hoog ligt.

5.1.2.e een wolvendeskunige (een echte) met veel kennis van preventie heeft haar hierover geadviseerd.

5.1.2.e moet wel een omgevingsvergunning aanvragen. Zij zal hiervoor een motivatie schrijven en aan mij voorleggen.

5.1.2.e heeft aangegeven dat als iemand van de wolvencommissie deze motivatie postief beoordeelt de gemeente voornemens is om de vergunning te verlenen.

Een hogere afrastering van 120 cm is een uitzondering. Als geregeld kan worden dat voor alle wolfwerende afrasteringen van maximaal 120 cm hoog geen vergunning hoeft te worden aangevraagd dan maken we het de diershouder een stuk gemakkelijker. Het is al moeilijk genoeg, dus iedere vereenvoudiging is welkom. Zelfs al zou een gemeente besluiten geen leges te heffen scheelt het toch een hoop extra gedoe.

De gemeente gaf er blijk van te weten dat bij de schaapskooi in Ruinen een (gedeeltelijk) wolfwerende afrastering van 140 cm hoog is geplaatst. Als een belanghebbende daar een handhavingsverzoek indient dan moet de gemeente hier actie ondernemen: legalisatie of last onder dwangsom om het weg te halen. De gemeente gaat hier niet actief handhaven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

----- Doorgestuurd bericht -----

Onderwerp: BOR en wolfwerende hekken

Datum: Thu, 10 Feb 2022 13:21:08 +0000

5.1.2.e <5.1.2.e@gemeentewesterveld.nl>

Aan: 5.1.2.e @5.1.2.e <5.1.2.e.nl>

5.1.2.e

Woven hekken 1.20 vanuit de regels:

Voor het plaatsen van hekwerken zijn er voor bepaalde bestemmingen regels opgenomen in de geldende bestemmingsplannen. Leveren in onze gemeente geen problemen met 1,20 meter.

Daarnaast geldt het besluit omgevingsrecht Bor. In het Bor bijlage 2 artikel 2 lid 12 staat dat:

Het plaatsen van een erf- of perceelafscheiding mag, mits wordt voldaan aan de volgende eisen:

- a. niet hoger dan 1 m, of
- b. niet hoger dan 2 m, en

op een erf of perceel waarop al een gebouw staat waarmee de erf- of perceelafscheiding in functionele relatie staat, achter de voorgevelrooilijn, en
op meer dan 1 m van openbaar toegankelijk gebied, tenzij geen redelijke eisen van welstand van toepassing zijn;

Omdat een meer dan 1 meter hoog wolfwerend hek meestal niet onder bijlage II Bor valt, betekent dit dat het bouwwerk vergunningplichtig is.

Het is geen kwestie van voldoen aan het Bor. Het Bor bepaalt wanneer een situatie vergunning vrij is. Is het dat niet, dan is er een omgevingsvergunning nodig en gelden de toetsingscriteria als opgesomd in de Wabo.

Indien de verplaatsbare afrastering korter staat dan 31 dagen is deze niet vergunning plichtig volgens jurisprudentie omdat het "niet ter plaatste functioneert". Het is niet ondenkbaar dat de verplaatsbare afrastering soms op plaatsen iets langer wordt gebruikt. In dat geval zou deze ook onder de vergunningplicht van de Bor vallen.

5.1.2.e

5.1.2.e

| GEMEENTE WESTERVELD | Postbus 50, 7970 AB Havelte | Raadhuislaan 1, 7981 EL DIEVER | T 140 521 | T (5.1.2.e)
| info@gemeentewesterveld.nl | www.gemeentewesterveld.nl |

Disclaimer:

De informatie verzonden met dit e-mail bericht is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde. Gebruik van deze informatie door anderen dan de geadresseerde en gebruik door hen die niet gerechtigd zijn van de informatie kennis te nemen, is verboden. Indien u niet de geadresseerde bent of niet gerechtigd bent tot kennisneming, (a) is openbaarmaking, vermenigvuldiging, verspreiding en/of verstrekking van deze informatie aan derden, niet toegestaan, en (b) wordt u verzocht de afzender daarvan op de hoogte te brengen en het bericht te vernietigen.

De Gemeente Westerveld staat niet in voor de juiste en volledige overbrenging van de inhoud van een verzonden e-mail, noch voor tijdige ontvangst daarvan.

Dit onderschrift is tevens het bewijs dat de email is gescand op virussen.

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 8 Nov 2023 16:19:05 +0100
To: ""5.1.2.e"" 5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 24 Jul 2023 14:53:17 +0200
To: ""5.1.2.e"" 5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drethe.nl>
Sent: Mon, 8 Aug 2022 15:04:47 +0200
To: "Vergaderruimte E0.70" <5.1.2.i@drethe.nl>; "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e@upcmal.nl" <5.1.2.e@upcmal.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drethe.nl>
Subject: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
Sent: Sat, 16 Mar 2024 12:30:16 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Fwd: subsidie wolfwerende maatregelen

Hallo allen,

Dit heb ik van 5.1.2.e gekregen. Ik stel voor het de volgende vergadering te agenderen.

Groet,

5.1.2.e

----- Forwarded message -----

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>
Date: wo 13 mrt 2024 om 17:29
Subject: subsidie wolfwerende maatregelen
To: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

5.1.2.e

ik heb u vorige week gebeld met de melding dat we niet goed uit de voeten kunnen met de huidige subsidie regelingen. Samen met 5.1.2.e van Rappa Duitsland en 5.1.2.e hebben we een plan bedacht hoe we het vee kunnen beschermen. We hebben geprobeerd een werkbaar en doeltreffend plan te maken. In de praktijk kom je problemen tegen die opgelost kunnen worden, maar wel extra kosten met zich mee brengen. Bijvoorbeeld doorgangen op dammen. Maar ook bijvoorbeeld het weren van de wolf tussen de stallen door. Dit hebben we beveiligd met flitslampen met bewegingssensoren.

Apparatuur die nodig is voor het op en afrollen. Rappa heeft een aanhanger ontwikkeld waar de wikkelaar op gemonteerd is. Dit werkt handig en je kunt gelijk al je raster materiaal meenemen. Je koppelt je aanhanger weer af en kunt gelijk de Quad weer gebruiken om bijvoorbeeld de koeien te halen. Als je alleen wilt rasteren heb je een front afrol systeem nodig op de Quad.

De subsidie regeling lijkt heel eenvoudig voor flexibele rasters. €4500 voor een oprolsysteem + €34,- per strekkende meter. Met een maximum van €20.000

Ik vermoed dat de regeling die voor schapen bedacht is , gewoon ook nu voor koeien beschikbaar is gesteld. De €34,- per dier geldt voor zowel een schaap als een koe. Een koe is 1 Groot Vee Eenheid. Een schaap wordt gerekend als 0.15GVE. Het komt er op neer dat een koe wat meer ha nodig heeft dan een schaap. En zul je dus meer meters moeten rasteren per dier. En zijn de kosten per dier ook hoger.

in de regeling voor vaste rasters is wel een duidelijk verschil tussen diersoort aangegeven.

€4500,- voor een oprol systeem. dit is krap , maar dan kun je nog niet fatsoenlijk afrollen zonder front afrol systeem.

Ook is er niet de mogelijkheid om de aanhanger binnen de subsidie regeling te laten vallen.

Ik heb van het begin af aan aangegeven dat het verstandig is om bij onze burens te kijken hoe die de problemen aanpakken. Dan hoeft je het zelf niet nog een keer uit te vinden , en dat scheelt een hoop lesgeld.

Ik heb 5.1.2.e gevraagd, van Rappa hoe dat in Duitsland geregeld is. Dat is per deelstaat verschillend. Maar er zijn veel plaatsen waar alles wat nodig is om te rasteren gewoon vergoed wordt. aanhanger, winder, afrol en palen en draden. Tot €30.000.

Ik heb 5.1.2.e ook gevraagd hoe het in Duitsland is geregeld.

Ik heb haar linkjes even kort bestudeerd. In de regel wordt gewoon vergoed wat nodig is om je dieren te beschermen. Er is ook zelfs een vergoeding voor het jaarlijks onderhoud aan de rasters. Vrij houden van begroeiing enzo. Het

werken met wolfwerende rasters vergt zowiezo extra arbeid waar geen enkele veehouder blij van wordt. En een maximum van €30.000.

Er zullen best wel wat haken en ogen aan zitten, ook in Duitsland. Mijn Duits is ook niet zo geweldig. Ik zou zeggen bestudeer het ook maar even.

Beste 5.1.2.e

de [DBWW](#) schrijft elk jaar een rapport waarin ze een overzicht geven over aanvallen op landbouw- en huisdieren door wolven in geheel Duitsland, over subsidie regelingen, uitkeringen etc.. Ze geven ook een overzicht over de maatregelen, die in elk deelstaat gesubsidieerd worden etc. [Hier is de link](#) naar het rapport van 2022, het rapport voor 2023 is nog niet af.

[Hier vindt je de richtlijn voor subsidie](#) bij ons in Sachsen-Anhalt. Ze wordt op het moment wel nog bijgewerkt, zodat we niet zeker weten hoe het voor dit jaar uiteindelijk gaat uitzien.

Ik hoop dat je met die rapporten al verder komt 😊.

Beste groeten

5.1.2.e

5.1.2.i 5.1.2.i

Ik heb begrepen dat jullie binnenkort weer een vergadering hebben. Ik wil graag de boeren helpen om hun vee te beschermen . Als een boer subsidie ontvangt , wordt van hem verwacht dat hij zijn dieren beschermt. Binnen de huidige regeling lukt dit niet voldoende. Je kunt dit gewoon niet halfbakken doen. Daarom pleit ik er ook voor eerst een goede regeling te hebben, dan kun je daarna in grote getale los, wat nodig zal zijn wil je vee overhouden.

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 11 Apr 2022 08:44:37 +0200
To: "Vergaderruimte A0.02 (Hybride)" <5.1.2.i@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com">
<5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl"> <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
"info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com"> <5.1.2.e@gmail.com>;
'5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Thu, 10 Aug 2023 13:07:41 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Gebiedscommissie Wolf - fysiek

Goedemorgen,

Vanwege de uitbreiding op de genodigdenlijst wijken we uit naar het provinciehuis. Ruimte E0.67 is gereserveerd voor ons. Deze ruimte is niet bedoeld voor hybride vergaderingen. De vergadering is dus fysiek.

Er zijn een aantal wisselingen geweest binnen het bestuur en de werkgroep. Tijd dus om elkaar eens in de ogen te kijken om kennis te maken. De stukken volgen nog.

Tot de 20ste in het provinciehuis.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Wed, 3 Aug 2022 11:28:40 +0200
To: "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e @outlook.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e @upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @5.1.2.e>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e @gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>
Subject: Ingelaste (digitale) bijeenkomst

Microsoft Teams-vergadering

Deelnemen op uw computer of via de mobiele app

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

vergaderings-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: XJx4AN

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i @t.plcm.vc

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

Goedemorgen,

In overleg met de voorzitter ^{5.1.2.e} zijn de volgende datums en tijden gereserveerd voor de Gebiedscommissie Wolf:

22 februari
19 april
21 juni
20 september
22 november

Alle overleggen zijn gepland van 10 tot 12 uur op het provinciehuis in Assen. Ik probeer hybride-ruimtes te reserveren. Mocht dit niet mogelijk zijn dan staat dit erbij.

Stukken en punten voor de agenda graag uiterlijk 1 week van tevoren sturen naar 5.1.2.e [**@drenthe.nl**](mailto:@drenthe.nl).

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: bcPM3n

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i @t.plcm.vc

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Tue, 2 Aug 2022 15:58:53 +0200
To: "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e @outlook.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e @upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @5.1.2.e>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e @gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>
Subject: Ingelast overleg volgende week

Dag allen,

Zoals door 5.1.2.e aangegeven probeer ik een teams meeting te plannen. 5.1.2.e wil graag dat ik er ook bij ben.
 Mijn beschikbaarheid:

8/8: tot 16.30u

9/8: tot 17.00u

10/8: werk ik in mijn eigen zaak maar ik kan evt tussen 17 en 18u

11/8: ben ik niet beschikbaar

12/8: werk ik ook in mijn eigen zaak maar kan evt de ochtend tot 12.00u of tussen 17-18

Fijn als iedereen zsm reageert!

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
 Team Landelijk Gebied, Project ondersteuning Datahuis, Wolf en agenda BBND

provincie Drenthe

5.1.2.e
 werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e.nl>
Sent: Thu, 16 Jun 2022 11:27:22 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" @outlook.com
 <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" @upcmail.nl <5.1.2.e@upcmail.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl"
 <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" @gmail.com <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Nieuw IPO wolvendraaiplan 2022
Attachments: Beleidskeuzes_IPO_wolvenplan_2022.pdf, brief aan P. Drenth.docx

Allen,

Zoals afgesproken gaat hierbij een brief die LTO/VGSN/KSG gezamenlijk hebben gestuurd naar het IPO.

Op 20 juni zal een gesprek plaats vinden met de portefeuillehouders. Deelnemers: 5.1.2.e (LTO), 5.1.2.e
 5.1.2.e (VGSN) en 5.1.2.e (KSG)

Tevens gaat hierbij een document met de beleidsuitgangspunten voor het nieuwe IPO wolvenplan.

Dit document na een WOB verzoek van 5.1.2.e (Stichting Annemieke, bekend van de OVP) via haar Facebook pagina in de openbaarheid gebracht.

Tijdens de Dag van het Schaap afgelopen zaterdag heb ik kennis gemaakt met 5.1.2.e en haar bedankt voor het verkrijgen van deze informatie die aan de leden van het LOW niet is verstrekt.

De status van de voorgestelde beleidskeuzes is onduidelijk.

Daar hopen we tijdens het gesprek op 20 juni meer duidelijkheid over te krijgen.

De inzet is dan dat het beleid gezamenlijk met de stakeholders wordt voorbereid en niet dat wij geconfronteerd worden met reeds gedane beleidskeuzes.

Wij willen graag een werkwijze die hoger op de participatieladder staat dan nu het geval is.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Vereniging Gescheperde Schaapskudden Nederland vakgroep Schapenhouderij

Aan de voorzitter van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland van het IPO, dhr. P. Drenth

Per adres:

Interprovinciaal Overleg

Herengracht 23

2511 EG Den Haag

Epe, 5 april 2022

Geachte 5.1.2.e

Namens de schapenhouders in Nederland, verenigd in de LTO-vakgroep Schapenhouderij, de Vereniging van Gescheperde Schaapskudden in Nederland (VGSN) en het Platform Kleinschalige Schapen- en Geitenhouders (KSG), verzoeken wij u om een gesprek over de actuele situatie waarin de schapenhouders zijn beland sinds de komst van de wolf in Nederland.

Wij maken ons ernstige zorgen over de beleidsontwikkeling hieromtrent. In verschillende provincies en in interprovinciaal verband wordt gewerkt om de negatieve effecten van de wolf op de schapenhouderij zoveel mogelijk te beperken. Maar de effectiviteit en de voortgang van beleid is ons inziens veel te gering. Het nieuwe Interprovinciaal Wolvenplan kent een zeer stroperig proces van totstandkoming. Essentiële onderdelen, waaronder vergoeding van arbeidskosten van wolfwerende maatregelen zijn niet geregeld. De escalatieladder en het (internationaal) wolven managementplan komen nauwelijks van de grond.

Het Landelijk Overleg Wolf is een advies- en overlegorgaan waarin pro-wolf organisaties zwaar oververtegenwoordigd zijn en waarin geen besluiten worden genomen. Daardoor blijft een reëel perspectief voor schapenhouders uit beeld.

Inmiddels wordt op initiatief van de Federatie Particulier Grondbezit in een breed samengestelde coalitie ook gewerkt aan een position paper met de titel "Gecontroleerd beheer van de wolf noodzakelijk voor maatschappelijk draagvlak". In dit paper wordt gepleit voor gecontroleerd beheer van de wolvenpopulatie en de mogelijkheid om nulstandgebieden in te stellen.

Om u een indruk te geven van hoe er binnen de sector schapenhouderij tegen de huidige ontwikkelingen wordt aangekeken verwijzen wij u graag naar de bijlage bij deze brief. Hierin geeft een van onze bestuursleden zijn opvatting hierover, een opvatting die in de sector breed onderschreven wordt.

Zoals aangegeven, gaan wij graag met u in gesprek over het bovenstaande en vragen wij u om een snelle reactie.

Hoogachtend,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

(5.1.2.e VGSN)

(5.1.2.e LTO-vakgroep Schapenhouderij(

(5.1.2.e Platform KSG)

Zie svp bijgevoegde bijlagen voor handtekeningen cq akkoord.

Correspondentieadres:

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e Epe

e-mail: 5.1.2.e [@hotmail.com](mailto:5.1.2.e@hotmail.com)

Bijlage bij de brief d.d. 5 april 2022 van VGSN, LTO-vakgroep Schapenhouderij en Platform KSG aan de voorzitter van de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland van het IPO, dhr. P. Drenth:
Ingezonden tekst van een van onze bestuursleden.

Het huidige beleid ten aanzien van de wolf biedt de schapenhouders en schaapherders in Nederland weinig perspectief en voedt daarom wanhoop en woede. Schapen verdwijnen als eerste uit de wei, maar daarnaast is ook het weiden met vleesvee in natuurgebieden en het weiden van melkkoeien in gevaar. De komst van de wolf wordt aangeprezen als fantastisch nieuws, maar het wordt voor grote delen van het platteland en diezelfde natuur uit op een ramp in slow-motion.

Ambtenaren van de provincies, BIJ12 en gelieerde organisaties als de zoogdiervereniging en wolven in Nederland vatten het maken van beleid voor de wolf kennelijk op als beleid dat er uitsluitend is ter bescherming van de wolf. Bescherming van vee wordt met de mond beleden als belangrijk, maar in de praktijk komt het er nu op neer dat de veehouders zich maar 'even moeten aanpassen' en anders hebben ze pech.

BIJ12 vervult hierin niet de objectieve en onafhankelijke rol, die wij van een uitvoeringsorganisatie van de overheid mogen verwachten. Het feit dat deze organisatie keer op keer weet te melden dat het wolvenprobleem klein is in vergelijking met de 4.000 tot 12.000 schapen die jaarlijks slachtoffer worden van honden is veelzeggend. Aantoonbaar onjuist, maar het wordt al drie jaar volgehouden en systematisch aan de pers en politiek verteld. Het is eenzijdige framing waarmee de belangen van veehouders onder de tafel worden geveegd. Hoewel het inmiddels is doorgeprikt staat deze onjuiste informatie nog altijd op de website van BIJ12 en in alle publicaties over de wolf. Wie de keuze maakt om dit soort gegoochel met ongefundeerde cijfers in het IPO-wolvenplan van 2019 te schrijven en het daarna ook goed te keuren in een wetenschappelijke Fact Finding study is er op uit om de komst van de wolf mooier voor te stellen dan het is. Die studie was toch juist bedoeld om met de wetenschappelijke aanpak juist mythes en fabels de wereld uit te helpen?

Schapenhouders in westelijk Drenthe/Zuidoost Friesland en Brabant (specifieke regio....????) waar sprake lijkt van recente vestiging van meerdere wolven ervaren een bittere en taaie werkelijkheid. De veehouders die aan de slag gaan met preventieve rasters krijgen vaak evengoed nog herhaaldelijk te maken nieuwe aanvallen met de bekende gruwelijke beelden van dode en verminkte nog levende schapen. Onlangs was het bij een veehouder in Drenthe voor de zevende keer raak, ondanks een zorgvuldig geplaatst raster van vijf draden op 1,20 m hoogte met veel stroom. Hij heeft zijn schapen nu op stal gehaald en de vraag is of ze in het voorjaar met de lammeren nog weer buiten komen.

Goed werken met preventieve rasters vergt subsidie aanvragen (een lastige horde) en investeren, ervaring opdoen en veel tijd investeren. Het vraagt een flinke aanpassing van werkwijze en de bedrijfsvoering. De veehouders ervaren het ook als een wapenwedloop met een intelligent en moordzuchtig roofdier. En dat is geen wonder, want in deze beide regio's is er voor de wolven in de natuur veel te weinig prooi te vinden, zodat ze zich blijven specialiseren in vee en daarbij vaak dezelfde routes en kuddes bezoeken.

En niet alleen het leren werken met nieuwe rastersystemen, maar ook de grote hoeveelheid extra arbeid die het vraagt, zwaardere arbeid ook nog, zijn de grote drempel. Veehouders die geen wolvenpreventie toepassen zijn niet dom en onwillig, zij zien er vaak eenvoudig geen kans toe. Een Duits onderzoek omschreef al dat het om familiebedrijven gaat waar mensen 60 à 70 uur per week werken voor een laag inkomen (Nicolas Schoof et al). Tijd en middelen ontbreken, ook omdat de extra inspanning en kosten niet uit de markt te halen zijn. Tot onze grote verbazing is juist deze publicatie niet terug te vinden in de fact finding study.

Intussen krijgen deze veehouders via de media voortdurend dit mantra te horen: de wolf keert na anderhalve eeuw afwezigheid terug. Hij komt af en toe bij vee, maar veehouders zijn verplicht hun vee te beschermen. Ze hoeven slechts hun rasters aan te passen, dat gaat in Zweden en Duitsland ook goed. Als het moet komen vrijwilligers helpen. En ja, we begrijpen de woede en verdriet als vee gepakt wordt door de wolf, maar dat moet u wel in perspectief zien: de schade door honden en vossen is veel groter.

Dit wolvenmantra vol hele en halve onwaarheden is de propagandistische boodschap van de prowolf-beweging onder leiding van Wolven in Nederland, voorzien van bronverwijzing door BIJ12. Even voor de duidelijkheid: die vrijwilligers die zijn er niet, dat was ooit een goed idee. Boswachters van Natuurmonumenten komen ook niet helpen, zoals wordt voorgewend in een voorlichtingsfilmje. En in Zweden en Duitsland gaat dat beschermen van vee heus niet zo soepel. (de veedichtheid in deze landen is overigens ook flink lager).

Eén en ander draagt niet bij aan vertrouwen in deze uitvoeringsorganisatie van de provincies. Datzelfde BIJ12 handelt ook de schademeldingen af. Met een doorlooptijd die oploopt tot meer dan drie maanden en mensen aan de telefoon die niets kunnen en willen zeggen over het verloop van die afhandeling. Veehouders klagen dat ze zich afgescheept en niet gerespecteerd voelen.

En waar loopt eigenlijk de scheidslijn tussen BIJ12 en Wolven in Nederland? Als dat in de publiciteit al zo lastig te zien is, hoe zit het dan bij het schrijven van het wolvenbeleid in het nieuwe IPO-plan? Straks komt er uit de ivoren toren weer zo'n plan tevoorschijn waar de voortstchrijdende kennis en ervaring van veehouders en hun bestuurders niet of nauwelijks in meetelde. Zo ging het de vorige keer en als het weer zo gaat dan is dat ernstig. Immers, waar wolven zich vestigen in gebieden met weinig wild, gebruiken ze de natuur als uitvalsbasis en bestaat tweederde van het leefgebied uit het platteland daar omheen. Wie het ideaal van vredig samenleven met de wolf nastreeft zou zich daar ook in de vorming van het beleid eens echt rekenschap van mogen geven. Dat gaat niet zonder degenen, die het in hun inkomen en leefwijze raakt, voluit serieus te nemen en te laten participeren met hun ervaring en kennis.

Voor alle duidelijkheid: schaapherders vertegenwoordigt door de VGSN werken met hun schaapskuddes in opdracht van TBO's en gemeenten aan bevordering van biodiversiteit en herstel van kwetsbare natuur, zoals heides. De meer gangbare schapenhouders en hobbyhouders, vertegenwoordigt door de LTO-vakgroep schapenhouderij en platform KSG, vormen een diversere groep van hobbyhouders, middelgrote bedrijven met een nevenberoep tot professionele schapenhouders die hun inkomen volledig uit de schapenhouderij halen.

Ook in deze groep is gebruik van natuurgroonden door pacht en inscharen en het beheren van marginale graslanden en dijken gemeengoed. De schapenhouderij is extensief van karakter, houdt dieren overwegend buiten op een welzijnsvriendelijke manier en draagt op allerlei manieren bij aan behoud van biodiversiteit en beheer van landschap en natuur. Kortom, de schapenhouderij is een zeer natuurvriendelijke landbouwsector waar zuinig mee omgegaan dient te worden en die een helder en positief toekomstperspectief dient te worden geboden. Op dit moment ervaren we het tegendeel.

5.1.2.e

Schapenhouder, bestuurslid VGSN, lid gebiedscommissie wolvenpreventie provincie Drenthe

Vermelde bron: Nicolas Schoof et al. Der Wolf in Deutschland – Herausforderungen für weidebasierte Tierhaltungen und den praktischen Naturschutz.

Bijlage 1 Beleidskeuzes t.b.v. Interprovinciaal Wolvenplan 2022

In deze memo komen achtereenvolgens de volgende beleidskeuzes aan de orde:

1. Het juridisch kader
2. Passieve en actieve soortenbescherming
3. Wolfinclusief faunabeheer
4. Handelingsprotocollen
5. Internationale beleidsafstemming
6. Leefgebieden wolf
7. Calamiteitenregeling
8. Tegemoetkoming in de schade
 - a. Verlenging tegemoetkomingsregeling en invoering gefaseerd eigen risico
 - b. Verkenning mogelijkheden versnelde betaling tegemoetkomingen
9. Tegemoetkoming voor alle gehouden hoefdiersoorten
10. Vergoeding van directe kosten
11. Inzet kuddebewakingshonden
12. Beheervergoedingen
13. Technische preventie norm
14. Hybride wolven
15. Omgang met gewonde wolf i.r.t. mogelijkheid wolvenopvang
16. Goudjakhals

1. Het juridisch kader **Stichting Annemieke**

De belangrijkste uitgangspunten voor handelingsperspectief met betrekking tot de wolf vloeien voort uit Europese verdragen, met name de Habitatrichtlijn en het verdrag van Bern. Nederland heeft deze verdragen ondertekend en verankerd in de Wet natuurbescherming die op zal gaan in de Omgevingswet. De wolf wordt hiernaan aangemerkt als een in Nederland strikt beschermde inheemse diersoort. In de Wet natuurbescherming/Omgevingswet zijn verbodsbepalingen opgenomen, waardoor opzettelijk vangen, doden of verstoren van wolven of het opzettelijk vernielen of beschadigen van verblijfplaatsen in beginsel niet is toegestaan. Provincies kunnen hierop uitzondering maken (onthefving/vergunning verlenen) op basis van een in de wet genoemd belang, indien er geen andere bevredigende oplossing bestaat en de gunstige staat van instandhouding niet in het geding is. Op dit moment is de gunstige staat van instandhouding niet gewaarborgd. Omdat de wolvenpopulaties in Nederland grensoverschrijdend zijn, moet de duurzame staat van instandhouding op internationaal niveau worden gezien. Populatiebeheer zal daarom alleen plaats kunnen vinden op basis van een internationaal beheerplan (wolvenmanagementplan), waarin zowel beheer- als beschermingsmaatregelen zijn opgenomen en de staat van instandhouding richtinggevend is. Naar verwachting zal een internationaal beheerplan niet op korte termijn tot stand komen. LNV is verantwoordelijk voor de internationale contacten en zet zich hiervoor in.

Dit betekent dat vooralsnog alleen met de grootste terughoudendheid kan worden ingegrepen binnen de strikte juridische kaders vanuit de Wnb/Omgevingswet. Daarbij dient een weloverwogen afweging gemaakt te worden tussen het belang en de noodzaak om in te grijpen.

We streven naar een balans in beleid. Dat betekent een balans in wettelijke bescherming en het beperken van overlast en schade van wolf. Dit wordt voorzien van duidelijke handelingsgerichte kaders in het wolvenplan (die nader worden uitgewerkt in een Interventieprotocol/handelingsprotocollen). Ingrijpen is niet uitgesloten, maar belangrijk

is dat helderheid wordt gegeven over het verjagen en/of doden, of 'gecontroleerd beheer' van een wolf.

Uitgangspunt is en blijft om in uitzonderingsgevallen een specifieke individu uit de populatie te nemen als dat nodig is. Populatiebeheer is nu niet mogelijk. Dit kan pas na een correcte belangenafweging en indien de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar komt.

De mogelijkheid van individueel afschot binnen de juridische kaders wordt daarmee open gehouden zoals ook het huidige wolvenplan dat doet. Dit is een bevoegdheid van de provincie. Populatiebeheer is slechts denkbaar indien ook in Europees verband afstemming over de staat van instandhouding heeft plaatsgevonden. Daarvan is nu geen sprake.

2. Passieve en actieve soortbescherming

De wolf heeft bewezen zich op eigen kracht te kunnen vestigen en voortplanten in Nederland en zoekt daarbij zelf het meest geschikte gebied. Met name in die gebieden dragen provincies bij aan zowel passieve als actieve soortbescherming.

Te denken valt aan het stimuleren van kennis en daarmee het besef over het gedrag van de wolf. Ook wordt bijgedragen aan preventie door bijvoorbeeld subsidies, voorlichting of het tijdelijk uitlenen van preventieve materialen. Inrichtingsmaatregelen t.b.v. zonering, voorkomen verkeersslachtoffers e.d. Op lange termijn (10 jaar na eerste voortplanting in een gebied) is het denkbaar (en juridisch gezien wellicht noodzakelijk) om in bestaande N2000 gebieden de wolf als doelsoort op te nemen.

Stichting Annemieke

3. Wolfinclusief faunabeheer

Het voorstel is om bij het faunabeheer van grote hoefdieren in een vroeg stadium te anticiperen op de effecten van en voor de wolf.

De praktijkervaring op bijvoorbeeld de Veluwe leert dat het bestaande faunabeheer en de wolven prima samengaan, zoals dat ook in veel herkomstgebieden in bijvoorbeeld Duitsland het geval is. Er zijn geen aanwijzingen voor verstoring van wolven door het faunabeheer. Dat neemt niet weg dat dit een aspect is wat nauwlettend moet worden gevolgd en wat ook bij de rechter ter discussie is gesteld. Naar verwachting zal over dit onderwerp voor de Nederlandse situatie jurisprudentie ontstaan die duidelijk zal maken welke mate van (wetenschappelijke) onderbouwing passend is om potentiële verstoring te duiden.

De in Nederland toegestane jachtmethoden zijn in principe niet verstorend, bijvoorbeeld drijfjachten op hoefdieren zijn hier niet toegestaan. Potentiële verstoring door verlies aan natuurlijk prooi-aanbod is in de Nederlandse situatie in principe ook niet aan de orde. Het populatiebeheer bij grote hoefdieren vindt per definitie slechts plaats om wettelijk erkende belangen te beschermen. Die weging vindt plaats in faunabeheerplannen. Ontheffingen voor populatiebeheer bij hoefdieren worden slechts afgegeven als de duurzame instandhouding van deze prooidieren van de wolf kan worden gegarandeerd. Niet het afschot maar het bereiken van doelstanden danwel minimale standen van de hoefdieren is daarbij leidend. Zo blijft altijd voldoende natuurlijk voedselaanbod voor de wolf beschikbaar. Dat betekent ook dat waar het aandeel van de wolf toeneemt, de bijdrage van de jager zal afnemen. De faunabeheereenheden hebben een belangrijke rol in het monitoren en bijsturen van deze effecten. Zij zijn daarvoor met de lokale wildbeheereenheden ook goed in positie. Doordat de aangesloten jagers en terreinbeheerders vanuit het hoefdierbeheer en/of monitoring een impressie hebben van de stand en het gedrag van de hoefdieren in het terrein, kunnen ze een belangrijke bron zijn voor deze monitoring.

Het voorstel is om wolvenschade aan gehouden natuurbegrazers niet als aanleiding of weging mee te laten tellen bij het in werking treden van handelingsprotocollen.

Bij dergelijke natuurbegrazing is het uitgangspunt dat het hier om meer natuurlijk gehouden kuddedieren gaat die onderdeel vormen van het natuurbeheer ter plekke.

4. Handelingsprotocollen

Het wolvenplan biedt duidelijkheid over het handelingsperspectief. Dit wordt meer in detail uitgewerkt in een Interventieprotocol waarin een viertal handelingsprotocollen zijn verwoord.

Het bieden van een handelingsperspectief staat hoog op de maatschappelijke agenda. Het is mede vanwege praktische uitvoering van belang de kaders hiervoor helder aan te geven in het wolvenplan. Deze kaders worden uitgewerkt in vier handelingsprotocollen. Te weten:

1. Handelingsprotocol 'Wolf en mens'
2. Handelingsprotocol 'Wolf en hond'
3. Handelingsprotocol 'Wolf en vee'
4. Handelingsprotocol 'Overige situaties (aangereden wolf, dood gevonden wolf, gewonde wolf)'

Stichting Annemieke

Het voorstel is in de handelingsprotocollen op generieke wijze invulling te geven aan de te ondernemen stappen en afwegingen. De invulling kan hierdoor maatwerk zijn en situatie specifiek worden vormgegeven.

De juridische analyse geeft aan dat situatieafhankelijk naar afwegingen dient te worden gezocht. Het is daarom op voorhand niet nodig heel specifiek grenzen aan criteria te stellen. GS kunnen hierbinnen een afweging maken. Het voornemen is in bepaalde situaties protocollen mogelijk ook voor de goudjakhals te laten gelden.

5. Internationale beleidsafstemming

De inzet vanuit Nederland is om te komen tot internationale beleidsafstemming bij voorkeur in de vorm van een internationaal wolven management plan.

Een gezamenlijk managementplan voor grensoverschrijdende (deel-)populaties geeft zicht op de staat van Instandhouding en biedt wellicht op termijn mogelijkheden voor een meer op elkaar afgestemde bescherming en beheer (population level management).

De Europese Habitatrichtlijn en de Conventie van Bern streven naar een gunstige staat van instandhouding van wolven. Voor soorten met populaties die nationale grenzen ruimschoots overschrijden, mede omdat zij migreren over de landsgrenzen heen, vereist dit een gecoördineerde aanpak tussen lidstaten om verantwoordelijkheden te verdelen en doelstellingen op elkaar af te stemmen. De staat van instandhouding van een populatie op biogeografisch niveau wordt mede bepaald door de effecten van lokaal ingrijpen in leefgebieden en in de populatie van wolven.

De Richtsnoeren van de EU inzake de bescherming van diersoorten van de Habitatrichtlijn erkennen dat binnen de meeste lidstaten zelf veelal geen gunstige staat van instandhouding kan worden bereikt. Dit betekent dat voor wolvenbeheer uit een grensoverschrijdend managementplan moet blijken wat onder een gunstige staat van instandhouding van de betrokken populatie wordt verstaan. Tevens moet daarin worden aangegeven welke maatregelen door elk deelnemend land worden ondernomen om deze staat van instandhouding te bereiken of te behouden. Internationaal populatiemanagement is een randvoorwaarde voor eventueel beheer van wolven.

Op (inter-)nationaal niveau wordt door het ministerie van LNV de samenwerking gezocht met de Duitse nationale overheid met de intentie om te komen tot een internationaal management plan voor de gedeelde wolvenpopulatie. Hierbij wordt bekeken of ook met andere landen, zoals België en Polen, samengewerkt kan worden. Dit plan zou een

nuttige basis kunnen worden die bijdraagt aan het gevraagde perspectief met betrekking tot bescherming en beheer van de wolf. Naast de samenwerking op nationaal niveau wordt er door diverse provincies op regionaal niveau samengewerkt met Duitse deelstaten en in Benelux-verband.

6. Wolvengebieden (leefgebieden wolf)

Het voorstel is dat het aanwijzen van beleidsmatig begrensde (leef-)gebieden voor de wolf te handhaven zoals het al is. Maar dit beperkt zich niet meer tot gebieden waar zich wolven gevestigd hebben. Hier komt meer begrenzingsruimte om tot subsidiëring van preventieve maatregelen over te gaan. De term 'leefgebied wolf' wordt vervangen door 'wolvegebied'.

Mede omdat het gaat om begrenzing van gebieden waarbinnen het voorkomen van wolven, al dan niet incidenteel maar regelmatig te verwachten is. Oftewel dit behoeft zich niet te beperken tot alleen vestigingsgebieden. Deze wolvegebiedsbegrenzing is een provinciale bevoegdheid, heeft vooral instrumentele betekenis en dient in de praktijk ter begrenzing van het gebied waarin subsidies voor preventie kunnen gelden.

Met het vaststellen van begrenzingen van de leefgebieden wordt nadrukkelijk niet beoogd om vooruit te lopen op de eventuele toekomstige aanwijzing van Natura2000 gebieden voor de wolf.

Begrenzing van andere typen gebieden is niet mogelijk en wordt om die reden dan ook niet voorgesteld.

In het verlengde van het huidige wolvenplan blijft het vanwege de instrumentele betekenis nuttig om 'wolvegebieden' te begrenzen. Het aanwijzen van 'no go-area's/nulstand gebieden is juridisch niet toegestaan. Dit beleid blijft zoals het is. Het aanwijzen van corridors of hotspots voor wolven is ruimtelijk niet uitvoerbaar. Mede gelet op de beoogde 'calamiteitenregeling' vervalt de instrumentele betekenis hiervan ook (zie aldaar).

Stichting Annemieke

Wolvegebieden

Conform het huidige wolvenplan kunnen provincies gebieden voor de wolf aanwijzen. Deze mogelijkheid ontstaat nadat gebleken is dat er zich minimaal 6 maanden sprake is van een gevestigde wolf. Dit zijn de gebieden waar een wolf zich permanent heeft gevestigd. Er zijn inmiddels (leef-)gebieden aangewezen in Gelderland, Noord-Brabant en Drenthe (zgn. risicogebied). Van veehouders in wolvegebieden wordt verwacht dat zij op een aanval van wolven zijn voorbereid. Het wolvenplan gaat er van uit dat dierhouders de tijd moeten krijgen om te wennen aan de terugkeer van de wolf. Waar wolven zich vestigen worden de aanwezigheid en de bijhorende risico's voorspelbaar, in overige gebieden waar af en toe wolven langs kunnen komen geldt dat niet.

Nieuw is dat het hierbij ook kan gaan om begrenzing van gebieden waarbinnen het voorkomen van wolven, al dan niet incidenteel maar wel regelmatig voorzienbaar is.

Bij aanwijzing van een wolvegebied kiest de provincie er desgewenst voor om eventueel een subsidieregeling voor bijdrage aan de preventieve maatregelen open te stellen. Vuistregel was en blijft dat deze ten minste 3 jaar open staat maar provincies kunnen kiezen voor verlenging van deze periode als de omstandigheden daar aanleiding voor geven.

7. Calamiteitenregeling

Het voorstel is om een (kortlopende, tijdelijke) calamiteitenregeling mogelijk te maken. Dit ter stimulering van de inzet van preventieve maatregelen.

Overal in Nederland kunnen zwerfende wolven doortrekken, daar is inmiddels ervaring mee opgedaan. Vaak trekken deze zwerfende wolven door naar gebieden die geschikt zijn als leefgebied. Voorbereiden op aanvallen door deze zwerfende wolven is redelijkerwijs niet mogelijk en kan van dierhouders niet worden verlangd. De trefkans is immers klein en zwerfende wolven kunnen op doortocht in korte tijd grote afstanden afleggen. Soms trekken zwerfende wolven echter niet direct door en blijven enige tijd in een bepaald gebied rondhangen, mogelijk om te verkennen of er sprake is van geschikt leefgebied. In die gevallen voorziet de calamiteitenregeling in een tijdelijke openstelling van de subsidie om snel financieel te kunnen bijdragen aan maatregelen zonder dat daarvoor een aanwijzing als wolfengebied aan de orde is.

Een calamiteitenregeling speelt in op het gevoel van urgentie en biedt een duurzame oplossing voor veehouders. Het kan daarmee aanvullend zijn op het door de provincie tijdelijk beschikbaar stellen van noodsets zoals flexnetten. De calamiteitenregeling treedt in werking wanneer binnen een week, in dezelfde of aangrenzende gemeenten, twee of meer aanvallen hebben plaatsgevonden. Veehouders binnen die gemeente(n) kunnen zeer tijdelijk (2 tot 4 weken) voor een subsidie in aanmerking komen om preventieve maatregelen te treffen.

Het instellen van een calamiteitenregeling gebeurt bij discretie van de provincie. Een calamiteitenregeling is bedoeld om veehouders te ondersteunen bij aanvallen door wolven die niet of moeilijk te voorspellen zijn. Wanneer wolvenaanvallen in een gebied regelmatig voorkomen, wordt van veehouders verwacht dat zij zelf maatregelen treffen. Onlangs hebben de provincies Gelderland en Fryslân een dergelijke regeling al ingevoerd.

8. Tegemoetkoming in schade

Het huidige wolvenplan gaat er vanuit dat dierhouders de tijd moeten krijgen om te wennen aan de terugkeer van de wolf. Waar wolven zich vestigen worden de aanwezigheid en de bijhorende risico's voorspelbaar. In overige gebieden waar af en toe wolven langs kunnen komen geldt dat niet. Dat uitgangspunt blijft. Op dit moment wordt alle wolfenschade aan landbouwhuisdieren vergoed, dat geldt bij uitzondering ook voor hobbymatig gehouden schapen en geiten. Er geldt geen eigen risico en aan een tegemoetkoming worden geen voorwaarden gesteld met betrekking tot preventieve maatregelen.

Stichting Annemieke

Hierin worden wijzigingen voorgesteld, zoals beschreven in punt 9 en punt 10.

9. Verlenging tegemoetkomingsregeling en invoering gefaseerd eigen risico

9a Invulling tegemoetkomingsregeling: gefaseerd en voorwaardelijk

Het voorstel is om het tegemoetkomingsbeleid in schade voort te zetten, maar dit in begrensde wolfengebieden te voorzien van een gefaseerde afbouw door een op termijn in te voeren eigen risico, indien sprake is van onbeschermd dieren. Uiteindelijk zou dit kunnen leiden tot het niet meer vergoeden van de schade. In geval dat er wel adequate wolfwerende maatregelen zijn genomen (en er toch schade optreedt) blijft betaling van de tegemoetkoming zonder eigen risico mogelijk.

De achterliggende motieven bestaan er uit dat de aanwezigheid van wolven in deze gebieden bekend is, dierhouders hebben daarom enige jaren zich hierop kunnen

voorbereiden, ondersteund door provinciale subsidie-regelingen voor preventieve maatregelen.

Dit is stimulerend op de inzet van preventieve maatregelen, biedt de mogelijkheid tot gewinning aan de nieuwe omstandigheden en sluit aan op het nemen van eigen verantwoordelijkheid.

Dit betekent het volgende:

1. In alle provincies wordt (buiten de begrensde wolvengebieden) een tegemoetkoming voor wolvenschade gegeven voor onverwachte wolvenschade (zwervende wolven). Dat is zonder voorwaarden m.b.t. aanwezigheid wolfwerende maatregelen. Het is voortzetting van het huidige beleid (ovengans met de nodige verduimng gelet op andere beslispunten).

2. Indien gewenst kan een provincie een wolvengebied begrenzen. Dat zijn gebieden waar de aanwezigheid van een wolf bekend is of niet meer onverwacht is door vestiging of door zeer regelmatige aanwezigheid. In deze gebieden zijn, zoals aangegeven subsidies beschikbaar om preventieve maatregelen te nemen. Daarom is het voorstel om na aanwijzing van het gebied een eerste periode van drie jaar te hanteren waarin een volledige tegemoetkoming wordt betaald (conform huidig beleid). Na deze drie jaar volgt weer een periode van drie jaar waarin schade aan onbeschermd (‘niet wolfwerend’) dieren niet meer geheel wordt tegemoetgekomen door invoering van een eigen risico. Waarna verder wordt afgebouwd en/of (uiteindelijk) gestopt met de tegemoetkomingen voor onbeschermd dieren in wolvengebieden. Deze beleidslijn wordt in algemene zin provinciebreed gedragen maar de invulling kan nog worden gedetailleerd.

Het voorstel is dus om een eigen risico in te voeren. Bij voorkeur met een landelijke insteek. Echter de provincie kan hier desgewenst ook zelf de keuze maken om hierin (evt. een gefaseerde) afbouw in op te nemen door bijv. eerst nog 80% of 60% door invoering van een eigen risico van 20 of 40%.

Wanneer geen preventieve maatregelen worden genomen wordt de tegemoetkoming, naar redelijkheid en billijkheid, verlaagd tot bijv. 60% van de schade. Dit komt overeen met ervaringen in de tegemoetkoming van faunaschade die voor de Raad van State stand heeft gehouden.

Stichting Annemieke

Deze benadering zal nadrukkelijk een aandachtspunt zijn in de consultatie en zal in het uiteindelijke wolvenplan zijn beslag krijgen.

Onder voldoende beschermde dieren wordt verstaan: een deugdelijk raster met stroom, en/of Inzet van een kuddebewakingshond is soms mogelijk maar niet vereist. Op de website van BIJ12 staat vermeld aan welke voorwaarden zo'n raster moet voldoen.

Opgemerkt moet worden dat de ervaring in bijvoorbeeld Nordrhein-Westfalen leert dat vanuit Europa kortere tegemoetkomingstermijnen kunnen worden vereist als een beroep wordt gedaan op Europees geld (hetgeen nu niet het geval is) of een afwijking wordt gevraagd van het zonder nadere staatssteuntoetsing toegestane subsidiebedrag van € 20.000 euro (deminimis) voor preventie.

9.b Verkenning mogelijkheden versnelde betaling tegemoetkomingen

Het voorstel is te verkennen of de werkwijze m.b.t. de schadeafhandeling kan worden versneld.

Geconstateerd wordt dat er een wens is om een versnelling aan te brengen in de uitbetaling van de tegemoetkomingen. De termijn waarop dit mogelijk is wordt door

verschillende zaken beïnvloed. Een daarvan is dat het definitieve oordeel (wel/geen wolf) nu is gekoppeld aan de resultaten van het DNA onderzoek. Deze periode kan mogelijk bekort worden door een andere werkwijze bij schades tot een bepaald bedrag. Dit vergt echter een verkenning van de mogelijkheden omdat hier meer aspecten een rol spelen en de gevolgen hiervan nader in beeld moeten worden gebracht.

10. Tegemoetkoming voor alle gehouden hoefdiersoorten

Het voorstel is om de tegemoetkoming in de schade ook bij particulieren voor alle landbouwhoefdieren te vergoeden.

Voorstel is om onder het nieuwe wolvenplan, naast schade aan hobbymatig gehouden schapen en geiten ook andere hobby landbouwhoefdieren voor een tegemoetkoming in aanmerking komen bij predatie door wolven. Te denken valt aan shetlandpony's, alpaca's of damherten. Kortom: er wordt geen onderscheid gemaakt tussen bedrijfsmatig en niet-bedrijfsmatig gehouden hoefdieren.

11. Vergoeding van directe kosten

Het huidige wolvenplan voorziet in vergoeding voor directe kosten, dit blijft zoals het is. Daarmee worden in het kader van de tegemoetkoming in de schade géén indirecte kosten vergoed. Dit is voortzetting van het huidige beleid.

Het huidige wolvenplan voorziet alleen in vergoeding voor directe kosten, daar komt geen verandering in. Onder directe kosten vallen:

- de waarde van de door wolf gedode dieren, incl. de door de dierenarts geëuthanaseerde dieren.

In tegenstelling tot algemeen geldend tegemoetkomingsbeleid voorziet 'de wolven regeling' in de volgende 'extra's' en worden deze ook als directe kosten gezien:

- de kosten van de dierenarts (tot maximaal de taxatiewaarde van het dier).
- de kosten van de afvoer gedode dieren (Rendac).
- de schade vanwege 'abortus' mits binnen twee weken bewijsbaar.
- de schade vanwege 'gederfde melkproductie' mits bewijsbaar aangetoond.

Er wordt géén tegemoetkoming verleend voor indirecte kosten zoals:

- herstel van omheiningen of ander zaken (uren en materialen).
- de tijd (arbeidsuren) die de veehouder kwijt is om de schade af te handelen.
- scannen t.b.v. drachtbepaling door dierenarts.
- overige kosten t.b.v. de schapen (bijv. aankoop, import, aanvoer, quarantaine e.d.).
- schade veroorzaakt door losgebroken schapen/dieren.

12. Inzet Kuddebewakingshonden

Stichting Annemieke

Op dit moment wordt ervaring opgedaan met de inzet van kuddebewakingshonden. Dit lijkt een nuttige aanvulling op de preventie in bepaalde situaties. Afhankelijk van de ervaringen wordt nader bezien hoe hiermee om te gaan in het kader van tegemoetkomingen en subsidieregelingen.

13. Beheervergoedingen

Het voorstel is om voor zowel de reguliere schapenhouderij als voor schaapskuddes die voor natuurbeheer worden ingezet, de mogelijkheden te onderzoeken voor het aanbieden van beheerpakketten, binnen de kaders van het subsidiestelsel natuur en landschap. Daarmee kunnen **beheervergoedingen ontwikkeld worden gericht op de compensatie van het extra werk en onderhoudskosten die wolfinclusieve landbouw en natuurbeheer met zich meebrengen.** Dit dient nog nader te worden uitgewerkt in met de sector te ontwikkelen normbedragen en vervolgens door de Europese Commissie goed te keuren wolvenpakketten. Als het haalbaar blijkt is er dan straks sprake van pakketten voor natuurbeheer en

voor agrarisch natuurbeheer. Hiermee kan arbeid, herstel en vervanging van wolfwerende maatregelen worden bekostigd.

Natuurbeheer

Deze regeling is bedoeld voor schaapskuddes die binnen het kader van natuurbeheer worden ingezet. Binnen een aangewezen wolf-leefgebied in de natuur moet het wolf inclusief hoeden en aanbesteden de norm zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van kuddebewaakhonden en 's nachts veilig ophokken van de schapen. De rekening komt dan bij de eigenaar die daarvoor via het SNL spoor een beheervergoeding en bijdrage voor geschepde kudde krijgt, in dit voorstel wordt die bijdrage herzien.

Agrarisch natuurbeheer

In het agrarisch buitengebied ligt het voor de hand aansluiting te zoeken met het Agrarisch natuurbeheer en het daarbinnen ontwikkelen van een pakket voor wolf inclusieve landbouw. Deelnemers kunnen duurzaam een vergoeding ontvangen voor te maken kosten om vee tegen aanvallen van wolven te beschermen. Dergelijke regeling vervangt mogelijk in dat geval de huidige subsidieregelingen in leefgebieden.

Complicerende factor is dat een bijdrage voor een wolvenpakket redelijkerwijs via het spoor van het Gemeenschappelijk landbouwbeleid moet worden opgepakt. Brussel zal strenge eisen stellen aan de wijze van financieren. Zoals hierboven aangegeven kan dit ook gevolgen hebben voor bijvoorbeeld strengere voorwaarden aan de tegemoetkoming van schade. Vooralsnog lijkt er bij de sector geen draagvlak om hiervoor binnen het ANLB een verkenning te starten.

Stichting Annemieke

Of beide regelingen wenselijk zijn, de ligging van de aan te wijzen gebieden, de hoogte van de vergoeding en de voorwaarden die aan deelname worden gesteld zijn nog onderwerp van gesprek. Een wolvenpakket kan zich mogelijk negatief verhouden tot andere pakketten zoals weidevogelpakketten. De mogelijkheden hiervan zullen in IPO verband nader worden onderzocht in/door

14. Technische preventie norm

Het voorstel is dat provincies blijven uitgaan van de '1.20m norm' als optimale wolfwering. Om verschillende redenen is het denkbaar dat er ook situaties zijn waarin uiterlijk tot '90 cm' kan worden geaccepteerd. Dit sluit beter aan bij de wens uit de praktijk en de situatie in de meeste Duitse deelstaten.

Dit heeft uiteraard consequenties voor de instrumentele aanpak (subsidie, tegemoetkoming) en voor de mogelijkheden voor het handelingsperspectief (onderbouwing derogatie):

Koppeling van technische wolfwerende norm aan subsidie, tegemoetkoming en handelingsperspectief:

Dit betekent het volgende:

- 'Norm 1.20' is optimaal en blijft zo, wordt gesubsidieerd (met eigen bijdrage) en biedt eventueel een mogelijkheid voor derogatie.
- Vanaf drie jaar na aanwijzing van een wolvengebied wordt de voorwaarde dat alleen bij aanwezigheid '1.20 norm' een tegemoetkoming kan worden verleend. Oftewel alles wat niet als wolfwerend wordt beoordeeld komt (na de eerste drie jaar) niet meer voor een vergoeding in aanmerking.
- Norm '90 cm' is suboptimaal (en een ondergrens), er zijn ook rasters die tot 1.05 komen, dit mag en kan voor verplaatsbare gaasrasters in tijdelijke situaties, maar men kan geen aanspraak doen op een eventuele subsidieregeling en dit geeft geen aanleiding voor een eventuele derogatie.
- Voor vaste rasters, draadrasters en nachtkralen blijft 1.20 de norm. Voor verplaatsbare gaasrasters is, mede uit arbotechnisch oogpunt, onder voorwaarden een praktisch meer werkbaar hoogte van 90 cm of 1.05 cm acceptabel. Indien bij

deze hoogte er toch herhaaldelijk aanvallen plaatsvinden, dan wordt verwacht dat de dierhouder de preventieve maatregelen aanpast naar de normen van 1.20m. Zo niet dan wordt geen tegemoetkoming meer verleend.

- Buiten de begrensde wolvengebieden blijft een tegemoetkoming in wolvenschade gewoon mogelijk ongeacht de evt. genomen maatregelen.

Deze hoofdlijn wordt nader uitgewerkt in het wolvenplan, de handelingsprotocollen en de technische normering.

15. Hybride wolven

Het voorstel is om hybridisatie van wolven in Nederland te voorkomen. Dat betekent dat hybriden uit de populatie zullen worden verwijderd (gedood) ter bescherming van de inheemse fauna.

Nederland heeft een verantwoordelijkheid op te treden tegen hybride wolven, kruisingen tussen wolf en hond. Er zijn voornamelijk geen aanwijzingen dat er in Nederland hybride wolven rondlopen of dat dit te verwachten is. Als van een wolf wetenschappelijk is aangetoond, m.b.v. DNA-analyse, dat het om een hybride individu gaat, dan zal de provincie opdracht geven dat individu middels een aanwijzing te laten doden. Gelet de mobiliteit van de wolf zal dit ook interprovinciaal dienen te worden afgestemd.

16. Omgang met gewonde wolf i.r.t. mogelijkheid wolvenopvang.

Het voorstel is om bij een aangetroffen gewonde wolf door een deskundige de gezondheidstoestand te laten beoordelen. Alleen in het geval het betreffende dier terug kan naar de vrije natuur, kan een wolf zo mogelijk worden opgevangen.

Bijv. Indien evt. met geringe veterinaire ingrepen de wolf zichzelf kan herstellen wordt deze wolf ter plekke of in de omgeving achtergelaten. Indien de wolf dusdanig verwond is dat herstel niet mogelijk is en onnodige dierenleed voorkomen dient te worden wordt deze wolf, situatie afhankelijk gedood. De opvang van wolven wordt niet gezien als provinciale taak.

Stichting Annemieke

17. Goudjakhals

De afgelopen periode is ook ervaring opgedaan met de Goudjakhals in Nederland. De Goudjakhals heeft wat gelijkenissen met een wolf, is ook bezig om Nederland te ontdekken en daarom kan deze diersoort, in analogie met de wolf, niet onbesproken blijven in het wolvenplan.

De Goudjakhals is binnen de Wet natuurbescherming nog niet aangemerkt als inheemse soort zodat er ook beleidsmatig nog onvoldoende basis is om er nu dieper op in te gaan. We houden er rekening mee dat deze soort snel meer algemeen kan worden zodat we ons hierop wel nader willen gaan voorbereiden.

Het voorstel is om m.b.t. de afhandeling van aangereden dieren en de tegemoetkoming in de schade hetzelfde te handelen als bij wolf.

In relatie tot hoe de provincies omgaan met de wolf geeft dit plan met betrekking tot de Goudjakhals hierbij aan dat m.b.t. het aantreffen van aangereden dieren hetzelfde dient te worden gehandeld als bij de wolf.

Ten aanzien van de schadeafhandeling wordt eveneens bepaald dat deze evenals van de wolf de komende periode (looptijd wolvenplan) zal worden voorzien van eenzelfde schadebeoordeling (taxatie) en tegemoetkoming in de schade als deze voor de wolf geldt. Dit zonder de eventueel m.b.t. in de wolvengebieden geldende nadere voorwaarden.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Wed, 15 Nov 2023 10:13:23 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
 "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl"
 <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e@hotmail.nl" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e@gmail.com"
 <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>;
 "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "Egbert van
 Dijk" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Gebiedscommissie Wolf
Attachments: Agenda 22 november 2023.docx, Bijlage01_PersberichtWerkgroepWolfNederland_incomplete
 rapportage schademeldingen BIJ12_16 oktober 2023.docx, Bijlage02_Advies_wolvencommissie_Gelderland_oktober_2023.pdf,
 Bijlage03_Rapportage SNN Subsidie Wolvenregeling 26-10-2023.xlsx, Bijlage04_regelement gebiedscommissie.pdf, Verslag 20
 september 2023.docx

Goedemorgen allen,

Volgende week woensdag is er weer een Gebiedscommissie overleg. In het provinciehuis in ruimte A00.08. Koffie en koeken zijn geregeld.

Het is een mooie behapbare agenda dit keer. Dit is de laatste commissie van dit jaar. Voor volgend jaar plannen we weer een reeks in. Graag even over nadenken, scheelt weer volgende week.

Fijne week en tot woensdag.

Groet, 5.1.2.e

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: j7nuhA

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i @drenthe.nl

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 14 Dec 2023 14:46:44 +0100
To: '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: "Neutel, Wout" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: 20231212 communicatieplan zichtbaarheid wolf Drents Friese Wolf concept 3.docx
Attachments: 20231212 communicatieplan zichtbaarheid wolf Drents Friese Wolf concept 3.docx

Hi 5.1.2.e

Goed stuk, los van aanleiding.

Even een opmerking over de inleiding van het stuk. Zie tekstblokje

Verder de aanvulling over (kort) aanlijnen. Zie ook tekstje

THNKS!

NM al goed mee kunnen nemen of is 5.1.2.e aan het verhuizen?

Groet

5.1.2.e

Communicatieplan zichtbaarheid wolf Drents Friese Regio **CONCEPT**

In de Drents Friese regio wordt regelmatig een wolf waargenomen. In het bijzonder in het natuurgebied Oude Willem en in buurtschap De Monden is sinds begin november overdag regelmatig een wolf te zien. Deze jonge wolf (+/- 7 maanden) is zelfstandig zijn leefgebied aan het verkennen (natuurlijk gedrag) en jaagt daar op muizen. Dit trekt wolvenspotters, fotografen, filmers, natuurliefhebbers en toeristen aan. Ook in de (sociale) media is er aandacht voor geweest. Hierdoor ontstaat ongewenste drukte.

De wolf komt in de nabijheid van mensen die onvoldoende afstand houden, aandacht van de wolf proberen te trekken en mogelijk zelfs voeren. Omdat de wolf zonder zijn ouders op pad is, wordt hij niet gecorrigeerd door zijn ouders om uit de buurt van mensen te blijven. Dit is een risico en kan leiden tot probleemsituaties en in de toekomst zelfs tot probleemgedrag van de wolf. Het risico wordt extra groot als de wolf leert dat er eten te halen is bij mensen.

De gemeenten Ooststellingwerf en Westerveld hebben een parkeerverbod ingesteld op één van de doorgaande wegen in het Drents-Friese Wold. Maar er is momenteel nog wel ongewenste drukte. Omwonenden hebben vragen en zorgen over de wolf. Daarom willen we met communicatie de kennis over omgang met de wolf vergroten en inzetten op gewenst gedrag.

NB: dit plan voorziet niet in de communicatie bij een interventie. Daar komt dan een aparte aanvulling op.

Samenwerking overheden

Omdat de wolf een beschermde diersoort is (WNB) en verstoring verboden is, ligt hier een taak van de overheden. Daar komt bij dat dit gedrag van mensen in de toekomst kan resulteren in probleem- en zelfs onveilige situaties. Het is belangrijk dat dezelfde boodschap verspreid wordt. Daarom is het uitgangspunt dat de betrokken partijen afstemmen wat er wanneer gecommuniceerd wordt. Dit zorgt voor het juiste bereik en voor duidelijkheid.

Contactpersonen communicatie:

Provincie Drenthe:	5.1.2.e	(WNB)
Provincie Fryslân:	5.1.2.e 5.1.2.e	(WNB)
Gemeente Ooststellingwerf:	5.1.2.e 5.1.2.e	(Openbare orde en veiligheid)
Gemeente Westerveld:	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e	(Openbare orde en veiligheid)
Staatsbosbeheer:	5.1.2.e	(Drents Friese Wold- Oude Willem. Communicatie en handhaving)
Fumo:		
Natuurmonumenten:	5.1.2.e	(nog informeren)

Wat is al gecommuniceerd?

Vooraf vanuit de terrein behorende organisatie (Staatsbosbeheer) is gericht gecommuniceerd naar publiek en media met de boodschap: niet voeren en het dier met rust laten. Staatsbosbeheer heeft in de eerste week van november in de percelen toegangsverbodsborden geplaatst om te voorkomen dat mensen de percelen in lopen. Provincie Drenthe heeft vanaf 8 november aan de gemeenten Westerveld en Ooststellingwerf gevraagd een stopverbod langs de Oude Willemsweg in te stellen. Doel hiervan is om de toestroom aan auto's naar het gebied, en daarmee ook gevaarlijke situaties op de weg, te verminderen. Vanuit provincie, terrein behorende organisaties (Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten) en gemeenten is vanaf 9 november toezicht in het gebied verhoogd. Hierover hebben beide gemeentes gecommuniceerd.

Commented [5.1.2.e]: De inleiding is nu wel heel sterk geschreven alsof de WOLF in de nabijheid komt en zorgt voor probleemgedrag etc. Ook hier in de inleiding moet de juiste volgorde in redenering worden aangehouden;

Comm. nodig in verband met overmatig contact door en van de mens. (Habitatie.. Vooral door de mens veroorzaakt, niet omdat de wolf bewust het contact nu opzoekt). Desalniettemin moet nu worden nagedacht hoe we moeten voorkomen dat er sprake gaat zijn van een probleemsituatie of probleemgedrag. Sturing nu vooral op gedrag mensen.

Doel van de communicatie

We willen de veiligheid van de mens en de wolf blijven waarborgen. Om de mens én de wolf te beschermen, is het belangrijk om informatie te verstrekken over wat je wel en niet moet doen in de buurt van een wolf. Habituatie van de wolf moet worden tegengegaan door afstand te bewaren en elke vorm van associatie tussen mens en voedsel uit te bannen.

Daarnaast is het doel van de communicatie om omwonenden en dierhouders van de Drents Friese regio te informeren waar ze terecht kunnen met vragen en meldingen van overlast.

Kennis (informeren en luisteren)

Informeren over:

- hoe als mens te gedragen (+ logica daarvan)
- natuurlijk gedrag wolf
- gericht informeren wat te doen bij ontmoeting wolf
- informeren waar men terecht kan met vragen en klachten

Gedrag

Het gedrag van de "liefhebbers" is ongewenst en moet aangepast worden. Deels is dit al gedaan door een stopverbod langs de weg waar deze wolf zich laat zien (inclusief handhaving). Via communicatie willen we ook stimuleren het gedrag aan te passen en de maatregelen communiceren.

Gedrag mens aanpassen

A. Afstand tussen wolf en mens (100 meter)

- stopverbod (reeds in werking) en eventueel andere middelen om mogelijkheid tot ontmoeten mensen te reduceren
- handhaving
- voorlichting/publiekscommunicatie

B. Verbod tot voeren wolf

- publiekscommunicatie
- handhaving

Primaire doelgroepen

- Omwonenden Drents Friese Wold e.o.
- Bezoekers van het Drents Friese Wold: Wolvenliefhebbers, natuurfotografen, natuurliefhebbers

Secundaire doelgroep

- Dierhouders in Drents Friese Wold e.o.

Stakeholders

Provincie Drenthe, Provincie Fryslân, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, gemeente Westerveld, gemeente Ooststellingwerf, politie, Groene Boa's, natuurfotografenclubs, natuurliefhebberclubs, zoogdiervereniging, BIJ12, Fumo,

Boodschap

Voor de doelgroepen geldt een verschillend handelingsperspectief. Daarom wordt elke doelgroep met eigen boodschap benaderd via een communicatiemiddel toegespitst op de betreffende doelgroep.

- **Omwonenden Drents Friese Wold e.o.**
Deze doelgroep ervaart overlast van de wolf én de mensen die daar op af komen. De boodschap bestaat uit een overzicht van organisaties waar welke melding van overlast gemaakt kan worden.
- **Bezoekers van het Drents Friese Wold: Wolvenliefhebbers, natuurfotografen, natuurliefhebbers**
De interactie tussen mens en wolf, kan gevolgen hebben voor wolf én mens. De boodschap hierbij is om verantwoordelijkheid te nemen uit liefde voor de natuur. Houd je daarom aan de gedragsregels. Een wolf moet mens niet met voedsel associëren, dit kan een risico opleveren.
- **Dierhouders in Drents Friese Wold e.o.**
Dierhouders zijn niet de primaire doelgroep als het om de publieksvoorlichting gaat. Zij zijn echter wel belangrijk om te betrekken omdat zij bedrijfsmatig te maken hebben met de wolf. De boodschap is dan gebaseerd op het voorkomen of de kans op een wolvenaantal sterk te verminderen door wolfwerende maatregelen te nemen. Er wordt verwezen naar een subsidieregeling, een wolvenconsulent en een gebiedscommissie in de provincies Drenthe en Fryslân.

Communicatiemiddelen

- **Omwonenden Drents Friese Wold e.o.**
 - Artikel in de h-a-h kranten in de omgeving. 'De nieuwe Ooststellingwerper', 'De Stellingwerper' en de krant van Westerveld.
 - Verwijzing naar Q&A op de website van de overheden
- **Bezoekers van het Drents Friese Wold**
 - Flyer uitgedeeld door handhavers en terreinbeheerder ter plekke
 - Natuurfotografen/influencers benaderen om dezelfde boodschap te verkondigen op hun eigen kanalen.
 - Speciale aandacht voor natuurfotografen, eventueel via Zoogdiervereniging
- **Dierhouders in Drents Friese Wold e.o.**
 - Webpagina provincies en gemeenten
 - Verwijzing naar Q&A op de website van de overheden

Woordvoerderschap

NNTB op basis van de vraag die gesteld wordt.

Uitwerking communicatiemiddelen

Voorstel voor de inhoud van de verschillende communicatiemiddelen.

Q&A op de pagina's van de overheden

Aanvullingen welkom!

Veel gestelde vragen over wolf in Drents Friese Wold

Is het steeds dezelfde wolf die gezien wordt in het Drents Friese Wold?
 Is de gesignaleerde wolf een probleemwolf?
 Wat is de beste plek om de wolf te spotten?
 Wanneer verjaagt de overheid deze wolf?
 Waar kan ik overlast van geparkeerde auto's melden?
 Waar kan ik een vermoeden van het voeren van de wolf melden?
 Wat doe ik als de wolf over mijn erf loopt?

Artikel in h-a-h blad voor omwonenden

[Vormgeving]

Neutrale vormgeving vanwege de gezamenlijke boodschap. Met logo's van: Provincie Drenthe, provincie Fryslân, gemeente Ooststellingwerf, gemeente Westerveld, Staatsbosbeheer,

[Inhoud]

U woont in een gebied waar een wolf kan rondlopen

In het Drents Friese Wold wordt regelmatig een wolf gezien. De wolf is een beschermde diersoort. We moeten (opnieuw) leren omgaan met de wolf. Gevoelens van angst en onrust zijn begrijpelijk. We nemen maatregelen om zo goed mogelijk met deze dieren samen te leven. Gezonde wolven die niet worden geprovoceerd of gevoed, zijn in principe geen bedreiging voor de mens. Het is belangrijk om bij het samenleven met wilde dieren de basisregels in acht te nemen. Wat kunt u het beste doen als u een wolf tegenkomt?

In het kort

- respecteer de afstand tot de wolf
- komt de wolf te dichtbij, neem langzaam afstand, spreek luid en maak gebaren
- loop de wolf niet achterna
- voer de wolf niet
- houd uw hond aangeliend, ook in de losloopgebieden
- houd voedsel onbereikbaar voor de wolf
- plaats wolfwerende rasters voor uw landbouwhuisdieren

Commented [5.1.2.8]: Overal bij aanlijnen invoegen (kort).
 Zodat mensen geen 30 m sliplijn mogen zien als aangeliend.

Geef meldingen aan ons door

- Heeft u een wolf gezien? Geef dit dan door via www.bij12.nl/wolvenmeldpunt
- Heeft u overlast van wolvenspotters? Meld dit dan bij uw gemeente.
- Heeft u schade door (vermoedelijk) een wolf? Meld dit dan bij www.bij12.nl/wolvenschade.
- Heeft u een acute bedreigende situatie? Bel dan de politie.

Webpagina van de overheden voor dierhouders

Om een wolvenaanval te voorkomen of de kans daarop sterk te verminderen, adviseren wij dierhouders om wolfwerende maatregelen te nemen. Er is een subsidieregeling, een wolvenconsulent en een gebiedscommissie actief om u hierin bij te staan.

Flyer voor bezoekers

[Vormgeving]

Neutrale vormgeving vanwege de gezamenlijke boodschap. Met logo's van: Provincie Drenthe, provincie Fryslân, gemeente Ooststellingwerf, gemeente Westerveld, Staatsbosbeheer,

[Inhoud]

U bent in een gebied waar een wolf kan rondlopen

In het Drents Friese Wold wordt regelmatig een wolf gezien. Wat kunt u het beste wel en niet doen als u een wolf tegenkomt?

In het kort

- respecteer de afstand tot de wolf – 100 meter
- als de wolf te dichtbij komt, neem langzaam afstand
- luid spreken en gebaren maken
- loop de wolf niet achterna
- voer de wolf niet
- houd uw hond aangelijnd, ook in de losloopgebieden

Recreatie in gebieden waar ook wolven voorkomen

De wolf is een beschermde diersoort. We moeten (opnieuw) leren omgaan met de wolf. We nemen maatregelen om zo goed mogelijk met deze dieren samen te leven. Het is belangrijk om bij het samenleven met wilde dieren de basisregels in acht te nemen: houd afstand, niet achter dieren aan rennen, jonge dieren nooit aanraken of oppakken en dieren nooit voeren. Graag informeren we u over uw verblijf in een natuurgebied waar ook wolven leven.

1. Kan ik met kinderen de natuur in?

Ja, dat kan. Het is te begrijpen dat het best spannend is om in een gebied te komen waar ook wolven leven. Meestal heeft een wolf een mens of groep mensen eerder gezien dan andersom. Een wolf toont van nature weinig interesse in mensen. Zolang u de wolf niet in het nauw drijft, zal hij afstand houden en er vandoor gaan. De wolf ziet de mens niet als prooi.

2. Wat moet ik doen als ik een wolf tegen kom?

Het belangrijkste is om flink afstand van de wolf te houden als het dier op uw pad komt. Een meter of 100 is een goede richtlijn. Heeft u een hond mee? Houd de hond dan aan de lijn en dichtbij u, ook in de losloopgebieden.

Voer of lok een wolf niet. Dit geldt ook voor alle andere in het wild levende dieren.

Komt de wolf toch te dichtbij, ren dan niet weg. Maak u groot of maak herrie om hem af te schrikken. Loop desnoods achteruit zodat er meer afstand ontstaat.

Heeft u een ontmoeting met een wolf, geef dit dan door via www.bij12.nl/wolvenmeldpunt.

3. Kan ik met mijn hond de natuur in?

U kunt nog steeds met uw hond de natuur in. Een mens alleen wordt zelden benaderd door een wolf. In het bijzijn van een hond kan dit vaker voorkomen. Dit komt omdat de wolf in een hond een sociale partner kan zien, een paringspartner of een concurrent. Het komt zeer incidenteel voor dat een wolf een loslopende hond aanvalt. Door uw hond aan te lijnen in de natuur, kunt u de kans op contact tussen uw hond en de wolf zo klein mogelijk houden.

Mocht u een wolf tegenkomen terwijl u met uw hond buiten bent, zorg er dan voor dat uw hond is aangeliend en neem langzaam afstand. Eventueel kunt u luid spreken of gebaren maken als de wolf toch toenadering zoekt.

4. Hoe zit dat in het hondenlosloopgebied?

Er zijn losloopgebieden waar de hond los mag, onder appel. Omdat er een wolf in het gebied gesignaleerd is, moeten de honden nu ook in de losloopgebieden aan de lijn. Wanneer u zich daar aan houdt, is er weinig kans op een confrontatie met een wolf.

5. Kan ik met een paard de natuur in?

Ja, dat kan. Een wolf zal een paard, een veel groter dier dan hij, het liefste mijden. In het geval dat ruiters of menners een wolf tegenkomen is het advies: draaf of galoppeer niet weg, maar blijf rustig. Plaats uw paard of paarden naast elkaar met het hoofd naar de wolven toe zodat de paarden de wolven kunnen zien. Om de paarden niet te alarmeren, klap niet in uw handen of zwaai niet met uw armen. Als de wolven niet meteen weggaan, stapt u langzaam naar of langs de wolven. Volg de wolven niet, ook niet om foto's te maken. Wolven zullen, zoals alle wilde dieren, zichzelf verdedigen wanneer ze het gevoel hebben dat ze in het nauw worden gedreven.

Meer informatie

Heeft u andere vragen over het samenleven met de wolf? Kijk dan op: www.bij12.nl. Hier vindt u ook meer informatie over de leefwijze van de wolf.

Handhaving in gesprek met natuurfotografen

Mensen aanspreken om zich te realiseren dat wolf door hun gedrag een probleemwolf kan worden.

- Houd afstand tot de wolf – 100 meter
- Wolf met rust laten, niet meelopen met wolf
- Geen poging doen om aandacht wolf te trekken (met geluiden maken, lokken met voedsel)
- Spreek elkaar aan – wolf is een beschermde diersoort
- Gaat het je nog om genieten van de natuur of om het mooiste plaatje te schieten

Planning

NNTB maar zo spoedig mogelijk.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl> 5.1.2.e
 <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Tue, 13 Jun 2023 13:07:59 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e" @outlook.com"
 <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>;
 "5.1.2.e" @hotmail.nl" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" @gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>;
 "5.1.2.e" @outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Agenda en stukken gebiedscommissie Wolf 14 juni 10.00 u
Attachments: Agenda Gebiedscommissie Wolf 13 juni 2023.docx, 20230525 Deskundigengroep.docx, Verslag
 praktijksessie preventie wolvenschade Ekehaar 27 mei 2023 - Kopie.docx

Goedemiddag allen,

Op verzoek van 5.1.2.e zend ik u de agenda en stukken voor het overleg gebiedscommissie wolf op 14 juni.

Locatie: Duurzaamheidscentrum, Bosrand 2, Assen

Tijd: 10.00 u.

Met vriendelijke groet,

provincie **Drenthe**

5.1.2.e

Westerbrink 1
 +31 592 365555
www.provincie.drenthe.nl

Postbus 122, 9400 AC Assen
post@drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Agenda wolvencommissie Drenthe

Datum: 14 juni 2023

Tijd: 10 - 12 uur

Locatie: Duurzaamheidscentrum!!!!!!!!!!!!

1. Opening + Vastellen agenda
2. Mededelingen Provincie
 - a. Calamiteitenplan burgemeesters compact (zie bijlage)
 - b. 5.1.2.e
 - c. Stand van zaken pilot 5.1.2.e
 - d. Woo verzoeken DNA
 - e. Uitspraak 5.1.2.e
 - f. Overdracht (dossier) wolf
3. Terugkoppeling practijksessie
4. Terug koppeling landelijke ontwikkelingen wolf (5.1.2.e)
5. Stand van zaken Subsidieregeling (eerder toegestuurd door 5.1.2.e)
6. Situatie wolven consulent
7. Natuurbegrazing (zie bijlage deskundigen groep)
8. Rondvraag
9. Sluiting vergadering

Praktijksessie voor schapen- en geitenhouders in Midden-Drenthe Ekehaar, 27 mei 2023

Aanwezig:

Namens de wolvencommissie: 5.1.2.e en 5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e

Hulp bij de catering: 5.1.2.e

Gastheren: 5.1.2.e en zijn schoonvader (5.1.2.e van de 5.1.2.e)

Dagblad van het Noorden (DvhN) : 5.1.2.e en 5.1.2.e

Circa 15 dierhouders.

De demonstratie opstelling bestond uit:

- vaste afrastering 5 draden (insultimber paaltjes)
- flexinet 120 cm
- flexinet 105 cm met blauw lint op 120 cm

Direct na de opening neemt 5.1.2.e (5.1.2.e te 5.1.2.e met circa 2000 schapen) het woord en houdt een betoog van circa 20 minuten over alles wat er mankeert: trage uitbetaling schadevergoeding, grens subsidie 20.000 Euro, geen vergoeding arbeid, etc. Direct na afloop van zijn verhaal, waarin hij ook bedreigingen uit richting de wolvenconsulent, gaat hij naar huis. DvhN laat zich in haar berichtgeving vooral leiden door deze inbreng wat leidt tot een artikel met de kop: Schapenhouders in Drenthe dreigen het recht in eigen hand te nemen tegen de wolf en het dier te gaan bejagen: “Boeren halen wapens in huis.”

Bevindingen van de sessie:

5.1.2.e 5.1.2.e (Solarfence) merkt op dat bij een afrastering met draden de afstand tussen de draden op 60 en 90 cm te groot is. De wolf zou een kans kunnen zien om door deze relatief grote ruimte op ooghoogte heen te springen. Beter is 6 draden met de verdeling: 20 – 40 – 60 – 80 – 100 – 120 cm. De extra 6° draad maakt qua kosten niet zo veel uit.

E-mails aan wolvencommissie@drenthe.nl worden soms pas na een paar dagen beantwoord. Het zou beter zijn als er binnen een dag een reactie komt. Als de vraag niet direct kan worden beantwoord dan zou de reactie moeten bestaan uit een ontvangstbevestiging.

Er wordt opgemerkt dat er meer informatie over preventie zou moeten komen vanuit het perspectief van de wolf. Hoe kijkt en redeneert een wolf? Hoe reageert een wolf op een afrastering?

Wat is de invloed van wolfwerende afrasteringen op overig wild? Wat kan er gedaan worden om eventuele nadelige effecten zo klein mogelijk te houden?

Antwoord: Een onderzoek hiernaar was in voorbereiding maar is stopgezet. Wellicht kan er een fact-sheet worden ontwikkeld.

Er zou meer bekend gemaakt moeten worden over voortschrijdende inzichten. Wat hebben we inmiddels geleerd? Wat kan er beter?

Een nieuwsbrief en een kennisbank zouden kunnen helpen.

Hoe om te gaan met een dassendoorgang onder het hek door? In de laatste nieuwsbrief van de Wolvencommissie Gelderland staan hierover tips.

De TBO's hebben nog geen camerabeelden of waarnemingen van jongen van het paar in Midden-Drenthe. Een aantal aanwezigen merkt op dat zij van kennissen uit de buurt hebben gehoord dat zij wel jongen zouden hebben gezien. Het is afwachten totdat de eventuele jongen meer op pad gaan.

5.1.2.e (Staatsbosbeheer) merkt op dat het mannetje van het paar af en toe verre uitstapjes maakt, tot in Duitsland toe, en dat hij daarna steeds weer terugkeert in het gebied.

Dierhouders kunnen via het e-mail adres van de wolvenconsulent een afspraak maken voor persoonlijk advies of een bezoek aan huis.

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wolf-drenthe/gebiedscommissie/>

Meer informatie over de wolf en over schadepreventie is te vinden op de website van de provincie Drenthe en BIJ12.

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wolf-drenthe/>

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/>

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTH

20 september 2023

Genodigden: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), Egbert van Dijk (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e 5.1.2.e (paardenhouderij), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Ondersteuning: 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Kennismaking
4. Ingekomen stukken
 - Zorgplichten grote grazers (bijlage01)
 - Nieuwe schapenprijzen 1 juni BIJ12 (bijlage02_1 & 02_2)
 - Brief inwoner (bijlage03)
 - Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (zie agendapunt 7)
 - BIJ12 inventarisatie (zie agendapunt 7)
 - Demo rundveehouders (zie agendapunt 8)
 - Advies Leefgebied Roedel ZWD ZOF* (bijlage04)
5. Mededelingen
 - Aanbesteding opdracht wolvenconsulent
 - Meerjarenrapport BIJ12; uitvraag
 - Incidenten binnen wolfwerend raster eerder check raster door wolvenconsulent
 - Voorlichting te bestellen materialen > adviseur
6. Lopende pilots
 - Pilot Arbeid > contactpersonen 5.1.2.e & 5.1.2.e
 - i. Loopt tot 15 oktober 2023
 - ii. Totaal kosten
 - iii. Resultaten (bijlage05)
 - Opdracht onderzoek indirecte wolvenschade > contactpersoon 5.1.2.e
 - i. Stand van zaken (bijlage06)
7. Verzoek tot onderzoek
 - BIJ12 inventarisatie (bijlage07)
 - i. Invloed wolfwerende rasters op overige flora en fauna (bijlage08)
 - ii. Impact gevestigde wolven op bedrijfsvoering (bijlage09)
 - Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (bijlage10_1 & bijlage10_2)
 - Praktijkonderzoek verplaatsbare schaapskooi (Bijlage14)
8. Bijeenkomsten
 - Rundveehouders (bijlage11_1 & bijlage11_2)
 - Herders (bijlage12)
9. Subsidie wolfwerende rasters
 - Stand van zaken (bijlage13 > vanaf SNN overname nog nazenden)
 - Nieuwe regeling vanwege toegankelijkheid/uitvoerbaarheid huidige regeling
10. Financiën
11. Rolverdeling; instellingsbesluit Gebiedscommissie
12. WVTTK
13. Sluiting

*betreft beïnvloedingsgebied van de roedel, gebaseerd op data tot half februari 2023. Bepaling is gekoppeld vanuit het Wolvenplan aan het gebied waar een subsidieregeling is aangewezen. Dit kan zinvol zijn om gebiedsgericht voorlichting te geven.

Concept nieuwsbericht

BIJ12 actualiseert schapenprijzen voor taxatie wolvenschade

Wanneer een wolf schade aanricht aan schapen, heeft de dierhouder recht op een tegemoetkoming. De hoogte van het bedrag wordt gebaseerd op marktconforme prijzen zoals die gelden in de agrarische sector. Deze prijzen zijn onlangs opnieuw vastgesteld, op basis van een advies door DLV Advies.

BIJ12 verleent namens de provincies een tegemoetkoming bij wolvenschade aan schapen. De schapenprijzen zijn onderdeel van de onlangs vernieuwde taxatierichtlijn wolvenschade aan landbouwhuisdieren. De richtlijn beschrijft de werkwijze bij taxaties en zorgt ervoor dat de tegemoetkomingen eenduidig en zorgvuldig worden vastgesteld en uitgekeerd. Taxateurs, die in opdracht van BIJ12 (vermoedelijke) wolvenschade aan vee onderzoeken, taxeren de getroffen schapen. De waardebepaling van schapen die taxateurs hiervoor gebruiken is nu door BIJ12 geactualiseerd.

Nieuwe schapenprijzen

In de richtlijn (en bijbehorende toelichting) staat welke factoren een rol spelen bij de waardebepaling van gedode schapen. Denk hierbij aan bijvoorbeeld ras, geslacht, leeftijd en of dracht. De prijzen worden periodiek geactualiseerd om marktconforme bedragen te vergoeden. Bij taxaties vanaf 1 juni 2023 gelden de nieuwe schapenprijzen.

Totstandkoming nieuwe prijzen

DLV Advies, een adviesbureau in de agrarische sector, is gevraagd om de schapenprijzen te actualiseren. De nieuwe prijzen zijn daarna vastgesteld door BIJ12. De prijzen zijn op dezelfde wijze, en op basis van dezelfde kenmerken en factoren, tot stand gekomen als de vorige tabel. Nieuw zijn enkele (bijzondere) schapenrassen.

Waardebepaling andere diersoorten

Voor de waardebepaling van andere gehouden diersoorten zoals paarden en runderen wordt gebruik gemaakt van de beschikbare (markt)informatie en eventueel deskundige(n). Binnenkort volgt daarover via een soortgelijke tabel meer informatie.

Bijlagen/downloads

- Richtlijn taxatie wolvenschade aan landbouwhuisdieren (.pdf)
- Tabel normwaarden (prijzen) voor schapen (bijlage 1) per 1 juni 2023

Praktijksessie Wolf & de Rundveehouderij in Drenthe

DATUM		
Gastlocatie	VEEHOUDER ADRES PARKEREN	
Tijden	Voorbereiden:	8:30 uur
	Inloop + ontvangst:	9:30 uur
	Start:	10:00 uur
	Einde:	12:30 uur
Inhoud in het kort	Do's & don'ts, technische aspecten wolfwerende rasters, inscharen van jongvee in wolvengebied	
Doel	Informereren	
Doelgroep	Rundveehouders	
Spreekers	Gespreksleider: 5.1.2.e Vertegenwoordiger Wolfsburo Sachsen-Anhalt: 5.1.2.e Vertegenwoordiger veehouderij: 5.1.2.e Vertegenwoordiger autowinder systeem Rappa: 5.1.2.e	

Draaiboek			
8:30 uur	Voorbereiden	Stoelen, 3 statafels, picknickbank, koffie/thee, koek/cake, fruit, demo-rasters	
9:30 uur	Inloop + ontvangst	Registratie	
10:00 uur	Start		
	Onderwerp	Wie	Tekst
10:02 uur	Welkom + doel praktijksessie + introductie gasten + vragen vooraf	Gespreksleider	.. & .. bedankt dat wij hier mogen zijn. Wij zijn blij met de opkomst. Waarom staan we hier? Geen directe antwoorden en pasklare oplossingen/focus op schadepreventie en niet op draagvlak voor de wolf. Spelregels > we zijn niet voor of tegen de wolf, we zoeken met elkaar naar een oplossing. We begrijpen de emoties, maar houden het respectvol. We bagatelliseren niet, maar willen wel om half een afronden, dus we proberen zoveel mogelijk onderwerpen in korte tijd de revue te laten passeren.
10:07 uur	Kennismaken door verbinding	Gespreksleider	Groep is te groot voor een 1-op-1 kennismaking. Steek je hand op om een beeld te krijgen. Doorvragen op de interessante uitkomsten, maar houd het kort! Uitwisselen van ervaringen rondom wolfwerende maatregelen en de wolf. VRAGEN TOEVOEGEN > ZIE DRAAIBOEK EERDERE PRAKTIJKSESSIES
10:30	Situatie nu bij de rundveesector	Vertegenwoordiger rundveesector	In gesprek met?

10:40 uur	Preventie door middel van wolfwerende rasters Manier van plaatsen Vragen over de rasters	Vertegenwoordiger Wolfsburo Sachsen-Anhalt Vertegenwoordiger autowinder systeem Rappa Gespreksleider	Ervaringen Welke wolfwerende rasters zijn er? Wat zijn de voors en tegens? Wat werkt wel en niet en waarom? Draadoprolsystemen Aandachtspunten Is de vergoeding/subsidie voor wolfwerende maatregelen voldoende? Hoe gaan jullie nu om met de kosten voor onderhoud /factor arbeid?
11:15 uur	Plaatsing rasters + gebruik Autowinder	Vertegenwoordiger autowinder systeem Rappa	
11:35 uur	Bedrijfsvoering	Gespreksleider	Welke effect hebben de wolfwerende maatregelen op de kosten van het vee? Wat kost de wolfwerende exploitatie per maand cq jaar extra? Hoe krijgen we een extra geldstroom op gang? Hoe krijgen veehouders nu een reële vergoeding voor deze intensievere beheervorm ? Hoe zien veehouders het toekomstperspectief in wolvengebied?
11:55 uur	Ntb		
12:10 uur	Afronding	Gespreksleider	Hoe vanaf hier verder? Aanmelden voor een persoonlijke afspraak met de wolvenconsulent Nieuwsvoorziening Toevoegen aan mailingbestand NB? Actiepunten voor WC Drenthe? Heeft de bijeenkomst aan de verwachting voldaan? Spreek de leden van de WC aan in de napraat.
12:25 uur	Afsluiting + verwijzing naar de website regeling/provincie + einde	Gespreksleider	Speciale dank voor de ontvangst bij .. & .. en de tijd die zij hiervoor hebben vrijgemaakt.

Geachte heer/mevrouw,

In het noorden van Nederland begrazen wij met onze schapen en runderen verschillende terreinen van bijvoorbeeld Staatsbosbeheer.

Wie zijn wij?

Ons bedrijf heet 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e wij dragen zorg voor kwetsbare natuurterreinen en doen dat samen met kwetsbare mensen.

Er is een nieuwe speler op de markt; de wolf.

Met elkaar denken we na over een oplossing waarbij we onze samenwerking met terrein beherende organisaties kunnen blijven behouden, zodat niet alle heidevelden en natuurterreinen leeg lopen op de komst van de wolf.

We hebben zelf een mobiele "kippen caravan", een wagen waarin we scharrelkippen huisvesten die verplaatst kan worden van het ene naar het andere terrein. De kippen kunnen overdag vrij scharrelen in de natuur, waarna ze tegen de schemering op stok gaan in de caravan en dus 's nachts veilig zijn.

Nu we te maken hebben met de opkomst van de wolf, zijn we aan het nadenken over een praktische oplossing om schapen in heide terreinen te kunnen laten lopen maar ze ook 's nachts veilig te kunnen stellen voor de wolf.

Ter overbrugging sluiten we momenteel elke avond de schapen op in een vaste vangkooi en laten we ze de volgende ochtend weer los. Aangaande de verantwoordelijkheid voor onze dieren is dit risico afgedekt en zijn ze in de nacht veilig voor de wolf. Helaas maar zeker verwacht brengt deze opstelling tal van nieuwe problemen met zich mee. Bijvoorbeeld, je bent gebonden aan 1 plek, de kosten voor 7 dagen in de week de schapen binnen zetten en de volgende dag weer los laten zijn gigantisch.

Veel klauw problemen, ontstekingen, en wormen onder de dieren. Dit omdat ze gemiddeld 12 uur lang met elkaar in een beperkte ruimte staan. Wandelaars die het zielig vinden, en bij slecht weer word het een grote modderpoel in zo'n vaste kooi. Vandaar ook het idee een mobiele opstelling.

We hebben een partij bereid gevonden die samen met ons wil kijken naar de ontwikkeling van een mobiele nachtkraal.

Op die wijze kunnen we ons werk blijven doen, en staan de schapen 's nachts veilig. En kunnen we voor ons eigen gevoel het dierenwelzijn ook hoog houden.

Mogelijk is dit ook voor Staatsbosbeheer, bij 12 provincie, gemeente een interessante kijk op de toekomst.

Op deze manier zouden we kunnen "samenwerken" met hoe de natuur er op dit moment uit ziet; de komst van de wolf.

Een mobiele schaapskooi, het lijkt ons een uitkomst voor de (nabije-)toekomst. Nogmaals, we hebben een partij gevonden die een prototype zou willen maken. In samenwerking met een partij die iets ziet in ons concept zouden we hiermee een van de eersten kunnen zijn om een duurzame oplossing te creëren voor het behoud en begrazen van de terreinen van terreinbeherende organisaties. Terreinen die op dit moment leeg lopen vanwege de komst van de wolf.

Mocht bovenstaande uw interesse hebben gewekt om eens verder te kijken/denken over een oplossing om de kwetsbare terreinen te blijven begrazen, dan houden we ons aanbevolen om middels een gesprek te kijken wat de mogelijkheden zijn.

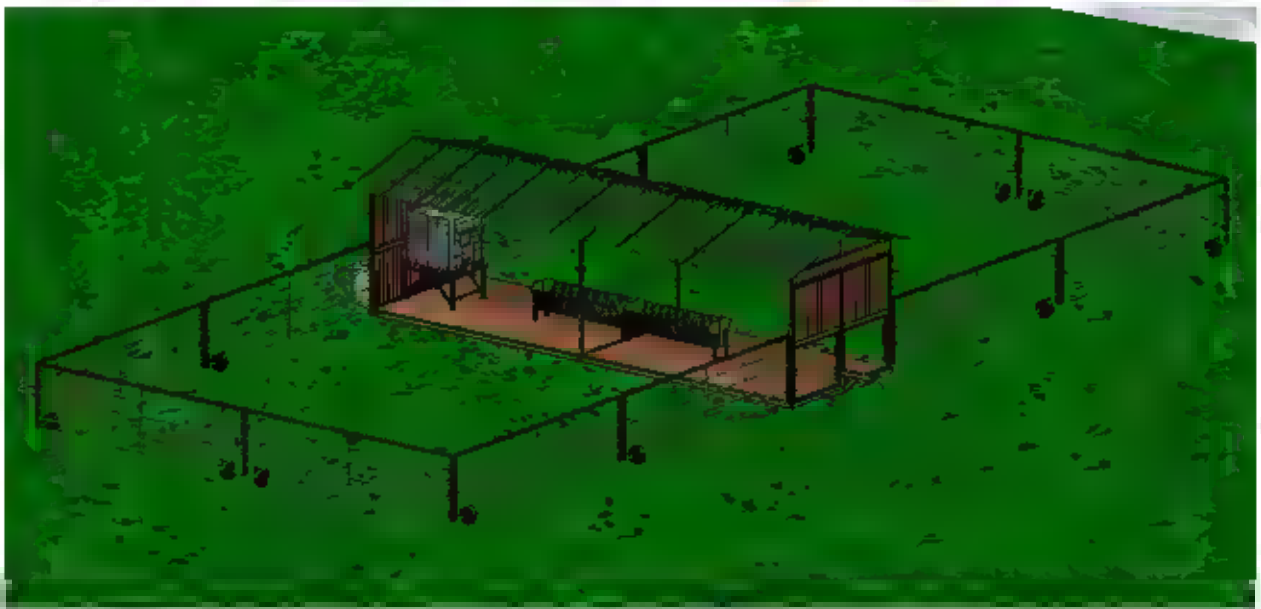
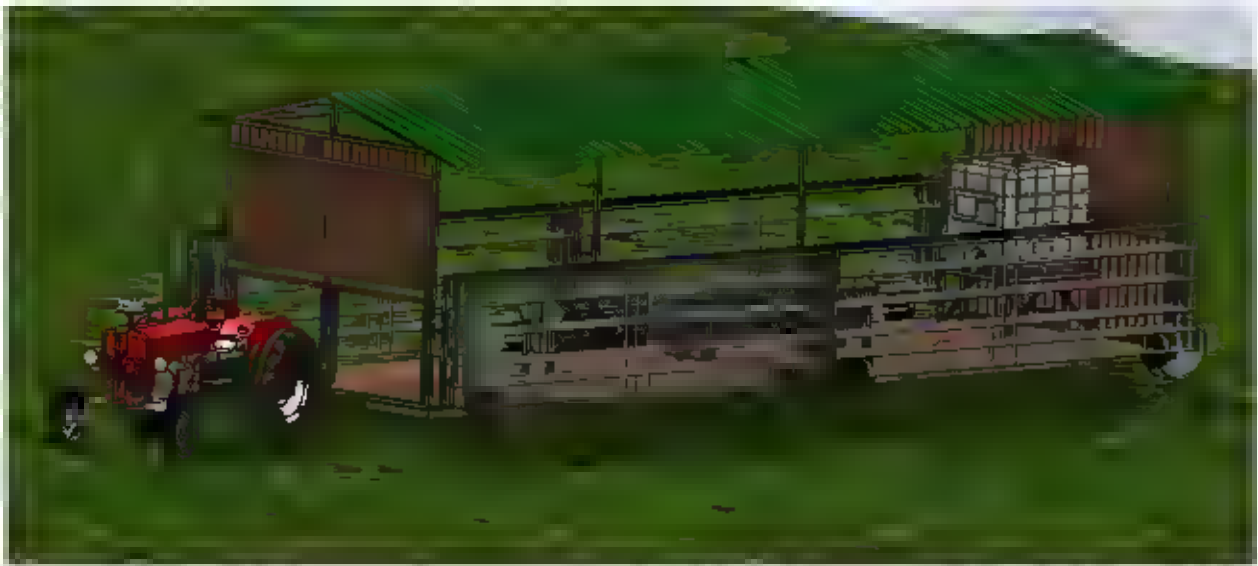
Vriendelijke groet

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e

Tel 5.1.2.e

Offerte

V.O.F Zorg&Natuur
t.a.v. Bernie de Weerd
Amelte 24
9404EL Assen
KVK: 72498455

Wijkamp Farming Solutions B.V.
Maxend 47a
5388 TW Nistelrode
Nederland
Info@wii-kamp.nl
+31 (0) 412 74 80 08
www.wii-kamp.nl
IBAN: NL36 RABO 0375 9878 00
KvK: 71196471

Offertenummer	Offertedatum	Vervaldatum	Relatienummer
WK230174	23-6-2023	14-7-2023	

Beste 5.1.2.e

Met onze dank voor uw aanvraag doet het ons een genoegen om deze offerte aan te bieden. Voor het leveren van een Mobiele Schapenkar.

Artikelnummer/ Omschrijving	Aantal	Eenheidsprijs	Bedrag
Mobiele Schapenkar		€	22.500,00
Plaats voor 150 schapen			
Afmetingen:			
Lengte ± 11m (inclusief dissel)			
Breedte ± 3m transport (ingeklapt inclusief wielen hekwerk)			
Hoogte ± 3m			
Buitenuitloop ± 10mx10m hekken per zijde. In totaal 200m ² vierkante meter buiten			
Leefoppervlakte totaal 225m ² (inclusief kar)			
Omschrijving:			
Frame compleet gegalvaniseerd			
Hekwerken gegalvaniseerd			
Dak voorzien van dakplaten			
Wanden kunststof planken			
Compleet gesloten bodem in de Schapenkar			
Beide zijkanten een dakgoot waar het water van opgevangen kan worden in een IBC			
Hydraulische ass			
De hekken voor de uitloop zijn geïsoleerd zodat ze onderstroom gezet kunnen worden en zijn voorzien van wielen zodat ze eenvoudig opengeklapt kunnen worden			
Opties: (bij de verkoopprijs inbegrepen)			
1. Automatische uitloopluiken			
Deze luiken komen aan de voorzijde van de dissel links en rechts waardoor de schapen naar buiten kunnen			
2. Hooiruif			
Dit hooiruif zal in het midden van de stal geplaatst worden			
3. Vier drinkbakken			
Binnen komen vier drinkbakken waaruit de schapen kunnen drinken. Deze zijn aangesloten op een IBC vat			
4. Twee zonnepanelen met een kleine accu en besturingskast			
5. Schrikdraadapparaat om het hekwerk onder stroom te zetten			
Transport (aflevering)		€	616,00
V.O.F Zorg&Natuur			
t.a.v. Bernie de Weerd			
Amelte 24			
9404EL Assen			
Bij de aflevering zijn wij ook aanwezig om de Mobiele Schapenkar mee te lossen en uitleg te geven.			
Aflevering van de Mobiele Kippenkar volgens de CPT (Carriage Paid To)			
	Totaal exclusief BTW	€	23.116,00
	Inclusief BTW 21%	€	27.970,36

Extra opties die mogelijk zijn op de Mobiele Schapenkar:

- 6. Camara's
- 7. 4G module voor afstand besturing

Op al onze offertes, op alle opdrachten aan ons en op alle met ons gesloten overeenkomsten zijn toepasselijk de Metaalunie voorwaarde, gedeponeerd ter Griffie van rechtbank te Rotterdam, zoals deze luiden volgens de laatste aldaar neergelegde tekst.

Artikelnummer/ Omschrijving	Aantal	Eenheidsprijs	Bedrag
Mobiele Schapenkar		€	22.500,00
Plaats voor 150 schapen			
Afmetingen:			
Lengte ± 11m (inclusief dissel)			
Breedte ± 3m transport (ingeklapt inclusief wielen hekwerk)			
Hoogte ± 3m			
Buitenuitloop ± 10mx10m hekken per zijde. In totaal 200m ² vierkante meter buiten			
Leefoppervlakte totaal 225m ² (inclusief kar)			
Omschrijving:			
Frame compleet gegalvaniseerd			
Hekwerken gegalvaniseerd			
Dak voorzien van dakplaten			
Wanden kunststof planken			
Compleet gesloten bodem in de Schapenkar			
Beide zijkanten een dakgoot waar het water van opgevangen kan worden in een IBC			
Hydraulische ass			
De hekken voor de uitloop zijn geïsoleerd zodat ze onderstroom gezet kunnen worden en zijn voorzien van wielen zodat ze eenvoudig opengeklapt kunnen worden			
Opties: (bij de verkoopprijs inbegrepen)			
1. Automatische uitloopluiken			
Deze luiken komen aan de voorzijde van de dissel links en rechts waardoor de schapen naar buiten kunnen			
2. Hooiruif			
Dit hooiruif zal in het midden van de stal geplaatst worden			
3. Vier drinkbakken			
Binnen komen vier drinkbakken waaruit de schapen kunnen drinken. Deze zijn aangesloten op een IBC vat			
4. Twee zonnepanelen met een kleine accu en besturingskast			
5. Schrikdraadapparaat om het hekwerk onder stroom te zetten			
Transport (aflevering)		€	616,00
V.O.F Zorg&Natuur			
t.a.v. Bernie de Weerd			
Amelte 24			
9404EL Assen			
Bij de aflevering zijn wij ook aanwezig om de Mobiele Schapenkar mee te lossen en uitleg te geven.			
Aflevering van de Mobiele Kippenkar volgens de CPT (Carriage Paid To)			
	Totaal exclusief BTW	€	23.116,00
	Inclusief BTW 21%	€	27.970,36

Extra opties die mogelijk zijn op de Mobiele Schapenkar:

- 6. Camara's
- 7. 4G module voor afstand besturing

Op al onze offertes, op alle opdrachten aan ons en op alle met ons gesloten overeenkomsten zijn toepasselijk de Metaalunie voorwaarde, gedeponeerd ter Griffie van rechtbank te Rotterdam, zoals deze luiden volgens de laatste aldaar neergelegde tekst.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>
Sent: Wed, 9 Aug 2023 21:20:04 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Re: Update opdracht

Goedenavond 5.1.2.e

Er is een start gemaakt met de dataverzameling op een bedrijf waar wolvenschade is geweest en waar een groep te vergelijken was met en zonder incident. De data analyse zelf moet nog wel plaatsvinden.

Ook zijn we nu bezig met de opzet voor de proef voor de wolcortisol bepalingen; ik ben met een mogelijke schapenhouder in gesprek waar we deze onderzoeken kunnen doen.

Zelf ben ik 5.1.2.e

Vriendelijke groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Verzonden: woensdag 9 augustus 2023 09:24:06
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Update opdracht
 Goedemorgen 5.1.2.e

Alles goed? Ik mail even om te vragen hoe het gaat met het onderzoek naar indirecte wolvenschade.

Heb jij een update voor mij zodat ik dat kan doorgeven aan de werkgroep en de Wolvencommissie?

Nog even ter info. 5.1.2.e heeft het wolfje overgenomen van 5.1.2.e Hij is nu de projectleider op dit roerige dossier. Mocht je nog vragen of opmerkingen hebben kun je hem en mij benaderen.

Alvast bedankt en een fijne zonnige dag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES

PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen

+31 592 365555 | post@drenthe.nl

www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Resultaten pilot Arbeid – 12 september 2023 – looptijd pilot tot 15 oktober 2023 (mogelijk nog verlenging) – contactpersoon 5.1.2.e

Datum plaatsing	Veehouder	Adres perceel	Grootte perceel (H)	Hoekpalen	Tussenpalen	Draden	Totaal meters		Inritten	Uren	Reis/document atietijd	Datum gekeurd	Goed/Niet goed	Wolvenconsulent	Opmerkingen
							Meter per draad per	raster							
6-3-2023			8	9	110	6	1100	6600	1	6	0,75	8-mrt-23	v	5.1.2.e	
17-3-2023			2,5	6	60	6	600	3600	1	4	0,25	17-mrt-23	v	5.1.2.e	
25-3-2023			1,75	16	50	5	400	2000	1	2	0,5	14-apr-23	v	5.1.2.e	
5-4-2023			3	10	75	??	??	#WAARDE!	2	4	1,5	14-apr-23	v	5.1.2.e	Raster voldoet aan BIJ12 norm na foto gecorrigeerde hoekpaal
8-4-2023			0,5	4	32	5	300	1500	1	1,5	0,5	14-apr-23	v	5.1.2.e	Raster voldoet aan BIJ12 norm
10-4-2023			3	7	60	6	600	3600	1	2,5	0,5	14-apr-23	v	5.1.2.e	
19-4-2023			??	20	80	5	800	4000	1	6	3	18-aug-23	v	5.1.2.e	Volledig volgens BIJ12 norm
20-4-2023			3	10	60	6	600	3600	2	2	1	??	??	5.1.2.e	Raster prima > alleen geen stroom op de draden
25-4-2023			9	7	100	6	1000	6000	1	4	1	18-aug-23	v	5.1.2.e	Voldoet aan BIJ12 norm > stroom niet gemeten
10-5-2023			1,8	4	60	5	550	2750	1	2,5	0,5	18-aug-23	v	5.1.2.e	Alles volgens BIJ12 norm
20-5-2023			??	12	60	6	700	4200	1	8	1,5	24-mei-23	v	5.1.2.e	16 juni herkeuring > stroom onvoldoende min 4,1 Kv
28-5-2023			0,8	8	35	6	350	2100	1	1,5	0,5	9-jun-23	v	5.1.2.e	Prima +/- 7
15-6-2023			3	6	60	6	600	3600	2	2	0,5	??	v	5.1.2.e	Raster prima > alleen geen stroom op de draden
21-6-2023			3	7	80	6	800	4800	2	3	0,5	18-aug-23	v	5.1.2.e	Geheel volgens BIJ12 norm
27-6-2023			4	8	92	6	920	5520	1	3	1	18-aug-23	v	5.1.2.e	Volgens BIJ12 norm behalve spanning
15-7-2023			1,5	9	53	5	550	2750	2	2,5	0,5	??	??	5.1.2.e	Tijdens controle stroom +/- 4,2 Kv
24-7-2023			0,75	4	29	5	300	1500	2	1,5	0,5	??	??	5.1.2.e	Hoekpaal Zuid-Oosthoek iets scheef moet nog recht gezet worden raster verder prima nog geen stroom op de draden.
1-8-2023			0,5	8	25	6	300	1800	1	1	0,5	18-aug-23	v	5.1.2.e	Voldoet aan BIJ12 norm > stroom niet aan
7-8-2023			4	9	60	6	500	3000	1	2	0,5	18-aug-23	v	5.1.2.e	Volgens BIJ12 norm op spanning
16-8-2023			3	8	77	6	700	4200	1	3	1	18-aug-23	v	5.1.2.e	Stroom onvoldoende, geen stroom voor damhek. Voldoet aan BIJ12 norm
29-5-2023			1,6	9	60	5	600	3000	2	8	1	??	x	??	3 aanpassingen nodig
26-4-2023			3	13	80	6	800	4800	2	4	0,5	??		??	??
25-7-2023			20	45	180	6	1800	10800	1	13	3				Natuurland met beekjes en dijken veel hoeken zeer bewerkelijk
15-8-2023			2,5	8	??	5	??	#WAARDE!	2	3	1				Draad moet naar binnen
28-8-2023			2	9	60	6	600	3600	1	2	0,5				
30-8-2023			0,3	6	18	6	180	1080	1	1,5	0,5				
31-8-2023			3	9	90	6	900	5400	3	3	0,5				
3-5-2023			0,75	8	30	5	300	1500	1	1,5	0,25	24-mei-23	v	5.1.2.e	
30-6-2023			8	12	160	6	1600	9600	1	5	0,5				

Datum opruimen	Veehouder	Adres perceel	Grootte perceel (HA)	Hoekpalen	Tussenpalen	Draden	Meter per draad	Totaal meters draad per raster	Inritten	Uren	Reis/documentatietijd
7-4-2023			3	10	60	5	750	3750	1	1,5	0,5
19-4-2023			3	0	70	6	800	4800	1	1,75	0,5
27-4-2023			2,5	8	60	6	600	3600	1	2	0,25
1-5-2023			8	9	110	6	1100	6600	1	2,5	0,25
5-aug-23			8	12	160	6	1500	9000	1	2,5	0,5
22-8-2023			0,75	8	30	5	300	1500	1	1	0,5

De invloed van wolfwerende afrasteringen op overige fauna

Het op grote schaal toepassen van wolfwerende afrasteringen om vee in een gebied te beschermen tegen aanvallen door wolven kan mogelijk invloed hebben op de overige fauna zoals reeën, egels, hazen, andere kleine zoogdieren, reptielen, amfibieën en vogels. Dieren zouden verstrikt kunnen raken of belemmerd kunnen worden in hun leefgebied.

In de praktijk worden veel verschillende soorten afrasteringen gebruikt. Een afrastering met 5 gladde horizontale draden verschilt sterk van een flexinet met een gaasstructuur. Ook de schaalgrootte speelt een rol. Een klein perceeltje dat tijdelijk is afgezet voor drukbegrazing is van een geheel andere orde van grootte dan een vast ingerasterd terrein van tientallen hectares.

Doel van het onderzoek

- 1) In kaart brengen van de invloed van de verschillende typen wolfwerende afrasteringen op de overige fauna.
- 2) Aanbevelingen voor het ontwerp en de plaatsing van de afrasteringen om eventuele negatieve invloeden op overige fauna zoveel mogelijk te vermijden.

Resultaten

Na 1 en 2:

- Tussenrapportage
- Factsheet met aanbevelingen

Na afsluiting:

- Eindrapportage
- Update-factsheet

Aanpak

- 1) Literatuuronderzoek en gesprekken met Nederlandse en Duitse deskundigen.

In Duitsland en in andere landen is al veel ervaring opgedaan met verschillende typen wolfwerende afrasteringen. (ref. 1)

- 2) Interviews met herders en terreinbeheerders

In Nederland wordt al langere tijd gebruik gemaakt van verplaatsbare (flexinetten) en vaste (ursus gaas) afrasteringen in natuurgebieden. Wat zijn de ervaringen met het verstrikt raken van wild? Hoe probeert men dit te voorkomen?

- 3) Monitoring van incidenten met overige diersoorten

Melding, registratie en analyse van incidenten met overige diersoorten.

- 4) Veldproef

Op basis van de bevindingen van 1, 2 en 3 kan op enkele strategisch gekozen locaties een veldonderzoek met wildcamera's worden uitgevoerd. Bijvangst van dit onderzoek kan dan zijn dat ook de interactie tussen wolven en de afrastering op de camera kan komen.

Referenties:

- 1) Bericht zur Voruntersuchung „Wilddurchlässigkeit wolfsabweisender Zäune (WwZ)“, Timo Nolte & Peter Schütte

(<https://niedersachsen.nabu.de/tiere-und-pflanzen/aktionen-und-projekte/herdenschutz/31333.html>),

Onderzoeksopzet

Invloed wolven op exploitatiekosten schaapskuddes en schapenbedrijven.

Sinds de vestiging van de wolf in Drenthe is er permanent sprake van aanvallen op schapen van kuddes en de particuliere schapenbedrijven. In een aantal situaties kan het plaatsen van wolfwerende rasters een deel van de oplossing zijn. Maar ook het stallen in nachtkralen en of kooien geeft s' nachts meer veiligheid. In ieder geval is het los laten lopen van schapen in een weide of op de heide niet meer mogelijk. Dat betekent dat er in bijna alle gevallen sprake is van extra werk. En ook bij gescheperde schaapskuddes is het hebben van kudde bewakingshonden sterk kosten verhogend.

In de praktijk probeert de schapensector zich aan te passen. Bij de koplopers blijkt inmiddels dat er sprake is van een substantiële verhoging van de jaarlijkse kosten, die oplopen tot 40% - à 60% van de gangbare jaarlijkse kosten. Omdat er onduidelijkheid bestaat over de echte extra kosten stellen wij voor om daarnaar een onderzoek uit te voeren. Zodat daarover duidelijkheid ontstaat. Vanuit de sector is men bereid om hieraan medewerking te verlenen.

Doel van het onderzoek

- 1) In kaart brengen van de invloed van de verschillende typen wolfbeschermende maatregelen op de jaarlijks terugkerende kosten.
- 2) Uit te zoeken wat verder aan overig extra werk moet worden verzet om de dieren optimaal te beschermen tegen aanvallen van de wolven.
- 3) Uit te zoeken wat per bedrijfstype het efficiëntste werkt bij de laagst mogelijke kosten.
- 4) Aanbevelingen te doen hoe er een passende vergoedingsregeling kan komen om de schapensector een blijvende financieel gezonde toekomst te bieden.

Resultaten

Na 1, 2 en 3:

- Tussenrapportage
- Factsheet met aanbevelingen

Na afsluiting:

- Eindrapportage
- Update factsheet

Aanpak

- 1) **Literatuuronderzoek en gesprekken met Nederlandse en Duitse deskundigen.**
In Duitsland en in andere landen is al veel ervaring opgedaan. Ook Universiteit Wageningen heeft het nodige aan informatie m.b.t. de kosten van een schaapskudde.
- 2) **Interviews met herders, schapenhouders en terreinbeheerders.**
In Nederland en ook in Drenthe wordt er op een aantal plaatsen waar sprake is van roedelvorming van wolven al enige tijd geëxperimenteerd om tot een passende oplossing te komen. Wat zijn de ervaringen van de diverse bedrijven en hebben ze voldoende zicht op de extra kostenposten
- 3) Zo nodig zullen **tijdsstudies** verricht moeten worden om tot een bepaalde normering van de kosten te kunnen komen.
- 4) **Praktijkonderzoek.** Op basis van de bevindingen van 1, 2 en 3 kan op enkele strategisch gekozen locaties een nader onderzoek in de praktijk noodzakelijk zijn om voldoende zicht te krijgen op de omvang van de echte extra te maken exploitatiekosten.

Tijdsbesteding en kosten

1.	Literatuuronderzoek	15 uur
2.	Interviews met 4 schaapherders en 4 schapenbedrijven	40 uur
3.	Tijdstudies, op een drietal locaties	25 uur
4.	Aanvullend praktijkonderzoek	20 uur
5.	Rapportage uitwerken in een rapport	25 uur
Totaal uren		125 uur
Kosten a € 115,- exclusief btw		€ 14.325,-
BTW		€ 3.010,-
Onvoorzien		€ 1.500,-
Totale kosten		€ 18.835,-

Tijdschema

Vele schapenbedrijven en schaapskuddes lopen nu al enige jaren aan tegen de verhoogde kosten, zonder dat er een afdoende beloning tegenover staat. Het streven van het onderzoek is erop gericht om met ingang van het kalenderjaar 2025 een en ander kan worden ingevoerd. Dit onderzoek moet daarom vroeg in het najaar van 2024 worden afgerond.

Contactpersoon

5.1.2.e via de Gebiedscommissie Wolf Drenthe. Mail naar wolvencommissie@drenthe.nl.

Electric fences to protect livestock: what is the minimum required to sustainably keep wild wolves at bay?:

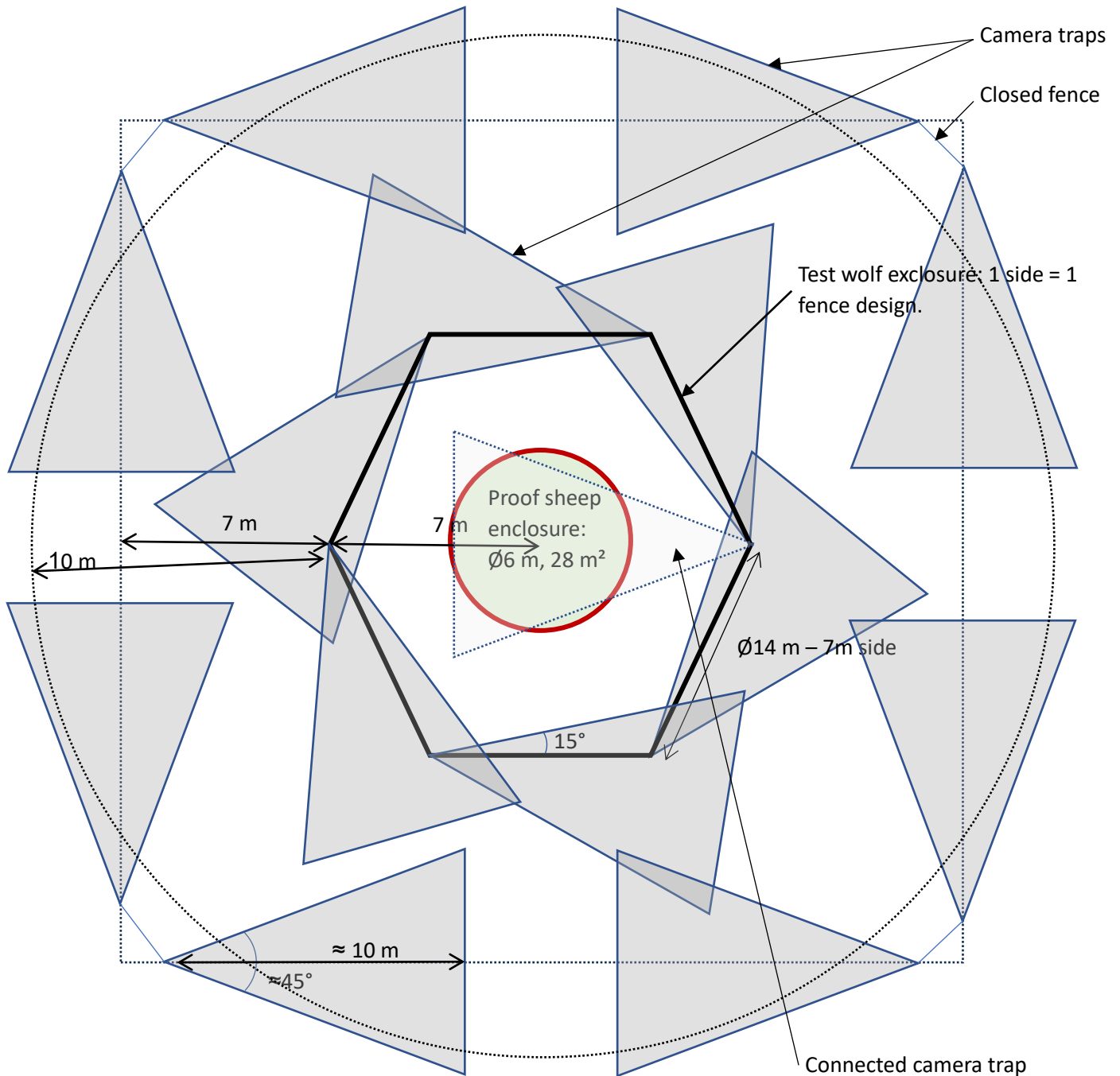
Project motivation and summary:

Fencing is assumed to be one of the most cost effective and durable solution to protect livestock from wolf predation in many situations and many stakeholders involved in “wolf-livestock coexistence” work advocate for it (e.g. Oliveira and Krofel, 2019). Nevertheless, the head investment costs, the maintenance costs, the potential environmental impacts (habitat fragmentation, material used) and scepticism in its effectivity are common arguments raised against its use. Scepticism also comes from the lack of knowledge on what constitute an effective wolf enclosure. In other word: what would be the minimum fence requirements so as to significantly limit wolf depredation on the long term and on a large scale? Would such a method be sustainable (cost-effective, socially and environmentally sensible)? Without answers to those questions, the uptake of this method by herders is greatly hindered. Due to the absence of better alternative in many herding regions (de Roince, 2016; Bruns et al., 2020; Wilkinson et al., 2020; Lorand et al., 2022), significant private and public funds are already used for the implementation of fencing (e.g. Bonnivard, 2022; EU platform on coexistence between people and large carnivores, 2023): one more reason to rapidly identify what technology of fence, if any, is to be advised to facilitate wolf-livestock herding coexistence.

We propose a set up to evaluate five electric fence designs exposed to wild wolves. It consists of two perimeters of fences: An outer perimeter is built with the tested “minimal fence” designs and an inner perimeter, nested inside the outer perimeter, is built with a physical (not electrified) wolf-proof fence. Inside the later, sheep will be safely placed to attract the local wolves and motivate them to cross the outer (i.e. test) perimeter. The set up requires a c.a. 34m² calm area, placed in the heart of wolf pack territories to maximise chances of interaction. It is small enough to be monitored with camera traps and easily repeated in different wolf pack territories to understand wolf behavioural patterns and the factors influencing fencing effectiveness or failure. The fences’ capacity to keep wolves at bay will be compared between the designs tested and compared to control fences. Ideally, the experiment should be continued at least for a year or until the tested fences are trespassed or until wolves lose complete interest in the set up in order to assess the “long term” effectiveness of the tested fences. Sheep will be visited every other week to minimize human presence on the site but should be monitored with a connected camera so intervention can be prompt in case of emergency.

The set up have a minimal impact on the wolves. The sheep used are safe and are not part of the research interest as such. Therefore, to our knowledge, only a permission from the landowners to place the setup is required.

This experiment will enable us to collect precious and unique information regarding wild wolf interaction with electric fences. It should thus contribute to the European policy aim for the coexistence of livestock herding and wolf conservation interests.

Scheme of the set up and monitoring camera (triangle) positions:**Fence design tested:**

- Control: 3 barbe wires 20, 55 and 90cm (typical fence in non-wolf areas, non-wolf-proof.
- A three wire (high tensile or stretched polywire): 15 - 60 - 110 cm
- A four wire (high tensile or stretched polywire): 15 – 45 – 90 – 120-130 cm
- A three wire fence (15 - 60 - 110 cm) with polytape knots/flags spaced every 50cm on the middle wire
- Turbo fladry: 1 top electric wire (120 cm) + hanging electric polytape spaced every 50 cm.
- Mixed fence: 1 low electric wire (15 cm high tensile or stretched polywire) + trubo fladry (130 cm top electric wire with 90-100 cm long hanging electric polytape)

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 22 Feb 2023 12:15:55 +0100
To: "Hummelen, Bert" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>
Subject: Agenda Gebiedscommissie Wolf 22 februari 2023met aantekeninge 5.1.2.e docx
Attachments: Agenda Gebiedscommissie Wolf 22 februari 2023met aantekeninge 5.1.2.e docx

Hierbij mijn aanstekingen van het overleg van de wolvencie zojuist. In steno.
 Veehouderij en Paardenhouderij is nu ook vertegenwoordigd in de commissie.

Rode lijn prov is dat Jumelet na het laatste overleg met de cie aardig de ondersteuning heeft opgevoerd en voor de verkiezingen nog e.e.a. wil regelen.

Zo komt er een uitgebreide subsidieregeling voor rasteren die ook geldt voor paardenhouders en veehouders.

Punt is dat als de pot leeg is (4 ton) dan is er niet met dezelfde gang weer een nieuw bedrag beschikbaar zoals we dat vorig jaar hebben gezien (van 2 naar 4 naar 6 ton)

Het is 1 pot; als de paardenhouders hem leeg trekken in april is er even niks beschikbaar voor de schapenhouders. Dat kan effect hebben als we in midden drenthe dit voorjaar jongen te zien krijgen en schapenhouders daar opeens wakker schrikken. Vandaar ook dat we ook inzetten op bijeenkomsten juist in die regio, zoals het er nu voorstaat in april.

Verzoek van mij aan jullie; adviseer de pachters (vooral midden Drenthe) met schapen vooral in het voorjaar hun aanvragen te doen!

Prov. heeft met BIJ12 gesproken over versnelling en verbetering diensten. Die zijn voor een deel al ingevoerd, gaan voor een deel binnenkort lopen.

Trend prov. nu is wel dat ze veel zelf in de hand willen krijgen; dna testen (via dierenartsen) via eigen Inhuur laten uitvoeren (buiten WUR om) /protocollen afrastering door eigen boa (opbouw dossier wolf)...

Daarnaast gaat er een pilot draaien met het laten zetten van 6 draads afrastering door 5.1.2.e (eigen systeem ontwikkeld) met controle van juistheid zetten door 5.1.2.e

Dat komt nog online, maar is vooral bedoeld om inzicht te krijgen in de factor arbeid. Daar wil de provincie aandacht voor bij LNV.

Verder is overall het beeld nu rustig in de terreinen van de TBO's.

Groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer – Drenthe

5.1.2.e

Agenda wolvencommissie Drenthe

Datum: 22 februari 2023

Tijd: 10 - 12 uur

Locatie: Provinciehuis Assen, kamer A0.02

1. Opening + Vastellen agenda

2. Mededelingen

- a. **Calamiteitenplan burgemeesters compact** gaat in op bevoegdheidsverdeling tussen gemeenten en prov. Bij welke calamiteit behoort welke bevoegdheid. Voor de zomer zou dit klaar moeten zijn.
- b. **Draaiboek burgemeesters landelijk** A wordt B als A gereed is.
- c. **Versneld DNA-onderzoek in Drenthe** Dierenartsen krijgen bijscholing om DNA te mogen afnemen. DNA onderzoek is nu bij WUR belegd, via BIJ12. Er zijn gesprekken gaande op initiatief van de provincie Drenthe om e.e.a. bij een privaat lab de onderzoeken te laten uitvoeren, ter versnelling. Andere provincies zijn hier nu niet bij aangesloten. Europese database is bij WUR toegankelijk. Vraag is even of deze ook ter beschikking kan komen van het private lab. Cie blijft voorstander van uitbetaling voorafgaand aan DNA toets, bij zeer waarschijnlijke wolfaanval. Dit initiatief doet hier niet aan af.
- d. **Monitoring info aanvragen en subsidieaanvragen rasters** Provincie wil weten wie welke info aanvraagt en wie uiteindelijk rasters aanvragen. 5.1.2.e vult bij elke actie format in, zodat inzicht in vragen ontstaat.
- e. **Communicatie naar extern & intern**
 Dringende zaken via 5.1.2.e en 5.1.2.e. Geen telefoonnummers doorgeven, dit is fout gegaan bij 5.1.2.e (had telefoon niet afgeschermd). Het is niet aan de cie om te communiceren, dat moet via de provincie lopen. Dat geldt ook voor 5.1.2.e. Er wordt niet actief door de provincie gecommuniceerd.
 Onderzoek naar halsband was cie niet bekend. Cie wil wel beter op de hoogte gehouden worden van dit soort onderzoeken die lopen en niet achteraf uitkomsten te horen.
 Ook nummer 5.1.2.e is niet beschikbaar voor de boeren ed. Wordt misbruik van gemaakt. 5.1.2.e kan worden gemaild, dan kan 5.1.2.e terug bellen.
- f. **Persbericht provincie uitbreiding subsidie + verlaagde status van bescherming**
 - i. **Drentse aanpak wolf** Statenbrief is ingekomen stuk op PS vergadering 8 maart

3. Verslag 13 januari 2023 (zie bijlage) 5.1.2.e had gevraagd om buurthuisbijeenkomsten hart van Drenthe. Geen uitgebreid verslag meer maken, actielijst

4. Actielijst (zie bijlage) kaart van bewegingen van de roedel in DFW blijft staan.

5. Terugkoppeling gesprek BIJ12

Wat door provincie is opgehaald aan frustraties over de BIJ12 inzet van de schapenhouders is deels bij BIJ12 en bij IPO ingebracht. Er is nu bij BIJ12 meer personeel beschikbaar gesteld en ze zijn nu redelijk bij. Alleen nog paar oude schademeldingen. Een melder kan nu in zijn digitale dossier zien wat de stand van zaken is. Tevens is de vraag gesteld om het rapport ook daadwerkelijk inzichtelijk te maken voor de aanvrager. Zou vanaf maart inzichtelijk moeten worden via "mijn schademelding".

Digitale aanvraag is voor een aantal gevallen lastig. 5.1.2.e is soms 3 uur bezig met het invullen van de aanvraag.

Prijzen worden geactualiseerd. Vraag is hoe er met stamboekrassen wordt omgegaan. Daar wordt nog een nuance in aangebracht, maar is nog niet nader uitgewerkt.

Voor de prijzen voor runderen en paarden loopt een onderzoek bij BIJ12 hoe hier mee om te gaan.

Organiseren een bijeenkomst voor de dierenartsen voor DNA afname.

Alle dieren moeten worden bemonsterd, in plaats van alleen 1 exemplaar.

Inzet is van BIJ12 om 90% binnen 16 weken, 80% binnen 12 weken afgerond te hebben binnen Drenthe. Dit is in het licht van andere schademeldingen een passende termijn. Provincie wil graag sneller; liefst 4 weken.

6. Subsidieregeling uitbreiding & aanvragen zoals het nu lijkt is er een vastgestelde regeling zonder schotten, met geactualiseerde prijzen, van wederom 4 ton. Er worden vooral nu veel aanvragen verwacht vanuit de paardenhouderij. Rundveehouderij kan ook aanvragen, indien minimaal 17 runderen in totaliteit. Gaat 1 april in met terugwerkende kracht tot 3 oktober. Nog niet online. Cie vraagt aandacht van de provincie voor snelle afhandeling van deze aanvragen. 5.1.2.e verwacht in april meer dan 100 aanvragen. De toekenning gaat op basis van binnenkomst. Het budget komt uit de pot NNN nieuw bos. Bestuurlijk nu wegens verkiezingen beperkt maar wel opengesteld.

Wettelijke verplichting voor registratie paarden is een issue. Veel mensen zijn tegen deze verplichting. Er gaat geen subsidie worden uitbetaald aan niet registrerende paardenhouders.

7. Subsidies

a. TU Delft – Bio Barrière – projectplan (zie bijlage)

b. Bijkomende schade; *Er wordt gekeken of een paar dierenartsen kunnen monitoren hoe schade is rond (af)lammeren en daarmee vervolgschade. Zo liggen er ook andere vervolgschade issues die de cie al meerdere malen*

c. Plaatsen Wolfwerende Rasters: *met deze pilot met plaatsing rasters door 5.1.2.e wordt factor arbeid inzichtelijk hebben en door deze service aan te bieden hoopt de prov. meer rasters te zetten, met een controle bij plaatsing door 5.1.2.e Plan van aanpak wordt nu opgesteld. 5.1.2.e is geen toezichthouder op deze inzet. 5.1.2.e gaat in vervolg standaard mee bij de opname na een aanval voor proces verbaal.*

d. Wolfwerende rasters & effecten op overig flora en fauna

8. Kennisbijeenkomsten

a. Organiseren buurthuizen; Midden-Drenthe

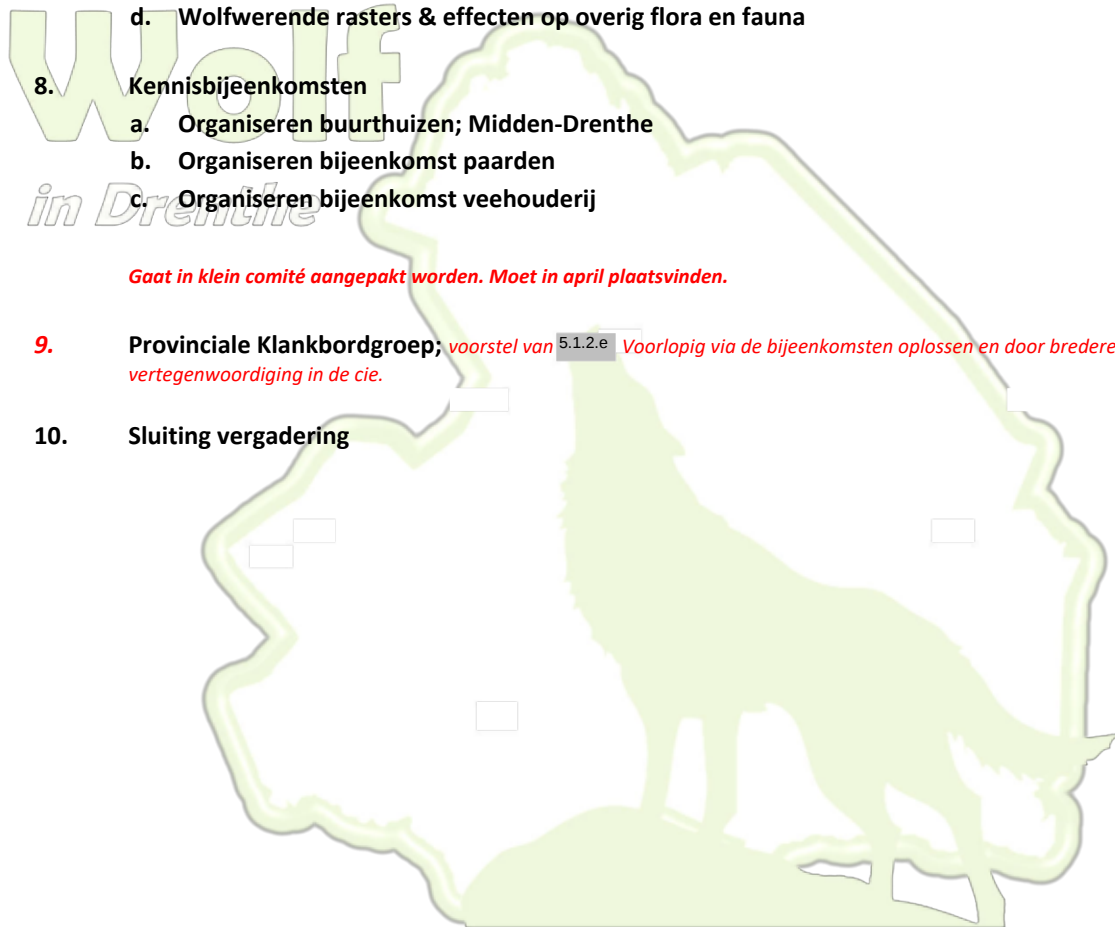
b. Organiseren bijeenkomst paarden

c. Organiseren bijeenkomst veehouderij

Gaat in klein comité aangepakt worden. Moet in april plaatsvinden.

9. Provinciale Klankbordgroep; *voorstel van 5.1.2.e Voorlopig via de bijeenkomsten oplossen en door bredere vertegenwoordiging in de cie.*

10. Sluiting vergadering

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 30 Oct 2023 12:19:43 +0100
To: "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@lau.mwu.sachsen-anhalt.de>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@lau.mwu.sachsen-anhalt.de>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "Egbert van Dijk" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
Subject: Bijeenkomst Rundveehouders en de komst van de wolf

Goedemiddag allen,

Wegens te weinig animo vanuit de doelgroep gaat de bijeenkomst niet door. Hoe we dit verder op gaan pakken bespreken we 22 november bij de gebiedscommissie en natuurlijk van tevoren ook intern.

Iedereen bedankt voor alle inzet tot dusver en hopelijk mogen we in de toekomst weer gebruikmaken van jullie kennis en kunde.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Goedemorgen allen,

Op 2 november gaan we de bijeenkomst voor de rundveehouders organiseren. 5.1.2.e stelt zijn bedrijf beschikbaar om daar de sessie te houden.

Morgen spreken 5.1.2.e en ik met 5.1.2.e en 5.1.2.e uit 5.1.2.e Zij zullen een digitale rol spelen tijdens de bijeenkomst. Het idee is daarom om 's morgens te starten met koffie en koek in het dorps huis. Contact daarmee loopt (heb ik nog geen bevestiging van).

Startlocatie (waarschijnlijk):

Oens Huus

Haarsmastraat 2
7983KL Wapse

Praktijklocatie:
Hesselshoeve
Landweg 4
7983KX Wapse

Globaal conceptprogramma:

8:30 – Inloop met koffie/thee + wat lekkers
9:00 – Opening en start met Sachsen-Anhalt
10:00 – Verplaatsing naar de Hesselshoeve
12:00 – Afronding met eventueel vragen

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Tue, 17 May 2022 19:51:13 +0200
To: "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e@upcmail.nl" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: Bijlage stand van zaken subsidieregeling
Attachments: Kopie van Deelnemers regeling voorkomen schade door wolven.xlsx

Goedenavond,
 Hierbij nog de stand van zaken mbt de subsidieregeling.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
 Team Landelijk Gebied, Project ondersteuning Datahuis, Wolf en agenda BBND

provincie Drenthe

5.1.2.e
 werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 8 Aug 2022 14:45:32 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl">
<5.1.2.e@upcmail.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
'5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "Vergaderruimte A0.03 (Hybride)" <5.1.2.i@drenthe.nl>;
'5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>
Subject: Canceled: Gebiedscommissie Wolf + subsidie. Ozb

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: bcPM3n

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i [@t.plcm.vc](#)

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

From: "Wolvencommissie Drenthe" <drenthe@wolvencommissie.com>
Sent: Wed, 19 Oct 2022 09:45:44 +0200
To: "5.1.2.e @drentslandschap.nl" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "info@mekelogischbeheer.nl" <info@mekelogischbeheer.nl>; "info@workingkelpie.eu" <info@workingkelpie.eu>; "5.1.2.e" <info@landschapsbeheertgroeneveld.nl>; "5.1.2.e @icloud.com" <stroomdalherder@icloud.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e@upcmail.nl>
Subject: Concept draaiboek voor praktijksessie za 29 oktober
Attachments: 221018_Draaiboek schaapsherders_29 okt_v1.xlsx

Goedemorgen,

Inmiddels hebben zich 24 mensen ingeschreven en met de betrokkenen en sprekers erbij staat de teller vandaag op 34 aanwezigen. In de bijlage vind je het concept draaiboek en de inschrijvingen.

Graag loop ik met de sprekers een keer door het programma, zodat ik deze kan aanvullen en 5.1.2.e als gespreksleider goed kan brieven. Ik ben maandag 24.10, dinsdag 25.10, woensdag 26.10 en eventueel donderdag 27.10 overdag en in de avonden flexibel om telefonisch, via Teams of fysiek in gesprek te gaan.

@ 5.1.2.e / 5.1.2.e
 @ 5.1.2.e
 @ 5.1.2.e
 @ 5.1.2.e
 @ 5.1.2.e

...willen jullie aangeven welk moment jullie schikt dan stuur ik een agenda-uitnodiging voor een telefonische of Teams afspraak of kom ik op verzoek langs.

Vriendelijke groet,
 namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e
 Projectorganisator communicatie

M 5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 7 May 2024 11:30:28 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" (5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl)"
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@itfryskegea.nl>
Subject: FW: (concept) verslag GW-bijeenkomst 9 april 2024
Attachments: (Concept) verslag bijeenkomst GW 9 april 2024.docx

Dag allen,

t.k.n. (concept) verslag GW d.d. 9 april 2024

Algemeen maar vooral ook vanwege punt 4 b (30 jan 2024) en 4 c (8 mei 2024). m.b.t. Gemeente Ooststellingwerf.

Interessant is punt 5, waarbij Hoiting bezig is met een pilot m.n. met een hoger voltage. Hij heeft sindsdien geen enkele aanval meer gehad in betreffende stukken.

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@fryslan.frl>
Verzonden: maandag 22 april 2024 08:53
Aan: 5.1.2.e@hotmail.com; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@natuurlijkbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e <5.1.2.e@ooststellingwerf.nl>; g-
 5.1.2.e@outlook.com
CC: info@mekelogischbeheer.nl; 5.1.2.e <5.1.2.e@fryslan.frl>; 5.1.2.e
 <a.5.1.2.e@ooststellingwerf.nl>
Onderwerp: (concept) verslag GW-bijeenkomst 9 april 2024

Hallo gebiedscommissie,

Bij deze deel het (concept)verslag indien er op- of aanmerkingen zijn dan verneem ik deze graag. Gewenste aanpassingen aan het verslag kunnen ook tijdens de volgende bijeenkomst kenbaar worden gemaakt.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Team landelijk gebied 1

5.1.2.e

5.1.2.e@fryslan.frl

provinsje fryslân
 provincie fryslân

Tweebaksmarkt 52 (bezoekeradres)
 Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
 5.1.2.e / provincie@fryslan.frl

WhatsApp: 5.1.2.e

www.fryslan.frl

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoonsgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hijr](#) ús Privacyferklearring.

Persoonsgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

(Concept) verslag bijeenkomst Gebietskommisje Wolf

Uitnodiging geaccepteerd: 5.1.2.e

5.1.2.e

en 5.1.2.e

Afgemeld: 5.1.2.e (i.v.m. 5.1.2.e)

Datum: 9 april 2024, 13:10-15:17

Locatie: Kunstcafe Appelscha (Van Emstweg 85, 8426 BT Appelscha)

Bespreekpunten

1. Opening

In verband met de ziekte van de voorzitter is in overleg besloten dat 5.1.2.e de vergadering gaat voorzitten. De vergadering wordt door 5.1.2.e om 13:10 geopend.

2. Vaststellen agenda

Er worden twee punten toegevoegd aan de agenda -onder mededelingen-:

- Wijzingen in de samenstelling van GW
- Werkbezoek Commissaris van de Koning aan 5.1.2.e 5.1.2.e

3. Vaststellen verslag 30 oktober 2023

Het verslag is ongewijzigd vastgesteld. Er is in tussentijd wel een aanvulling. De secretaris vermeldt dat bij de vorige bijeenkomst is gesproken over de brief vanuit LTO Noord naar Gedeputeerde Staten van Fryslân. Inmiddels heeft er een gesprek plaatsgevonden tussen beide partijen. Uit de terugkoppeling blijkt dat beide partijen terugkijken op een goed overleg over de wolf.

4. Mededelingen

a) Wijzingen in de samenstelling van GW

Tijdens de vorige bijeenkomst is de wens van 5.1.2.e besproken - stoppen met de activiteiten voor GW-. In overleg tussen BoerenNatuur Fryslân, GW en de provincie is daarom besloten om de lidmaatschap van 5.1.2.e te beëindigen en op zoek te gaan naar een vervangend lid. 5.1.2.e is actief voor Elan en melkveehouder in het wolvengebied. Zij zal 5.1.2.e opvolgen.

Daarnaast was er een vacante positie voor de Vereniging van Friese gemeenten (VFG). In overleg tussen GW, VFG en provincie werd sinds het voorjaar van 2023 gezocht naar een invulling van de vacante positie. Omdat dit niet slaagde is dit op 21 maart 2024 aan de orde geweest in het portefeuilleoverleg over Klimaat en Energie van VFG. Hieruit bleek dat gemeente Ooststellingwerf opnieuw bereid is om zitting te nemen in GW. 5.1.2.e zal na de zomer zitting nemen in GW en tot deze tijd zal 5.1.2.e de honneurs waarnemen.

Door de vergadering wordt 5.1.2.e bedankt voor zijn inzet en geleverde diensten. Hij ontvangt afsluitend van de secretaris een afscheidsgeschenk.

b) Gemeenteraadsbijeenkomst van 30 januari 2024

Tijdens de GW-bijeenkomst van 1 februari 2024 is gesproken over de agendering van het onderwerp wolf van de gemeenteraadsbijeenkomst van 30 januari 2024 - gemeente Ooststellingwerf-. 5.1.2.e licht toe dat er een amendement is

aangenomen, dat verwerkt is in het raadsvoorstel. Het raadsvoorstel is ook aangenomen. Daarnaast is een motie aangenomen. De stukken zijn hier te vinden:

Raadsbesluit inclusief amendement:

[Document Ooststellingwerf - GETEKEND Geamendeerd RB Wolf - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

Motie:

[Document Ooststellingwerf - M-066 GL, PvdA, D66, VPO, LSO Wolf - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

De overige stukken kun je hier vinden (agendapunt 6):

[Agenda Ooststellingwerf - Raadsvergadering dinsdag 30 januari 2024 19:30 - 23:00 - iBabs RIS \(bestuurlijkeinformatie.nl\)](#)

c) Bijeenkomst Gemeente Ooststellingwerf met dierhouders

Er wordt een besloten bijeenkomst geïnitieerd op 8 mei a.s. bij de gemeente Ooststellingwerf met gedeputeerde de Vries en zeven Friese schapenboeren. De schapenhouders zijn op de lijn gekomen bij wethouder Dhr. Van Weperen en bij de ambtelijke dienst van de gemeente nadat er een wolvenaanval heeft plaatsgevonden binnen (vermoedelijke) wolfwerende afrastering. Het oorspronkelijke idee was om ook gemeente Westerveld en de provincie Drenthe te laten aansluiten, maar vanwege de agenda's is dat niet gelukt. De voorzitter van GW zal ook aansluiten. Indien er een verslag komt van deze bijeenkomst zal deze -vertrouwd- worden gedeeld met GW (**ACTIE**).

d) Position papers t.b.v. rondetafelgesprek over de wolf

Op 4 april jl. organiseerde het ministerie van LNV een rondetafelgesprek over de wolf. Voorafgaand werd gevraagd om een schriftelijke reactie in te sturen. Er zijn zeven schriftelijke reacties ingezonden (bijgevoegd in de agendabundel). De vergadering bespreekt de verschillende stukken en haalt hieruit dat de meningen over de wolf verdeeld zijn. Volgens GW is er behoefte aan visie (wat gaat er gebeuren). Tevens wordt besproken dat het verstrekken van visie ook lastig is door de onvoorspelbaarheid. GW blijft graag op de hoogte van het vervolg. Indien ^{5.1.2.e} hier meer over ontvangt zal dit met de groep worden gedeeld (**ACTIE**).

e) Vaststellen norm voor wolfwerende maatregelen

De secretaris meldt dat er op 12 maart jl. tijdens de plenaire vergadering van de Eerste Kamer der Staten-Generaal ook over de wolf is gesproken. Tijdens deze vergadering zijn vragen gesteld over een norm waaraan dierhouders moeten voldoende in verband met de Wet dieren en het Besluit houders van dieren. Dit betreft dus de regels met het oogpunt op dierenwelzijn en niet vanuit tegemoetkoming bij wolvenschade en / of mogelijkheden voor de afschot van een probleemwolf. In de agendabundel zijn een aantal passages gevoegd, hieruit valt af te leiden dat de minister voor de zomer helderheid wil hebben over een norm. De daadwerkelijke implementatie in de wet- en regelgeving hiervan zal dan nog niet gereed zijn.

f) Werkbezoek Commissaris van de Koning aan Schapenhouderij ^{5.1.2.e}

Op 25 oktober 2023 heeft in Appelscha een werkbezoek van gedeputeerde De Vries plaatsgevonden over de wolf. ^{5.1.2.e} was hierbij aanwezig. Hij heeft zijn zorgen over de wolf kenbaar gemaakt aan gedeputeerde De Vries. Vervolgens heeft ^{5.1.2.e} in februari jl. nogmaals een verzoek ingediend om te praten over de wolf. Daarom zijn ^{5.1.2.e} en ^{5.1.2.e} op 29 februari 2024 in gesprek gegaan met ^{5.1.2.e} en twee andere schapenhouders. Tijdens dit gesprek heeft ^{5.1.2.e} – en twee andere schapenhouders- zijn zorgen geuit over de aanwezigheid

van de wolf en de toepasbaarheid van wolfwerende maatregelen binnen zijn bedrijfsvoering. Hieruit bleek dat het gebrek aan een (beheer)vergoeding van factor arbeid als grootste drempel wordt gezien om wolfwerende maatregelen te treffen. Het is daarom lastig -financieel gezien- om wolfwerende maatregelen te integreren in de grootschalige schapenhouderij van 5.1.2.e

Op 3 mei 2024 zal de Commissaris van de Koning ook op werkbezoek gaan naar het bedrijf van 5.1.2.e. De aanleiding is de schrijnende situatie met blauwtong, maar het onderwerp wolf zal waarschijnlijk ook worden behandeld.

5. Pilot van innovatieve/alternatieve wolfwerende maatregelen

Het pilotvoorstel van 5.1.2.e is bij de agendabundel gevoegd en tijdens de vergadering wordt een nadere toelichting gegeven. De vergadering bespreekt het voorstel en komt tot de conclusie dat het een goed initiatief is, maar voor een definitief akkoord dient er een duidelijkere onderzoeksopzet/offerte te komen. Daarnaast zal in de onderzoeksopzet meer aandacht moeten worden besteed aan de representativiteit van de pilot. 5.1.2.e stelt daarom in samenwerking met 5.1.2.e een nieuw voorstel op, die vervolgens via de secretaris met GW wordt gedeeld (**ACTIE**).

6. Update benutting subsidieregeling wolf Fryslân

Gedeputeerde Staten hebben op 28 november 2023 ingestemd met een aanpassing van de 'Subsidieregeling voorkomen schade door wolven provincie Fryslân'. Van de aangepaste subsidieregeling is dusdanig gebruik gemaakt dat het (huidige) subsidiebudget bijna is uitgeput. Gedeputeerde Staten zullen op korte termijn een beslissing gaan nemen over een eventueel vervolg van de subsidieregeling. Indien hierover meer bekend is zal dit door 5.1.2.e met de gebiedscommissie worden gedeeld (**ACTIE**).

7. Communicatie (nieuwsbrief, website, etc.)

5.1.2.e meldt dat het aantal aanmeldingen voor een update van de nieuwsbrief nog beperkt is. Het verder verspreiden onder de achterban van GW-leden en het extra onder de aandacht brengen bij een aantal gemeenten, heeft nog niet tot het gewenste effect geleid. Er komt een nieuwsbrief als Gedeputeerde Staten een besluit heeft genomen over het subsidiebudget. Daarnaast zal in de nieuwsbrief ook een update worden geven over het aantal wolvenaanvallen, toegenomen belangstelling voor de subsidieregeling en de stand van zaken over het actualisatieproces van het interprovinciaal wolvenplan.

De vergadering bespreekt hoe de Friese dierhouders ook op een andere manier kan worden bereikt. GW wil graag voor de zomer een nieuwe bijeenkomst organiseren om dierhouders bij te praten. De secretaris geeft aan dat de leden van GW daarin het voortouw moet nemen omdat bij de bijeenkomst van 1 juni 2023 de provincie te veel op de voorgrond stond. Het doel van de bijeenkomst is dat Gebietskommisje wolf zich meer laat zien. De vergadering beaamt dit en daarom zal GW initiatief tonen voor een eventuele bijeenkomst met dierhouders (**ACTIE**).

UPDATE 15 april 2024 vanuit 5.1.2.e In provincie Drenthe organiseren ze cursussen over het in gebruik nemen en aanleggen van wolvenrasters. Het zou een idee kunnen zijn om bij de gewenste bijeenkomst met Friese dierhouders dit ook te behandelen/organiseren.

8. Update wolvenactiviteit Fryslân

De secretaris meldt dat er sinds 2018 schade is van de wolf in Fryslân. Hiervoor wordt een volledige tegemoetkoming (voor directe schade) uitgekeerd. Afgelopen jaren is er een stijging in de hoeveelheid uitgekeerde tegemoetkoming van wolvenschade te zien. In het kalenderjaar 2018 werd namelijk €5.005 en in 2023 €118.186 tegemoetkoming uitgekeerd. Vooral afgelopen wintermaanden waren er regelmatig wolvenaanvallen in Fryslân. De laatste weken zijn er minder taxaties verricht voor (vermoedelijke) wolvenschade.

9. WVTTK

- 5.1.2.e stelt de vraag: is er zicht op of wolfwerende rasters daadwerkelijk wel correct worden geplaatst? BIJ12 laat een taxateur een eventuele raster controleren of een raster is geplaatst volgens de norm van de faunapreventiekits van BIJ12. Deze informatie is ook via de website van BIJ12 in te zien. In Drenthe en Gelderland vindt een extra stap plaats. Hier wordt namelijk een provinciale ambtenaar gestuurd wanneer een taxateur een raster bij wolvenschade als wolfwerend bestempeld. GW heeft in het verleden geoordeeld dat zij deze extra controlestap niet wenselijk vinden. De vergadering concludeert dat het van belang is dat een raster daadwerkelijk correct is geplaatst. Eventuele diverse berichtgevingen hierover is niet wenselijk. De vergadering bespreekt of communicatie hierin ook een rol kan spelen. Het voorstel wordt gedaan om dit punt bij een volgende agenda terug te laten komen op de agenda (**ACTIE**).
- De vergadering is benieuwd of door een stijgende belangstelling in de subsidieregeling er nu ook meer beroep wordt gedaan op de wolvenconsulent. 5.1.2.e geeft aan dat hij gemiddeld genomen wekelijks een keer wordt benaderd.
- 5.1.2.e meldt dat er volgende week -19 april 2024- een bijeenkomst gaat plaatsvinden met alle wolvenconsulenten van Nederland. Het doel van deze bijeenkomst is om te inventariseren welke vragen er onder hen zijn. 5.1.2.e zal een terugkoppeling hiervan geven (**ACTIE**).
- 5.1.2.e kreeg vanuit de recreatiesector -Coöperatie Appelscha 3.0- de vraag of zij deel mochten nemen aan 5.1.2.e Gedeputeerde Staten gaat over het reglement -en dus de samenstelling- van GW. 5.1.2.e heeft deze groep daarom doorverwezen naar de provincie.
- 5.1.2.e benoemt dat er mogelijk een nieuwe vergoedingsregeling is bij RVO wanneer in plaats van het gebruik van herbiciden, schapen worden ingezet om de beplanting te laten opruimen. De vergadering kent deze regeling niet. De secretaris zal hier navraag naar doen (**ACTIE**).
- Op dit moment is onbekend wanneer de volgende bijeenkomst plaats zal vinden. 5.1.2.e stelt daarom een nieuwe planning op (**ACTIE**).

UPDATE 19 april 2024: Zie onderstaande tabel (uitnodigingen worden nagezonden).

Jaarplanning GW 2024/25	
<i>Datum</i>	<i>Wat</i>
<i>.. juni 2024</i>	<i>Bijeenkomst met dierhouders</i>
<i>5 september 2024</i>	<i>Reguliere GW-bijeenkomst</i>
<i>31 oktober 2024</i>	<i>GW-bijeenkomst (in het teken van actualisatieproces wolvenplan)</i>
<i>6 februari 2025</i>	<i>Reguliere GW-bijeenkomst</i>
<i>15 mei 2025</i>	<i>Reguliere GW-bijeenkomst</i>

10. Vervolgafspraken

- I. Indien er een verslag komt van de besloten bijeenkomst van 8 mei, wordt deze door de ambtelijke vertegenwoordiging vanuit gemeente Ooststellingwerf gedeeld met GW.
- II. Secretaris deelt informatie zodra er meer bekend is over het proces rond de mogelijke aanpassing van de beschermde status van de wolf.
- III. 5.1.2.e stelt in samenwerking met 5.1.2.e een verbeterde pilotvoorstel op, die vervolgens via de secretaris met GW wordt gedeeld.
- IV. 5.1.2.e deelt ten zijner tijd het besluit van Gedeputeerde Staten over de subsidieregeling.
- V. Leden van GW werken een voorstel uit voor een nieuwe bijeenkomst met Friese dierhouders.
- VI. Volgende (reguliere) vergadering agenderen onderwerp over het correct plaatsen van wolfwerende afrastering.

- VII. 5.1.2.e verstrekt een terugkoppeling over de landelijke bijeenkomst van wolvenconsulenten.
- VIII. Secretaris doet navraag over de nieuwe vergoedingsregeling bij de inzet van schapen in plaats van herbiciden voor het opruimen van beplanting.
- IX. 5.1.2.e heeft een nieuwe jaarplanning opgesteld en toegevoegd aan het verslag.

From: "5.1.2.e"
Sent: Fri, 22 Sep 2023 21:04:16 +0200
To: "'5.1.2.e'" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "'5.1.2.e'" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "Hummelen, Bert" <b.hummelen@staatsbosbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Agenda en stukken Gebiedscommissie Wolf 20 september 2023
Attachments: Agenda 20 september 2023.docx, Bijlage01 Zorgplichten grote grazers en wolvenpredatie NBR 2023 (met highlights).pdf, Bijlage02_1Concept bericht_nieuwe schapenprijzen 1 juni - WWG.docx, Bijlage02_2 23-05 Tabel Normwaarden prijzen van schapen per 1 juni 2023 - WWG.xlsx, Bijlage04 Advies Leefgebied Roedel ZWD ZOF v23juni23 FINAL Openbaar.pdf, Re: Update opdracht, Inventarisatie onderzoekwensen mb.t. wolfdossier, Bijlage08 Plan van aanpak Invloed wolfwerende afrasteringen op overige fauna.docx, Bijlage09 Onderzoeksopzet Invloed wolven op exploitatiekosten schaapskuddes en schapenbedrijven.pdf, Bijlage10_1 Onderzoeksvoorstel Wolves vs Fences.docx, Bijlage10_2 2023_07_Wild wolves vs eFences_Summary.pdf, Bijlage11_1 Draaiboek Praktijksessie Veehouders Najaar 2023 Versie 01.docx, Bijlage11_2 Versterking van het wolfwerend vermogen van runderen bij natuurbegrazing (H.Hopster 2022).pdf, Verzoek bijeenkomst herders, Bijlage13 Stand van zaken subsidie wolfwerende rasters 12 september 2023.xlsx, Bijlage14 Mobiele wolfwerende schaapskooi.pdf, Verslag 5.1.2.e 20 september 2023.docx

Zie verslag 5.1.2.e onderaan (laatste doc).

Aantal docs eruit gehaald, meest relevante zit er bij.

Nieuw overleg over mn natuurbegrazing bij DL NM en SBB is uitgezet.

Hartelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer – Drenthe

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: woensdag 13 september 2023 09:58

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Agenda en stukken Gebiedscommissie Wolf 20 september 2023

Goedemorgen allen,

Hierbij de stukken voor het overleg van volgende week. Het is een uitgebreide agenda. Voor extra bespreekpunten is het verstandig dat we een nieuw overleg inplannen. De stukken staan ook in de [map op SharePoint](#).

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Domein Ruimte, Programma's in Energie & de wolf in Drenthe
Programma- en projectondersteuner

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
[+31 592 365555](tel:+31592365555) | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTH

20 september 2023

Genodigden: 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), Egbert van Dijk (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (paardenhouderij), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Ondersteuning: 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67

1. Opening; door E.v.D. sluit voorlopig aan bij de gebiedscommissie.
2. Vaststellen agenda
3. Kennismaking met gedeputeerde en nieuwe leden van de commissie (provin breder aanwezig- 5.1.2.e nu projectleider, 5.1.2.e draagt over komende maanden). 5.1.2.e interim ondersteuner communicatie tot aan december dit jaar igg.
4. Ingekomen stukken
 - Zorgplichten grote grazers (bijlage01) TBO's gaan deze zorgplicht nader uitwerken en bekijken opties beheer. Consequenties zullen met provi. Besproken worden.
 - Nieuwe schapenprijzen 1 juni BIJ12 (bijlage02_1 & 02_2)
 - Brief inwoner (bijlage03)
 - Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (zie agendapunt 7) ligt bij BIJ12. 5.1.2.e benadrukt belang van actieve en trekkende rol van de provincie hierin. Wachten op landelijke aanpak is niet gewenst en past ook niet in de lijn die met Henk Jumelet voor de zomer is afgesproken.
 - BIJ12 inventarisatie (zie agendapunt 7)
 - Demo rundveehouders (zie agendapunt 8); gaat binnen week of 4 – 5 plaatsvinden. Ter plekke van melkveehouder, maar ook later via webinar.
 - Advies Leefgebied Roedel ZWD ZOF* (bijlage04) betreft beïnvloedingsgebied van de roedel, gebaseerd op data tot half februari 2023. Bepaling is gekoppeld vanuit het Wolvenplan aan het gebied waar een subsidieregeling is aangewezen. Dit kan zinvol zijn om gebiedsgericht voorlichting te geven. Provincie vooral beducht op beperkingen die later een dergelijke zonering mee kan brengen; ze ziet liever Drenthe als één wolvengebied. Studie is voor Drenthe al verouderd, gezien de twee roedels, zo is de mening van de provincie.
 -
5. Mededelingen
 - Aanbesteding opdracht wolvenconsulent; tweede consulten zal worden aangesteld. Uitleg is wat dubbel ivm feit dat provincie ook de controles rasters naar zich toe wil trekken. 5.1.2.e benadrukt dat provincie goed de juridische kant hiervan moet bezien. Controle dient neutraal en capabel uitgevoerd te worden. BIJ12 is neutraal. Provincie gaat er vanuit dat consulent met BOA deze taken beter uit kunnen voeren. De consulent die raad geeft over de afrastering kan niet degene zijn die controleert
 - Meerjarenrapport BIJ12; uitvraag
 - Incidenten binnen wolfwerend raster eerder check raster door wolvenconsulent
 - Voorlichting te bestellen materialen > adviseur Er zijn materialen in de handel die niet voldoen aan de eisen. Rol consulent om goed te adviseren.
6. Lopende pilots
 - Pilot Arbeid > contactpersonen 5.1.2.e & 5.1.2.e; verzoek voor verlenging zal door provincie worden bezien. Begint nu te lopen.
 - i. Loopt tot 15 oktober 2023
 - ii. Totaal kosten
 - iii. Resultaten (bijlage05)
 - Opdracht onderzoek indirecte wolvenschade > contactpersoon 5.1.2.e
 - i. Stand van zaken (bijlage06)
7. Verzoek tot onderzoek
 - BIJ12 inventarisatie (bijlage07); verzoeken liggen bij BIJ12.
 - i. Invloed wolfwerende rasters op overige flora en fauna (bijlage08)
 - ii. Impact gevestigde wolven op bedrijfsvoering (bijlage09)

- Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (bijlage10_1 & bijlage10_2); gebieden geregeld hij houdt ons in de loop
- Praktijkonderzoek verplaatsbare schaapskooi (Bijlage14) is door indieners naar BIJ12 toegestuurd als "onderzoeksvoorstel". Fryske Gea heeft een dergelijke constructie; monitor dat eerst en richt ander proces in om dit soort oplossingen met schaapsherders EN Tbo's te ontwikkelen. Provincie zal indiener beantwoorden dat commissie en prov ander proces hiervoor opstarten en dit voorstel als zodanig niet ondersteunen.

8. Bijeenkomsten

- Rundveehouders (bijlage11_1 & bijlage11_2) Rappa raster staat al in Wapse als voorbeeld en gaat voorlichtingsbijeenkomst in deze omgeving worden georganiseerd. Vrij duur maar wel verplaatsbaar raster. Gebiedsctie is voorstander voor een live bijeenkomst bij in de probleemgebied(en) en daarna wellicht een Drenthe breed Webinar te houden.
5.1.2.e regelt de verspreiding van de uitnodiging. Binnen week of 4/5.
- Herders (bijlage12) vragen aandacht voor ook het juridische deel van de verjaging van de wolf bij een aanval, nav Wapse.
Er wordt een bijeenkomst georganiseerd om met de herders e.e.a. te inventariseren en te zien of er handvatten kunnen komen .
5.1.2.e pakt dit op met provincie om dit te organiseren. 5.1.2.e benadrukt dat de generieke vraag over verjaging al veel langer voorligt, niet alleen voor herders. Daar zou bureaustudie en commissie externen antwoord op gaan geven. Is nog niet gebeurd. 5.1.2.e zal met 5.1.2.e contact opnemen. Was dit op tijd onderzocht dan had Wapse wellicht een ander verloop gekend. (Voorzitter geeft in dit verband aan dat de zaak Wapse een geval van Openbare orde en veiligheid en daar heeft rechter niks over te zeggen).

9. Subsidie wolfwerende rasters

- Stand van zaken (bijlage13 > vanaf SNN overname nog nazenden)
- Nieuwe regeling vanwege toegankelijkheid/uitvoerbaarheid huidige regeling. Komt een ruimere regeling voor heel Drenthe, hopelijk per 1 januari 2024 in werking. Mooi dat het ruimhartiger wordt. Aan gedeputeerde wel meegegeven dat er wel wens is om een landelijke harmonisatie na te streven en hopelijk te werken volgens het Zweedse model (meteen uitbetalen bij 90% zekerheid aanval wolf). De drentse regeling gaat in concept igg naar alle andere provincies.

10. Financiën; opwaardering budget lijkt geen probleem te worden. Nu veel geld naar paardenrasters.

11. Rolverdeling; instellingsbesluit Gebiedscommissie; volgende vergadering ter behandeling (moet geactualiseerd worden).

12. WVTTK

5.1.2.e en 5.1.2.e hebben met RDA gesproken over hoe dat in te regelen voor Drenthe.

Drenthe heeft geadviseerd om het klein te houden, met vertegenwoordigers.

1. Binnen RDA 3 werkgroepen; 1.Kennisgroep, 2 Advies en 3 Dialooggroep

25 september dialoog sessie met de dialooggroep. 5.1.2.e zit in de Adviesgroep, die heeft vooral ingezet op kleinschalige ontmoetingen met de directe omgeving: met mensen te spreken zonder last en ruggenspraak gewoon uit een klein dorpje

5.1.2.e van IVN Drenthe heeft provincie benaderd over een initiatief om een landelijke wolvenplatform op te richten; wordt uitgenodigd door de provincie.

Blauwtong virusziekte, heerst momenteel in Midden Nederland. Vorige uitbraak 27000 schapen aan overleden. Huidige variant is Ttpe 3 geen vaccin. Vorige type 8, wel vaccin.

Zal deze winter ook Drenthe bereiken. Zal zorgen voor veel zieken, verzwakte dieren.

22 november volgende vergadering van de commissie.

13. Sluiting

*

From: "5.1.2.e"
Sent: Fri, 28 Oct 2022 15:17:43 +0200
To: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>;
 "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: FW: REMINDER praktijksessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober

Meeste vragen zijn niet lastig. Voorstel wolvenconsulent lijkt mij prima.

Ik weet niet de reden van het hoge hek van 140 bij Ruinen.

Elementaire "fouten" zijn denk ik nog niet aangepaste systemen. We staan open voor suggesties voor verbetering en zijn ook bezig om daar geheel op orde te komen. We hebben idd een voorbeeldrol, maar staan ook niet overal aan de lat binnen onze eigen terreinen. Van belang dat we met onze pachters ook tot de juiste rastering etc. komen.

Gr.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>

Verzonden: vrijdag 28 oktober 2022 14:53

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>;

Wolvencommissie Drenthe <drenthe@wolvencommissie.com>; 5.1.2.e @gmail.com; 5.1.2.e @upcmail.nl;
 info@mekelogischbeheer.nl; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Re: FW: REMINDER praktijksessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober

Beste 5.1.2.e

Graag zou ik t.b.v. de praktijksessie voor schaapherders en TBO's morgen het volgende willen meegeven.

Op diverse plaatsen in Drenthe heb ik in natuurgebieden afrasteringen gezien, waarvan het lijkt dat ze wolfwerend bedoeld zijn.

Helaas zie ik vele elementaire fouten. Zoals:

- onderste draad niet overal op 20 cm (greppels, laagten, etc.)
- toegang niet beveiligd (klaphek, wildrooster)

Bij het recente schadegeval in het nachtvak bij Doldersum was de onderste draad duidelijk te hoog.

Bij een rondgang zijn doorgangen van dassen gevonden.

Een wolf kan gebruik maken van een dassendoorgang zonder de doorgang groter te maken.

Op sommige plaatsen zie ik hele hoge hekken. Bijvoorbeeld 140 cm bij de schaapskooi van Ruinen (met, op het moment van mijn laatste bezoek een paar maanden geleden, onbeveiligde toegangspoort)

De TBO's en schaapskuddes vervullen een voorbeeldfunctie en moeten niet het signaal afgeven dat een 120 cm afrastering onvoldoende zou zijn.

Er schijnt ergens een aanbeveling te zijn dat afrasteringen niet hoger dan 108 cm zouden moeten zijn om het reewild niet te veel te belemmeren. Ik heb geen bron.

De NABU heeft een onderzoek gedaan waaruit blijkt dat reeën een afrastering van 120 cm kunnen passeren.

<https://niedersachsen.nabu.de/tiere-und-pflanzen/aktionen-und-projekte/herdenschutz/31333.html>

120 cm zou dan nog kunnen maar een hoger hek wordt uiteraard oeilijker. Als daar geen dwingende noodzaak voor is dan zou zo'n hoog hek niet geplaatst moeten worden.

Misschien kan er een afspraak gemaakt worden dat de wolvenconsulent de reeds geplaatste afrasteringen gaat controleren.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Op 28-10-2022 om 11:18 schreef 5.1.2.e

Met 5.1.2.e en 5.1.2.e besproken dat we ons richten op schapen en schaaпsherders, de praktijk van het beschermen.

Beschermingsmethodiek staat centraal is mijn idee.

Vraagstukken voor beleid en ondersteuning provincie of tbo's kunnen deze natuurlijk worden opgehaald.

Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om er een discussie met de TBO's aan te gaan over het beleid, vanuit de TBO's zijn er op vraag beheerders aanwezig geen bestuurders. Dus graag de praktijkvragen met elkaar doornemen.

Willen we een discussie willen hebben over toekomstperspectieven dan ga ik er vanuit dat we dat in een anders georganiseerd overleg doen.

Verder ga ik vanuit dat we vanuit de Gebiedscie geen enkele kant op polariseren. Zie nu berichten in de app langskomen die gestuurd worden vanuit een beperkt inzicht in wat er speelt bij de TBO's aan confrontaties. Als je 1 groep kent, weet je nog niet alles. De tbo's zijn er vanuit verbinding en praktijk.

Groet

5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Mon, 12 Feb 2024 09:56:03 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "Neutel, Wout" 5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl
Subject: FW: Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe
Attachments: Verslag 22 november 2023.docx, Agenda 14 februari 2024.docx, Overzicht subsidieverlening 15-01-2024 AVG.pdf

Beste allen

Hierbij de agenda voor de gebiedscie wolf aanstaande woensdag.

Helder wordt dat waar de provincie eerst erg afwachtend was en de cie naar voren schoof om beleidsvoorstellen te agenderen, nu de hazen anders lopen.

Goed om in G4 verband en op ambtelijk niveau binnenkort hierover af te spreken hoe we omgaan met de ontwikkelingen. Graag dus e.e.a. agenderen binnen de G4, dan organiseren we opvolgend een ambtelijke afstemming tussen de TBO's.

Mochten er aandachtspunten zijn vanuit jullie om mee te nemen naar het overleg van woensdag, dan hoor ik dat natuurlijk graag.

Hoog op 'mijn' agenda is het belang van een goede, geldige monitoring van de wolfwerende afrasteringen (al dan niet via BIJ12) in combinatie met de analyse van de aanvallen, gecombineerd met de zorg rondom het snel communiceren van het gewenste afschotbeleid op basis van onvoldoende gecheckte en onderbouwde lijn van afschot die ter discussie ligt in Duitse deelstaten. Binnen de gebiedscie hebben we al jaren benadrukt dat er sneller een landelijk gedragen uitwerking moet komen voor de stappen verjagen en definiëring probleemwolf met bijbehorende acties, maar wel op basis van ervaringen en onderzoeken (al dan niet in het buitenland).

5.1.2.e neemt de inbreng van de schaaпsherders mee, nav het vorige week gehouden overleg weer met de herders.

Groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer – Drenthe

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 9 februari 2024 17:22

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@gcsix.nl> <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>; 5.1.2.e <info@mtswelhuis.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <info@mekeldewitteraaf.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@hotmail.com>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

Onderwerp: Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade Drenthe

Beste leden van de gebiedscommissie,

Hierbij zend ik jullie de stukken voor ons overleg van aanstaande woensdag 14 februari.

Fijn weekend!

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1

Postbus 122, 9400 AC Assen

[+31 592 365555](tel:+31592365555)

post@drenthe.nl

www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).

Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

AGENDA

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTHÉ

14 februari 2024

Genodigden: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Afwezig:

Ondersteuning:

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67; 9.30 tot 12 uur

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Verslag vorige vergadering.
4. Ingekomen stukken
5. Mededelingen
 - Tweede wolvenconsulent
 - Tellingen vee/rasters DFW
6. Evaluatie bijeenkomst Rundveehouders 7 februari jl
7. Lopende pilots
 - 5.1.2.e
8. Subsidie wolfwerende rasters (zie meegezonden overzicht)
9. Proces incidenten binnen wolfwerend raster
10. Bijeenkomst(en) Herders
11. Organisatie gebiedscommissie (wissel 5.1.2.e / 5.1.2.e officiële aanstelling 5.1.2.e)
12. Sluiting

Volgende overleg is op ?

VERSLAG

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTH

22 november 2023

Genodigden: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe).

Afwezig: 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e 5.1.2.e (paardenhouderij), Egbert van Dijk (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe).

Ondersteuning: 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe) > vervangen door 5.1.2.e

Locatie: Provinciehuis ruimte A00.07; 10 tot 12 uur

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Verslag vorige vergadering wordt zonder op of aanmerkingen vastgesteld.
4. Ingekomen stukken
 - WerkgroepWolf is behandeld bij agendapunt 6.
 - Advies Wolvencommissie Gelderland: Actie: 5.1.2.e neemt contact op met 5.1.2.e
5. Mededelingen
 - Aanbesteding opdracht wolvenconsulent: stavaza gedeeld.
 - Voorlichting bestelde materialen > wolvenconsulent
5.1.2.e Bij12 wordt benaderd over criteria 5 of 6 draadshek en de communicatie hierover.
6. Proces incidenten binnen wolfwerend raster
5.1.2.e Bij12 benaderen over duidelijkheid controle hekwerk. De provinciaal toezichthouder wordt betrokken. De uitkomst wordt teruggekoppeld aan de gebiedscie.
7. Lopende pilots
 - Pilot Arbeid > plan van aanpak
5.1.2.e financiering voor uitbreiding periode wordt voorbereid.
8. Update afstudeeronderzoek
 - door 5.1.2.e is via TEAMS (on-line) uitleg gegeven over de voortgang van het onderzoek.
9. Bijeenkomsten
 - Rundveehouders - evaluatie annuleren van de bijeenkomst
Actie 5.1.2.e nieuwe bijeenkomst plannen in de middag. Geen media aanwezig, besloten houden.
 - Herders
Actie 5.1.2.e contact opnemen met 5.1.2.e over de voortgang.
10. Subsidie wolfwerende rasters
 - Stand van zaken toegelicht aan de hand van het meegezonden overzicht.
11. Financiën
5.1.2.e onderzoeken of het mogelijk is de eenmaligheid subsidieaanvraag er af te halen en te gaan tot het maximale bedrag.
12. Rolverdeling; instellingsbesluit Gebiedscommissie
13. Afsprakenreeks 2024 > eerste plannen in februari 2024
Actie 5.1.2.e voor eind december rondsturen.
14. Sluiting

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Thu, 3 Aug 2023 07:26:36 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
 "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>;
 "5.1.2.e@hotmail.nl" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>;
 "5.1.2.e@outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>;
 "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: FW: Inventarisatie onderzoekwensen mb.t. wolfdossier

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Onderwerp: Inventarisatie onderzoekwensen mb.t. wolfdossier

Beste leden van de wolvenwerkgroep, **a. Inventarisatie onderzoekwensen**

Zoals bekend beschikt BIJ12 over een onderzoeksagenda maar hebben ook provincies en het Ministerie van LNV onderzoeksbudgetten. Een jaarlijks terugkerende vraag is dan ook of er in het kader van de wolf onderzoek wensen bestaan.

Het voorstel is op in de Wolvenwerkgroep van 14 september onderzoek wensen op een rij te hebben en deze te bespreken. U wordt verzocht om voor die bijeenkomst te hebben gereageerd (bij voorkeur uiterlijk 6 september).

Onderzoeksvoorstellen

Het verzoek is om kort een onderzoeksvoorstel te beschrijven (wat is de onderzoeksvraag, doel en beoogde resultaten, evt. waar, wat, wie) en indicatief aan te geven welk budget en welke tijdsperiode dit zou vergen.

Deze voorstellen zullen gebundeld in de WWG worden voorgelegd en besproken.

b. Inventarisatie lopend onderzoek

In dat kader ook de vraag welke onderzoek u op dit moment vanuit provincies/wolvencommissie's heeft lopen en wanneer dat tot resultaten leidt.

Dit is van betekenis tbv de mogelijke invloed hiervan op het nieuwe interprovinciale wolvenplan.

Op dit moment zijn de volgende lopende/nog te verwachten onderzoeken/adviesaanvragen bekend:

Landelijk

- Fact sheet paard en rund (BIJ12)
- Populatie ontwikkeling onderzoek Svi'etc. (BIJ12)
- Dieetanalyse (LNV)

- Habitatsgeschiktheidsanalyse wolf (LNV)
- Fact Finding Goudjakhals (LNV)

Provinciaal

- DNA-motie check (Gelderland)
- Preventie raster evaluatie (Gelderland)
- Ander onderzoek ?pm (Gelderland)
- Meten stress bij schapen adhv wolcortisol (Drenthe)
- Ander onderzoek ?pm (Drenthe)

Derden:

- P.m.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl

T 5.1.2.e | F +31 (0)85 486 22 33

M + 5.1.2.e E 5.1.2.e [@bij12.nl](mailto:5.1.2.e@bij12.nl)

Werkt voor provincies

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 22 Nov 2022 17:19:50 +0100
To: "Hummelen, Bert" <b.hummelen@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Opzet draaiboek praktijk sessie beweidingsbedrijven 26.11
Attachments: 221126_Draaiboek beweidingsbedrijven_26 november_v1.xlsx

Beste allen,

Hierbij de opzet met deelnemerslijst voor de praktijk sessie beweidingsbedrijven die de gebiedscie wolf aanstaande zaterdag zal houden, als laatste drie in de serie.

Als er zaken opvallen die handig zijn om mij mee te geven dan hoor ik dat graag voor zaterdag.

Bel me dan even,

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e & 5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer - Drenthe

Life isn't about waiting for the storms to pass, it's about learning to dance in the rain....

Van: 5.1.2.e | Blaekend <5.1.2.e@5.1.2.e>

Verzonden: dinsdag 22 november 2022 15:55

Aan: 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@upcmail.nl; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e@gmail.com;

5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

CC: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Opzet draaiboek praktijk sessie beweidingsbedrijven 26.11

Middag,

Voor zaterdag staat de praktijk sessie voor de beweidingsbedrijven op de agenda. In de bijlage de opzet van het draaiboek en de deelnemerslijst. We zijn in totaal met 51 mensen, een behoorlijke opkomst.

- 34 schapenhouders, de 'kleinste' heeft zo'n 35 schapen, 'de grootste' 750 ooien waar in de lammertijd nog zo'n 1450 lammeren bijkomen.
- 6 leden van de WC
- 2 vrouw organisatie
- 3 journalisten
- 4 eigenaren van draadoprolsystemen die de demo geven
- 1 opdrachtgever
- 1 taxateur

Met de journalisten is de afspraak gemaakt dat ze tijdens het 'binnen-gedeelte' (start van de bijeenkomst / discussie / toekomstperspectief) toehoorder zijn en dat ze – wanneer ze iemand willen citeren – daar 1-op-1 toestemming voor vragen bij de betrokkene. Datzelfde geldt voor beeldopnamen. Tijdens de demonstratie en na afloop kunnen mensen gevraagd worden om een

reactie te geven, maar tijdens de practijksessie binnen worden er geen opnames gemaakt. Mensen moeten zich vrij en veilig voelen om te kunnen zeggen wat ze willen.

Goed om donderdag samen te kijken wat we deze doelgroep als wolvencommissie te bieden hebben. Waarmee kunnen we de beweidingsbedrijven op de korte en middellange termijn helpen?

Vragen? Aarzel niet om contact op te nemen.

Vriendelijke groet,
namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

M 5.1.2.e

Datum zaterdag 26 november 2022

Locatie Zorgboerderij en schapenhouder De Groote

Adres Kremboong 10, Tiendeveen

Gastheer/vrouw 5.1.2.e en 5.1.2.e

START	EIND	DUUR	ONDERDEEL	WIE	TOELICHTING
8:00	9:30	90	Voorbereidingen	5.1.2.e	5.1.2.e en 5.1.2.e (versterking) zijn op tijd ter plekke om alle voorbereidingen te treffen.
			Autowinders		Draadoprolsystemen startklaar maken.
			Stoelen		Stoelen klaarzetten
			Catering		5.1.2.e zorgt voor koffie / thee / koek / kartonnen bekers enz. Koffie zetten in de pantry van zorgboerderij. Broodjes voor de sprekers na afloop.
			Ontsmetten		5.1.2.e plaatst voetenbad om bij registratie schoenen te ontsmetten
9:15			Regsitratiebalie geopend		Mensen krijgen een badge met naam en organisatie
voor 09:15			Alle betrokkenen ter plekke		
9:30	10:00	30	Informeel ontvangst		Koffie / thee / koek
10:00	10:15	15	Welkom		Waarom staan we hier / WC Drenthe / IPO Wolvenplan, standpunten / geen PPT / Ophalen van de actiepunten uit de praktijk / geen pasklare antwoorden / focus op schadepreventie niet op draagvlak wolf / aanwezigheid media toelichten
10:15	10:30	15	Actualiteit		Werkvorm / uitwisselen van ervaringen rondom wwm en wolf. Wie heeft er meer dan 250 / 500 / 1000 schapen? Wie weidt er op meer dan 25 / 50 locaties? Wie komt er uit Drenthe / Friesland Wie heeft de wolf met eigen ogen gezien? Wie is er reeds geconfronteerd met een wolvenaaval? Is er iemand die daar iets over wil / kan vertellen? Wie heeft er al wolfwerende maatregelen getroffen? Waarom wel / waarom niet / welke? Wie heeft er subsidie aangevraagd? Waarom wel / waarom niet? Waar hoop je vandaag meer over te horen? Een antwoord op te krijgen? Wanneer was het de moeite waard om af te reizen naar Tienderveen?
10:30	10:33	5	WISSEL (naar buiten)		
10:33	10:45	12	Voorstelronde draadoprolsystemen		Korte pitch van het systeem en de manier waarop er mee gewerkt wordt 4x 3m 5.1.2.e / 5.1.2.e / 5.1.2.e
10:45	11:35	50	Draadoprolsystemen in de praktijk		Autowinders *Ervaringen *Alle 4 plaatsen tegelijkertijd een 100*100m wolfwerend raster *Alle 4 halen ook het 100*100m raster weer weg (plaatsen/opruimen) *het is geen wedstrijd, later is er ruimte om de verschillen toe te lichten. *Leden WC gaan tijdens de demo het gesprek aan met de deelnemers
11:35	11:40	5	WISSEL (naar binnen)		

11:40	11:55	15	Werken met autowinders	5.1.2.e	Terugkoppeling per persoon *Waar moet je rekening mee houden? *voor en nadelen * kosten *tijdswinst *verschillen tussen de systemen * vragen
11:55	12:15	20	Bedrijfsvoering / toekomstperspectief		*Welke wwr zijn er? *Wat zijn de voors en tegens? *Wat werkt wel en niet en waarom? (JM) *Aandachtspunten *Is de vergoeding/subsidie voor wwm voldoende? *Hoe gaan jullie om met de kosten voor onderhoud /factor arbeid? * Welke effect hebben wwm op de kosten van een beweidingsbedrijf? *Wat kost de ww exploitatie per maand cq jaar extra? *Hoe krijgen beweidingsbedrijven een reele vergoeding voor het nemen van wwm? *Hoe zien beweidingsbedrijven het toekomstperspectief in wolvengebied? *Wisselwerking met de agrariers en TBO's
12:15	12:30	15	Wrap-up / opdracht WC Drenthe		Hoe vanaf hier verder? *Terugkoppeling over IPO wolvenplan *Nieuwsvoorziening *Actiepunten voor WC Drenthe (richting provincie / IPO / BIJ12) *Aanmelden voor de wolvenconsulent voor een maatwerk advies op locatie.
	12:30	5	Afsluiting		Heeft de bijeenkomst aan de verwachtingen voldaan? Toevoegen aan mailingbetand 5.1.2.e
12:30	13:00	30	Napraten / broodje voor betrokkenen		
13:00	14:00		Afbouw / opruimen		

NAAM		AANTAL VEE
1	5.1.2.e	750 ooien / 2200 schapen, gastheer
2	5.1.2.e	750 ooien / 2200 schapen, gastvrouw
3	5.1.2.e	Lid wolvencommissie
4	5.1.2.e	Lid wolvencommissie Fryslan
5	5.1.2.e	Lid wolvencommissie
6	5.1.2.e	Vz wolvencommissie / spreker
7	5.1.2.e	Wolvenconsulent / spreker
8	5.1.2.e	Landschapsbeheer 't Groene Veld / demo autowinder Gallagher
9	5.1.2.e	Schapenhouder en Veehandel / demo autowinder zelfbouw / nog niet zeker
10	5.1.2.e	Rappa-windersysteem + maaiapparatuur ónder te plaatsen raster / komt demonstreren
11	5.1.2.e	Solarfence. Draadoprolsysteem / komt demonstreren
12	5.1.2.e	Lid wolvencommissie
13	5.1.2.e	organisatie
14	5.1.2.e	organisatie
15	5.1.2.e	400 schapen
16	5.1.2.e	400 schapen
17	5.1.2.e	400 schapen
18	5.1.2.e	750 schapen
19	5.1.2.e	750 schapen
20	5.1.2.e	70 bonte fokooien + 13- lammetjes, ong 25 a 30 zoogkoeien met kalfjes
21	5.1.2.e	70 bonte fokooien + 13- lammetjes, ong 25 a 30 zoogkoeien met kalfjes
22	5.1.2.e	300 stamboek ooien met 750 lammeren, 12 zoogkoeien, 2 ponys
23	5.1.2.e	journalist Boerderij
24	5.1.2.e	90 schapen
25	5.1.2.e - 5.1.2.e	38 schapen / 19 geiten / KBH / andere diersoorten
26	5.1.2.e	tussen de 30 en 130 schapen
27	5.1.2.e	ca. 400 schapen
28	5.1.2.e	100+ bedrijf
29	5.1.2.e	750 ooien
30	5.1.2.e	beweiding van natuurbegrazing voor natuurorganisatie Fryske Gea en reguliere begrazing, aantal dieren: 100-150 schapen
31	5.1.2.e	plm 250 st schapen
32	5.1.2.e	plm 250 st schapen
33	5.1.2.e	Journalist Agrio
34	5.1.2.e	197 schapen
35	5.1.2.e	Taxateur en wolvenconsulent
36	5.1.2.e	35 schapen en 33 geiten
37	5.1.2.e	35 schapen en 33 geiten

38	5.1.2.e	5.1.2.e	Had 50 schapen nu nog 20, was ook op hobbyhouders
39	5.1.2.e	5.1.2.e	Landschapsbeheer kollingsveen Schaapskudde Bargerveen, was ook op schaaпsherders
40	5.1.2.e	5.1.2.e	45 fokooien en 30 weidelammeren
41	5.1.2.e	5.1.2.e	83 schapen
42	5.1.2.e	5.1.2.e	150 schapen
43	5.1.2.e		Meer informatie gevraagd
44	5.1.2.e		Meer informatie gevraagd
45	5.1.2.e	5.1.2.e	150 schapen
46	5.1.2.e	5.1.2.e	150 schapen
47	5.1.2.e	5.1.2.e	400 schapen, Friesland
48	5.1.2.e	5.1.2.e	400 schapen, Friesland
49	5.1.2.e	5.1.2.e	(opdrachtgever -gemeente Leeuwarden- begrazingsbedrijven)
50	5.1.2.e	5.1.2.e	200 dieren op percelen in Drenthe en Friesland
51	5.1.2.e		journalist RTV Drenthe

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 28 Nov 2023 20:50:10 +0100
To: "Dist Fryslan Focusteam" <DistFryslanFocusteam@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e@itfryskegea.nl" <5.1.2.e@itfryskegea.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@itfryskegea.nl>; "5.1.2.e" (5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl)"
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; 5.1.2.e 5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 5.1.2.e Natuurmonumenten.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Persbericht: Subsidieregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid
Attachments: 134 5.1.2.e Subsidieregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid.docx

Dag allen,

- GS heeft de subsidieregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid o.b.v. ons advies (Gebiedscommissie wolf Fryslân).
- We hebben ook een evaluatie uitgevoerd (zie link hieronder) van onze commissie. Op basis daarvan heeft GS besloten dat we verder kunnen gaan met de uitvoering van de taken van de Gebiedscommissie.

Eventueel doorsturen maar collega's die dit ook moeten weten.

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@fryslan.frl>
Verzonden: dinsdag 28 november 2023 16:01
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@fryslan.frl>; 5.1.2.e@hotmail.com; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e
 <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; 5.1.2.e <5.1.2.e@natuurlijkbeheer.nl>;
 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; info@mekelogischbeheer.nl
Onderwerp: Persbericht: Subsidieregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid

Bêste minsken,

Ter info: bijgaand persbericht is zojuist verstuurd naar de Friese pers. Ook is de provinciale website aangepast op basis van de wijzigingen in de subsidieregeling.

Mei freonlike groetnis,
 Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Strategisch communicatieadviseur

5.1.2.e

5.1.2.e @fryslan.frl

provinsje fryslân
 provincie fryslân

Tweebaksmarkt 52 (besikersadres)
 Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
 (058) 292 5925 / provincie@fryslan.frl
 WhatsApp: 06 10 26 88 31
www.fryslan.frl

Van: Provincie Fryslan Pers <pers@fryslan.frl>
Verzonden: dinsdag 28 november 2023 15:54
Onderwerp: Subsidieregeling wolfwerende maatregelen uitgebreid

Bêste redaksje, beste redactie,

Graag uw aandacht voor het volgende bericht over de uitbreiding van de subsidieregeling wolfwerende maatregelen. Aanvragers van de subsidieregeling 'Voorkomen schade door wolven' ontvangen voortaan de subsidie voordat ze wolfwerende rasters aanschaffen. Eerder was dit achteraf, maar Gedeputeerde Staten maken de subsidieregeling nu toegankelijker voor de dierhouders. Daarnaast kunnen houders van runderen, paarden en pony's ook gebruik maken van de subsidieregeling. Die was eerder alleen voor schapen- en geitenhouders. Toegevoegde foto is illustratief en vrij te gebruiken.

5.1.2.e 5.1.2.e

Reeds openbaar. Zie hiervoor documentenoverzicht.

Mei freonlike groetnis / Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Parsewurdfierder / Perswoordvoerder

5.1.2.e

Perstelefoon: 058 – 292 57 35

Aanwezig op: 5.1.2.e

5.1.2.e @fryslan.frl

Tweebaksmarkt 52 (besikersadres)
Postbus 20120, 8900 HM Leeuwarden
(058) 292 5925 / provincie@fryslan.frl
WhatsApp: 06 10 26 88 31
www.fryslan.frl

Volg ons op social media!

.....
Tink oan it miljeu foar 't jo beslute dizze mail te printsjen / Denk aan het milieu voor u besluit deze mail te printen.
.....

<< Disclaimer >>

Persoansgegevens en privacy

De provinsje Fryslân giet sekuer mei jo persoonsgegevens om en hannelet neffens de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lês [hijr](#) ús Privacyferklearring.

Persoansgegevens en privacy

De provincie Fryslân gaat zorgvuldig om met uw persoonsgegevens en handelt overeenkomstig de Algemene verordening gegevensbescherming en de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming. Lees [hier](#) onze Privacyverklaring.

From: "Wolvencommissie Drenthe" <drenthe@wolvencommissie.com>
Sent: Thu, 27 Oct 2022 22:42:29 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "info@mekelogischbeheer.nl" <info@mekelogischbeheer.nl>; "info@workingkelpie.eu" <info@workingkelpie.eu>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@landschapsbeheertgroeneveld.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@icloud.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@icloud.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: REMINDER praktijk sessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober
Attachments: 221029_Deelnemerslijst Praktijksessie schaapherder_v1_AVG.xlsx, 221029_Draaiboek schaapherders_29 okt_v2.xlsx

Avond,

Voor zaterdag hebben zich 34 deelnemers ingeschreven, daarnaast zijn er vanuit de organisatie, de wolvencommissies en de sprekers nog 11 mensen aanwezig. Dat geeft een totaal van 45 aanwezigen.
 10 deelnemers vanuit TBO's, 22 schaapherders, 1 iemand vanuit de gemeente Westerveld en een fotojournalist van het ANP.
 Een behoorlijke opkomst!

In de bijlage het draaiboek. Op hoofdlijnen:

- Om half negen starten we met de opbouw. Om half 10 start de sessie. Willen jullie bijtijds aanwezig zijn? Voor de goede gesprekken met deelnemers is jullie hulp hard nodig.
- Er is vandaag de nodige commotie rondom het bezoekscentrum Dwingelerveld. Alle deelnemers aan deze praktijk sessie hebben zich eerst ingeschreven en hebben daarna pas de locatie en de tijd doorgekregen. Bij inschrijving hebben ze naam, adres, telefoonnummer, e-mail en het aantal stuks vee dat ze weiden doorgegeven. Daaruit is naar voren gekomen dat iedereen inhoudelijk betrokken is bij dit onderwerp.
- Het is niet uitgesloten dat de mensen de sessie onaangekondigd bezoeken, maar die halen we er direct bij de registratiebalie tussenuit.
- Ik ga uit van veel discussie, maar wel een dialoog die tot inzichten leidt bij betrokkenen. 5.1.2.e zal als gesprekleider de regie voeren en proberen om de bijeenkomst in goede banen te leiden. Insteek is om aan het einde van de sessie een hoop ervaringen te hebben gedeeld en tot 5 actiepunten te komen waar de WC energie op kan zetten.
- Iedere inhoudelijke bijdrage is persoonlijk doorgesproken. Let op de tijd, houd het informatief, maar ook kort en bondig. @5.1.2.e ik bel jou morgen voor een laatste update.

Mochten er zaken onduidelijk zijn, laat het me weten. Tot zaterdag, de weersvoorspelling is mild, hopelijk de stemming na afloop ook!

Vriendelijke groet,
 namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e
 5.1.2.e 5.1.2.e

M 5.1.2.e

Van: Wolvencommissie Drenthe <drenthe@wolvencommissie.com>
Datum: donderdag 27 oktober 2022 om 15:34
Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>
Onderwerp: REMINDER praktijk sessie voor schaapherders op zaterdag 29 oktober

Goedemiddag,

Fijn dat we u zaterdag zien bij de praktijk sessie voor schaapherders in Doldersum.

Datum: zaterdag 29 oktober
 Aanvang: 09.30 uur
 Locatie: [Informatiecentrum Huenderhoeve](#), Huenderweg 1, Doldersum

De wolvencommissie Drenthe ontvangt u graag vanaf 09:30 uur. U kunt parkeren op de algemene parkeerplaats. Daarna mag u zich melden bij de inschrijftafel.

Wees u bewust van de risicofactoren voor insleep van ziekten. Draag schone kleding en schoeisel welke u niet in uw eigen stal draagt.

Houdt er rekening mee dat het fris en vochtig kan zijn, al is de voorspelling gunstig. Het betreft deels een buitenlocatie, de insteek van de sessie is gericht op de praktijk.

We vragen u de coronamaatregelen in acht te nemen en u af te melden als u klachten heeft.

De wolvencommissie Drenthe wil u in de toekomst graag blijven informeren over de wolf en schadepreventie. Als u geen toestemming geeft om uw naam en e-mailadres in de toekomst te gebruiken voor kennisdeling, geef dit dan door.

Met al uw eventuele vragen kunt u bij mij terecht bij via 5.1.2.e

We kijken er naar uit u zaterdag te zien.

Vriendelijke groet,
namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

M 5.1.2.e

PRAKTIJKSESSIE SCHAAPSHERDERS

Datum	zaterdag 29 oktober		Organisatie / spreker / wolvencommissie
Tijd	09.30 - 12.30		
Locatie	Informatiecentrum Huenderhoeve		
Adres	Huenderweg 1 / Doldersum		
Gastheer/vrouw	5.1.2.e / 5.1.2.e		

START	EIND	DUUR	ONDERDEEL	WIE	TOELICHTING	IOM
8:30	9:30	60	Voorbereidingen	5.1.2.e	5.1.2.e en 5.1.2.e (versterking) zijn op tijd ter plekke om alle voorbereidingen te treffen.	
			Stoelen		Stoelen klaarzetten	5.1.2.e / 5.1.2.e
			Catering		5.1.2.e zorgt voor koffie / thee / koek / kartonnen bekers enz. Koffie zetten in de pantry van bezoekerscentrum. Broodjes voor de sprekers na afloop.	
			Demo-rasters		5.1.2.e plaatst iom 5.1.2.e / 5.1.2.e voor 09:30u nog 2 flexibele rasters op een geschikte plek / nabij vast raster / punt waar verhaal wordt verteld en getoond / banier meest gemaakte fouten ophangen	5.1.2.e / 5.1.2.e
			Ontsmetten		5.1.2.e plaatst voetenbad om bij registratie schoenen te ontsmetten	
9:15			Regsitatiebalie geopend		Mensen krijgen een badge met naam en organisatie	
voor 09:30			Alle betrokkenen ter plekke			
9:30	10:00	30	Informeel ontvangst		Koffie / thee / koekje beschikbaar	
10:00	10:10	10	Welkom		Waarom staan we hier / WC Drenthe / IPO Wolvenplan, standpunten / geen PPT / Ophalen van de actiepunten uit de praktijk	
10:10	10:20	10	Actualiteit		Werkvorm / uitwisselen van ervaringen rondom wwm en wolf.	
10:20	10:25	5	WISSEL (naar buiten)			
10:25	10:50	25	Wolfwerende maatregelen		*Ervaringen *Welke wwr zijn er? *Wat zijn de voors en tegens? *Wat werkt wel en niet en waarom? *Draadoprolsystemen? *Aandachtspunten *Is de vergoeding/subsidie voor wwm voldoende? *Hoe gaan jullie om met de kosten voor onderhoud /factor arbeid? *Publieksfunctie schaapskooi	
10:50	10:55	5	WISSEL			
10:55	11:20	25	Werken met KBH		Algemene introductie *Hoe werkt dat met KBH? *Pilot Veluwe (5.1.2.e) *Waar moet je rekening mee houden? *Hoe ga je met KBH het veld in (voordoen) *Verhouding KBH/publiek/toerisme *juridisch kader?	
11:20	11:25	5	WISSEL (naar binnen)			
11:25	11:50	20	Natuurbegrazers		Wat betekent de wolf voor natuurbegrazing (anders dan schaa) *Samenvatting 5 oktober *Gevolgen *Ingeschaard / natuurlijk *Schadepreventie *IPO wolvenplan	
11:50	12:10	20	Bedrijfsvoering		Welke effect hebben wwm / KBH op de kosten van een kudde? *Wat kost de ww exploitatie per maand cq jaar extra? *Hoe krijgen schaaпsherders nu een reele vergoeding voor deze intensievere beheervorm? *Hoe zien herders het toekomstperspectief in wolvengebied? Wisselwerking met de TBO's (hoe zien de TBO's de toekomst van de schaapskudde in het natuurterrein waar de wolf ook leeft?	
12:10	12:25	15	Wrap-up / opdracht WC Drenthe		Hoe vanaf hier verder? Terugkoppeling over IPO wolvenplan? Nieuwsvoorziening? Actiepunten voor WC Drenthe?	

12:25	12:30	5	Afsluiting	5.1.2.e / Allen	Toevoegen aan mailingbetand 5.1.2.e ?	
12:30	13:00	30	Napraten / broodje voor betrokkenen			
13:00	14:00		Afbouw / opruimen	5.1.2.e / 5.1.2.e		

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Fri, 12 Apr 2024 14:22:07 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april
Attachments: Position paper LOW t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.pdf, Position paper Natuurmonumenten t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.pdf, Position paper NPDHV t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.docx, email 5.1.2.e E-mail Interactieve verspreidingskaart BIJ12.docx, Motie 2024-6 Informatie m.b.t. wolf actief met PS delen (003).pdf, Nieuwsbrief wolvencommissie Gelderland_april 2024.pdf, Overzicht verstrekte subsidies - 19 februari 2024.pdf, Position paper 5.1.2.e t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.docx, Position paper BIJ12 t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.pdf, Position paper Dierenbescherming t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.pdf, Position paper Jagersvereniging t.b.v. rondetafelgesprek Wolf d.d. 4 april 2024.pdf, 20240214 Gebiedscommissie Wolf - verslag.docx, AGENDA 17 april 2024.docx

Me niet beseft dat je dan weg zou zijn sporen zoeken.

Weet niet of je er woensdag wel of niet ben, heb nu voorgesteld in Aktua om eventueel 5.1.2.e te vragen...

Ik heb FBE vergadering en kan dus echt niet aanwezig zijn.

Groet

5.1.2.e

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 12 april 2024 14:06

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e@gmail.com' <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e@hotmail.com' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e@hotmail.com' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e@outlook.com' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e@drenthe.nl' <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

U ontvangt niet vaak e-mail van wolvencommissie@drenthe.nl. [Meer informatie over waarom dit belangrijk is](#)

Beste leden van de Gebiedscommissie Wolf,

Hierbij stuur ik u de agenda met alle bijbehorende bijlages voor de vergadering van woensdag 17 april aanstaande. Voor de volledigheid is ook het verslag van de vorige keer meegezonden.

Met vriendelijke groet,

Gebiedscommissie Wolf

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTH

14 februari 2024, 09.30 uur

Aanwezigen: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e (wolvenconsulent), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geitenhouders)

Afwezig: 5.1.2.e 5.1.2.e (paardenhouderij), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (TBO's)

Ondersteuning: 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67

1. Opening

5.1.2.e opent de vergadering.

2. Vaststellen agenda

De agenda wordt ongewijzigd vastgesteld.

3. Ingekomen stukken / Mededelingen

- Gedeputeerde van Dijk heeft 5.1.2.e gevraagd of de agenda en notulen van deze overleggen openbaar gemaakt kunnen worden. In het verleden zijn er al afspraken gemaakt dit niet te doen om op deze manier de neutrale rol van de commissie en een onafhankelijke advisering aan GS te kunnen waarborgen. Wel wordt de afspraak gemaakt dat belangrijke adviezen aan GS zo snel mogelijk na de vergadering worden uitgebracht. Deze adviezen zijn openbaar. Ook wordt afgesproken om het verslag van de vergaderingen binnen een week na de vergadering te verspreiden onder de leden.
- 5.1.2.e deelt mee dat hij 16 februari a.s. een afspraak heeft met 5.1.2.e van Bij12 over het organiseren van een overleg met wolvenconsulenten en taxateurs over de normen van BIJ12 voor rasters en de checklist die hiervoor gehanteerd wordt.
- Tweede wolvenconsulent: gesproken wordt over de nut en noodzaak van een tweede consulent. Om kwetsbaarheid te voorkomen en om de taken te kunnen uitbreiden naar met name adviserende taken en mogelijke toekomstige extra dienstverlening wordt besloten dat een tweede consulent wenselijk is. 5.1.2.e en 5.1.2.e plannen een overleg om te bespreken wat het takenpakket van de consulent moet zijn.
- Tellingen vee/rasters DFW, check 5.1.2.e het rapport is nog niet gereed. Wat wel duidelijk is, is dat nog maar 10% van het vee veilig staat en dat veehouders, als ze al wel preventieve maatregelen hebben genomen, op details de zaken nog niet op orde hebben. Het voorstel wordt gedaan om bij de veehouders die een subsidie hebben aangevraagd een controle en adviesgesprek te doen. Voor de veehouders die met eigen middelen rasters hebben aangeschaft kan het advies actiever worden aangeboden. Ook wordt in dit kader gesproken over de criteria bij verschillende veesoorten (zijn deze duidelijk en onderscheidend genoeg) en waar de risicogebieden daadwerkelijk zijn.

4. Verslag vorige vergadering, 22-11-2023

- 5.1.2.e heeft nog geen contact opgenomen met 5.1.2.e; het was hem niet helemaal duidelijk meer waarover dit ging. 5.1.2.e antwoordt dat dit te maken had met de vraag om periodiek afstemmen met de provinciale voorzitters te bespreken. 5.1.2.e 5.1.2.e is geen lid meer van de Commissie Wolf in Gelderland. De naam van zijn vervanger zal nog bekend worden gemaakt door GS. 5.1.2.e belt hierover met 5.1.2.e van Bij12.
- Op de vraag of 5.1.2.e nog deel zal nemen aan dit overleg en of zij nog wel wordt uitgenodigd, antwoordt 5.1.2.e dat hij contact met haar zal opnemen.

De notulen worden vastgesteld.

5. Evaluatie bijeenkomst Rundveehouders 7 februari 2024

Over het algemeen was het een goede bijeenkomst. De opkomst was goed, de indeling van het programma gaf voldoende ruimte om ervaringen te delen en de sfeer was goed. De bijdrage van de deskundigen was ook waardevol (goed dierhouderschap, wolfwerendheid). Er is geen verslag van deze bijeenkomst gemaakt, dit vinden de deelnemers jammer. 5.1.2.e zal de bevindingen die collega 5.1.2.e heeft opgeschreven, delen met de leden van de gebiedscommissie. Ook neemt 5.1.2.e contact op met de deskundigen om een training/excursie te plannen voor de consulenten en de Commissie. Dit in de zomer plannen.

Tijdens de bijeenkomst is nog gesproken over het inzetten van kuddebewakingshonden, maar dit lijkt voor Drenthe niet in veel gevallen de juiste oplossing te zijn.

Voor de volgende keer wordt de suggestie gedaan om meer aandacht te besteden aan de promotie van de subsidie voor wolfpreventieve rasters.; hiervoor is in de begroting 2024 een bedrag van 6 ton opgenomen.

6. Lopende pilots

- 5.1.2.e heeft besloten te stoppen, zal 5.1.2.e hem uitnodigen bij de volgende Commissievergadering om o.a. te bespreken:
 - * wat de resultaten zijn,
 - * wat goed ging en wat niet,
 - * of er alternatieven (bijv. netten) zijn,
 - * of we de pilot af gaan ronden of gaan we de optie breder aanbieden.

Op basis van zijn verslag en het besprokene in de volgende Commissievergadering kan dan een advies aan GS worden uitgebracht.

7. Subsidie wolfwerende rasters

Het is niet duidelijk of de subsidieaanvragen per UBN of per adres gaan. Ook wordt er tot een bedrag van € 50.000,- niet gecontroleerd (in dit geval gaat het om aanvragen tot €20.000,-). Er wordt relatief veel subsidie toegekend aan paardenhouders.

8. Proces incidenten binnen wolfwerend raster

Voor een aantal gedupeerden was de communicatie vanuit de provincie niet bevredigend. Wat met name is gemist, is het 'aanhoren', komen kijken. Dit is ook een uitgelezen moment voor advies en uitwisseling van ideeën. Afgesproken wordt dan ook dat er na een incident in ieder geval een telefoontje wordt gepleegd door de provincie..

De lijst van incidenten zal voor elke Commissievergadering worden geagendeerd.

9. Bijeenkomst herders

5.1.2.e deelt mee dat er 15 februari a.s. een eerste gesprek zal plaatsvinden waarin met name aandacht is voor het uitwisselen van ervaringen en advisering.

10. Organisatie gebiedscommissie

De aanstellingen 5.1.2.e en 5.1.2.e zijn rond.

11. W.v.t.t.k.

- 5.1.2.e staat stil bij het vertrek van 5.1.2.e en overhandigt hem een cadeau
- De declaraties 2023 van 5.1.2.e en 5.1.2.e zijn nog niet betaald. 5.1.2.e zoekt dit uit en komt erop terug.
- De toezeggingen aan 5.1.2.e zijn door de provincie nog niet nagekomen. Er moet een duidelijk antwoord richting Hatzmann en de zaak moet z.s.m. correct en volledig worden afgehandeld. 5.1.2.e pakt dit op.
- 5.1.2.e doet voor het vergaderschema van 2024 een aantal datumvoorstellen aan de voorzitter.

12. Sluiting

AGENDA

GEBIEDSCOMMISSIE WOLF DRENTHÉ

17 april 2024

Genodigden: 5.1.2.e 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), 5.1.2.e 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e (LTO Noord)

Afwezig:

Ondersteuning: 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67; 9.30 tot 12 uur

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Verslag vorige vergadering
 - vastleggen gespreksverslagen (zie bijlage motie Provinciale Staten) en link: [Provinciale Staten \(PS\) 14 februari 2024 13:00:00, Drents parlement](#)
4. Ingekomen stukken en mededelingen
 - mail d.d. 13 maart jl. Van 5.1.2.e – subsidie wolfwerende maatregelen (zie bijlage)
 - mail d.d. 4 april jl. 5.1.2.e - subsidie/drolonderzoek/verzekering/artikel vakbladen subsidieregeling (zie bijlage)
 - overzicht schades: [Bronbestand-met-alle-schademeldingen-wolf-en-geen-wolf-11-4-2024.xlsx \(live.com\)](#)
 - mail BIJ12 d.d. 9 april 2024 – interactieve verspreidingskaart (zie bijlage)
 - overzicht verstrekte subsidie d.d. 19 februari 2024 (zie bijlage)
 - position papers – Rondetafelgesprek Tweede Kamers 4 april jl. (zie bijlages)
5. WVVK-nieuwe agendapunten?

Vanaf 10.30 uur

6. Lopende pilot-toelichting opbrengst pilot door 5.1.2.e en collega weidebedrijven
7. Sluiting

Volgende overleg is op ?

----- Forwarded message -----

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>
 Date: wo 13 mrt 2024 om 17:29
 Subject: subsidie wolfwerende maatregelen
 To: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

5.1.2.e

ik heb u vorige week gebeld met de melding dat we niet goed uit de voeten kunnen met de huidige subsidie regelingen. Samen met 5.1.2.e van Rappa Duitsland en 5.1.2.e hebben we een plan bedacht hoe we het vee kunnen beschermen. We hebben geprobeerd een werkbaar en doeltreffend plan te maken. In de praktijk kom je problemen tegen die opgelost kunnen worden, maar wel extra kosten met zich mee brengen. Bijvoorbeeld doorgangen op dammen. Maar ook bijvoorbeeld het weren van de wolf tussen de stallen door. Dit hebben we beveiligd met flitslampen met bewegingssensoren.

Apparatuur die nodig is voor het op en afrollen. Rappa heeft een aanhanger ontwikkeld waar de wikkelaar op gemonteerd is. Dit werkt handig en je kunt gelijk al je raster materiaal meenemen. Je koppelt je aanhanger weer af en kunt gelijk de Quad weer gebruiken om bijvoorbeeld de koeien te halen. Als je alleen wilt rasteren heb je een front afrol systeem nodig op de Quad.

De subsidie regeling lijkt heel eenvoudig voor flexibele rasters. €4500 voor een oprolsysteem + €34,- per strekkende meter. Met een maximum van €20.000

Ik vermoed dat de regeling die voor schapen bedacht is, gewoon ook nu voor koeien beschikbaar is gesteld. De €34,- per dier geldt voor zowel een schaap als een koe. Een koe is 1 Groot Vee Eenheid. Een schaap wordt gerekend als 0.15GVE. Het komt er op neer dat een koe wat meer ha nodig heeft dan een schaap. En zul je dus meer meters moeten rasteren per dier. En zijn de kosten per dier ook hoger.

in de regeling voor vaste rasters is wel een duidelijk verschil tussen diersoort aangegeven.

€4500,- voor een oprol systeem. dit is krap, maar dan kun je nog niet fatsoenlijk afrollen zonder front afrol systeem. Ook is er niet de mogelijkheid om de aanhanger binnen de subsidie regeling te laten vallen.

Ik heb van het begin af aan aangegeven dat het verstandig is om bij onze burens te kijken hoe die de problemen aanpakken. Dan hoef je het zelf niet nog een keer uit te vinden, en dat scheelt een hoop lesgeld.

Ik heb 5.1.2.e gevraagd, van Rappa hoe dat in Duitsland geregeld is. Dat is per deelstaat verschillend. Maar er zijn veel plaatsen waar alles wat nodig is om te rasteren gewoon vergoed wordt. aanhanger, winder, afrol en palen en draden. Tot €30.000.

Ik heb 5.1.2.e ook gevraagd hoe het in Duitsland is geregeld.

Ik heb haar linkjes even kort bestudeerd. In de regel wordt gewoon vergoed wat nodig is om je dieren te beschermen. Er is ook zelfs een vergoeding voor het jaarlijks onderhoud aan de rasters. Vrij houden van begroeiing enz. Het werken met wolfwerende rasters vergt zowiezo extra arbeid waar geen enkele veehouder blij van wordt. En een maximum van €30.000.

Er zullen best wel wat haken en ogen aan zitten, ook in Duitsland. Mijn Duits is ook niet zo geweldig. Ik zou zeggen bestudeer het ook maar even.

Beste 5.1.2.e

de [DBWW](#) schrijft elk jaar een rapport waarin ze een overzicht geven over aanvallen op landbouw- en huisdieren door wolven in geheel Duitsland, over subsidie regelingen, uitkeringen etc.. Ze geven ook een overzicht over de maatregelen, die in elk deelstaat gesubsidieerd worden etc. [Hier is de link](#) naar het rapport van 2022, het rapport voor 2023 is nog niet af.

[Hier vindt je de richtlijn voor subsidie](#) bij ons in Sachsen-Anhalt. Ze wordt op het moment wel nog bijgewerkt, zodat we niet zeker weten hoe het voor dit jaar uiteindelijk gaat uitzien.

Ik hoop dat je met die rapporten al verder komt 😊.

Beste groeten

5.1.2.e

5.1.2.e 5.1.2.e Ik heb begrepen dat jullie binnenkort weer een vergadering hebben. Ik wil graag de boeren helpen om hun vee te beschermen . Als een boer subsidie ontvangt , wordt van hem verwacht dat hij zijn dieren beschermt. Binnen de huidige regeling lukt dit niet voldoende. Je kunt dit gewoon niet halfbakken doen. Daarom pleit ik er ook voor eerst een goede regeling te hebben, dan kun je daarna in grote getale los, wat nodig zal zijn wil je vee overhouden.

5.1.2.e

9 april 2024

5.1.2.e

Op verzoek van mijn collega ^{5.1.2.e} stuur ik je hierbij wat info over onze interactieve verspreidingskaart. Het is een interactief bestaan dus het is lastig om hier veel voor aan te leveren. Wellicht kan je uit de voeten met de volgende opties:
Bjigevoegd een PNG en PDF en hieronder een directe URL:

<https://localfocuswidgets.net/658406467d4f0>

Of code:

```
<iframe class="localfocusvisual" frameborder="0" style="width:100%;height:800px;overflow:hidden" src=https://localfocuswidgets.net/6614f469d6616></iframe>
```

Met vriendelijke groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl

M ^{5.1.2.e}

5.1.2.e

5.1.2.e

Werkt voor provincies

Volg ons op [LinkedIn](#), [X](#) en [YouTube](#).

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 5 May 2022 10:55:18 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>
Subject: FW: Stukken gebiedscommissie wolf 19 mei a.s.
Attachments: Agenda gebiedscommissie 19 mei 2022.docx, Verslag vergadering van de Gebiedscommissie 030322.docx

Hi 5.1.2.e en 5.1.2.e

Hierbij de agenda van het komende overleg van de gebiedscommissie wolf en het verslag van de vorige. Als er aandachtspunten vanuit jullie zijn dan hoor ik dat graag. Maandag is er weer Fauna-overleg breed, dan kan het ook nog even aan de orde komen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer - Drenthe

Life isn't about waiting for the storms to pass, it's about learning to dance in the rain....

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: donderdag 5 mei 2022 09:17

Aan: 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@upcmail.nl;

info@mekeldewitteraaf.nl

Onderwerp: Stukken gebiedscommissie wolf 19 mei a.s.

Goedemorgen,

Hierbij de stukken voor de vergadering van 19 mei. Bijeenkomst start om 9.00 uur.

Subsidie overzicht volgt zodra ik dit heb ontvangen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team Landelijk Gebied, Project ondersteuning Datahuis, Wolf en agenda BBND

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

S Verslag vergadering van de Gebiedscommissie Wolf, donderdag 3 maart 2022

Aanwezig:

5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e en 5.1.2.e

(verslag)

1. Opening en stand van zaken

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom, in het bijzonder 5.1.2.e
5.1.2.e voor Drenthe.

5.1.2.e staat vast in het verkeer en zal iets later aanschuiven. 5.1.2.e heeft intern een andere functie gekregen en zal voor dit beleidsveld worden vervangen. Wie dat gaat worden is nog niet duidelijk.

2. Verslag 19 november 2021

Het verslag wordt zonder op- en of aanmerkingen vastgesteld. Voorstel m.b.t. de verslaglegging en verslagen:

Het verslag wordt (daar waar de overige werkzaamheden het toelaten) binnen een werkweek rondgestuurd.

Het verslag wordt tevens naar BIJ12 gestuurd.

Aan het verslag wordt een actielijst gekoppeld die na elk overleg vernieuwd wordt.

Besluiten cq adviezen richting gedeputeerde staten van de provincie moeten via een formeler traject.

Los van het verslag wordt afgesproken dat voor snellere verwerking van wolf meldingen een app van 5.1.2.e naar 5.1.2.e gaat en dat 5.1.2.e het in de app groep van de commissie meldt, mits daar toestemming voor is. De vervanger van 5.1.2.e moet daar dan ook van op de hoogte zijn.

5.1.2.e gaat regelen dat hij een dag met 5.1.2.e gaat meelopen.

3. Laatste ontwikkelingen rondom aanwezige wolven

De wolvenschade in Drenthe neemt af maar daarentegen neemt de wolvenschade in Friesland juist toe, dat blijkt ook uit de camerabeelden van SBB. Het gaat hier zeker om een mannetje en een vrouwtje.

In Friesland moet men nog starten met het ontwikkelen van een subsidieregeling voor het aanvragen van wolfwerende rasters.

5.1.2.e geeft aan dat bij BIJ12 alle aangiftes van dit jaar nog op “nog niet bekend” staan. Dat staat er al 2 maanden en dat duurt wel erg lang, dit heeft immers ook gevolgen voor uitbetaling van vergoeding van de schade aan dierhouders. De gebiedscommissie kan hierin ook adviseren. Er wordt een advies richting BIJ12 gestuurd met een afschrift naar de provincie om deze procedure te versnellen. We zouden beter volgens het Zweedse model kunnen werken, aldus 5.1.2.e; daar wordt schadevergoeding uitgekeerd wanneer voor 80% aannemelijk is dat de schade is veroorzaakt door een wolf.

4. Aanstelling wolvenconsulent

5.1.2.e is inmiddels begonnen als wolvenconsulent. Hij merkt dat de dierenhouders welwillend zijn maar dat zij wel veel problemen ervaren. Veelal kost het plaatsen van een raster te veel werk; het land moet voor een rappa toegankelijk zijn voor een quad, (en die moet je dan wel hebben of over kunnen beschikken).

Bescherming van 700 schapen kost ongeveer € 50.000,00 en dan loop je weer tegen de deminimis regeling aan.

Soms is de norm van BIJ12 net niet passend, dit zou moeten worden aangepast.

Het is wenselijk om dmv een persbericht bekend te maken dat de wolvenconsulent in Drenthe begonnen is. Hiervoor een afspraak maken met 5.1.2.e en 5.1.2.e

Verder heeft 5.1.2.e nog geen contract ontvangen, 5.1.2.e gaat dit na.

5.1.2.e laat weten dat er bij Diever een raster bedrijf zit (5.1.2.e ?). wellicht is het een goed idee dat 5.1.2.e kennis gaat maken met dat bedrijf om te kijken wat ze eventueel voor de veehouders kunnen betekenen. Daarna zou ABEOS met het bedrijf in contact kunnen worden gebracht.

5. Landelijke ontwikkelingen

Er is een notitie van 5.1.2.e vanuit LOW naar BIJ12 gegaan mbt het wolvenplan. De vergoeding voor rasters moet verbreed worden naar andere kwetsbare diersoorten, aldus

5.1.2.e

De basis blijft preventie, er kan pas sprake zijn van een probleemwolf als een wolf herhaaldelijk goed beschermde dieren heeft aangevallen. Dit moet in een praktisch uitvoerbare escalatieladder worden vastgelegd.

Het vorige wolvenplan is geschreven zonder input van dierenhouders. 5.1.2.e geeft met klem aan dat nu echt anders moet.

De 5.1.2.e geeft aan dat men in Drenthe begint te snappen dat het opgelost moet worden. Nu nog een oplossing voor grote schaaphouders.

Afgesproken wordt dat de input voor het wolvenplan vanuit de gebiedscommissie moet komen. De 5.1.2.e neemt dit mee in zijn gesprek met gedeputeerde Jumelet.

6. Project vergoeding arbeid

Schapenhouderrasters met arbeid vergoeden. Er moet een norm voor bedacht worden, er is onderzoek nodig dat moet ergens op gebaseerd zijn.

Je zou bijvoorbeeld een loonwerker met rappa systeem op kosten van de provincie kunnen inzetten op problemen bij andere boeren (evt met eigen bijdrage van de boer). 5.1.2.e heeft de nodige contacten, hij schrijft een voorstel uit samen met 5.1.2.e en 5.1.2.e

Overige punten:

- Het zou heel fijn zijn als de gebiedscommissie over een eigen budget kon beschikken, 5.1.2.e gaat dit met 5.1.2.e opnemen.
- Monitoringsplan; SBB heeft hier sterke behoefte aan. Er is wel een landelijk wolvenmeldpunt maar dan duurt het veel te lang voordat de informatie beschikbaar komt. Het is beter zelf de rol op te pakken en er voor te zorgen dat alle informatie beschikbaar komt (**wie actie?**).
- De subsidieaanvraag moet worden vereenvoudigd, 8 stallijsten kunnen ook naar 4. Verder zou het aanvraagformulier gebruikersvriendelijker gemaakt kunnen worden. 5.1.2.e gaat dit na bij 5.1.2.e
- Daarnaast graag het geanonimiseerde subsidie aanvragen overzicht bij het verslag voegen.
- Van de wildcamera's die 5.1.2.e had opgehangen zijn nooit de beelden gedeeld, hoe zit dit? De wolvencommissie spreekt uit dat in het vervolg de

wolvenconsulent de camera's plaatst en uitleest. De camera's kunnen worden aangeschaft vanuit het budget van de wolvencommissie.

- 5.1.2.e schrijft een voorstel om via BIJ12 inzicht te krijgen in hoeverre de afrafteringen wolfwerend waren bij schadegevallen.
- 5.1.2.e en 5.1.2.e gaan kijken of er iets geregeld kan worden dat schaaphouders, indien gewenst, hulp krijgen bij het plaatsen van vaste rasters.
- 5.1.2.e maakt een voorstel voor een brief waarmee de provincie aan de slag kan richting de EU om de Deminimis regeling te verhogen.
- Daarnaast moet er landelijk actie worden ondernomen om andere dierhouders ook in de subsidieregeling te krijgen.

Agenda gebiedscommissie wolf Drenthe**Datum: 19 mei 2022****Tijd: 9.00-11.00 uur****Locatie: Kamer A.002 provinciehuis Assen****1. Opening en stand van zaken****2. Verslag 3 maart 2022****3. Mededelingen van 5.1.2.e 5.1.2.e**

- De opvolger van 5.1.2.e is 5.1.2.e Hij is het inhoudelijk aanspreekpunt voor de gebiedscommissie
- We hebben nu per direct een budget beschikbaar van €14000 beschikbaar. Eventuele facturen van jullie die jullie maken voor inhuur van communicatie, bijeenkomsten, etc. Ondertussen zetten we in op extra budget. We denken voor dit jaar in ieder geval aan dan nog €11000 (dus in totaal €25000).
- We bekijken hoe we staan met de subsidieregeling, als deze het einde nadert (dwz bijna het plafond bereikt) dan zullen we een voorstel voor de Staten maken voor extra middelen
- We zijn met BIJ12 in gesprek over het sneller verstrekken van informatie. Niet alleen richting jullie en 5.1.2.e maar ook richting onszelf.

4. Laatste ontwikkelingen rondom aanwezige wolven

- 5.1.2.e

5. Communicatie**6. Landelijke ontwikkelingen****7. Project vergoeding arbeid****8. Rondvraag****9. Sluiting vergadering**

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e>
Sent: Wed, 31 Jan 2024 16:14:44 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e> @staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024
Attachments: Uitnodiging Praktijksessie 7 februari digitale versie.pdf, scan_MFP56_0736_001.pdf

Fyi

Komen rond 60 veehouders naar toe, zo is het verhaal nu.

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e> @drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 25 januari 2024 08:57
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e> @5.1.2.e>; 5.1.2.e @outlook.com; 5.1.2.e <5.1.2.e> @staatsbosbeheer.nl>;
 info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e @gmail.com; 5.1.2.e @outlook.com
CC: 5.1.2.e <5.1.2.e> @drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e> @drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e> @drenthe.nl>
Onderwerp: Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024

Goedemorgen allen,

In de bijlage vinden jullie de analoge uitnodiging (scan) die uitgegaan is naar de ongeveer 1500 rundveehouders in Drenthe. Mensen die zich aanmelden krijgen 5 februari de aanvullende gegevens zoals de locatie.

De digitale versie is deelbaar via mail.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Domein Ruimte, Programma's in Energie & de wolf in Drenthe
 Programma- en projectondersteuner

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Aan
 «NAAM»
 «ADRES» «HSNR»
 «PC» «WOONPLAATS»
 «PC»«HSNR»

Assen, 25 januari 2024
 Ons kenmerk 4/EN/2024000104
 Behandeld door Wolvencommissie Drenthe (0592) 36 55 55
 Onderwerp Uitnodiging praktijksessie Drentse rundveehouders 7 februari 2024

Geachte heer/mevrouw,

De gebiedscommissie preventie wolvenschade Drenthe organiseert op 7 februari 2024 een praktijksessie voor rundveehouders over het beschermen van runderen tegen incidenten met de wolf. Twee 5.1.2.e deskundigen delen hun praktijkervaringen. Vervolgens is er buiten een praktijkdemonstratie over het plaatsen van een wolfwerend raster.

Wolvencommissie

De gebiedscommissie voor de wolf in Drenthe heeft als voornaamste taak advies te geven om dieren zo goed mogelijk te beschermen tegen aanvallen van wolven. In deze commissie zitten vertegenwoordigers van verschillende sectoren, waaronder rundveehouders.

Programma 7 februari

13.00 uur	Inloop met koffie/thee
13.15 uur	Opening bijeenkomst door 5.1.2.e
13.45 uur	Praktijkervaringen uit Sachsen-Anhalt
14.45 uur	Vragen beantwoorden
15.15 uur	Praktijkdemonstratie plaatsen wolfwerende rasters
16.30 uur	Afsluiting met vragen

Duitse ervaringen

5.1.2.e en 5.1.2.e zijn 5.1.2.e deskundigen werkzaam op het 5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e in de Bundesrepubliek Sachsen-Anhalt. Zij houden zich in hun dagelijks werk vooral bezig met de toepassing van beschermingsmaatregelen en schadetaxaties. De wolf is in Duitsland al vele jaren aanwezig. Welke praktijkervaringen hebben onze oosterburen al opgedaan bij het beschermen van rundvee?

5.1.2.e kan zich als boerendochter goed inleven in de situatie op de boerderij. 5.1.2.e spreekt goed Nederlands en kan specifieke informatie en ervaring in het Nederlands toelichten.

Demonstratie plaatsen wolfwerende rasters

Na het beantwoorden van vragen en nog een kopje koffie genuttigd te hebben, gaan wij het land op. Hier vindt een demonstratie plaats van het gebruik van verschillende wolfwerende rasters door diverse rasterdeskundigen. Wij sluiten de bijeenkomst hier om uiterlijk 16.30 uur af.

Meld u nu aan

Rundveehouders kunnen zich aanmelden voor de bijeenkomst in Wapse op 7 februari 2024 via deze [link](https://forms.office.com/e/r6e7fQ08cJ) (<https://forms.office.com/e/r6e7fQ08cJ>) of scan de QR-code. Na opgave ontvang je twee dagen voor de bijeenkomst meer informatie, onder andere over de locatie. Aanmelden kan tot maandag 5 februari 10 uur.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Drenthe
namens dezen,

A stylized, handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

5.1.2.e

5.1.2.e

Landelijk Gebied

mb/coll

Alles bij elkaar weer een hoop gedoe rond de wolf.

Van: [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 25 januari 2024 08:57
Aan: [redacted] <[redacted]([redacted]>[redacted]@outlook.com; [redacted] <[redacted]@staatsbosbeheer.nl>;
 info@mtswelhuis.nl; [redacted]@gmail.com; [redacted]@outlook.com
CC: [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>; [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>; [redacted] <[redacted]@drenthe.nl>
Onderwerp: Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e Domein Ruimte, Programma's in Energie & de wolf in Drenthe
Programma- en projectondersteuner

provincie Drenthe

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
+31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

p184

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 6 Feb 2024 13:08:13 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@drentslandschap.nl>
Subject: FW: Uitnodiging Praktijksessie Rundveehouders 7 februari 2024
Attachments: Uitnodiging Praktijksessie 7 februari digitale versie.pdf, scan_MFP56_0736_001.pdf

Beste allen,

Morgen middag is de praktijksessie voor de rundveehouderij, die door gebiedscie en prov. is ingepland. Zijn reeds rond de 60 aanmeldingen.

De ingelaste vergadering vorige week heeft tot het persbericht geleid dat we als commissie hebben moeten concluderen dat het systeem van 5.1.2.e niet werkt en derhalve niet meer wordt geadviseerd voor de situatie in Drenthe. Het systeem zat in een pilot van de provincie en die wilde na de laatste aanvallen hier geen verkeerde verwachtingen over uitdragen.

Volgende week weer gebiedscie, dan meer hierover. (Laatste woord is natuurlijk nog niet gevallen over over wel of niet wolfproof, wijze monitoring etc.).

Ps 5.1.2.e stopt, dat is heel jammer.

Groet

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <[REDACTED]>
Sent: Wed, 19 Oct 2022 13:53:36 +0200
To: "5.1.2.e" <[REDACTED]> @Natuurmonumenten.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @Natuurmonumenten.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @Natuurmonumenten.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @drentslandschap.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @drentslandschap.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @drentslandschap.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @drentslandschap.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @drentslandschap.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @Natuurmonumenten.nl; "5.1.2.e" <[REDACTED]> @staatsbosbeheer.nl
Subject: FW: UITNODIGING Wolvencommissie Drenthe organiseert praktijksessies voor schapen- en geitenhouders*
Attachments: 221007_Uitnodiging praktijksessies_wolvencommissie Drenthe.docx, 221007_Uitnodiging praktijksessies_wolvencommissie Drenthe.pdf, 221018_Draaiboek schaaפשרders_29 okt_v1.xlsx

Beste allen.

Even een update aan de hele groep rond de praktijksessies die de wolvencie organiseert voor de diverse doelgroepen. Voor ons als TBO's is vooral de sessie met schaapsherders van belang.

Vanuit de TBO's zouden we specifiek met 3 boswachters bij deze bijeenkomst op 29 oktober aanwezig zijn om samen met de herders de praktijkvragen met elkaar te bespreken. Zowel in verband met korte termijn vragen (praktisch vooral) als blik naar de toekomst (waar gaan we heen als TBO's met de kuddenbegrazing...)

In de bijlage vinden jullie de diverse uitnodigingen alsook specifiek het concept draaiboek van de bijeenkomst 29 oktober. (5.1.2.e)

Vanuit SBB zal zowel 5.1.2.e als ik aanwezig zijn.
Vanuit NM en DL weet ik nog geen namen. Wie sluiten er vanuit jullie aan?
 Dan kan ik deze doorgeven aan 5.1.2.e en weten we van elkaar wie er zullen zijn.
 Dit ook ivm updates rond programma.

Hoor graag van jullie,

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Staatsbosbeheer - Drenthe

Life isn't about waiting for the storms to pass, it's about learning to dance in the rain....

Hierbij tevens nog even alles op een rij:
Mochten er nog vragen zijn; bel mij of direct even met [5.1.2.e](#)

Wolvencommissie Drenthe organiseert praktijksessies voor schapen- en geitenhouders*

Recente wolvenaanvallen rondom het Drents-Friese Wold veroorzaken leed bij vee en dierenhouders. Daarom organiseert de Gebiedscommissie preventie wolvenschade Drenthe, de zogenoemde wolvencommissie, in oktober en november kleinschalige praktijksessies voor schapen- en geitenhouders*. Die richten zich op praktische preventiemaatregelen, het delen van ervaringen en het toekomstperspectief van de sector.

De terugkeer van de wolf in Nederland roept vragen op. Na een afwezigheid van 150 jaar kon de wolf zich in amper een paar jaar tijd vestigen in enkele gebieden. In de regio Zuidwest-Drenthe en Zuidoost-Fryslân werden in augustus 2022 drie wolvenwelpen gezien. Bij dierenhouders heerst bezorgdheid over de gevolgen en mogelijke schade, zeker na de herhaalde aanvallen die slachtoffers eisen.

Ervaringen uit de dagelijkse praktijk en toekomstperspectieven

Dierenhouders zitten met praktische vragen. Wat betekent de komst van de wolf in regio? Hoe plaats ik een afdoende wolfwerende afraastering? Welke subsidie kan ik krijgen? Wat als de wolf toch toeslaat? Moet ik mijn bedrijfsvoering aanpassen? In de praktijksessies onderzoeken de deelnemers samen met de wolvenconsulent en collega's welke preventieve maatregelen – nu en in de toekomst – haalbaar zijn in hun bedrijfsvoering. Ook zal de wolvencommissie aangeven welke standpunten de Noordelijke provincies hebben ingebracht op het nieuwe interprovinciale wolvenplan.

3 sessies voor specifieke doelgroepen*

Om de deelnemers zo gericht mogelijk te informeren, zijn de bijeenkomsten die de wolvencommissie Drenthe organiseert ingedeeld naar type bedrijfsvoering:

- Zaterdag 29 oktober voor herders van gescheperde schaapskuddes, ecologische of natuurbegrazing in opdracht van een terrein behorende organisatie (ochtend / Doldersum)
- Zaterdag 5 november voor kleinschalige schapen- en geitenhouders (middag / Benneveld)
- Zaterdag 26 november voor beweidingsbedrijven, schapenhouderij gericht op vleesproductie en reguliere perceelbegrazing met koppels tot wel 100+ schapen; (ochtend / Tiendeveen)

Meld u aan: wolvencommissie@drenthe.nl

Wilt u bij een van deze praktijksessies aanwezig zijn, dan kunt u zich tot 5 dagen ervoor aanmelden op wolvencommissie@drenthe.nl. Deelname is kosteloos. Na uw inschrijving ontvangt u een bevestiging met aanvullende gegevens.

Vermeld bij uw inschrijving:

- welke datum / praktijksessie
- naam
- adres
- telefoonnummer
- hoeveel schapen/geiten u weidt

Het aantal plaatsen per sessie is beperkt. Bij veel interesse volgen extra sessies en nieuwe data, dus deel deze uitnodiging gerust met andere collega schapen- en geitenhouders in het gebied. Ook schapen- en geitenhouders uit Fryslân zijn van harte welkom op de bijeenkomsten.

*Deze praktijksessies richten zich primair op schapen- en geitenhouders, hoewel schade door wolven zich niet beperkt tot deze dieren. De wolvencommissie Drenthe staat positief tegenover een vergoedingsregeling voor alle wolf-gevoelige dieren en ook het nieuwe interprovinciale wolvenplan gaat hierop in. De wolvencommissie Drenthe is in overleg met vertegenwoordigers van de hippische sector en de melkveehouderij. Op basis van de uitkomsten wordt er gekeken naar specifieke adviezen en bijeenkomsten voor andere diersoorten. In de tussentijd adviseert de wolvencommissie alle dierenhouders in wolvengebied om [passende maatregelen](#) te treffen.

Vriendelijke groet,
namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e

Projectorganisator communicatie

M 5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 27 Sep 2023 09:22:36 +0200
To: "Hummelen, Bert" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@drentslandschap.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: Verslag 20 september gebiedscommissie
Attachments: Verslag 20 september 2023.docx

Beste allen,

Hierbij het formele verslag van de Gebiedscommissie Wolf Drenthe.

Ik kom nog terug op de analyse die in Gelderland zou zijn gedaan nav bedrijfsvoering (en cijfers wat o.a. gescheperde kuddes extra kwijt zijn per ha).

De terugkoppeling van de RDA dialoog zal ieder via zijn eigen kanalen horen. In algemene zin; als we blijven redeneren vanuit de diverse wereldbeelden en politieke velden gaan we geen dialoog voeren, maar blijven we steken in een debat. Dat geeft politiek de ruimte om keuzes te maken. Dialoog voeren over een dergelijk dilemma vraagt echt professie en neutraliteit van de organisatie en begeleidende groepen. De sessies waren te kort, meer een herhaling van statements dan dat er echt iets tot stand kon komen.

In de praktische kant van het dilemma ontstaat ruimte voor dialoog en daardoor voor kleine stappen in de uitwerking van het beleid en verbeteringen in de preventie. Maar daarvoor zijn meer sessies nodig om op een gelijk kennisniveau te komen. Er waren in deze groep nu grote verschillen in ervaringen met aanvallen en preventie e.d.

De tijdslijn die gekozen is zorgt ervoor dat de kwestie gedurende de verkiezingen breed ingezet kan worden. In de komende maanden zullen 3 gebiedssessies worden gehouden, waarvan 1 in Drenthe. Westervelde is al genoemd als voorkeurslocatie, ik heb de RDA verzocht e.e.a. met de gebiedscommissie te bespreken en vooral niet uit te gaan van de usuals die al veel podium hebben. Tevens aandacht gevraagd voor de vertegenwoordiging van de grote middengroep. Na de gebiedssessies volgt wederom een dialoogsessie met dezelfde groep, in januari. Die moeten brokstukken aanleveren voor de beleidsvorming. Dat wordt dus aan het nieuwe kabinet overgelaten.

Goed om elkaar een keer in G4 verband te spreken over dit thema.

Groet,

5.1.2.e

From: "Wolvencommissie Drenthe" <drenthe@wolvencommissie.com>
Sent: Fri, 25 Nov 2022 18:05:12 +0100
To: "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>;
 "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e@outlook.com>;
 "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "info@mekelogischbeheer.nl" <info@mekelogischbeheer.nl>
Subject: FW: Verslag bijeenkomst schadeafhandeling wolf
Attachments: Bijeenkomst schadeafhandeling wolf - 13 oktober 22.pdf

Middag,

De opbrengst van de sessie op 13 oktober (provincie Drenthe in gesprek met getroffen schapenhouders) geeft een aantal verbetervoorstellen die mijn inziens ook voor de wolvencommissie van waarde zijn. Ik vermoed dat er morgenochtend ook naar verwezen zal worden. De opvolging hiervan is nog onbekend. Die volgt nadat het document in december met BIJ12 en de Interprovinciale werkgroep Wolf wordt gedeeld.

Vriendelijke groet,
 namens de wolvencommissie Drenthe

5.1.2.e
 5.1.2.e 5.1.2.e

M 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Datum: vrijdag 25 november 2022 om 16:07
Aan: 5.1.2.e | Blaekend <5.1.2.e@5.1.2.e>
Onderwerp: Verslag bijeenkomst schadeafhandeling wolf

Hoi 5.1.2.e
 Zij bijlage voor het verslag.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e
 Team Communicatie
 5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e
 werkdagen: 5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: provincie Drenthe <post@drenthe.nl>
Verzonden: donderdag 17 november 2022 13:25
Aan: provincie Drenthe <post@drenthe.nl>
Onderwerp: Verslag bijeenkomst schadeafhandeling wolf

Geachte lezer,

U werd uitgenodigd voor of was aanwezig bij de bijeenkomst die we op 13 oktober organiseerden op het provinciehuis in Assen.

Het doel van de avond? Aandachtspunten en verbetervoorstellen ophalen voor het proces van schadeafhandeling na een wolvenaanval.

Iets later dan beoogd, ontvangt u van ons de gebundelde punten en voorstellen. We willen u bedanken voor uw geleverde input.

Mist u aandachtspunten in het document die u ons nog mee wil geven? Dan ontvangen wij die graag via post@drenthe.nl voor 30 november. Goed om te weten dat u geen persoonlijke reactie van ons op uw mail ontvangt. Wel ontvangt u bij het versturen van de mail een automatisch antwoord. U weet dan dat uw input in goede orde bij ons binnen is gekomen.

We verwerken uw extra input. Het document delen we in december met BIJ12 en de Interprovinciale werkgroep Wolf. Met BIJ12 en de IPO-werkgroep bespreken wij vervolgens of deze verbetervoorstellen toepasbaar zijn in het proces van schadeafhandeling.

We houden u op de hoogte van het verdere proces.

Met vriendelijke groet,

Provincie Drenthe

provincie **Drenthe**

Telefonisch bereikbaar op werkdagen
van 08.30 tot 16.30

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
[+31 592 365555](tel:+31592365555) | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Bijeenkomst 13 oktober met Drentse dierhouders

Doel van de avond: verbetervoorstellen ophalen voor het proces van schadeafhandeling na een wolvenaanval

We beperken dit verslag tot de opgehaalde punten en de verbetervoorstellen. De toegezegde presentie van BIJ12-Faunazaken is bijgevoegd.

In vier groepen is gesproken over de ervaringen die getroffen dierhouders hebben rondom de schadeafhandeling na een wolvenaanval. De opgehaalde aandachtspunten en verbetervoorstellen zijn samengevoegd in dit document.

Opgehaalde aandachtspunten en verbetervoorstellen verdelen we onder in:

1. Proces
2. Communicatie
3. Vergoedingen
4. Schadepreventie
5. Overige punten

1. Proces

Het gehele proces van melden van de schade tot aan uitbetaling is traag, onoverzichtelijk en dierhouders zitten gehele tijd in onzekerheid.

- **Aandachtspunt**
Veeartsen mogen geen DNA afnemen, zodat zij direct kunnen starten met behandelen van gewonde dieren. De veearts is er vaak eerder dan de taxateur. Wachten vergroot het dierenleed.
- **Verbetervoorstel**
Dierenartsen uitrusten met een setje voor DNA-monsternamen met korte instructie, video/A4-tje o.i.d.
- **Aandachtspunt**
De taxatie wordt gedaan door “standaard” taxateurs die niet gespecialiseerd zijn op de getroffen diersoorten. Er is een essentieel prijsverschil tussen een foklam en een slachtlam. Een taxateur met verstand van schapen heeft niet per definitie ook verstand van paarden. Dat komt nu niet goed naar voren uit de taxaties.
- **Verbetervoorstel**
Meer gespecialiseerde taxateurs inzetten voor verschillende diersoorten.
- **Aandachtspunt**
BIJ12 stuurt niet altijd een taxateur, bijvoorbeeld na een hoosbui (die DNA-bemonstering onmogelijk maken) of als het dier er al langer dan 24 uur ligt.
- **Verbetervoorstel**
Altijd een taxateur sturen bij een vermeende wolvenaanval.
- **Aandachtspunt**
De tijd tussen een wolvenaanval en de uiteindelijke uitbetaling van schade duurt te lang.
- **Verbetervoorstel**
 1. Zet het Zweedse model van schadeafhandeling in. Bij een vermoedelijke wolvenaanval wordt de schade direct getaxeerd en uitbetaald. Er wordt niet gewacht op een DNA-

analyse. Als later op basis van DNA-analyse blijkt dat het geen wolvenaanval was, moet de vergoeding terugbetaald worden.

2. Er wordt standaard uitbetaald indien een bepaalde termijn wordt overschreden, bijvoorbeeld 12 weken.
3. Bij een duidelijke wolvenaanval, keelbeet in een vaststaand wolventerritorium is geen DNA-analyse nodig en wordt er gelijk uitbetaald.
4. Laat de DNA-monsters vaker analyseren en niet 1 keer per maand.

- **Aandachtspunt**

Als er meerdere dode dieren zijn neemt de taxateur soms van maar één dier een DNA-monster af. Als er dan een de DNA-uitslag komt met het resultaat “geen uitslag”, komt de vraag of er niet beter meerder dieren bemonsterd kunnen worden.

- **Verbetervoorstel**

Bemonster alle gedode dieren.

- **Aandachtspunt**

Na een melding van schade komt een taxateur langs die de schade opneemt (standaardformulier) zonder dat hier direct bedragen aan gekoppeld worden. De schapenboer krijgt **geen** afschrift van dit formulier. Hierdoor kan het voorkomen dat direct bij de start wordt uitgegaan van verkeerde uitgangspunten zonder dat de dierhouder hierop aan het begin van het traject kan reageren.

- **Verbetervoorstel**

Dierhouders krijgen (digitaal) afschrift van opnameformulier om hier binnen twee weken op te reageren naar de taxateur.

- **Aandachtspunt**

Het gebeurt regelmatig dat de DNA-analyse door WUR geen uitkomst geeft. De dierhouder staat dan met lege handen omdat hij niet kan bewijzen dat het wel een wolf was.

- **Verbetervoorstel**

Dierhouders krijgen bij monsternamen een eigen monster van de taxateur. Dit monster kunnen zij zelf bewaren en eventueel laten analyseren door een andere partij dan de WUR.

- **Aandachtspunt**

Het is geheel onduidelijk welke termijnen gehanteerd worden door BIJ12-Faunafonds en welke processtappen doorlopen worden bij de afhandeling van een schadedossier.

- **Verbetervoorstel**

Plaats een duidelijke procesbeschrijving op de site van BIJ12 en neem in de brief aan dierhouders de termijnen op: opname datum schade, datum oplevering taxatierapport aan BIJ12-Faunazaken, datum DNA-analyse, uiterste datum beschikkingsbrief, uiterste datum uitbetaling.

- **Aandachtspunt**

Er wordt door BIJ12-Faunazaken aan het einde van het traject geen beschikkingsbrief gestuurd, maar enkel het schadebedrag overgemaakt. Dierhouders die na uitbetaling proberen om hun dossier op te vragen om eventueel bezwaar te kunnen maken krijgen dit soms pas nadat de bezwarentermijn is verstreken.

- **Verbeterpunt**

Elk dossier afsluiten met een beschikkingsbrief waarin duidelijk wordt aangegeven hoe het schadebedrag is opgebouwd en de mogelijkheid tot indienen van bezwaar.

2. Communicatie

Als BIJ12 hun proces beter inricht, is er minder behoefte om te communiceren met BIJ12. Nu bellen dierhouders omdat ze niet weten hoe het staat met hun schadedossier.

- **Aandachtspunt**
BIJ12-Faunaschade is slecht bereikbaar voor het melden van schade en het laten komen van een taxateur voor het nemen van DNA-monsters. Een dierhouder vindt zijn dieren soms al vroeg in de ochtend en moet dan tot 9 uur wachten om ze te kunnen melden. Dierhouders bellen nu soms rechtstreeks met de taxateur zodat er in ieder geval tijdig DNA-monsters worden genomen.
- **Verbetervoorstel**
Bij BIJ12 een 24-uurs dienst introduceren voor melden wolvenaanvallen.
- **Aandachtspunt**
BIJ12 verwijst voor veel vragen door waarna dierhouders weer ergens anders/iemand anders moeten bellen. Het handelen van BIJ12 wordt ervaren als van het “kastje naar de muur worden gestuurd”. Om dierenartskosten, die wel meegenomen waren in het opnameformulier maar niet zijn uitbetaald, heeft een dierhouder 10 keer met BIJ12 moeten bellen.
- **Verbetervoorstel**
Laat BIJ12 meer vragen zelf uitzoeken in plaats van door te verwijzen. Dus: neem de gestelde vraag op, laat BIJ12 zelf andere organisaties consulteren als dit nodig is en laat BIJ12 een integraal antwoord geven aan de vragensteller.
- **Aandachtspunt**
- Er is bij de dierhouders twijfel of BIJ12 objectief is in hun communicatie en niet negatieve berichtgeving over de wolf wil voorkomen. Zo wordt er tijdens de bijeenkomst een voorbeeld aangehaald waarbij een taxateur na een aanval in het taxatierapport opnam dat er een wolfwerend raster aanwezig was bij de dierhouder, maar communiceerde BIJ12 dat dit niet het geval was.
- **Verbetervoorstel**
BIJ12 dient als onderdeel van de overheid altijd objectief te communiceren.

3. Vergoedingen

De dierhouders geven aan dat de vergoedingen die zij ontvangen niet overeenkomen met de kosten die gemaakt worden of het verlies dat men lijdt.

- **Aandachtspunt**
De huidige vergoedingen zijn niet markconform. Op de site van BIJ12 staat in de taxatierichtlijn dat de vergoedingen jaarlijks worden geactualiseerd. Er wordt echter nog steeds uitgegaan van een schapenprijs van 2019. De prijs van schapen in 2022 is aanzienlijk hoger dan in 2019.
- **Verbetervoorstel**
Pas conform taxatierichtlijn jaarlijks de schapenprijs aan.
- **Aandachtspunt**
Voor de eenvoud wordt voor een aangevallen drachtige ooi een toeslag van €25,- uitbetaald. Dit komt niet overeen met de waarde van lammeren. Direct na het lammeren zijn de lammeren €150,- waard.
- **Verbetervoorstel**
Pas de systematiek voor taxatie voor drachtige ooien aan.

- **Aandachtspunt**
Vervolgschade is moeilijk aantoonbaar en wordt niet altijd vergoed. Bij stress verwerpen schapen hun ongeboren lammeren. Lammeren met bijwonden ontwikkelen soms een groeiachterstand. Dit is echter niet altijd direct aantoonbaar. Dierenartskosten worden vergoed, maar medische kosten die de dierhouder maakt (zoals het gebruik van antibiotica) worden niet vergoed, omdat deze niet worden aangemerkt als vervolgschade.
- **Verbetervoorstel**
Op een later tijdstip de mogelijkheid bieden om extra schades op te voeren in schadedossier.
- **Aandachtspunt**
Een dierhouder is gemiddeld een halve dag kwijt na een wolvenaanval. Deze tijd wordt niet vergoed. Ter vergelijking; bij de vestiging van een opstalrecht op basis Gasunienormen wordt ook betaald voor de tijd die de boer kwijt is aan de vestiging van het opstalrecht en niet alleen de gewasschades.
- **Verbetervoorstel**
In taxatie een standaardbedrag opnemen voor deze halve dag.
- **Aandachtspunt**
De verzorging van gewonde schapen in tijd en medicijnen wordt niet vergoed. Niet voor alle handelingen komt een veearts, dus daar is geen factuur van.
- **Verbetervoorstel**
In taxatie standaardbedrag opnemen voor verzorging gewonde schapen.
- **Aandachtspunt**
De huidige subsidieregeling is enkel voor schapen- en geitenhouders. Wolven vallen echter ook andere diersoorten aan.
- **Verbetervoorstel**
De subsidieregeling openstellen voor andere diersoorten.

4. Schadepreventie

De dierhouders geven aan dat de subsidieregeling ontoereikend is voor de kosten die gemaakt moeten worden.

- **Aandachtspunt**
De subsidie wordt toegekend per schaap. Voor hobbymatig gehouden schapen is dit een goede regeling. Door het instellen van maximaal subsidiebedrag kunnen de grote dierhouders gesubsidieerd hun eerste 200 schapen beschermen en zullen de overige 500 onbeschermd blijven staan.
- **Verbetervoorstel**
Subsidieregeling aanpassen voor de grote dierhouders.
- **Aandachtspunt**
De vergoedingen in de subsidieregeling zijn te laag. Hiervan kan geen wolfwerend hekwerk geplaatst worden.
- **Verbetervoorstel**
Vergoedingen subsidieregeling indexeren.

5. Overige punten

Naast aandachtspunten en verbetervoorstellen over het proces, de communicatie, vergoedingen en schadepreventie, geven de dierenhouders ook onderstaande aandachtspunten mee richting provincie.

- Bedrijven moeten nu extra kosten maken door de aanwezigheid van de wolf waarvoor geen subsidie is. Zo gaan nu veel dieren voor de nacht op stal waardoor er extra voer en strooisel nodig is. Dit kost extra werk. De pensionstallingen merken nu al dat mensen hun paarden weghalen uit de gebieden met wolven. Dat betekent voor de pensionstalling een direct inkomensverlies. Hier is geen compensatie voor.
- Het is voor de melkveehouderij niet mogelijk om de weilanden nodig voor begrazing wolfwerend af te rasteren.
- Had de Drentse situatie zich voorgedaan in Noord- of Zuid-Holland dan was er al lang een oplossing geweest. Dit dossier benadrukt de afstand tussen stad en platteland
- De overheid zou de economische/maatschappelijk kosten van de terugkomst van de wolf inzichtelijk moeten maken.
- De grafieken met gedode dieren van BIJ12 is niet een afspiegeling van de werkelijkheid. Er worden veel meer dieren gedood, o.a. bij de TBO's.
- De dierenhouders hebben het gevoel dat de regels gemaakt worden door mensen met te weinig praktijkkennis.
- Kuddebeschermingshonden is niet overal toepasbaar.

Actielijst Gebiedscommissie Wolf vanaf 23 september 2021 tot heden.

Nr.	Actie	Wie	Datum
1.	Een Oplegnotie maken voor het schadepreventieplan met daarin opgenomen de reacties op de discussie punten.	5.1.2.e en 5.1.2.e	23-09-21
2.	Anonimiseren van het subsidieoverzicht en rond sturen.	5.1.2.e	23-09-21
3.	Stuk opstellen m.b.t. EU toestemming voor uitkering hoger dan € 20.000,00; afstemming met 5.1.2.e Achterkamp.	5.1.2.e	23-09-21
4.	Notitie richting fokvereniging voor Shetlandpony's dat er gewerkt wordt aan een lijst m.b.t. bescherming overige diersoorten.	5.1.2.e	23-09-21
5.	In het LOW wordt aangegeven dat 90 cm rasterhoogte genoeg is voor een zwervende wolf, maar dat voor een gevestigde wolf 120 cm wordt geadviseerd. Zo is het echter niet in de subsidieregeling opgenomen en de vraag is dan ook of die zou kunnen worden aangepast.	Loopt via Gelderland	19-01-22
6.	Hoe zou de communicatie om dieren te beschermen beter kunnen?	5.1.2.e	19-01-22
7.	5.1.2.e heeft als voorstel een ZZP-er met een quad in het gebied aan de slag te laten gaan om rasters te plaatsen. Hij gaat kijken of hij iemand bij LTO kan vinden die hier een plan voor kan maken.	5.1.2.e	19-01-22
8.	Er moeten betere afspraken worden gemaakt over structurele samenwerking met de provincie, m.n. op gebied van communicatie. Misschien door inhuur externe communicatie adviseur en beleidsmedewerker wolf vrij te maken voor bepaalde taken.	5.1.2.e	19-01-22
9.	Het verslag wordt ook naar BIJ12 gestuurd.	5.1.2.e	03-03-22
10.	5.1.2.e gaat regelen dat hij een dag met 5.1.2.e gaat meelopen.	5.1.2.e	03-03-22
11.	Advies voor sneller uitbetaling schade richting BIJ12, en afschrift naar de provincie.	5.1.2.e	03-03-22
12.	Wellicht een goed idee dat 5.1.2.e kennis gaat maken bij rasterbedrijf in Diever (5.1.2.e) om te kijken wat ze eventueel voor de veehouders kunnen betekenen. Daarna zou ABEOS met het bedrijf in contact kunnen worden gebracht.	5.1.2.e	03-03-22
13.	De input voor het wolvenplan moet vanuit de gebiedscommissie. De voorzitter neemt dit mee in zijn gesprek met gedeputeerde Jumelet.	5.1.2.e	03-03-22

Nr.	Actie	Naam	5.1.2.e
14.	Het zou mogelijk moeten zijn een loonwerker met rappa systeem op kosten van de provincie in te zetten op problemen bij andere boeren (evt met eigen bijdrage van de boer). 5.1.2.e heeft de nodige contacten, hij schrijft een voorstel uit samen met 5.1.2.e en 5.1.2.e	5.1.2.e / 5.1.2.e / 5.1.2.e	03-03-22
15.	Opzetten van een monitoringsplan	5.1.2.e	03-03-22
16.	De subsidieaanvraag moet worden vereenvoudigd, 8 stallijsten kunnen ook naar 4. Mogelijkheid nagaan bij 5.1.2.e	5.1.2.e	03-03-22
17.	Een voorstel schrijven om via BIJ12 inzicht te krijgen in de vastgelegde schademeldingen en waarnemingen.	5.1.2.e	03-03-22
18.	Landelijk actie ondernemen om andere dierhouders in de subsidieregeling te krijgen.	Allen	03-03-22
19.	Er moet namens de provincie een persbericht uit dat er een wolvenconsulent is aangesteld in de provincie.	5.1.2.e	19-05-22
20.	Eigenlijk zou bij elke schade melding van een wolf, handhavers van de provincie ter plekke moeten komen om een rapport op te maken. De bedoeling is dat de taxateur van BIJ12 de handhavers van de provincie inschakelt	Allen?	19-05-22
21.	Er ligt een brandbrief met daarin opgenomen alle zorgen, 5.1.2.e zal de brief nog delen met de commissie. Dit heeft landelijk de aandacht.	5.1.2.e	19-05-22
22.	De commissie vindt het een goed idee om na de zomer weer in te zetten op voorlichting middels een bijeenkomst op locatie, eventueel in combinatie met digitaal. Wellicht kan dit bij 5.1.2.e in Schipborg	Allen/5.1.2.e ?	19-05-22
23.	Goede ondersteuning op gebied van communicatie is essentieel. Via de 5.1.2.e zal de nieuwe communicatie medewerker van de provincie 5.1.2.e 5.1.2.e bij deze commissie betrokken worden.	5.1.2.e	19-05-22

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 16 Apr 2024 19:14:14 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: Fwd: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april
Attachments: Uitnodigingbijeenkomstdrentseschaphoudersendewolf.pdf

Deze komt weer onverwachts de hoek om zeilen. Vraag is wel of we er wel bij moeten zijn of dat we dit echt nu een avond vd provincie laten zijn...

Verzonden vanaf [Outlook voor Android](#)

From: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Sent: Tuesday, April 16, 2024 5:07:06 PM

To: '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com> <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com> <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com> <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>

Subject: RE: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

U ontvangt niet vaak e-mail van wolvencommissie@drenthe.nl. [Meer informatie over waarom dit belangrijk is](#)

Beste leden van de gebiedscommissie,

Naar aanleiding van de vele aanvallen op schapen van de afgelopen periode en de onrust die hierdoor is ontstaan, hebben we als provincie besloten om op zeer korte termijn een bijeenkomst voor schaphouders te organiseren.

Deze bijeenkomst gaat volgende week dinsdagavond 23 april plaatsvinden in de Schildhoeve te Fluitenberg. We hebben hiervoor een uitnodigingstekst gemaakt. Deze is als bijlage meegestuurd met het verzoek deze ook met schaphouders te delen.

5.1.2.e heeft aangegeven dat hij, net zoals bij de bijeenkomst voor rundveehouders, wel als gespreksleider wil fungeren.

Tijdens de bijeenkomst is het ook goed om nog eens de rol van de gebiedscommissie te duiden.

Ik zal het morgenochtend nog wel even nader toelichten als hier behoefte aan is.

Groet,

5.1.2.e

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 12 april 2024 14:06

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com> <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com> <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com> <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com> <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl> <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Agenda + Bijlages Overleg Gebiedscommissie 17 april

Beste leden van de Gebiedscommissie Wolf,

Hierbij stuur ik u de agenda met alle bijbehorende bijlages voor de vergadering van woensdag 17 april aanstaande.

Voor de volledigheid is ook het verslag van de vorige keer meegezonden.

Met vriendelijke groet,

Gebiedscommissie Wolf

Uitnodiging - Bijeenkomst Drentse schapenhouders en de wolf

De provincie Drenthe organiseert op **dinsdagavond 23 april** in de Schildhoeve te Fluitenberg een bijeenkomst voor schapenhouders over de aanwezigheid van de wolf in Drenthe.

Er is onrust onder de schapenhouders door het aantal wolvenaanvallen op schapen, ook op plekken waar wolfwerende rasters zijn geplaatst. We willen graag onderling in gesprek om ervaringen te delen, om het gesprek met elkaar te voeren en van elkaar te leren. Graag informeren wij u over wat u van ons kunt verwachten. Gedeputeerde Egbert van Dijk en de Wolvencommissie zijn op deze avond ook aanwezig.

Voor wie is deze avond bedoeld?
Voor alle Drentse schapenhouders.

Wolvencommissie
Drenthe heeft een Wolvencommissie. Deze commissie heeft als voornaamste taak advies te geven om dieren zo goed mogelijk te beschermen tegen aanvallen van wolven. In deze commissie zitten vertegenwoordigers van verschillende sectoren, waaronder de rundvee- en schapenhouders.

Aanmelden
Aanmelden voor maandag 22 april 12 uur via het formulier:

Aanmelden

Programma & Locatie dinsdag 23 april

Tijden	Programma
19:00 - 19:15	Ontvangst met koffie en thee
19:15 - 21:30	Ervaringen met de wolf

Locatie
De Schildhoeve
Fluitenbergseweg 69, Fluitenberg

[Bekijk de webversie](#)

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.
Als u geen mail meer over dit onderwerp wilt ontvangen, kunt u zich hier [AFMELDEN](#).

U kunt ook uw [gegevens inzien en wijzigen](#).
Voor een goede ontvangst voegt u wolvencommissie@drenthe.nl toe aan uw adresboek.

Privacy

We vinden privacy en transparantie erg belangrijk. De gegevens die we gebruiken voor deze mailing verstrekken we daarom niet aan derden en gebruiken we ook niet voor andere doeleinden. Op de [website](#) vindt u onze volledige privacyverklaring.

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
Sent: Fri, 18 Mar 2022 11:19:16 +0100
To: 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e 5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>
 <5.1.2.e@upcmail.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>; 5.1.2.e <info@mekeldewitteraaf.nl>;
 "Provincie, 5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: Fwd: Fwd: concept folder 5.1.2.e
Attachments: concept folder 5.1.2.e

Beste mensen,

Het lijkt mij verstandig dat er iemand nog even goed kijkt naar de tekst, de verdeling van de onderwerpen en de toonzetting van de folder.

Voor welke groep schrijven wij dit, betreft het een folder die vooral gebruikt wordt als 5.1.2.e langs komt?

Of kan iedereen de folder aanvragen?

En wat willen wij er precies mee bereiken?

Vriendelijke groet, 5.1.2.e

----- Doorgestuurd bericht -----

Onderwerp: Fwd: concept folder 5.1.2.e
Datum: Thu, 17 Mar 2022 15:29:34 +0100
Van: kerssies <5.1.2.e@home.nl>
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>

Verzonden vanaf Samsung-tablet.

----- Oorspronkelijk bericht -----

Van: info@mekeldewitteraaf.nl
Datum: 16-03-22 09:22 (GMT+01:00)
Aan: '5.1.2.e' <5.1.2.e@drenthe.nl>, 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>, "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>, "5.1.2.e" <5.1.2.e@home.nl>, 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>,
 5.1.2.e <5.1.2.e@upcmail.nl>
Onderwerp: concept folder 5.1.2.e

Besten,

Hierbij een concept tekst voor een folder waar 5.1.2.e in genoemd wordt. Naar mijn idee is de folder niet alleen bedoeld om door de taxateur ui te laten reiken. Vandaar dat het een bredere tekst is. Zouden jullie deze tekst willen becommentariëren?

Ik weet niet wie er in de provincie gaat over drukken e.d. maar aangezien 5.1.2.e een andere taak heeft gegeven ben ik van plan verder afhandeling van de folder bij hem neer te leggen. Wat vinden jullie daarvan?

Vriendelijke groet, 5.1.2.e

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 13 Dec 2022 13:16:58 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 30 Nov 2022 12:29:33 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Tue, 10 May 2022 08:11:33 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 5 May 2022 11:32:27 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 2 Feb 2023 16:06:38 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf Drenthe

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 15 Mar 2023 14:05:55 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Gebiedscommissie Wolf Drenthe

From: "5.1.2.e"
Sent: Fri, 14 Jan 2022 16:14:17 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Ingelaste vergadering Gebiedscommissie Wolf

blue0;;

From: "5.1.2.e"
Sent: Thu, 18 Nov 2021 16:01:47 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geaccepteerd: Vergadering Gebiedscommissie Wolf

blue0;;

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 3 Oct 2022 20:16:38 +0200
To: "5.1.2.e @outlook.com" <5.1.2.e @outlook.com>; "5.1.2.e @upcmail.nl" <5.1.2.e @upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @5.1.2.e>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e @gmail.com" <5.1.2.e @gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e @staatsbosbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Geannuleerd: Advies onderzoek schadegevallen provincie Drenthe

Microsoft Teams-vergadering

Deelnemen op uw computer of via de mobiele app

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

vergaderings-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: amjx4X

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i @t.plcm.vc

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Mon, 30 Oct 2023 12:23:14 +0100
To: "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e@gmail.com" <5.1.2.e@gmail.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@lau.mwu.sachsen-anhalt.de>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@lau.mwu.sachsen-anhalt.de>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "Egbert van Dijk" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
Subject: Geannuleerd: Bijeenkomst Rundveehouders en de komst van de wolf
Importance: High

Goedemiddag allen,

Wegens te weinig animo vanuit de doelgroep gaat de bijeenkomst niet door. Hoe we dit verder op gaan pakken bespreken we 22 november bij de gebiedscommissie en natuurlijk van tevoren ook intern.

Iedereen bedankt voor alle inzet tot dusver en hopelijk mogen we in de toekomst weer gebruikmaken van jullie kennis en kunde.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

Goedemorgen allen,

Op 2 november gaan we de bijeenkomst voor de rundveehouders organiseren. 5.1.2.e stelt zijn bedrijf beschikbaar om daar de praktijksessie te houden.

Morgen spreken 5.1.2.e en ik met 5.1.2.e en 5.1.2.e uit Sachsen-Anhalt. Zij zullen een digitale rol spelen tijdens de bijeenkomst. Het idee is daarom om 's morgens te starten met koffie en koek in het dorps huis. Contact daarmee loopt (heb ik nog geen bevestiging van).

Startlocatie (waarschijnlijk):

*Oens Huus
Haarsmastraat 2
7983KL Wapse*

Praktijklocatie:
*Hesselshoeve
Landweg 4
7983KX Wapse*

Globaal conceptprogramma:

8:30 – Inloop met koffie/thee + wat lekkers
9:00 – Opening en start met Sachsen-Anhalt
10:00 – Verplaatsing naar de Hesselshoeve
12:00 – Afronding met eventueel vragen

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

Werkdagen 5.1.2.e

5.1.2.e

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
Sent: Fri, 10 Feb 2023 09:48:49 +0100
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.com>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>
Subject: Klankbordgroep, te behandelen in volgende vergadering.

Dag 5.1.2.e ea,

Deze vraag over de klankbordgroep graag opnemen in de agenda van de komende vergadering. Ik merk dat meerderen daar wel behoefte aan hebben.

Het komt mij wat te formeel voor om iemand te vragen om de vraag ook nog eens te zenden aan wolvencommissie@drenthe.nl.

De vraag is duidelijk.

Groet, 5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>
Datum: 10 februari 2023 om 05:29:54 CET
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@icloud.com>
Onderwerp: RE: Klankbordgroep

Goedemorgen 5.1.2.e

Uw vraag kunt u het beste kwijt aan de Gebiedscommissie Wolf in Drenthe. Op 22 februari heeft die groep weer een bijeenkomst gepland staan. Mocht u daar iets besproken willen hebben dan mag u dat sturen naar: wolvencommissie@drenthe.nl.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

-----Oorspronkelijk bericht-----

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@icloud.com>

Verzonden: zaterdag 4 februari 2023 19:27

Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Onderwerp: Klankbordgroep

Hallo 5.1.2.e

In het verleden konden wij onze input mbt wolvenpreventie kwijt in de provinciale klankbordgroep mbt dit onderwerp. Zowel van het secretariaat van Jumelet als van 5.1.2.e heb ik begrepen dat ik deze vraag via dit mailadres kwijt kon...?

Graag hoor ik van je

Mvg 5.1.2.i 5.1.2.i 5.1.2.i Stichting Schaapskudde het Stroomdal

Titel: Gebiedscommissie Wolf Drenthe

Locatie: Microsoft Teams-vergadering; Vergaderruimte A0.02 (Hybride)

Wanneer: woensdag 22 februari 2023 10:00 – 12:00

Organisator: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Goedemorgen,

In overleg met de voorzitter 5.1.2.e zijn de volgende datums en tijden gereserveerd v

22 februari
19 april
21 juni
20 september
22 november

Alle overleggen zijn gepland van 10 tot 12 uur op het provinciehuis in Assen. Ik probeer hybrid dan staat dit erbij.

Beschrijving: Stukken en punten voor de agenda graag uiterlijk 1 week van tevoren sturen naar 5.1.2.e @dr

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Projectondersteuner Werkgroep Wolf Drenthe

5.1.2.e

5.1.2.e

[cid:image001.png@01D92F20.EBFBFFC0]

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

Klik hier om deel te nemen aan de vergadering ^{5.1.2.i}

5.1.2.i

Vergadering-id: ^{5.1.2.i}

Wachtwoordcode: bcPM3n

Teams downloaden <<https://www.microsoft.com/en-us/microsoft-teams/download-app>> | Deeln

web <<https://www.microsoft.com/microsoft-teams/join-a-meeting>>

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

^{5.1.2.i} <@t.plcm.vc> ^{5.1.2.i} <@t.plcm.vc>

Videovergaderings-id: 122 099 875 8

Alternatieve VTC-instructies <<https://dialin.plcm.vc/teams/?key=867217344&conf=122099875>>

Meer informatie <<https://aka.ms/JoinTeamsMeeting>> | Opties voor

vergadering <[https://teams.microsoft.com/meetingOptions/?organizerId=dc41fbb0-52bb-4014-9a413-](https://teams.microsoft.com/meetingOptions/?organizerId=dc41fbb0-52bb-4014-9a413-d82flaa74b13&threadId=19_meeting_MzZmM2JhZTEtYjI5Yy00NWewLThlN2QtNjJIYTIwNL)

[a413-](https://teams.microsoft.com/meetingOptions/?organizerId=dc41fbb0-52bb-4014-9a413-d82flaa74b13&threadId=19_meeting_MzZmM2JhZTEtYjI5Yy00NWewLThlN2QtNjJIYTIwNL)

[d82flaa74b13&threadId=19_meeting_MzZmM2JhZTEtYjI5Yy00NWewLThlN2QtNjJIYTIw](https://teams.microsoft.com/meetingOptions/?organizerId=dc41fbb0-52bb-4014-9a413-d82flaa74b13&threadId=19_meeting_MzZmM2JhZTEtYjI5Yy00NWewLThlN2QtNjJIYTIwNL)

[NL>](https://teams.microsoft.com/meetingOptions/?organizerId=dc41fbb0-52bb-4014-9a413-d82flaa74b13&threadId=19_meeting_MzZmM2JhZTEtYjI5Yy00NWewLThlN2QtNjJIYTIwNL)

Bijlagen: [about:blank](#)

Genodigden:

- ^{5.1.2.e} <@staatsbosbeheer.nl> ^{5.1.2.e} <@staatsbosbeheer.nl>
- ^{5.1.2.e} <@upcmail.nl> ^{5.1.2.e} <@upcmail.nl>
- ^{5.1.2.e} <@outlook.com> ^{5.1.2.e} <@outlook.com>
- ^{5.1.2.e} <nl@5.1.2.i> ^{5.1.2.e} <@5.1.2.e>
- ^{5.1.2.e} <@gmail.com> ^{5.1.2.e} <@gmail.com>
- ^{5.1.2.e} <@drenthe.nl>
- info@mekeldewitteraaf.nl <info@mekeldewitteraaf.nl>
- ^{5.1.2.e} <@drenthe.nl>
- info@mtswelhuis.nl <info@mtswelhuis.nl>
- ^{5.1.2.e} <@hotmail.com> ^{5.1.2.e} <@hotmail.com>
- Vergaderruimte A0.02 (Hybride) <^{5.1.2.e} <@drenthe.nl>

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Wed, 9 Aug 2023 11:40:47 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Subject: Verzoek bijeenkomst herders

Ontvangen van 5.1.2.e op 8 augustus 2023

Bijeenkomst herders

Na de gebeurtenis in Wapse ben ik gebeld door 5.1.2.e (voorzitter van de gescheperde schaapskuddes in Drenthe) over het feit dat zij voornemens zijn om protocollen te ontwikkelen hoe te handelen bij 'ontmoeting' met wolf in het veld tijdens werk.

De sector heeft behoefte aan richtlijnen en bij gebrek aan uitwerking van de interventierichtlijnen van het IPO, wil 5.1.2.e een informatiebijeenkomst organiseren in oktober, ergens in een schaapskooi voor de 10 gescheperde kuddes van Drenthe. Doel is uiteindelijk om (liefst samen met terreinbeheerder en provincie) tot een concreet protocol te komen.

5.1.2.e heeft de wolvencie benaderd (via 5.1.2.e) zijn de schaapskuddes daarin vertegenwoordigd) en kennelijk heeft de cie ook aangegeven dat dit een goed idee is.

Het lijkt me een zeer goed initiatief dat we ook vanuit de provincie moeten zien verder te brengen. Het is eigenlijk ook een landelijk thema dat in IPO verband zou (of had) moeten worden opgepakt. Maar dat gaat traag. Behalve praktische, ecologische en sociaal-maatschappelijke kanten raakt dit raakt dit ook aan een juridisch punt (reikwijdte van begrip verjagen / verstoren) en als bevoegd gezag zullen we daar iets mee moeten.

Ik denk dat dit een goed initiatief is. Heb 5.1.2.e aangegeven dit ook bij jullie onder de aandacht te brengen. Ik heb 5.1.2.e aangegeven 5.1.2.e inhoudelijke en organisatorische punten verder met hem te zullen bespreken.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
[+31 592 365555](tel:+31592365555) | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Geachte,

Namens een grote groep mensen wil ik onze en mijn zorgen uiten omtrent de wolf in Nederland.

Graag wil ik als eerste de adviezen vanuit de overheid en de provincies meenemen, te beginnen met de adviezen over de wolfwerende hekken en de subsidies en daarna onze zorg uitspreken omtrent de wolf in Nederland namens een grote groep mensen.

Inmiddels is in de praktijk wel gebleken dat de wolfwerende hekken geen succes is gebleken, de aanval in Wapse is hier een duidelijk voorbeeld van, waarbij zowel mens als dier gewond en/of gedood zijn. Naast het feit dat blijkt dat de wolf relatief makkelijk binnen een zogenoemd wolfwerend hek kan komen is er ook geen rekening gehouden met het feit dat de meeste dieren die gehouden worden achter deze hekken prooi- en vluchtdieren zijn. Dit houdt in dat deze dieren bij een aanval in blinde paniek gaan vluchten en door de hekken proberen te ontsnappen en hierbij zelfs onder stroom komen te staan. De schade die de dieren hierbij oplopen is niet te overzien, flinke vleeswonden maar ook afgescheurde pezen en botbreuken zijn al meermaals voorgekomen. Kortom de wolfwerende hekken zijn niet de juiste oplossing en blijken zelfs gevaarlijk te zijn.

Kom ik uit bij het volgende punt: de subsidie Een mooi initiatief, echter zwaar ontoereikend voor de hekken die de overheid en provincie willen dat de dierhouders plaatsen. Verder zijn er ook verschillen in subsidies, waardoor bij de ene provincie de subsidies makkelijker kunnen worden aangevraagd dan bij andere. Ook is er verschil in voor welke dieren de subsidie mag worden aangevraagd. Dit zou gelijk moeten zijn. De vergoeding voor een dier welke wij liefhebben en doodsangsten uit heeft gestaan en vaak heeft geleden voordat hij afgemaakt moest worden is niet in geld uit te drukken. Bij het bepalen van de vergoedingen is ook geen rekening gehouden met restschade, zoals het vroegtijdig aborteren en de slechte conditie van de lammeren die wel geboren worden uit de schapen die een aanval hebben overleefd. Onderzoek heeft uitgewezen dat dit voorbeelden zijn van gevolgen die voorkomen na een aanval van een wolf. In dit geval het schaap als voorbeeld, maar dit is van toepassing op alle diersoorten die met zo'n aanval te maken krijgen, aangezien de wolf steeds meer onderzoek naar onze gewoontes, en de gewoontes van onze dieren doet en zijn risicoberekening maakt. Daarbij komt ook nog dat de emotionele schade niet in geld uit te drukken is, kinderen die 'smorgens hun lieve pony dood en aangevreten in de weide vinden dragen hun leven lang die beelden op hun netvlies mee en geven niets om de centjes in hun spaarpot. De mensen die dit meemaken houden hier een levenslang trauma aan over en willen alleen maar hun geliefde dieren terug. Dan wil ik u wijzen op het feit dat de wolf steeds meer oprukt richting de woonwijken. Overheid en provincie doen dit nogal smalend af met de woorden: "de wolf doet echt niets hoor, hij wil alleen maar spelen". Te pas en te onpas wordt dit geroepen in het nieuws en op het jeugdjournaal krijgen kinderen zelfs het voorbeeld dat een wolf een aaibaarheidsfactor heeft. Nu de wolf ook al aan honden begint te snuffelen en we op filmpjes al enkele schijnaanvallen te zien krijgen, is het immers wachten op de volgende aanval. De eerste hond heeft het leven al gelaten en we moeten er toch niet aan denken dat er straks eens een kind de aanval van een wolf niet overleefd. Ik vraag me werkelijk af of wij burgers straks dan ook gecompenseerd gaan worden en BIJ12 dan, niet tijdens de lunch uiteraard, ook alleen DNA afneemt om na weken vrij te geven dat het wolf nummer GW nummer? was. Deze zorg speelt bij iedereen enorm. Met deze brief wil ik u dringend verzoeken namens mijzelf en vele burgers met mij ons nu eens serieus te nemen. Wij voelen ons genegeerd, op een wat denigrerende manier, in mijn ervaring. Wij vragen u om met ons in gesprek te gaan en nodigen wij u hierbij van harte uit voor een bezoek aan een houder van verschillende dieren die u op de hoogte kan brengen en u kan laten zien van het gedrag van deze dieren in de praktijk. Wij hopen dat u open staat voor een respectvol en transparant gesprek met een aantal bezorgde burgers.

Eigen ervaring:

Mijn ervaring met wolven is op zijn zachtst gezegd erg vervelend. Vorig jaar rond kerst zijn onze schapen aangevallen door de wolf. Dit heeft op mij en de familie veel impact gehad. Je staat machteloos in het land te kijken naar jouw schapen die overleden zijn of waarvan vrij zeker is dat dit binnen enkele uren het geval gaat zijn. Het was een erg tragische gebeurtenis.

Mijn andere ervaring vond enkele dagen geleden plaats toen ik een groep te paard begeleidde. We waren net onderweg met de paarden toen we koeien zagen rennen. Dit vond ik vreemd, omdat het een rustige groep is. Na goed gekeken te hebben zagen we twee wolven. Deze waren bezig om de koeien te grijpen. Echter zagen ze ons en waren ze afgeleid van de koeien. De wolven kwamen op ons afgeslopen. Door veel geluid te maken zijn uiteindelijk na een tijdje de wolven weer afgedwaald. Het geluk is geweest dat er nu niemand gewond is geraakt, maar dat zit er wel aan te komen.

Op dit moment kunnen wij onze dieren niet meer veilig buiten houden, ondanks wolfwerend materiaal. Buiten dat zijn wij op dit moment (met onze dieren) ook niet meer veilig in het bos. Zowel overdag als 's avonds niet. Het is tijd dat er actie ondernomen wordt voor ieder zijn veiligheid.

In afwachting op uw antwoord,

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e – Universiteit Antwerpen & INBO Vlaanderen
Binnengekomen op 3 augustus 2023

I am a PhD/researcher student at the University of Antwerp and INBO in Flanders (under 5.1.2.e supervision), working on measures to protect livestock from predation and wolf behaviour for the past few years. I am contacting you hoping to receive practical advice on where to set up an experiment on “minimal fencing” to protect livestock.

Hoping to address a pressing demand, I am working on a protocol to test different electric fences/exclosure designs and technology to keep wolves at bay in order to advice, supported by “proof”, stakeholders/farmers on the minimum requirements regarding this method. For this purpose, I am looking for two or three calm and small (35 m²) areas, regularly visited by wolves, where I will be able to setup the experiment site (in the heart of relatively know wolf territories, e.g., close to rendezvous sites and one location per pack territory). The experimental site will have camera traps, the tested fences, and two sheep kept in a safe (i.e., wolf proof) enclosure/exclosure. The sheep will be visited every other week on average to limit human presence (but surveyed daily “remotely” by camera). My protocol only needs the authorization from the landowner and probably some agreement for the “lending”/caring of the sheep. In other words, for the “pilot” stage, I only need to find locations and “welcoming” landowners granting me access to a piece of their land. It could be on a public land/national park if the authorities agree of course.

Those are the key information in a tiny nutshell, but, of course, I am happy to explain orally (or written) the protocol and the motivations behind it in more details to any interested parties.

Do you have advice on who to contact and where to “settle”?

Note that I have contacted 5.1.2.e (your colleague of the province of Gelderland), as well since I have been in contact with him before and, of course, because several wolf packs are present there. The advantage of the wolf situation in Drenthe is the relative geographical separation between the two wolf packs present. This will help the scientific interpretation of the results, hence my interest to start there. If the pilot tests are conclusive, we will need to repeat the experiment in different wolf pack territory, ideally in neighboring region: Drenthe, Gelderland, Brabant and Belgium...

Are there any costs involved?

1. For the pilot phase of the study (2 or 3 locations, i.e., 2 or 3 set up), **I should be able to cover all costs**. Scaling it up to obtain solid scientific results will require extra budget but this is a later issue (in a year or two and dependent on the pilot results...). What would be “costly” for the landowner/farmer/forester would be to leave aside/“lose” a corner of a field for the duration of the experiment and the few hours of discussion/coordination on where to set up the experiment: I won’t have the budget to compensate that. Of course, the farmer gets in exchange firsthand information and update on the research... Maybe, being on public land (nature reserve? military ground?) would bring that “land cost” to the “province” and avoid one or two farmers bearing that cost for all the others? Note again that the closer we are to the wolves, the better chance we must collect results in a reasonable time frame. If necessary, the set up can be moved a few meters every few months to avoid soil compaction by the sheep (to be discussed with the landowner and according to the soil).

What’s the time period in which you will investigate?

2. To follow wolf biology, the sooner I can start the better, **late September 2023** would be challenging but an ideal goal. The set up will ideally stay in the field for **a year**.

Do you have pictures or a presentation or some kind of imagery of the fencing? (BIJLAGE)

3. You will find enclosed a one-page summary of the project with a scheme of the set up and a list of the fence designs considered for testing at the end. I don’t have the material/prototype yet but those are “off-shelf” fence material (I can find pictures online if necessary). The idea is not to invent a new fence but to test rather what we advise today is adequate and in phase with the theory.

247. Zorgplichten voor grote grazers in natuurgebieden

Een juridische verkenning, met bijzondere aandacht voor het scenario van predatie door wolven

ARIE TROUWBORST

Ook ten aanzien van dieren die in natuurgebieden leven gelden diverse wettelijke zorgplichtbepalingen. Wat beheerders precies moeten doen of laten om aan hun zorgplicht(en) te voldoen hangt af van de omstandigheden van elke situatie.

1. Inleiding

Over de reikwijdte en implicaties van de zorgplicht(en) in bepaalde scenario's blijven vragen rijzen, zeker wanneer het gaat om runderen, paarden en andere ge(de)domesticeerde 'grote grazers' die in natuurgebieden leven. De juridische verkenning hieronder heeft ten doel om in deze context bestaande onduidelijkheden en onzekerheden te verminderen.

Een specifieke vraag die hierbij centraal staat is wat de eventuele implicaties van de bewuste zorgplicht(en) zijn voor wat betreft het risico van predatie van grote grazers door wolven. Deze vraag is actueel en bevindt zich op het snijvlak van twee dossiers die nauw verband met elkaar houden: de terugkeer van toppredator wolf¹ en de groeiende ambitie om ontbrekende grote herbivoren in ecosystemen terug te brengen. Beide dossiers houden nauw verband met internationale juridische verplichtingen inzake natuurherstel.² Na een korte weergave van relevante feiten wordt gezocht naar een antwoord op deze centrale vraag, door middel van analyse van relevante wetgeving, beleid en rechtspraak.

2. Grote grazers en wolven

De feitelijke context van deze verkenning is toegankelijk beschreven in een artikel over grote grazers en predatoren op de website van ARK Rewilding Nederland:

'Lange tijd waren wilde grazers en hun predatoren in Nederland en vrijwel de rest van Europa zeldzaam en diverse soorten stierven zelfs uit. De afgelopen 50 jaar hebben veel soorten wilde grazers zich hersteld en zijn teruggekeerd naar plekken waar ze lang niet meer voorkwamen. Daarnaast hebben natuurbeheerders runderen en paarden teruggebracht naar de natuur, omdat hun wilde voorouders waren uitgestorven. Maar niet alleen grazers keren terug, ook hun predatoren nemen weer toe en keren terug. (...) Vee en dan met name schapen moeten we nu weer beschermen, maar hoe zit dat met grote grazers in de natuur?'³

Het is inmiddels duidelijk dat edelherten, damherten, reeën en (vooral jonge) wilde zwijnen allemaal op het menu staan van de in Nederland opduikende en zich vestigende – en als soort terugkerende en thuiskomende – wolven. Voor volwassen zwijnen hebben wolven doorgaans respect, en dat geldt zeker ook voor wisenten. Deze enorme dieren zijn *'heel gevaarlijk voor wolven en dat weten ze zelf ook'*.⁴ Elders in Europa waar wisenten en wolven samen voorkomen, zoals in Polen, worden *'alleen oude solitaire wisentstieren soms het slachtoffer van een wolvenaanval en een enkele keer een jong kalfje, maar vaak gebeurt dat niet'*.⁵ In het wild levende runderen moeten echter ook niet onderschat worden, mits ze in groepen met een natuurlijke samenstelling leven:

'Runderen zijn net zo gevaarlijk voor wolven als wisenten, ze kunnen bijvoorbeeld flink trappen. Ook met hoorns kunnen ze wolven goed van zich vandaan houden, maar ook hier is een stevige sociale structuur van groot belang.

1 Zie bijv. L. Boerema, 'De terugkeer van de wolf is geen sprookje', *NBR* 2023/3 (afl. 1).

2 Zie hierover o.a. A. Trouwborst & J.-C. Svenning, 'Megafauna restoration as a legal obligation: international biodiversity law and the rehabilitation of large mammals in Europe', 31 *RECIEL*, 2022, p. 182-198; en A. Trouwborst, 'De sleutelrol van megafauna in natuurherstel: een juridisch-ecologische beschouwing', in: N. Teesing (red.), *Milieurecht in transitie: jubileumbundel 40 jaar VMR*, Boom 2022, p. 215-222.

3 ARK Natuurontwikkeling, 'Grote grazers en predatoren zoals de wolf', 30 mei 2020, <<https://www.ark.eu/nieuws/2020/grote-grazers-en-predatoren-zoals-de-wolf>>.

4 Idem.

5 Idem.

Eén enkele koe of stier is erg kwetsbaar voor een roedel wolven. Maar koeien leven van nature in koeiengroepen, met oma aan de leiding en al haar dochters en kleindochters in de groep. Die komen allemaal voor elkaar en elkaars kalfjes op. Koeien stellen zich in een cirkel op, met de kalfjes in het midden. Geen wolf die daar doorheen komt. In Bulgarije leven veel wolven, maar ook jaarrond runderen in de natuur. Stieren bleken daar een belangrijke rol te spelen in de verdediging van hun koeienkuddes, mits er tenminste meerdere stieren aanwezig waren, zoals van nature het geval is. (...) Schotse hooglanders en andere runderen in natuurgebieden hoeven zich dan ook niet veel zorgen te maken. Zo lang het gaat om kuddes die gevormd worden door sociale familiegroepen met natuurlijke verhoudingen jonge en oude dieren, mannetjes en vrouwtjes, staan ze samen heel sterk.⁶

In natuurgebieden levende paarden van robuuste rassen, zoals konikpaarden en Exmoor-ponies, lijken eveneens behoorlijk weerbaar te zijn tegen aanvallen door wolven:

‘Wildlevende paarden zijn echte vluchtdieren, maar ze kunnen zich ook fel verdedigen tegen wolven. Daarvoor is wel een hechte sociale structuur nodig en die hebben wilde en wildlevende paarden. Hengsten werken samen om wolven te verdrijven en de merries van een harem staan dicht opeen met de veulens in het midden. In Letland hebben harem[s] [van konikpaarden] vaak meerdere hengsten: een leidhengst en één of meer secondanten. Samen beschermen ze de harem tegen wolven. (...) De koniks in Bulgarije hebben het helemaal voor elkaar. Elke nacht voegen ze zich bij de kudde runderen en staan samen met reëen in de beschermende cirkel.’⁷

Er zal dus nu en dan best eens een wildlevend rund of paard, vooral hele jonge en oude, aan wolven ten prooi kunnen vallen, maar al met al kunnen deze soorten – net als hun wilde voorouders – prima leven in wolvengebied. Uit ervaringen in Duitsland en elders in Europa blijkt dat ‘grazers die leven in natuurlijke kuddes, in natuurgebieden waar ze van oorsprong ook thuishoren’ – in tegenstelling tot geiten en schapen (inclusief moeflons) in het Nederlandse laagland – ‘zich effectief kunnen verweren tegen predatoren zoals de wolf.’⁸

In de verkenning hieronder ligt de nadruk op in natuurgebieden levende runderen en paarden, gezien hun gecomplexeerde en soms verwarrende juridische status. Sommige delen van de analyse kunnen echter ook relevant zijn voor andere soorten, zoals in natuurgebieden levende waterbuffels (plaatsvervangers van de uitgestorven wilde Europese waterbuffel), en zelfs voor wisenten (een inheemse wilde soort) wanneer die, zoals momenteel in Nederland, in omrasterde natuurterreinen van beperkte omvang leven.

6 Idem.

7 Idem.

8 Idem.

3. Zorgplicht(en) voor dieren – Wet dieren en Wet natuurbescherming

3.1. Morele zorgplicht

Dat mensen een morele verantwoordelijkheid dragen voor het welzijn en de gezondheid van dieren en de natuur is een maatschappelijk breed gedragen overtuiging. Die wordt mede ingegeven door de gedachte dat dieren en de natuur als geheel een ‘intrinsieke waarde’ hebben – dat wil zeggen, een eigen waarde die onafhankelijk is van hun waarde voor de mens. Zoals de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA) het in één van zijn rapporten stelt, strekt de morele verantwoordelijkheid voor het welzijn van dieren zich uit over ‘zowel gehouden als niet-gehouden of semi-gehouden dieren.’⁹

Deze verantwoordelijkheid vertaalt zich vervolgens in de gedachte dat alle mensen een ‘zorgplicht’ hebben voor dieren (en voor de natuur in het algemeen), die uiteraard met name van belang is voor ‘diegene onder wier handlingsbereik het dier of de groep dieren valt’.¹⁰ De praktische invulling van deze zorgplicht zal verschillen van geval tot geval, en mede afhankelijk zijn van andere waarden en praktische (on)mogelijkheden.¹¹ Zoals de RDA toelicht:

‘De zorgplicht is gerelateerd aan praktische aspecten (zoals technische uitvoerbaarheid van maatregelen) en de ethische afweging van de doelstellingen van ons handelen en de gevolgen daarvan. De zorgplicht kan op diverse manieren worden ingevuld. Alle vormen van zorg vallen onder onze zorgplicht, maar ook niet-ingrijpen wanneer interventie niet noodzakelijk of zelfs ongewenst is, kan voortvloeien uit onze zorgplicht. Dit laatste kan zijn om dieren hun natuurlijk leven te laten leiden, of omdat ingrijpen (op de lange termijn) schade toebrengt. “Afblijven” is dan een invulling van zorgplicht (en niet de afwezigheid daarvan). De invulling van de zorgplicht leidt tot een continuüm van vormen van zorg.’¹²

3.2. Wettelijke zorgplichten

Deze ene morele zorgplicht is vastgelegd en uitgewerkt in verschillende wettelijke zorgplichtbepalingen. (Dit verklaart ook waarom er in de huidige context, en ook in deze verkenning, afwisselend gesproken wordt van zorgplicht in enkelvoud en zorgplichten in meervoud.) Zorgplichtbepalingen zijn opgenomen in de Wet dieren¹³ en de Wet natuurbescherming.¹⁴ Voor wat de Wet dieren betreft

9 Raad voor Dierenaangelegenheden, *Wegen van welzijn van dieren in de natuur – toepassing afwegingskader voor fauna*, RDA 2017, p. 9.

10 Idem, p. 38.

11 Idem, p. 9; zie ook Raad voor Dierenaangelegenheden, *Zorgplicht natuurlijk gewogen – over het welzijn van semi- en niet-gehouden dieren*, RDA 2012 (hieronder nader besproken).

12 RDA 2017, p. 38.

13 Wet van 19 mei 2011, houdende een integraal kader voor regels over gehouden dieren en daaraan gerelateerde onderwerpen (Wet dieren).

14 Wet van 16 december 2015, houdende regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming).

bevat het Besluit houders van dieren¹⁵ een nadere uitwerking. De meest relevante bepalingen zijn als volgt:

Wet dieren

Artikel 1.4

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor dieren.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor dieren worden veroorzaakt, verplicht is dergelijke handelingen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Artikel 2.1

1. Het is verboden om zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is, bij een dier pijn of letsel te veroorzaken dan wel de gezondheid of het welzijn van het dier te benadelen.
6. Een ieder verleent een hulpbehoevend dier de nodige zorg.
7. Het bij en krachtens het eerste tot en met het zesde lid bepaalde is tevens van toepassing ten aanzien van andere dan gehouden dieren.

Artikel 2.2

8. Het is houders van dieren verboden aan deze dieren de nodige verzorging te onthouden.

Besluit houders van dieren

Artikel 1.6

3. Een dier wordt, indien het niet in een gebouw wordt gehouden, bescherming geboden tegen slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren.

Wet natuurbescherming

Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor (...) in het wild levende dieren (...).
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt (...) voor in het wild levende dieren (...), (a) dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel, (b) indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of (c) voor zover die gevolgen niet

kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

De algemene zorgplicht uit art. 1.4 Wet dieren is nog niet in werking. Deze zorgplicht zal uitsluitend van toepassing zijn op 'gehouden dieren'¹⁶ – een belangrijke term in de huidige context. Wat er precies nodig is om aan de zorgplicht van art. 1.4 te voldoen, zal afhangen van de omstandigheden. De toepassing van deze bepaling vraagt om zorgvuldige interpretatie in het licht van alle relevante feiten, met name van wat als 'redelijk' beschouwd moet worden. De houder – dat wil zeggen, de 'eigenaar, houder of hoeder'¹⁷ van de dieren in kwestie – is immers, om nadelige gevolgen voor de dieren te voorkomen, slechts verplicht die dingen te doen of nalaten die 'in redelijkheid' kunnen worden gevergd.

Art. 1.3 Wet dieren gaat over de intrinsieke waarde van (gehouden) dieren. Dit artikel is niet direct tot burgers gericht, maar bevat wel aanwijzingen over wat verstaan moet worden onder 'de zorg die [gehouden] dieren redelijkerwijs behoeven'.¹⁸ Daaronder valt 'in elk geval' dat dieren zijn 'gevrijwaard [van] dorst, honger en onjuiste voeding; fysiek en fysiologisch ongerief; pijn, verwonding en ziektes; angst en chronische stress; [en] beperking van hun natuurlijk gedrag.' Daaraan wordt dan wel de cruciale toevoeging gedaan dat het uitsluitend gaat om het vrijwaren van deze zaken 'voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd'.¹⁹

Art. 2.2 lid 8 Wet dieren legt houders in feite een verplichting op om de dieren onder hun hoede 'de nodige verzorging' te bieden. Bij wijze van nadere uitwerking vereist het Besluit houders van dieren onder meer dat aan 'gehouden dieren' die buiten lopen, bescherming wordt geboden tegen 'slechte weersomstandigheden, gezondheidsrisico's en zo nodig roofdieren'.²⁰ Deze formulering roept de vraag op wat begrepen moet worden onder 'zo nodig', waarover hieronder meer.

Art. 2.1 Wet dieren heeft 'dierenmishandeling' als kopje. In tegenstelling tot de voorgaande bepalingen is art. 2.1 niet alleen op gehouden dieren van toepassing, maar ook op verwilderde en wilde dieren.²¹ Wat art. 2.1 in de praktijk vereist zal ook weer afhangen van de feitelijke omstandigheden. Lid 1 verbiedt het veroorzaken van pijn of letsel en het benadelen van de gezondheid of het welzijn van dieren slechts voor zover dit geen 'redelijk doel' dient of buitenproportioneel is. En het zal ook een kwestie van interpretatie zijn wat in concrete gevallen de 'nodige' zorg is die volgens lid 6 aan hulpbehoevende dieren dient te worden verleend.

16 Art. 1.2 lid 1 Wet dieren: 'Het bij en krachtens deze wet gestelde over dieren is van toepassing op gehouden dieren, voor zover niet anders is bepaald.'

17 Art. 1.1 lid 1 Wet dieren.

18 Art. 1.3 lid 3 Wet dieren.

19 Idem.

20 Art. 1.6 lid 3 Besluit houders van dieren.

21 Art. 2.1 lid 7 Wet dieren.

15 Besluit van 5 juni 2014, houdende regels met betrekking tot houders van dieren (Besluit houders van dieren).

De zorgplicht van art. 1.11 Wet natuurbescherming is van toepassing op ‘in het wild levende’ dieren.²² Voor die dieren dient iedereen ‘voldoende zorg’ in acht te nemen.²³ Ook hier bestaat de vereiste zorg er, in de kern, uit om datgene te doen of na te laten wat, in de omstandigheden in kwestie, ‘redelijkerwijs’ kan worden verlangd.²⁴

4. ‘Gehouden’ versus ‘in het wild levende’ dieren – Memories van Toelichting

De systematiek van deze twee wetten en hun respectievelijke zorgplichten lijkt uit te gaan van een heldere scheiding tussen gehouden en wilde dieren. Art. 1.4 Wet dieren geldt ten aanzien van ‘gehouden dieren’, terwijl art. 1.11 Wet natuurbescherming geldt ten aanzien van ‘in het wild levende dieren’. De reikwijdte van art. 2.1 Wet dieren omvat alle dieren.

4.1. MvT Wet dieren

Om het denken achter dit onderscheid beter te begrijpen zijn de Memories van Toelichting (MvT’s) bij de beide wetten een goede eerste halte.²⁵ Daarin wordt duidelijk dat het begrip ‘beschikkingsmacht’ in dit verband een belangrijke rol speelt. De MvT bij de Wet dieren, geschreven in 2008, stelt het zo:

‘Het kenmerkende verschil tussen gehouden dieren en in het wild levende dieren is de beschikkingsmacht van de mens over het dier. Bij gehouden dieren is die macht volledig aanwezig, terwijl deze bij in het wild levende dieren niet of slechts beperkt aanwezig is.’²⁶

De Wet dieren is ‘*primair gericht op gehouden dieren*’ en de regels die in de wet en in bijbehorende regelingen zijn vastgelegd zijn volgens de MvT ‘*dan ook alle terug te voeren op de volledige beschikkingsmacht van de mens, en de verantwoordelijkheid van de mens die dat met zich brengt*’.²⁷ Voor in het wild levende dieren geldt een tegenovergesteld uitgangspunt:

‘In het algemeen geldt ten aanzien van dieren in de natuur het “handen af-principe”. Een dier in de natuur heeft recht op een leven dat zo min mogelijk wordt verstoord door menselijke bemoeienis.’²⁸

Het nemen van verantwoordelijkheid voor het welzijn van individuele dieren in de vrije natuur is, volgens de MvT,

in beginsel ‘*niet mogelijk en ook niet wenselijk*’, hoewel er zich bij uitzondering scenario’s kunnen voordoen ‘*waarbij menselijke interventies niet ondenkbaar of zelfs wenselijk kunnen zijn*’.²⁹ Zoals gezegd, zijn enkele bepalingen uit de Wet dieren wél op in het wild levende dieren van toepassing, waaronder het verbod op dierenmishandeling en de plicht tot het verlenen van de nodige zorg aan hulpbehoevende dieren. Volgens de MvT vraagt dit telkens om ‘een afweging’.³⁰ Als voorbeeld wordt het beheer van grote grazers in de Oostvaardersplassen genoemd, waarbij de ‘nodige zorg’ zoals door art. 2.1 lid 6 Wet dieren vereist, kan worden verleend ‘*door dieren, waarbij het duidelijk is dat ze gaan sterven, uit hun lijden te verlossen met een gewerschot*’³¹ – zoals ook door het gerechtshof Den Haag werd bevestigd in 2007.³²

4.2. MvT Wet natuurbescherming

De MvT van de Wet natuurbescherming, opgesteld in 2012, hanteert dezelfde scheidslijn tussen gehouden en in het wild levende dieren als vertrekpunt: ‘*In het wild levende dieren*’ – waarop de Wet natuurbescherming ziet – ‘*zijn in de regel geen gehouden dieren, aangezien niemand feitelijke macht over de dieren uitoefent*’.³³ De MvT verwijst in dit kader ook naar een oude rechterlijke uitspraak, waarin de Hoge Raad bevestigde dat gehouden dieren niet als in het wild levend kunnen worden beschouwd.³⁴

Bij gehouden dieren is de beschikkingsmacht volledig, bij in het wild levende dieren niet

Overigens is de zorgplicht uit art. 1.11 Wet natuurbescherming niet alleen van toepassing op inheemse of beschermde dieren, maar op *alle* ‘in het wild levende’ dieren, waaronder bijvoorbeeld ook uitgezette of verwilderde uitheemse dieren zoals moeflons.³⁵ Bij het bepalen of sprake is van ‘in het wild leven’ speelt de omvang van het leefgebied een rol. De MvT refereert hierbij aan de beleidslijn die is uitgezet in de Nota Jacht en Wildbeheer uit 1992, waarbij dieren in omrasterde gebieden van minder dan 5000 hectare in beginsel beschouwd worden als ‘gehouden dieren’, waarop de Wet natuurbescherming niet van toepassing is (en de Wet dieren wel). ‘*Bevinden de dieren zich op terreinen groter dan 5000 hectare, dan geldt dat zij wel als in het wild levend moeten worden beschouwd*’ – waarmee zij wel

22 Art. 1.1 lid 1 Wet natuurbescherming.

23 Idem.

24 Idem, lid 2. Overigens, al gaat het strikt genomen in lid 2 onder (a)-(c) alleen over het achterwege laten van ‘handelingen’, lijkt het in het kader van deze bepaling als geheel logisch om te veronderstellen dat ook het achterwege laten van nalaten (oftewel, actief handelen) vereist kan zijn om aan de zorgplicht te voldoen.

25 In een MvT wordt door de opstellers van een wetsvoorstel toegelicht welke keuzes gemaakt zijn en waarom.

26 MvT Wet dieren, *Kamerstukken II* 2007/08, 31389, nr. 3, p. 82.

27 Idem (onderstreping toegevoegd).

28 Idem, p. 81-82.

29 Idem, p. 82.

30 Idem.

31 Idem.

32 Hof 's-Gravenhage 15 februari 2007, ECLI:NL:GHSGR:2007:AZ9246; zie ook hieronder.

33 MvT Wet natuurbescherming, *Kamerstukken II* 2011/12, 33348, nr. 3, p. 32-33.

34 Idem, p. 181, noot 1; HR 23 juni 1941, ECLI:NL:HR:1941:82.

35 Idem, p. 181.

vallen onder de zorgplicht van de Wet natuurbescherming, aldus de MvT.³⁶

5. Juridische status van grote grazers en zorgplichten – beleidsdocumenten en RDA

Terugkerend naar het onderwerp van deze verkenning, rijst de vraag of runderen en paarden die als grote grazers in natuurgebieden leven, moeten worden aangemerkt als ‘gehouden dieren’ in de zin van de Wet dieren, als ‘in het wild levende dieren’ in de zin van de Wet natuurbescherming, of misschien iets er tussenin? Of hangt het antwoord wellicht af van de omstandigheden? Uit het voorgaande blijkt al dat het begrip ‘beschikkingsmacht’ in dit verband veel betekenis toekomt. Op zoek naar meer helderheid over hoe het nu precies zit, worden hieronder enkele aanwijzingen uit relevante beleidsdocumenten en adviesrapporten besproken, en aansluitend daarop een aantal toepasselijke rechterlijke uitspraken.

5.1. Beleidsdocumenten

Een belangwekkend document is de Leidraad Grote Grazers die in 2000 werd opgesteld door de toenmalige staatssecretaris van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, om *‘richting te geven aan een zorgvuldig en adequaat omgaan met grote grazers in verschillende typen natuurterreinen’*.³⁷ De leidraad was expliciet bedoeld om ten aanzien van grote grazers in natuurgebieden uitwerking te geven aan de zorgplicht vastgelegd in de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren, een voorganger van de Wet dieren. De formulering van die zorgplicht was vrijwel identiek aan het huidige art. 2.1 lid 1 en 6 Wet dieren. De Leidraad Grote Grazers blijft tot op heden een belangrijk handvat.

‘Uitgangspunt in het natuurbeleid,’ zo stelt de leidraad, *‘is dat in natuurterreinen natuurlijke processen zo ongestoord mogelijk kunnen plaatsvinden en dat zo min mogelijk wordt ingegrepen in deze processen.’*³⁸ Dat is het kader waarbinnen de zorgplicht voor grote grazers gestalte dient te krijgen. Bij de concrete toepassing van deze zorgplicht kent de leidraad gewicht toe aan de mate van ‘beschikkingsmacht’ die beheerders hebben over grote grazers, het doel waarmee de dieren worden ingezet, en de omvang van de natuurterreinen in kwestie. Hierbij wordt een basale tweedeling aangehouden tussen ‘grote eenheden natuurgebied’ (Oostvaardersplassen, Veluwezoom, Slikken van Flakkee, Lauwersmeer) enerzijds en ‘overige’ (veelal kleinere) natuurterreinen anderzijds. De grote eenheden natuurgebied worden als volgt omschreven:

‘In de meest natuurlijke natuurgebieden is (...) gekozen voor systemen waarin het handelen van de mens een ondergeschikte rol speelt. Natuurlijke processen, zoals opbouw

*en afbraak, predatie en begrazing door grote zoogdieren, nemen hier een belangrijke plaats in. Hierbij vormt de ontplooiing van soorteigen gedrag en de populatieontwikkeling een onlosmakelijk onderdeel van de ontwikkeling van het gehele ecosysteem.’*³⁹

In deze gebieden is niet of nauwelijks sprake van ‘beschikkingsmacht’ op individueel niveau, en kan *‘uiteeraard niet van een beheerder worden verwacht dat hij elk dier individueel en intensief volgt’*.⁴⁰ Voor grote grazers in de overige terreinen geldt een ander verhaal:

*‘In andere natuurgebieden worden grote grazers meer gezien als dieren die (een deel van) het onderhoud dat in de huidige tijd anders door de mens zou worden gedaan, hebben overgenomen. Het gaat hier om een grote range van terreinen, variërend van heide tot stadsparken. Deze terreinen bieden grote grazers veel minder mogelijkheden dan de grote eenheden natuurgebied om zonder intensieve verzorging voort te bestaan.’*⁴¹

De richtlijnen die de leidraad uitzet voor het bijsturen van de populatie-omvang van grote grazers, bijvoeren en ingrijpen bij individuele lijdende dieren, zijn in belangrijke mate gekoppeld aan deze categorisering van natuurgebieden. Een goed voorbeeld zijn de beleidslijnen ten aanzien van situaties waarin *‘een ziek of gewond dier wordt aangetroffen’* of *‘dieren worden gezien die zich in een uitzichtloze situatie bevinden’*.⁴² In alle natuurterreinen wordt van de beheerder een *‘redelijke inspanning’* verwacht om *‘toe te zien op het welzijn van grote grazers’*.⁴³ In beginsel dient de beheerder *‘in te grijpen als hij geconfronteerd wordt met een gewond of ziek dier dat uitzichtloos of ernstig lijdt of zich anderszins in een uitzichtloze situatie bevindt’*.⁴⁴ Specifieke beleidslijnen zijn echter gebiedsafhankelijk:

‘Gewonde en zieke grote grazers in grote eenheden natuurgebied worden niet verzorgd wanneer verwacht wordt dat zij uit zichzelf zullen herstellen. Indien de verwonding dermate ernstig is of een ziekte zover is gevorderd dat het dier ernstig of uitzichtloos lijdt of indien de situatie waarin het dier zich bevindt uitzichtloos is en ernstig lijden moet worden gevreesd, dient de beheerder doeltreffende maatregelen te treffen, zoals het doden van het betreffende dier. In

36 Idem.

37 Leidraad Grote Grazers, 26 januari 2000, *Kamerstukken II* 1999/00, 26800 XIV, nr. 85, p. 4.

38 Idem, p. 9.

39 Idem, p. 4.

40 Idem, p. 9.

41 Idem, p. 5.

42 Idem, p. 8.

43 Idem, p. 9.

44 Idem. De gebezigde termen worden in de leidraad als volgt toegelicht: *‘Met uitzichtloos lijden wordt bedoeld dat het dier uiteindelijk zal sterven aan een onherstelbare verwonding, ziekte of gebrek. Met ernstig lijden wordt bedoeld dat het dier veel pijn heeft en/of duidelijke tekenen van stress vertoont. Met een uitzichtloze situatie wordt bedoeld dat een dier door sociale processen in de kudde komt te verkeren in een situatie waarin het dier ernstig en uitzichtloos gaat lijden. De beleidslijn betekent niet dat bij ieder stervend dier wordt ingegrepen. Indien een dier stervend is maar niet ernstig lijdt heeft de beheerder de mogelijkheid het dier rustig te laten sterven en derhalve niet in te grijpen.’*

de overige natuurterreinen dienen grote grazers bij ziekte, verwonding of andere vormen van hulpbehoefendheid de noodzakelijke verzorging en behandeling te ontvangen. Indien geen effectieve behandeling mogelijk is en het dier ernstig of uitzichtloos lijdt dient het te worden gedood.⁴⁵

Het is belangrijk om aan te tekenen dat de leidraad expliciet vraagt om uitwerking van dergelijke beleidslijnen door beheerders *‘in concrete beheersacties per relevant natuurterrein’*.⁴⁵

Het in 2000 in de Leidraad Grote Grazers uitgestippelde beleid is nadien in grote lijnen, maar met diverse aanpassingen, voortgezet. Dat is bijvoorbeeld terug te zien in de Nota Dierenwelzijn die in 2007 door de toenmalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit werd vastgesteld.⁴⁶ Ten aanzien van de grotendeels identiek geformuleerde voorgangers⁴⁷ van de huidige zorgplichten uit art. 1.11 Wet natuurbescherming en art. 2.1 lid 6 Wet dieren, onderstreept de nota het belang van maatwerk. Zo geven de woorden ‘voldoende’ en ‘redelijkerwijs’ (art. 1.11) aan dat bij de invulling van deze begrippen *‘rekening moet worden gehouden met de concrete omstandigheden’*, waarbij ook de *‘mate waarin de mens in de gegeven situatie beschikkingsmacht heeft over het dier’* wederom wordt benadrukt.⁴⁸ Evenzo biedt de formulering ‘de nodige zorg’ (art. 2.1 lid 6) volgens de nota *‘ruimte voor een nadere afweging van de zorgplicht’*.⁴⁹ Vervolgens sluit de nota aan bij de tweedeling in gebiedscategorieën uit de Leidraad Grote Grazers. Ten aanzien van de ‘grote eenheden natuur’ zet de nota de volgende lijnen uit:

‘In grote eenheden natuur als de Veluwezoom, Oostvaardersplassen en Nationaal Park Zuid-Kennemerland, worden grote grazers wettelijk beschouwd als wilde dieren en worden deze ook als zodanig behandeld. Dit brengt met zich mee dat een populatie zich op een zo natuurlijk mogelijke manier ontwikkelt. Ziekte en sterfte vallen hierbij onder de vanzelfsprekende aspecten van het leven van een dier in de natuur. De populaties van in het wild levende, niet-gehouden, grote grazers vertonen natuurlijke sociale structuren. Actieve ingrepen als bijvoeren of het toedienen van medicatie verstoren het natuurlijk systeem en zijn daarvoor vaak nadelig voor het dierenwelzijn. Bij ziekte worden de dieren daarom in principe niet behandeld en in tijden van voedselschaarste wordt in beginsel niet bijgevoerd. Het natuurlijke voedselaanbod reguleert in deze gebieden de populatieomvang. Dit betekent dat de aantallen dieren niet actief door afschot of wegvang worden gereguleerd.

*Aan het eind van de winter kan dan ook verhoogde sterfte optreden.’*⁵⁰

Voor ‘gehouden grote grazers’ in kleinere terreinen geldt volgens de nota een ander regime, waarbij er overigens ook weer aan herinnerd wordt dat de huidige analyse niet uitsluitend betrekking heeft op runderen en paarden, maar dat het ook om dieren als waterbuffel en wisent kan gaan:

*‘Voor deze dieren gelden dezelfde normen ten aanzien van dierenwelzijn als voor gehouden landbouwhuisdieren. De zorgplicht ten aanzien van deze dieren gaat dus verder dan de algemenere zorgplicht die geldt ten aanzien van niet-gehouden dieren. Dit kan ook dieren betreffen die door het publiek wel als “wild” worden ervaren. Zo zijn ook de wisenten die zijn uitgezet in het Kraansvlak onderhevig aan de zorgplicht voor gehouden dieren. Dit betekent dat ze bij voedselschaarste moeten worden bijgevoerd en bij ziekte de dierenarts verzorgend moet optreden.’*⁵¹

5.2. Raad voor Dierenaangelegenheden

Behalve in zulke beleidsdocumenten van de overheid zelf kunnen soms aanvullende richtingwijzers worden aangetroffen in rapporten van wetenschappelijke adviesorganen, zoals in dit geval de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA), een bij wet ingestelde adviesraad bestaand uit onafhankelijke deskundigen. In een zienswijze uit 2012 gaat de raad in op dierenwelzijn bij niet-gehouden (wilde) en ‘semi-gehouden’ dieren, en geeft adviezen voor de toepassing van wettelijke zorgplichten op zulke dieren.⁵² De RDA plaatst vraagtekens bij de *‘juridisch gedefinieerde en beleidsmatig strak georganiseerde scheidslijn tussen gehouden en niet-gehouden dieren’*,⁵³ en poogt een brug te slaan tussen deze beleidsdomeinen en de bijbehorende, *‘juridisch haaks op elkaar staande principes’* van de zorgplicht voor het gehouden dier en de afblijfplicht jegens wilde dieren.⁵⁴ In de praktijk zijn er immers vele tinten grijs, zoals de diverse grote grazers in natuurgebieden bij uitstek illustreren.

Ongeacht waar dieren zich op dit spectrum bevinden, dient volgens de RDA het *aanpassingsvermogen* van individuele dieren, groepen dieren en populaties⁵⁵ centraal te staan

45 Idem, p. 10.

46 Nota Dierenwelzijn, 12 oktober 2007, Kamerstukken II 2007/08, 29683, nr. 76.

47 Namelijk, de zorgplichten uit de Flora- en faunawet en de Gezondheids- en welzijnswet voor dieren.

48 Nota Dierenwelzijn, p. 44.

49 Idem.

50 Idem, p. 44-45.

51 Idem, p. 45.

52 Raad voor Dierenaangelegenheden, *Zorgplicht natuurlijk gewogen – over het welzijn van semi- en niet-gehouden dieren*, RDA 2012.

53 Idem, p. 4.

54 Idem, p. 8.

55 De betekenis van de term ‘aanpassingsvermogen’ wordt door de RDA (idem, p. 25) als volgt omschreven: *‘Het aanpassingsvermogen omschrijft de (lichamelijke en geestelijke) vaardigheden waarmee een diersoort is toegepast en die een individu in het verloop van zijn eigen leven ontwikkelt. De soortspecifieke vaardigheden vormen dus de basis, welke individueel wordt verfijnd. Het aanpassingsvermogen van een individu is niet statisch, maar is afhankelijk van de interne toestand van een individu en zijn veranderende omgevingsomstandigheden. Ook een groep of populatie heeft een (gemeenschappelijk) aanpassingsvermogen, omdat het vermogen van een groep om zich aan te kunnen passen aan veranderende omgevingsomstandigheden gerelateerd is aan het samenspel van alle individuen van deze groep.’*

bij de invulling van de menselijke zorgplicht zoals die in diverse wetten is vastgelegd:

*‘Dierenwelzijn wordt hier gedefinieerd als het resultaat van het dynamische samenspel tussen een dier en zijn omgeving. Daarin is de welzijnsstatus van dat dier gerelateerd aan de mate waarin hij zich kan aanpassen aan de uitdagingen die de heersende omgevingsomstandigheden bieden en de vrijheid die hij heeft om normale, soortspecifieke gedragspatronen te vertonen.’*⁵⁶

Dit dierenwelzijnsconcept is volgens de Raad ook toepasbaar op groepen dieren en populaties. Ook een groep dieren *‘moet de vrijheid hebben om zich aan te passen aan de heersende omgevingsomstandigheden’*, en verschillen tussen individuen *‘kunnen juist van belang zijn voor het aanpassingsvermogen en de zelfredzaamheid van de groep als geheel’*.⁵⁷

De invulling van de menselijke zorgplicht wordt, naar deze zienswijze, *‘mede bepaald door de menselijke beschikkingsmacht en door de mate waarin dieren ingeperkt worden in hun mogelijkheden om zich te kunnen aanpassen aan bestaande omgevingscondities’*.⁵⁸

Wat dit laatste betreft vraagt de zorgplicht derhalve alleen om actief ingrijpen in *‘die situaties waarin het dier over onvoldoende mogelijkheden beschikt of gaat beschikken om zich goed te kunnen aanpassen (door wijzigingen van zijn gedrag die afdoende zijn om zich goed aan zijn omgeving te kunnen aanpassen en zo, op termijn, een staat van goed welzijn te bereiken)’*.⁵⁹ Hierbij accepteert de RDA als ‘biologisch feit’ dat *‘perioden van suboptimaal of zelfs slecht welzijn deel uit kunnen maken van dit aanpassingsproces en van het natuurlijke bestaan (zoals blootstelling aan slechte weercondities of periodieke voedseltekorten)’*.⁶⁰ Met andere woorden, interventie maatregelen komen in beeld wanneer duidelijk is dat de omgevingsomstandigheden het aanpassingsvermogen van dieren op structurele wijze te boven gaan.⁶¹

6. Juridische status van grote grazers en zorgplichten – rechtspraak

De rechter heeft het laatste woord over de juiste interpretatie van geldende wetgeving en de juiste toepassing ervan in concrete gevallen. Hieronder passeert, in chronologische volgorde, een achttal zaken de revue waarin verschillende rechters zich hebben uitgesproken over aspecten van de hierboven behandelde wettelijke zorgplichtbepalingen (of hun voorgangers) aangaande grote grazers. Zeven van deze

zaken betreffen de Oostvaardersplassen. Hoewel de Oostvaardersplassen één van de ‘grote eenheden natuurgebied’ zijn uit de Leidraad Grote Grazers, bevatten de uitspraken ook belangrijke aanwijzingen voor de toepassing van de betreffende bepalingen op grote grazers in hun algemeenheid en in kleinere gebieden.

6.1. Gerechtshof Den Haag 2007⁶²

In deze zaak bevestigde het gerechtshof Den Haag dat bij de vaststelling of een dier een ‘gehouden dier’ is, het *‘als indicatie kan dienen of iemand beschikkingsmacht heeft over het desbetreffende dier’*.⁶³ Hierbij komt het er, net als bij het begrip ‘houden’ uit het burgerlijk recht, op aan *‘of iemand de feitelijke macht over dat dier uitoefent’*, wat weer beoordeeld dient te worden *‘naar de omstandigheden van het geval’*.⁶⁴ In de context van grote grazers in natuurgebieden is bij die beoordeling een rol weggelegd voor de beheerdoelen en omvang van het betreffende gebied. Ten aanzien van de Oostvaardersplassen viel die beoordeling als volgt uit:

*‘Dit gebied wordt reeds gedurende een reeks van jaren, volgens gevestigd en gepubliceerd beleid, beheerd als een natuurgebied waarin het menselijk ingrijpen beperkt is. De dieren houden zichzelf in stand. De omstandigheid dat de dieren zich bevinden op een terrein dat eigendom is van Staatsbosbeheer en dat zij niet kunnen verlaten, legt in verband met de grote omvang van het terrein en het daarover gevoerde beheer onvoldoende gewicht in de schaal.’*⁶⁵

Al met al vond het gerechtshof het niet aannemelijk dat de grote grazers in de Oostvaardersplassen als ‘gehouden dieren’ beschouwd zouden moeten worden. Wat de zorgplichtbepalingen zelf betreft concludeerde het hof onder meer dat de vraag wat de ‘nodige zorg’ is die aan hulpbehoevende dieren verleend moet worden, moet worden *‘beantwoord aan de hand van de omstandigheden van het geval’*.⁶⁶ In casu kon aan deze zorgplicht worden voldaan door uitgehongerde dieren *‘zo pijnloos mogelijk te (laten) doden’*, en was bijvoeren niet vereist.⁶⁷ Ook zag het gerechtshof geen aanleiding om te concluderen dat het achterwege laten van bijvoeding een schending oplevert van de zorgplichtbepaling inzake dierenmishandeling (het huidige art. 2.1 lid 1 Wet dieren):

‘Het gaat immers om dieren die vrij leven in een natuurlijke omgeving, waarin nu eenmaal sterfte als gevolg van voedselgebrek voorkomt. Daarbij komt dat uit het rapport van ICMO⁶⁸ blijkt dat in de Oostvaardersplassen op zichzelf voldoende mogelijkheden zijn voor de grote grazers en de

⁵⁶ Idem, p. 5.

⁵⁷ Idem.

⁵⁸ Idem.

⁵⁹ Idem, p. 16.

⁶⁰ Idem.

⁶¹ Idem, p. 5.

⁶² Hof 's-Gravenhage 15 februari 2007, ECLI:NL:GHSGR:2007:AZ9246.

⁶³ Idem, par. 2.4.

⁶⁴ Idem.

⁶⁵ Idem.

⁶⁶ Idem, par. 3.3.

⁶⁷ Idem.

⁶⁸ International Committee on the Management of Large Herbivores in the Oostvaardersplassen.

edelherten om als populatie in stand te blijven binnen vanuit een oogpunt van dierenwelzijn aanvaardbare grenzen.⁶⁹

Deze uitspraak illustreert zo onder meer dat een goed onderbouwde feitelijke motivering, met aandacht voor specifieke beheerdoelen en context, van groot belang is bij het aantonen dat een bepaalde aanpak ten aanzien van grote grazers in natuurgebieden in overeenstemming is met wettelijke zorgplichtbepalingen.

6.2. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 2017⁷⁰

Deze uitspraak in hoger beroep van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden, in een zaak tussen de Stichting Welzijn Dieren Oostvaardersplassen en Staatsbosbeheer (en de Staat der Nederlanden), is dermate relevant in de huidige context dat dit het opnemen van de complete officiële samenvatting rechtvaardigt:

‘Kern van het geschil betreft de vraag of aannemelijk is dat Staatsbosbeheer met zijn beleid inzake de grote grazers onrechtmatig handelt. De Stichting Welzijn Dieren Oostvaardersplassen is van mening dat Staatsbosbeheer zijn zorgplicht (het wettelijk kader van de zorgplicht van Staatsbosbeheer voor de grote grazers wordt gevormd door artikel 1.11 Wet natuurbescherming en artikel 2.1 lid 6 en lid 7 Wet dieren) schendt. In dat kader is volgens de Stichting van belang hoe de grote grazers gekwalificeerd worden omdat voor iedere categorie dieren de zorgplicht anders wordt ingevuld. Volgens de Stichting zijn de grote grazers primair als gehouden dieren (en niet als wilde dieren) te beschouwen en subsidiair als gehouden wilde dieren.

Het hof oordeelt dat de grote grazers niet als gehouden dieren kunnen worden gekwalificeerd nu de Wet dieren betrekking heeft op een specifieke groep dieren: landbouwhuisdieren en gezelschapsdieren en de grote grazers daar niet onder vallen. Staatsbosbeheer behandelt de grote grazers in de praktijk als gehouden wilde dieren. Het hof neemt deze “tussencategorie” van dieren als uitgangspunt bij de beoordeling van de vraag of Staatsbosbeheer zich aan zijn zorgplicht houdt en daarmee of zijn beleid inzake de grote grazers rechtmatig dan wel onrechtmatig is. Dit beleid houdt kort gezegd in dat de grote grazers die onnodig lijden en creperen in een vroeg stadium worden afgeschoten en dat zij, behoudens twee uitzonderingsgevallen, niet worden bijgevoerd.

Uitgangspunt is dat Staatsbosbeheer beleidsvrijheid toekomt. Daarbij is van belang dat het beleid zoals dat voor de grote grazers in de Oostvaardersplassen is ontwikkeld een politieke keuze is geweest, bij de beoordeling waarvan de rechter terughoudendheid dient te betrachten, terwijl

die keuze door voldoende (internationale) deskundigen wordt onderschreven. Staatsbosbeheer heeft zijn zorgplicht niet geschonden. Het beleid wordt niet als onrechtmatig beoordeeld.⁷¹

De uitspraak belicht, onder meer, de achtergrond van de regels die in de Wet dieren zijn vastgelegd. De meeste regels in deze wet, zo stelt het gerechtshof, hebben betrekking op het houden van landbouwhuisdieren ‘als economische activiteit’.⁷² Het gerechtshof constateert dat er ‘spanningen’ kunnen bestaan tussen de belangen van diergezondheid en dierenwelzijn enerzijds en de economische belangen van de veehouderij en aanverwante schakels in de productieketen anderzijds, ‘reden waarom in deze wet een verplichting tot verzorging van deze dieren wordt vooropgesteld’.⁷³ Voor de huidige verkenning is dit van belang, omdat de context van grote grazers in natuurgebieden, groot of klein, een andere is – al kan er in theorie ook spanning bestaan tussen dierenwelzijn van individuele grote grazers en het doel waarmee zij in natuurgebieden worden ingezet.

Vervolgens gaat de uitspraak in op een gedeelte van de MvT bij de Wet dieren dat ook hierboven al werd aangehaald, over de relatie tussen de Wet dieren en de Flora- en faunawet (nu de Wet natuurbescherming). Op grond daarvan stelt het gerechtshof het volgende:

‘Uit het bovenstaande blijkt dat de “volledige beschikkingsmacht van de mens” over het dier het doorslaggevende criterium is of er sprake is van een gehouden dier. Daarvan is naar het oordeel van het hof bij de hier aan de orde zijnde grote grazers geen sprake. De (...) omstandigheden [in de Oostvaardersplassen] maken dat de beschikkingsmacht van de mens (in dit geval: Staatsbosbeheer c.s.) (hooguit) in beperkte mate aanwezig is, maar niet dat hij die macht volledig heeft.’⁷⁴

Hieruit volgt volgens het hof dat de grote grazers ‘niet als “gehouden dieren” als bedoeld in de Wet dieren kunnen worden gekwalificeerd’.⁷⁵ De rechtszaak in kwestie betreft de Oostvaardersplassen, maar de algemene uitspraken die het gerechtshof doet lijken eveneens voor grote grazers in kleinere natuurgebieden te gelden. Ook daar is immers, vergeleken met runderen en paarden in de veehouderij, de beschikkingsmacht van de mens slechts ‘in beperkte mate aanwezig’, en is geen sprake van ‘volledige beschikkingsmacht.’

Het gerechtshof overweegt echter tegelijkertijd dat de grote grazers door ‘menselijke interventie’ in de Oostvaardersplassen terecht zijn gekomen, en daarom ‘niet geheel

71 Idem, inhoudsindicatie.

72 Idem, par. 5.6.

73 Idem.

74 Idem.

75 Idem, par. 5.7.

69 Idem, par. 3.2.

70 Hof Arnhem-Leeuwarden 11 april 2017, ECLI:NL:GHARL:2017:3122.

kunnen worden gelijkgesteld met wilde dieren.⁷⁶ Dat brengt volgens het hof met zich mee dat het onverkort toepassen van het ‘handen af’-principe op deze dieren ook weer niet gewenst is.⁷⁷ Als oplossing kiest het hof ervoor om, net als de beheerders zelf, de grote grazers in de Oostvaardersplassen te beschouwen als ‘gehouden wilde dieren’, een tussencategorie:

‘Staatsbosbeheer c.s. heeft naar voren gebracht dat door de maatregelen die hij in het kader van zijn zorgplicht heeft getroffen om dierenleed te voorkomen (bijvoorbeeld door de dieren die onnodig en langdurig lijden af te schieten en door hen in zeer specifieke gevallen bij te voeren) grote grazers in de praktijk als “gehouden wilde dieren” worden behandeld. Het hof zal dan ook deze “tussencategorie” van dieren bij de beoordeling van de vraag of Staatsbosbeheer c.s. zich aan zijn zorgplicht ingevolge artikel 2.1 lid 6 WD en artikel 2 Flora-en Faunawet/artikel 1.11 Wet natuurbescherming houdt (en daarmee of zijn beleid inzake de grote grazers rechtmatig dan wel onrechtmatig is) als uitgangspunt nemen.’

Dan volgen er twee zinnen die in de huidige context als een sleutelpassage beschouwd kunnen worden:

‘Voor de beoordeling van bovenvermelde vraag geldt als uitgangspunt dat het aan Staatsbosbeheer c.s. is om te bepalen op welke manier hij aan zijn zorgplicht wenst te voldoen, mits hij maar met de door zijn gekozen manier aan deze wettelijke plicht voldoet. Staatsbosbeheer c.s. heeft op dit punt dus beleidsvrijheid.’⁷⁸

Zoals ook in de samenvatting van de uitspraak weergegeven, hecht het gerechtshof er in dit verband belang aan dat het voor de grote grazers in de Oostvaardersplassen ontwikkelde beleid een politieke keuze is geweest – in de zin dat het een terugkerend onderwerp is geweest van de ‘parlementaire gedachteswisseling’ – bij de beoordeling waarvan *‘de rechter terughoudendheid dient te betrachten’*, en dat dit beleid tevens *‘door voldoende (internationale) deskundigen wordt onderschreven’*.⁷⁹

Cruciaal is dus de onderbouwing van het beleid waarvan grote grazers in natuurgebieden onderdeel uitmaken. Hoe steviger de onderbouwing van de gekozen benadering ten aanzien van bepaalde grote grazers – of het nu om kleine of grote gebieden gaat, of om situaties met veel of weinig beschikkingsmacht – hoe groter de armslag van de beheerder bij het invullen van de zorgplicht op concrete onderdelen.

Aspecten die in deze zaak met name onder de loep van de zorgplicht lagen, waren het gevoerde beleid ten aanzien van bijvoeren, het afschot van lijdende dieren, en beschutting. Samengevat hield het beleid op de eerste twee punten in dat grote grazers niet werden bijgevoerd, behoudens twee uitzonderingsgevallen,⁸⁰ en dat dieren die *‘onnodig lijden en creperen’* in een vroeg stadium werden afgeschoten (*‘vroeg reactief beheer’*) en niet werden bijgevoerd, behoudens twee uitzonderingsgevallen.⁸¹ Voor geen van deze drie aspecten heeft het gerechtshof een schending van de zorgplicht vastgesteld.⁸²

6.3. Rechtbank Limburg 2020⁸³ en 2023⁸⁴

Deze set uitspraken betreft niet de Wet dieren of Wet natuurbescherming, maar de Wegenverkeerswet. Desondanks is de betreffende zaak interessant, onder meer omdat hij om grote grazers gaat in een gebied dat vele malen kleiner is dan de Oostvaardersplassen – *in casu* ging het om een begrazingsgebied van minder dan 100 hectare, in natuurgebied Kempen-Broek. In het bijzonder was de vraag aan de orde of de hier levende runderen dienden te worden aangemerkt als ‘vee’ in de zin van art. 51 Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV).⁸⁵ Verweerder in deze zaak stelde, op grond van de volgende reeks argumenten, dat dit het geval was:

‘Verweerder geeft aan dat de dieren binnen een afrastering lopen en een eigenaar hebben. Verder kunnen ze worden bijgevoerd en is er toezicht en controle door de Vereniging [Natuurmonumenten]. Daarnaast kunnen de dieren worden gevangen en verplaatst. De dieren hebben een oormerk en worden geregistreerd. Ook wordt er gestuurd op voortplanting en kunnen de dieren geslacht worden.’⁸⁶

In haar uitspraak van 2020 volgde de rechtbank deze redenering niet, en baseerde zich hierbij op een advies opgesteld door de Commissie Verbetering Begrazingsbeheer Kempen-Broek, en op het woordenboek. Volgens genoemde commissie kunnen de betreffende runderen niet worden aangemerkt als regulier vee, maar leven zij *‘in de natuur als wilde dieren’*.⁸⁷ De Van Dale geeft vervolgens de doorslag bij de conclusie van de rechtbank dat de runderen geen ‘vee’ zijn:

‘Volgens het woordenboek van Van Dale is de definitie van vee: “tamme, viervoetige dieren die melk, wol, vlees enz. leveren.” Tam is het tegenovergestelde van wild. Dit is de

76 Idem. Deze redenering lijkt niet algemeen toepasbaar te zijn. Otters en bevers zijn bijvoorbeeld door herintroducties – menselijke interventie – in de Nederlandse natuur teruggekeerd, maar worden daar wel degelijk onverkort beschouwd als wilde dieren.

77 Idem.

78 Idem, par. 5.8.

79 Idem.

80 De uitzonderingen: situaties wanneer *‘essentiële voedingsstoffen (zoals mineralen) onbereikbaar zijn’* en wanneer er *‘vanwege onvoorziene (uitzonderlijke) omstandigheden (bijvoorbeeld overstroming) grote (massale) sterfte dreigt (een zogenaamde crash)’* (idem, par. 5.8).

81 Idem.

82 Idem, par. 5.9-5.15.

83 Rb. Limburg 12 augustus 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:5992.

84 Rb. Limburg 14 april 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:2536.

85 Besluit van 26 juli 1990, houdende vaststelling van een nieuw Reglement verkeersregels en verkeerstekens (RVV 1990), art. 51 lid 1: *‘Het is verboden rij- of trekdieren of vee zonder toezicht op de weg los te laten lopen.’*

86 Rb. Limburg 12 augustus 2020, ECLI:NL:RBLIM:2020:5992, par. 8.

87 Idem, par. 7.

term die de Commissie hanteert om de runderen aan te duiden.⁸⁸

In april 2023 nam de rechtbank wederom het standpunt in dat in deze situatie sprake is van ‘wilde runderen’⁸⁹ die ‘niet kunnen worden beschouwd als vee’.⁹⁰

6.4. College van Beroep voor het Bedrijfsleven 2020⁹¹

Uit deze zaak is af te leiden dat Staatsbosbeheer volgens het College van Beroep voor het Bedrijfsleven (CBB) niet als ‘houder’ geldt van de konikpaarden die vrij leven in de Oostvaardersplassen als zodanig, maar wel ‘houder’ wordt van paarden zodra zij in een vangweide – in dit geval met een omvang van 55 hectare – gedreven zijn. In de woorden van het college is Staatsbosbeheer ‘houder geworden van de paarden in de vangweide, omdat zij in dit terrein de controle en daarmee de beschikkingsmacht over deze dieren heeft verkregen’.⁹² (Concreet draaide deze zaak om de vraag of Staatsbosbeheer een paardenpaspoort kon aanvragen in verband met transport en slacht van de paarden.) De uitgebreide redenering is als volgt:

‘Tijdens de zitting is gebleken dat Staatsbosbeheer de paarden heeft gevangen in een vangweide van 55 hectare. Deze weide is door een hekwerk afgebakend van de rest van het natuurgebied. Nadat de paarden de vangweide zijn ingelopen is het hek gesloten. De paarden zijn vervolgens naar de vangkraal gedreven. Daar hebben de paarden een chip gekregen. Ook heeft Staatsbosbeheer drink- en voedselvoorzieningen getroffen in de vangweide. Dit betekent naar voorlopig oordeel van de voorzieningenrechter dat Staatsbosbeheer de controle en daarmee de beschikkingsmacht heeft verkregen over de 32 paarden. De minister heeft dus terecht gesteld dat Staatsbosbeheer houder was van deze paarden.’⁹³

6.5. Rechtbank Midden-Nederland 2021(a)⁹⁴

Deze lijn werd bevestigd in een aanverwante zaak. Hierin stelde de rechtbank Midden-Nederland in een voorlopige voorziening vast dat de konikpaarden in de Oostvaardersplassen ‘in het wild leven’.⁹⁵ Immers, ‘zolang ze niet in de vangweide zijn vallen ze niet onder de beschikkingsmacht’ van de beheerder.⁹⁶ De voorzieningenrechter concludeert echter dat de bepalingen over het vangen van beschermde wilde dieren uit de Wet natuurbescherming niet op konikpaarden van toepassing zijn, en dat het vangen van de paarden ook geen inbreuk vormt op de zorgplicht uit art. 1.11

van deze wet.⁹⁷ De conclusie luidt derhalve ‘dat het vangen van konikpaarden niet is gereguleerd in de Wet natuurbescherming of in een andere bestuursrechtelijke regeling’.⁹⁸ Eenmaal gevangen wordt de Wet dieren op de paarden van toepassing:

‘Als de konikpaarden worden gevangen zijn ze geen in het wild levende dieren meer. Ze komen dan onder de structurele beschikkingsmacht van Staatsbosbeheer. De konikpaarden worden dan “gehouden dieren” in de zin van de Wet dieren.’⁹⁹

6.6. Rechtbank Midden-Nederland 2021(b)¹⁰⁰

Enkele weken na de vorige uitspraak trad de rechtbank Midden-Nederland opnieuw op als voorzieningenrechter, ditmaal met betrekking tot heckrunderen in de Oostvaardersplassen. De uitspraak stelt vast dat deze runderen ‘in het wild leven’, want ‘ze vallen niet onder de beschikkingsmacht van de eigenaar’.¹⁰¹ Meer specifiek stelt de rechter vast dat de heckrunderen zijn aan te merken als ‘verwilderde dieren’ in de zin van de Wet natuurbescherming: ‘Ze leven niet van nature in het wild en het zijn nakomelingen van heckrunderen die als gehouden dieren onder de beschikkingsmacht van hun eigenaar vielen.’¹⁰²

De rechter stelt vast dat heckrunderen zijn aan te merken als ‘verwilderde dieren’ in de zin van de Wet natuurbescherming

In de MvT bij de Wet natuurbescherming worden ‘verwilderde dieren’ inderdaad omschreven als dieren die ‘niet van nature in het wild leven’,¹⁰³ en meer in het bijzonder als ‘voorheen gehouden dieren die structureel niet meer onder de beschikkingsmacht van de eigenaar vallen, of hun nakomelingen’.¹⁰⁴ Zulke ‘verwilderde dieren’ vallen niet onder het verbod van art. 3.10 Wet natuurbescherming op het vangen of doden van in het wild levende zoogdieren.¹⁰⁵ Bovendien kunnen gedeputeerde staten op grond van art. 3.18 Wet natuurbescherming opdracht geven tot het beperken van de populatie van dergelijke dieren.¹⁰⁶ Wanneer in dit kader opdracht tot afschot wordt gegeven, dan hoeft, zo stelt de voorzieningenrechter, niet te worden bekeken wat het effect ervan op de staat van instandhou-

⁸⁸ Idem, par. 9.

⁸⁹ Rb. Limburg 14 april 2023, ECLI:NL:RBLIM:2023:2536, par. 6.2.

⁹⁰ Idem, par. 6.3.

⁹¹ CBB 5 november 2020, ECLI:NL:CBB:2020:798.

⁹² Idem, samenvatting.

⁹³ Idem, par. 9.

⁹⁴ Rb. Midden-Nederland 23 juni 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:2892.

⁹⁵ Idem, par. 3.

⁹⁶ Idem.

⁹⁷ Idem, par. 3.

⁹⁸ Idem, par. 4.

⁹⁹ Idem, par. 1.

¹⁰⁰ Rb. Midden-Nederland 7 juli 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:2893.

¹⁰¹ Idem, par. 4.

¹⁰² Idem.

¹⁰³ MvT Wet natuurbescherming, *Kamerstukken II* 2011/12, 33348, nr. 3, p. 265.

¹⁰⁴ Idem, p. 268.

¹⁰⁵ Art. 3.10 lid 1 sub a Wet natuurbescherming. Runderen en paarden vallen sowieso niet onder dit verbod, omdat ze niet vermeld zijn in bijlage A van de wet.

¹⁰⁶ Art. 3.18 lid 1 en 4 Wet natuurbescherming.

ding van de betreffende populatie heckrunderen is, en ook niet of er bevredigende alternatieven voor afschot zijn.¹⁰⁷

Het is opmerkelijk dat grote grazers die bewust ten gunste van de natuur in een gebied zijn losgelaten, door de rechter in dezelfde juridische categorie worden geschaard als verwilderde ganzen, verwilderde katten en andere ‘verwilderde dieren’ die in beginsel als schadelijk voor de natuur worden beschouwd.

6.7. College van Beroep voor het Bedrijfsleven 2021¹⁰⁸

In deze zaak trekt het College van Beroep voor het Bedrijfsleven de lijn uit eerdere rechtspraak door dat de ‘*volledige beschikkingsmacht van de mens over het dier*’ het ‘*kenmerkende verschil*’ is tussen gehouden dieren en in het wild levende dieren.¹⁰⁹ ‘*Bij gehouden dieren is die macht volledig, terwijl deze bij in het wild levende dieren niet of slechts beperkt aanwezig is.*’¹¹⁰ Bij de grote grazers in de Oostvaardersplassen is in elk geval ‘*geen volledige beschikkingsmacht*’, zo bevestigt het college (hooguit is die ‘in beperkte mate’ aanwezig), waarmee zij geen ‘gehouden dieren’ in de zin van de Wet dieren zijn.¹¹¹

Vervolgens toetst het college of het gevoerde beleid op een serie concrete punten – waaronder kwaliteit en kwantiteit van voedsel, kwaliteit van drinkwater, dierziektes en giftige vegetatie – in overeenstemming is met de zorgplicht van Staatsbosbeheer onder art. 2.1 lid 1 Wet dieren, die immers ook op niet-gehouden dieren van toepassing is. Hierbij zijn bruikbare parallellen te trekken tussen enkele gevaren die in de uitspraak behandeld worden, zoals giftige planten en verdrinking, en het risico van predatie door wolven.

Het college stelt vast dat het bij grote grazers in een gebied als de Oostvaardersplassen passend is om bij het invullen van de zorgplicht te kijken naar het ‘*welzijn van deze dieren op het niveau van de (gehele) kudde in wisselende omstandigheden over het gehele jaar genomen*’, in plaats van omstandigheden te analyseren op het niveau van individuele grote grazers.¹¹² Het gaat om een groot gebied waarin dieren zelf kunnen kiezen waar zij verblijven.

‘Bovendien leven de grote grazers onder meer wisselende, extreme en uitdagende omstandigheden dan dieren die (bijvoorbeeld op een boerderij) worden gehouden. Bij de omstandigheden waaronder de grote grazers leven, past een breder welzijnsbegrip. Dit brengt mee dat de zorgplicht die Staatsbosbeheer heeft voor de grote grazers op een andere manier moet worden ingevuld dan de zorgplicht in de reguliere veehouderij.’¹¹³

Bijvoorbeeld, wat de aantijging betreft dat Staatsbosbeheer onvoldoende maatregelen zou hebben getroffen om vergiftiging van grote grazers door jakobskruid of andere toxische planten tegen te gaan, stelt de uitspraak vast dat hier ‘*geen probleem op kuddeniveau bestaat*’.¹¹⁴ Daarbij neemt het college mee dat jakobskruid in verse toestand door grote grazers wordt herkend en gemeden. Boswachters zien ‘*dat de heckrunderen en de konikpaarden in staat zijn om om het kruid heen te eten*’ en voor zover bekend zijn er geen grote grazers in de Oostvaardersplassen aan het eten van deze plant gestorven.¹¹⁵ Dat laatste werpt de vraag op of het oordeel anders was uitgevallen wanneer er wel grote grazers aan plantenvergiftiging waren overleden. De overwegingen van het college over het gevaar van verdrinking laten echter zien dat deze vraag ontkennend beantwoord moet worden, en dat sterfgevallen door dergelijke natuurlijke oorzaken acceptabel zijn in het licht van de bewuste zorgplicht.

Sterfgevallen door natuurlijke oorzaken zijn acceptabel in het licht van de bewuste zorgplicht

De mogelijkheid dat dieren verdrinken of vast komen te zitten in modder is een normaal onderdeel van het vrije leven dat de grote grazers leiden, en het plaatsen van hekwerken of het nemen van andere maatregelen om zulke incidenten te voorkomen is volgens het college niet vereist.¹¹⁶ Bij deze beoordeling wordt wel meegewogen dat, in de praktijk, dieren die in dergelijke situaties worden aangetroffen, gered dan wel afgemaakt plegen te worden.¹¹⁷ Hoe dan ook bevestigt het college het standpunt van Staatsbosbeheer dat de mogelijkheid van verdrinking ‘*inherent is aan het leven in een natuurgebied*’.¹¹⁸

Nu de risico’s die grote grazers lopen ten aanzien van giftige planten en verdrinking acceptabel zijn in het licht van de zorgplicht van art. 2.1 lid 1 Wet dieren, geldt hoogstwaarschijnlijk dezelfde conclusie voor sterfgevallen door andere natuurlijke oorzaken, inclusief het risico van predatie door wolven.

6.8. College van Beroep voor het Bedrijfsleven 2022¹¹⁹

Ook in deze recente uitspraak bouwt het College van Beroep voor het Bedrijfsleven voort op eerdere jurisprudentie en op de wetsgeschiedenis bij de Wet dieren.

‘De regels die bij en krachtens deze wet worden gesteld, zijn alle terug te voeren op de volledige beschikkingsmacht van

¹⁰⁷ Rb. Midden-Nederland 7 juli 2021, ECLI:NL:RBMNE:2021:2893, par. 5.

¹⁰⁸ CBb 7 september 2021, ECLI:NL:CBB:2021:856.

¹⁰⁹ Idem, par. 4.5.

¹¹⁰ Idem.

¹¹¹ Idem.

¹¹² Idem, par. 9.1.

¹¹³ Idem.

¹¹⁴ Idem, par. 9.5.

¹¹⁵ Idem.

¹¹⁶ Idem, par. 9.2.

¹¹⁷ Idem.

¹¹⁸ Idem.

¹¹⁹ CBb 20 september 2022, ECLI:NL:CBB:2022:622.

de mens, en de verantwoordelijkheid van de mens die dat met zich brengt.’¹²⁰

Voor het beantwoorden van de vraag of een beheerder ‘houder’ is van grote grazers in de zin van de Wet dieren is dus beslissend of hij de ‘volledige beschikkingsmacht’ heeft over de dieren, waarbij het *‘erop aankomt of iemand de feitelijke macht over het dier uitoefent, te beoordelen naar de omstandigheden van het geval’*.¹²¹ In de Oostvaardersplassen is die beschikkingsmacht hooguit ‘in beperkte mate’ aanwezig, en zeker niet volledig, en is dus geen sprake van ‘gehouden’ dieren.

Dat van de ruim 5000 hectare die het gebied groot is, er slechts ongeveer 1000 hectare ‘beloopbaar/begraasbaar’ en daarmee geschikt zou zijn als leefgebied voor grote grazers,¹²² heeft geen invloed op deze conclusie. Het college stelt in dit kader vast:

*‘(...) dat de Wet dieren geen eisen stelt aan de omvang van een leefgebied voor dieren om te kunnen spreken van gehouden dieren. Het hebben van beschikkingsmacht over de dieren is doorslaggevend.’*¹²³

De plicht tot verzorging van gehouden dieren uit art. 2.2 lid 8 Wet dieren, zoals nader uitgewerkt in het Besluit houders van dieren, is op de grote grazers in de Oostvaardersplassen dus niet van toepassing:

*‘Nu beschikkingsmacht als doorslaggevend criterium moet worden beschouwd en moet worden geconcludeerd dat er bij de grote grazers in de Oostvaardersplassen geen volledige beschikkingsmacht is van de mens, kan niet worden geconcludeerd dat deze dieren gehouden dieren zijn in de zin van de Wet dieren.’*¹²⁴

Nu de ‘volledige beschikkingsmacht’ over dieren zo nadrukkelijk als beslissend criterium wordt gehanteerd, is zeer wel denkbaar dat dezelfde conclusie geldt voor grote grazers in kleinere natuurgebieden, afhankelijk van de omstandigheden.

In de onderhavige zaak was specifiek de vraag aan de orde of het feit dat grote grazers in de Oostvaardersplassen niet worden bijgevoerd een schending oplevert van de zorgplicht uit art. 2.1 lid 1 Wet dieren. Het college concludeert dat dit niet het geval is, en ook hier spelen de natuurlijke omstandigheden en het natuurlijke gedrag van de dieren weer een hoofdrol, naast het feit dat Staatsbosbeheer regelmatige controles uitvoert om de toestand van de kuddes te beoordelen.¹²⁵ De uitspraak benadrukt:

*‘(...) dat de dieren door factoren als de terreingesteldheid, de voedselomstandigheden en de voedselbehoefte een natuurlijke loop- en graasstructuur ontwikkelen waarmee ze adequaat reageren om honger, dorst en onjuiste voeding te voorkomen. Door dagelijkse migratie kunnen de grote grazers de plekken opzoeken waar de omstandigheden het best zijn.’*¹²⁶

7. Concluderende opmerkingen

Hier volgt geen dekkende samenvatting van de voorgaande analyse, maar een behandeling van enkele in het oog springende kwesties, gevolgd door een antwoord op de centrale vraag.

7.1. ‘Gehouden’ dieren of niet?

Een eerste vraag die eruit springt is in hoeverre zorgplichten voor ‘gehouden’ dieren van toepassing zijn op grote grazers, met name runderen en paarden, in natuurgebieden. Het gaat hierbij vooral om art. 2.2 lid 8 Wet dieren (verbod op onthouden van ‘de nodige verzorging’) en art. 1.6 lid 3 Besluit houders van dieren (plicht om ‘zo nodig’ bescherming te bieden tegen roofdieren).

De runderen en paarden in de Oostvaardersplassen zijn geen ‘gehouden’ dieren, zoveel is duidelijk. Boerderijdieren zijn dat wel. Op de vraag of grote grazers in natuurgebieden van een bescheiden formaat gelden als ‘gehouden’ dieren, lijkt echter nog geen mooi sluitend antwoord voorhanden, zoals hierboven al even aangestipt. De benadering uit beleidsdocumenten zoals de Leidraad Grote Grazers, waarbij de omvang van terreinen als doorslaggevend criterium wordt beschouwd, wordt in de rechtspraak immers in twijfel getrokken. In de zojuist besproken zaak uit 2022 stelde het CBB zelfs expliciet dat de Wet dieren *‘geen eisen stelt aan de omvang van een leefgebied voor dieren om te kunnen spreken van gehouden dieren’*.¹²⁷ Alles draait om beschikkingsmacht. Als die niet volledig is, gelden de dieren in kwestie niet als ‘gehouden’. De feitelijke situatie geeft hierbij de doorslag.

De runderen en paarden in de Oostvaardersplassen zijn geen ‘gehouden’ dieren, boerderijdieren zijn dat wel

Gechipte paarden binnen de Oostvaardersplassen-vangweide van 55 hectare, die is omringd door een hek en waarin drink- en voedselvoorzieningen zijn getroffen, zijn volgens het CBB en de rechtbank Midden-Nederland ‘gehouden’ dieren. Maar hoe zit het in gebieden van enkele honderden hectare, waarbinnen dieren enerzijds gechipt dan wel gemerkt zijn, maar anderzijds een zelfstandig en vrij leven leiden, zonder kunstmatige drink- en voed-

¹²⁰ Idem, par. 6.3.

¹²¹ Idem, par. 6.4.

¹²² Idem, par. 3.

¹²³ Idem, par. 6.5.2.

¹²⁴ Idem.

¹²⁵ Idem, par. 6.6.

¹²⁶ Idem.

¹²⁷ Idem, par. 6.5.2.

selvoorzieningen? In dergelijke situaties is de feitelijke beschikkingsmacht groter dan in de Oostvaardersplassen, maar aanzienlijk kleiner dan bij koeien of paarden in de wei bij een boerderij. De beschikkingsmacht is ook hier dus ‘beperkt’, en niet ‘volledig’. Met andere woorden, de rechtspraak van het CBB en het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden lijkt tot de conclusie te voeren dat ook veel grote grazers in kleinere natuurgebieden *niet* als ‘gehouden’ dieren beschouwd dienen te worden in de zin van de Wet dieren – in tegenspraak met de Leidraad Grote Grazers en met de gangbare opvatting in de praktijk.

Bezien vanuit beleidsdoelstellingen en internationale verplichtingen op het terrein van natuurbescherming en -herstel, en vanuit de beheerpraktijk, zijn deze inconsistentie en onduidelijkheid onwenselijk. Dit werpt de vervolgvraag op welke aanpassingen van beleid – met name de Leidraad Grote Grazers – en/of wetgeving het meest geschikt zouden zijn om deze inconsistentie en onduidelijkheid te verminderen of weg te nemen. Allerlei varianten zijn denkbaar, van het scheppen van een nader gedefinieerde wettelijke tussencategorie voor ge(de)domesticeerde grote grazers in natuurgebieden, tot het toevoegen van de soorten paard en rund aan bijlage A bij de Wet natuurbescherming, waarmee ‘in het wild levende’ exemplaren van deze soorten onder het regime van art. 3.10 zouden komen te vallen. In algemene zin lijken internationale verplichtingen tot ecosysteemherstel erom te vragen dat paarden en runderen in natuurgebieden – en andere grote grazers die leemtes in ecosystemen helpen opvullen, zoals waterbuffels – zo veel mogelijk behandeld worden als wilde dieren, ook in juridische zin.¹²⁸ Nader onderzoek lijkt wenselijk om verschillende opties in dit kader verder te verkennen, uit te werken en te vergelijken.

7.2. Invulling van zorgplicht

Een tweede vraag is wat de implicaties zijn van de diverse zorgplichten – waaronder bijvoorbeeld ook art. 2.1 lid 6 Wet dieren (de plicht een ‘hulpbehoevend dier de nodige zorg’ te verlenen) en art. 1.11 Wet natuurbescherming – in die situaties waar zij van toepassing zijn. Hierbij gaat het dus om de interpretatie van wat, van geval tot geval, verstaan moet worden onder ‘de nodige’ of ‘voldoende’ zorg, en welk handelen of nalaten ‘redelijkerwijs’ gevegd kan worden.

Uit de besproken jurisprudentie volgt dat beheerders bij de invulling van hun zorgplicht(en) in concrete gevallen – of het nu gaat om kleine of grote gebieden, en om situaties met

veel of weinig beschikkingsmacht – een behoorlijke vrijheid hebben, zolang gemaakte keuzes maar berusten op een gedegen inhoudelijke onderbouwing.¹²⁹ Net als bij de vraag naar de reikwijdte van zorgplichten is het ook bij de toepassing ervan zeer de vraag of de rigide en simplistische tweedeling in de Leidraad Grote Grazers tussen ‘grote eenheden natuurgebied’ en ‘overige natuurterreinen’ voldoende recht doet aan de grote variatie aan, en veelal graduele verschillen tussen, plaatselijke omstandigheden en de doelstellingen rond de inzet van grote grazers. Dikwijls zal immers maatwerk vereist zijn.

Ongeacht de omvang van het begrazingsgebied lijkt de volgende regel te gelden: wanneer de inzet van grote grazers verband houdt met bepaalde, goed gefundeerde beleidsuitgangspunten, dan heeft de beheerder vrij veel armslag bij het invullen van zijn zorgplicht in de concrete omstandigheden. Wel zal die armslag vaak mede afhangen van de omvang van een gebied. In grotere gebieden zal de feitelijke beschikkingsmacht in de regel kleiner zijn, en zal dus ‘redelijkerwijs’ minder zorg gevegd worden, en andersom.

Als handvat bij de invulling van zorgplichten in de praktijk zou aansluiting gezocht kunnen worden bij de hierboven besproken benadering van de RDA, waarbij een centrale rol wordt toegekend aan het aanpassingsvermogen van dieren. Wanneer dat aanpassingsvermogen wordt overschreden, zal eerder sprake zijn van ‘onnodig’ lijden dat dient te worden voorkomen. *Vice versa*, hoe meer de omstandigheden en het gedrag van grote grazers aansluiten bij die van oeros en wild paard in een natuurlijke situatie (althans, bij wat er daarover bij benadering verondersteld kan worden), hoe verdedigbaarder het wordt dat aan de zorgplicht(en) in kwestie is voldaan. Dat lijkt ook te betekenen dat verliezen door natuurlijke factoren – net zoals die bij (andere) wilde dieren optreden – in dit verband acceptabel zijn, zolang de kudde of populatie als geheel zich kan handhaven. Zoals hierboven aangegeven, vindt deze conclusie ook steun in de rechtspraak, waaruit kan worden afgeleid dat sterfte van grote grazers door natuurlijke oorzaken zoals verdrinking ‘*inherent is aan het leven in een natuurgebied*’.¹³⁰

7.3. Zorgplicht en wolvenpredatie

Predatie door wolven kan eveneens worden beschouwd als inherent aan het leven in een natuurgebied, waarmee een deel van het antwoord op de centrale vraag in deze analyse al gegeven lijkt. Zoals de RDA het verwoordt, wordt de inhoud van zorgplichten mede bepaald door de mate van aanwezige beschikkingsmacht en ‘*de mate waarin dieren ingeperkt worden in hun mogelijkheden om zich te kunnen*

128 A. Trouwborst & J.-C. Svenning, ‘Megafauna restoration as a legal obligation: international biodiversity law and the rehabilitation of large mammals in Europe’, 31 *RECIEL*, 2022, p. 182-198, p. 194. Verschillende manieren om dit te doen zijn aangegeven in *Rewilding Europe* e.a., ‘Supporting effective grazing systems for wildfire prevention, biodiversity, climate adaptation and other ecosystem services: policy-relevant outcomes of the GrazeLIFE project for the European Commission’, 2021. Zie ook F.J. Pérez-Barbería e.a., ‘Legislative hurdles to using traditional domestic livestock in rewilding programmes in Europe’, 52 *Ambio*, 2023, p. 585-597.

129 Deze conclusie is ook getrokken door A.A. Freriks, *Advies juridisch kader initiatiefvoorstel ‘Richtinggevende uitspraken Beleidskader beheer Oostvaardersplassen*’, 14 juni 2017, p. 5-6; en C.J. Bastmeijer, *Onderzoek naar de verhouding tussen de adviezen van de ‘Externe Begeleidingscommissie Beheer Oostvaardersplassen’ (Commissie van Geel) en de Wet natuurbescherming*, 24 juni 2018, p. 20-23.

130 CBB 7 september 2021, ECLI:NL:CBB:2021:856, par. 9.2.

aanpassen aan bestaande omgevingscondities.¹³¹ Runderen en paarden die in een onnatuurlijke kudde samenstelling leven, zijn ingeperkt in hun mogelijkheden om zich te verweren tegen wolven. Als zij niet op een andere wijze tegen wolven worden beschermd, zou dus kunnen worden beargumenteerd dat de veehouder of beheerder in kwestie onvoldoende aan zijn zorgplicht(en) voldoet. Wel zal de lat bij onnatuurlijke kuddes in natuurgebieden nog steeds lager liggen dan bij dieren rond een boerderij, als gevolg van de beperktere beschikkingsmacht.

Enkele opmerkingen zijn hier op hun plaats wat betreft de specifieke zorgplicht uit art. 1.6 Besluit houders van dieren om ‘zo nodig’ bescherming tegen roofdieren te bieden. Dit voorschrift geeft uitvoering aan Richtlijn (EG) nr. 98/58.¹³² Gesteld dat deze zorgplicht van toepassing zou zijn op grote grazers in bepaalde natuurgebieden (wat geenszins zeker is, gezien het feit dat dieren onder ‘beperkte’ beschikkingsmacht volgens de rechter geen ‘gehouden’ dieren zijn), dan rijst de vraag wat precies bedoeld wordt met ‘zo nodig’. Is dit overal waar roofdieren voorkomen, of is dit waar bescherming tegen roofdieren passend is? Zelfs wanneer het eerste zou gelden, kan nog de redenering opgaan dat nadere bescherming tegen roofdieren niet ‘nodig’ is waar grote grazers in natuurlijke sociale verbanden voorkomen. Deze redenering wordt ondersteund door Richtlijn (EG) nr. 98/58, die stelt dat het betreffende voorschrift moet worden toegepast *‘met inachtneming van de soort en de graad van ontwikkeling, aanpassing en domesticering, alsmede de uit ervaring of wetenschappelijk onderzoek gebleken fysiologische en ethologische behoeften’*.¹³³

De vergelijking dringt zich ook op met, bijvoorbeeld, incidentele predatie van buiten lopende scharrelkippen door vos of havik, en met loslopende huiskatten. Beheerders van runderen en paarden die jaarrond in gebieden van honderden of duizenden hectare leven, hebben beduidend minder beschikkingsmacht dan kattenbezitters hebben over hun huisdieren die in en om het huis of de boerderij leven. Nochtans zijn er de auteur geen gevallen bekend waarin handhavend is opgetreden tegen kattenbezitters wegens het schenden van art. 1.6 lid 3 Besluit houders van dieren door

het dagelijks blootstellen van hun huisdieren (zonder welke beschermingsmaatregel dan ook) aan de kans op predatie door oehoes, wolven en goudjakhalzen, en andere bepaald niet denkbeeldige ‘gezondheidsrisico’s’ zoals honden, andere katten en vooral het autoverkeer.¹³⁴

Hoe dan ook lijkt de volgende conclusie gerechtvaardigd. Wanneer beheerders van grote grazers in natuurgebieden met wolven zorgen voor een natuurlijke kuddestructuur, lijken zij daarmee wat predatierisico betreft te voldoen aan de diverse toepasselijke zorgplichten – ook wanneer een deel van de grazers alsnog aan wolven ten prooi valt. In het licht van de voorgaande analyse lijkt deze conclusie ook te gelden voor kleinere natuurgebieden. Het nemen van (andere) preventieve maatregelen zoals het plaatsen van wolfwerende hekken rond dergelijke natuurgebieden lijkt door de betreffende zorgplicht(en) dan ook niet vereist.

Zoals gezegd is het belangrijk dat beheerders de concrete invulling van hun zorgplicht(en) ten aanzien van grote grazers deugdelijk motiveren. Voor de hand liggende onderdelen van zulke onderbouwing zijn onder meer (i) het belang van de grote grazers in kwestie in relatie tot de natuurdoelen van het gebied en bredere verplichtingen tot natuurherstel; (ii) de beschermde status van de wolf en de onwenselijkheid en onrechtmatigheid¹³⁵ van het weren van wolven uit natuurgebieden; en (iii) bestaande kennis over de weerbaarheid van natuurlijke, sociale kuddes tegen wolvenpredatie, om aan te tonen dat de grazers in kwestie beschikken over voldoende aanpassingsvermogen. Met een dergelijke motivering lijkt het zeer aannemelijk dat het gekozen beleid, mocht het worden aangevochten, in voorkomend geval stand zal houden bij de rechter.

Dit artikel is afgesloten op 8 mei 2023.

Over de auteur

Mr.dr. A. (Arie) Trouwborst

Hoogleraar natuurbeschermingsrecht, Department of Public Law and Governance, Tilburg University; buitengewoon universitair hoofddocent, Faculty of Law, North-West University, Zuid-Afrika.

131 Raad voor Dierenaangelegenheden, *Zorgplicht natuurlijk gewogen – over het welzijn van semi- en niet-gehouden dieren*, RDA 2012, p. 5.

132 Richtlijn (EG) nr. 98/58 inzake de bescherming van voor landbouwdoeleinden gehouden dieren, 20 juli 1998, art. 4 en Bijlage, par. 12. Overigens bevat par. 12 van de richtlijn ook nog de kwalificatie ‘voor zover mogelijk’, die in art. 1.6 van het Besluit houders van dieren is weggelaten.

133 Idem, art. 4.

134 Zie bijv. J. Hooimeijer, *Wij missen onze Minou! De loslopende kat als taboe en als slachtoffer van onwetendheid*, Auteurscollege 2022.

135 Het afschermen van natuurgebieden voor de wolf staat al snel op gespannen voet met het natuurbeschermingsrecht; zie, o.a., A. Trouwborst, ‘Wolves not welcome? Zoning for large carnivore conservation and management under the Bern Convention and EU Habitats Directive’, 27 *RECIEL*, 2018, p. 306-319.

Praktijksessie voor schapen- en geitenhouders in het midden van Drenthe Ekehaar, 27 mei 2023

Aanwezig:

Namens de gebiedscommissie: 5.1.2.e en 5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e

Hulp bij de catering: 5.1.2.e

Gastheren: 5.1.2.e en zijn schoonvader (5.1.2.e)

Dagblad van het Noorden (DvhN) : 5.1.2.e en 5.1.2.e
Circa 15 dierhouders.

De demonstratie opstelling bestond uit:

- vaste afrastering 5 draden (insultimber paaltjes)
- flexinet 120 cm
- flexinet 105 cm met blauw lint op 120 cm

Na de opening neemt een schapenhandelaar uit 5.1.2.e (met circa 5.1.2.e schapen) het woord en houdt een betoog van circa 20 minuten over alles wat er mankeert: trage uitbetaling schadevergoeding, grens subsidie 20.000 Euro, geen vergoeding arbeid, etc. Direct na afloop van zijn verhaal, waarin hij ook bedreigingen uit richting de wolvenconsulent, gaat hij naar huis. DvhN laat zich helaas in haar berichtgeving vooral leiden door deze inbreng.

Bevindingen van de sessie:

5.1.2.e bedrijf in afrastering) merkt op dat bij een afrastering met draden de afstand tussen de draden op 60 en 90 cm te groot is. De wolf zou een kans kunnen zien om door deze relatief grote ruimte op ooghoogte heen te springen. Beter is 6 draden met de verdeling: 20 – 40 – 60 – 80 – 100 – 120 cm. De extra 6^e draad maakt qua kosten niet zo veel uit.

E-mails aan wolvencommissie@drenthe.nl worden soms pas na een paar dagen beantwoord. Het zou beter zijn als er binnen een dag een reactie komt. Als de vraag niet direct kan worden beantwoord dan zou de reactie moeten bestaan uit een ontvangstbevestiging. Bij spoed is het altijd mogelijk om te bellen met het klantcontactcentrum 0592-365555 of contact opnemen met de wolvenconsulent als het gaat om incidenten of preventie.

Er wordt opgemerkt dat er meer informatie over preventie zou moeten komen vanuit het perspectief van de wolf. Hoe kijkt en redeneert een wolf? Hoe reageert een wolf op een afrastering?

Wat is de invloed van wolfwerende afrasteringen op overig wild? Wat kan er gedaan worden om eventuele nadelige effecten zo klein mogelijk te houden?

Antwoord: Een onderzoek hiernaar was in voorbereiding maar is stopgezet. Wellicht kan er een fact-sheet worden ontwikkeld.

Er zou meer bekend gemaakt moeten worden over voortschrijdende inzichten. Wat hebben we inmiddels geleerd? Wat kan er beter?

Een nieuwsbrief en een kennisbank zouden kunnen helpen.

Hoe om te gaan met een dassendoorgang onder het hek door? In de laatste nieuwsbrief van de Wolvencommissie Gelderland staan hierover tips.

De TBO's hebben nog geen camerabeelden of waarnemingen van jongen van het paar in Midden-Drenthe. Een aantal aanwezigen merkt op dat zij van kennissen uit de buurt hebben gehoord dat zij wel jongen zouden hebben gezien. Het is afwachten totdat de eventuele jongen meer op pad gaan.

5.1.2.e (Staatsbosbeheer) merkt op dat het mannetje van het paar af en toe verre uitstapjes maakt, tot in Duitsland toe, en dat hij daarna steeds weer terugkeert in het gebied.

Dierhouders kunnen via het e-mailadres van de wolvenconsulent een afspraak maken voor persoonlijk advies of een bezoek aan huis.

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wolf-drenthe/gebiedscommissie/>

Meer informatie over de wolf en over schadepreventie is te vinden op de website van de provincie Drenthe en BIJ12.

<https://www.provincie.drenthe.nl/onderwerpen/natuur-milieu/natuur/natuurbeleid-regels/wolf-drenthe/>

<https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/>

Drenthe, wolven en nulstand.

Door: 5.1.2.e februari 2021

De eerste twee weken van februari stond eigenlijk Belarus gepland. Dat ging dus niet.. het werd Drenthe.

In 2018 monitorden we samen met de boswachter en een klein groepje vrijwilligers de eerste wolvin die zich in Midden-Drenthe scheen te willen vestigen. Het viel me toen al op dat er wel reewild zat, maar ik had ernstige twijfels of dat genoeg zou zijn om een roedel te voeden. Deze wolvin keerde in de droge zomer het gebied de rug toe en ging naar de Veluwe waar ze het eerste Nederlandse roedel stichtte.

Nu, in februari 2021 had ik mazzel. Er lag behoorlijk wat sneeuw....En het tracken in sneeuw is een peulenschil. Ik had geen wolf verwacht maar een doortrekker viel zeker niet uit te sluiten, maar niet gevonden. Hele dagen alles afgestruind. En weer werd overduidelijk dat er wel reewild zit, maar absoluut niet genoeg om een roedel mee te voeden. Er zaten opvallend veel hazen overigens. Maar ook op alleen haas en ree kan een roedel niet leven. Er mist gewoon een andere grote prooi, zoals zwijn of hert.

In diverse andere territoria waar ik wolven monitor, zijn altijd twee of meer hoefdiersoorten ruim als prooi aanwezig: ree, zwijn, damhert en/of edelhert. En overal blijkt dat tijdens de eerste levensmaanden van de welpen, wildzwijn een zeer groot deel uitmaakt van het benodigde voedsel. In mei, juni en juli zie je de kleine pyjama's in rap tempo uit de rotten verdwijnen. Ook in augustus en september zie je dat nog, al wordt het dan geleidelijk aan minder. Daarna wordt wildzwijn moeilijker te pakken te krijgen, de rotten zijn kleiner en de jonge zwijnen al een stuk groter. Er komt dan ook weer meer spreiding in de prooien.

Nu valt het beslist niet uit te sluiten dat weer een wolf het in Drenthe gaat proberen. En als er niet direct het eerste seizoen een kurkdroge zomer volgt, heb je kans dat er zich eentje vestigt. Komt het tot paarvorming en zelfs welpen, dan heeft het roedel de keus: of een heel groot territorium te bezetten, of zich een andere voedselbron aan te boren. Een groot territorium belopen en markeren is een hoop werk. Het telkens weer grote wegen oversteken is ook een gevaarlijke bezigheid. Het lijkt veel meer voor de hand te liggen dat ze zich op vee zullen gaan richten. En in Drenthe ligt schaaap dan natuurlijk het meest voor de hand.

Als iedereen netjes zijn schapen en geiten gaat omheinen, zullen kalveren en veulens en andere kleine huisdieren ook prooien worden...

Dus Drenthe moet volgens mij de nulstand voor zwijnen en herten zo snel mogelijk opheffen, anders komt men fiks in de problemen. De wolven zullen deze hoefdieren prima in een natuurlijk evenwicht kunnen houden, zeker nu er geen overpopulatie van deze hoefdieren bestaat. De eventuele financiële vraatschade die de zwijnen zullen geven is makkelijker te vergoeden dan de financiële en emotionele schade van gepakt vee en huisdieren.

Met de terugkeer van de wolven hoort ook hulp aan bv. schaapkuddes. Het meerwerk en de kosten kunnen we niet simpelweg bij de schaapherder neerleggen. Wildviaducten, daar betalen we toch ook allemaal aan mee...?

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 22 Feb 2023 09:55:35 +0100
To: "'info@mekeldewitteraaf.nl'" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: FW: wolvenwerendraster Soartendijk

Hi 5.1.2.e

Hierbij een waarneming van 5.1.2.e

Groet

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Verzonden: dinsdag 21 februari 2023 13:38
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Onderwerp: wolvenwerendraster Soartendijk

Hoi 5.1.2.e

Vorige week is er (eindelijk) een wolven werend raster geplaatst aan de Soartendijk te Amen, om de schapen van 5.1.2.e te beschermen. Er staan inmiddels ook weer schapen achter, gelukkig zijn het nu vijf draden in plaats van twee. Goed begin! Nu leek mij op het eerste gezicht dat het onderste draad hier en daar vrij hoog stond. Het is 5.1.2.e ook opgevallen en hij heeft wat metingen verricht. Onderste draad staat op plekken boven de 30 cm. 34-37 cm. (zie zijn twitterbericht).

Zou jij dit door willen geven aan 5.1.2.e ? Is wel een aandachtspunt, gezien de vele aanvallen hier in het verleden en de te verwachten krantenkoppen als er nu een aanval komt.

Groet

5.1.2.e

Persbericht

WERKGROEP WOLF

NEDERLAND

Publicatiedatum: 16-10-2023

Geachte lezer,

Hierbij willen wij u op de hoogte brengen van onze bevindingen m.b.t. registratie bij schademeldingen aan BIJ12. Daaruit blijkt dat er een verkeerde beeldvorming ontstaat door het ontbreken van alle bevindingen m.b.t. de wolfwerendheid van het hekwerk bij een schaderapportage.

Mocht u vragen hebben naar aanleiding van dit bericht dan kunt u contact opnemen met een van de schrijvers van dit persbericht via de contactgegevens onder het persbericht.

Onrust en verkeerde beeldvorming omtrent de effectiviteit van een wolfwerende omheining en daarmee de status van de wolf.

De wolf is terug in Nederland, na lang geleden hier te zijn uitgeroeid. Het dier voelt zich hier duidelijk weer thuis. De maatschappelijke discussie is vaak erg heftig en leidt veelal tot polarisatie. De heftigheid van de discussie wordt zeker ook gevoed door aanvallen op weidedieren door wolven.

Aanleiding

N.a.v. deze onrust (maatschappij, politiek en pers) is een analyse gemaakt naar de effectiviteit (in cijfers) van een juist geplaatste wolfwerende omheining. De conclusie is dat de effectiviteit goed is (25-9-2023). Logisch ook, in veel landen leven wolven en vee samen. Wat we doen is niet nieuw.

De conclusie is mede tot stand gekomen met de rapportage van de wolvencommissie, omdat in het onderzoek gebleken is dat de rapportage van BIJ12 niet volledig compleet is.

Over de rapportages BIJ12

BIJ12 is de instantie die bij een vermeende aanval onderzoek doet, DNA afneemt en controleert of de omheining wolfwerend is. Men publiceert dat in drie rubrieken: type preventie, hoogte preventie, stroom preventie.

Er is geen rubriek "tekortkomingen preventie". Een omheining kan in de rapportage goed lijken te zijn (aantal met hoogte schrikdraden, hoogte preventie en stroom preventie) maar eventueel geconstateerde tekortkomingen zoals een opstapje buiten de omheining, op plekken de draden niet op de juiste hoogtes, niet overal draden, afgeknapt paal, slootkant vergeten, toegangshek vergeten etc. etc. worden niet benoemd. Dergelijke tekortkomingen zijn cruciaal om die te bemerken (t.b.v. preventie) en om die te registreren (beeldvorming). In de rapportage worden sporadisch de tekortkomingen wel gemeld onder de bestaande rubrieken, maar niet structureel. Daardoor lijkt het zelfs alsof gebreken wel altijd in de rapportage staan.

De wijze waarop een taxateur zijn bevindingen aanduidt, is zeer verschillend. Soms wordt een omheining schapenraster genoemd, soms wolfwerend, en vaak benoemt men de bedrading. De term "wolfwerend" is evenwel erg verwarrend. Dit kan gezien worden als een waardeoordeel, een raster dat voldoet aan de normen voor een wolfwerende omheining volgens de richtlijnen van BIJ12.

Maar er ontbreekt nog meer: Er is geen gedegen procedure voor de controle van het aangetroffen hekwerk. In de praktijk bekijkt de ene taxateur die nauwkeuriger dan een andere. Mede door het ontbreken van een duidelijk protocol lopen bevindingen uiteen. Afhankelijk van de beschikbare tijd wordt soms een deel van de omheining onderzocht en soms de hele omheining. Soms probeert men dat op te lossen door de wolvenconsulent of een medewerker van de provincie de locatie te laten bezoeken. Maar

dat is ad hoc. Het ontbreken van een degelijk protocol heeft invloed op de kwaliteit van de controle. Als gevolg hiervan kan een taxateur een omheining beoordelen als “wolfwerend” omdat hij of zij de rest van de omheining niet heeft gezien. Of niet nauwkeurig heeft beoordeeld. Heeft de taxateur gelijk al enkele tekortkomingen gezien, dan is de conclusie dat de omheining niet wolfwerend was juist. Toch wil je ook dan de status van de hele omheining weten t.b.v. preventie. Het ontbreken van een protocol heeft als gevolg dat de rapportage geen goed beeld geeft van de werkelijkheid. En zelfs een negatiever beeld over de effectiviteit van wolfwerende omheining.

De gebrekkige rapportage, het benoemen “wolfwerend” onder de kolom “soort preventie” bij de schade gevallen, en gebrekkige controles door het ontbreken van een degelijk protocol, dragen mogelijk bij aan de negatieve beeldvorming over de effectiviteit van wolfwerende maatregelen. Immers, als een controleur een deel van de omheining ziet en meent dat die wolfwerend is, dan staat dat zo in de rapportage. Terwijl er mogelijk wel gebreken zijn. En mocht een controleur wel gebreken zien, dan is daarvoor geen rubriek. Ook dan lijkt de omheining in orde te zijn.

Het gevolg is dat de openbare publicatie op de website van BIJ12 – volledig bronbestand: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/wolf/schademeldingen> - hierdoor niet compleet is en een beeld schetst dat wolven toch een wolfwerende omheining zouden nemen. Ondanks de naam “volledig”. Ook voor ons, de schrijvers van dit document, is het lastig om een goed beeld te krijgen. Daarvoor zijn aanvullende verklaringen en rapportages noodzakelijk. En ook die zijn er niet altijd. Van de provincie Gelderland is bekend dat er nog nooit een wolf door een wolfwerend raster is gekomen. Kijkend naar het volledige bronbestand van BIJ12 vallen dan drie incidenten op, die op papier wel in orde lijken te zijn:

24-3-2023 Wolfheze/Renkum
21-1-2023 Epe
31-8-2022 Arnhem

Beeldvorming omtrent effectiviteit wolfwerende omheining.

De beeldvorming omtrent de effectiviteit van wolfwerende omheining is onderzocht in dit onderzoek: rapport Wellner & van der Klaauw 2022 (https://www.zoogdiervereniging.nl/sites/default/files/2023-09/Wellner%20%26%20van%20der%20Klaauw%202022_0.pdf)

Uit de resultaten van dit diepgaande onderzoek naar het gebruik van preventiemaatregelen is gebleken dat er in de huidige Nederlandse schaderisicogebieden relatief weinig gebruik wordt gemaakt van preventie (9,0%). Het gebruik van de maatregelen verschilt tussen de onderzoeksgebieden; in Drenthe staat 6,0% van de geobserveerde schapen en geiten beschermd, op de Veluwe 16,9% en in Zuidoost-Brabant 4,1%.

De geïnterviewde dierhouders gaven verschillende redenen op waarom ze geen wolfwerende omheining hebben. Men ervaart verschillende praktische obstakels. Qua beeldvorming blijkt dat de helft van de ondervraagden meent dat de maatregelen niet naar behoren werken.

De rapportage van BIJ12 is belangrijk vanwege de beeldvorming. Op de website staat tenslotte alles, van preventie, tot hoe men vergoed kan krijgen bij schade, tot aan de rapportages.

Verantwoording op provinciaal niveau.

De uitvoering d.m.v. BIJ12 ligt op provinciaal niveau. Het ontbreken van een degelijke procedure/controle is bekend. Het wantrouwen omtrent de effectiviteit bij een wolfwerende omheining lijkt sommige politieke/belangen groeperingen die zitting hebben in het provinciaal bestuur goed uit te komen.

Een afnemend draagvlak lijkt zo handig gebruikt te worden in de publieke opinie.

Hieronder enkele voorbeelden ter illustratie van de mogelijke onwil, onkunde, of het al dan niet bewust benutten van de hiaten in de rapportages en controles door BIJ12.

- **Webinar van de provincie Drenthe:**

<https://www.youtube.com/watch?v=GkAX5bitKOM>.

Hierin wordt gezegd dat de effectiviteit van wolfwerende rasters niet bekend is. Een openbare twijfel over de effectiviteit door de projectleider wolf Drenthe. Namens de provincie.

- **Coalitieakkoord Gelderland:**

"We willen lobbyen, zodat de beschermde status van de wolf naar beneden gaat, zodat we beheermaatregelen kunnen

nemen als dat nodig mocht zijn. Bij de overige diersoorten zoeken we naar de balans van wat we met elkaar aankunnen en naar mogelijke schade in de omgeving met passende faunabeheerplannen." Er ontbreekt dus enige insteek op betere uitvoering van de preventie ter voorkoming van wolvenaanvallen.

- **Wolfheze/Renkum 24-3-2023 (landelijk nieuws en Kamervragen):**

Rapportage BIJ12: schrikdraad – 1.20 meter hoog – 5600 volt.

Volgens deze constatering lijkt de omheining in orde te zijn. In de rapportage worden geen gebreken genoemd, daar is geen kolom voor. Maar er zijn wel gebreken, deze zijn door de provincie Gelderland gecommuniceerd.: "Bij het opnemen van de schade heeft de taxateur geconstateerd dat het hek op meerdere punten niet voldeed" (bron: Omroep Gelderland, 31-3-23)

"Op meerdere plaatsen is de onderste draad te hoog, niet overal 5 draden maar 4, hoogte plaatselijk 100 cm, toegangspoort onbeveiligd."

Kamervragen door van der Plas (BBB) op 28 maart over het incident (op dat moment is de taxateur al geweest en zijn de tekortkomingen al officieel vastgesteld)

<https://twitter.com/lientje1967/status/1640751527978491904>

Hierin stelt van der Plas Kamervragen, en zegt ze dat het wolfwerende hek niet geholpen heeft bij de aanval in Renkum. Op deze wijze wordt de negatieve beeldvorming over de effectiviteit van wolfwerend aangewakkerd en benut. Ook in de kamer lijkt een groot gedeelte niet beter te weten.

Ook provinciaal reageert de politiek: "BBB Gelderland vraagt gelijk een spoeddebat aan over het beheren (vangen/afschot) van probleemwolven. Dit naar aanleiding van wederom een aanval op schapen die achter een wolfwerend raster waren geplaatst." Deze actie was op 30 maart, ook dagen nadat de controle door BIJ12 gedaan was. Aan deze omheining waren verschillende gebreken, maar deze staan niet op de website van BIJ12. De politiek maakt handig gebruik van de hiaten. Het verantwoordelijke ministerie lijkt niet beter te (willen) weten.

- **Wapse 9-7-2023 – Rapportage (landelijk nieuws en Kamervragen):**

BIJ12: schrikdraad 7-draads – 125 cm – 7100 volt.

Rapportage wolvencommissie: "Waarnemingen Wolf Fencing vanaf de weg: onderste draad her en der te hoog.

Toegangshek zwakke schakel (bron: pers. correspondentie.)

Geen onderste draad voor toegangshek (bron: Item RTV Drenthe, 9-7-23, fragment is te zien op 2:53

min.: <https://www.rtvndrenthe.nl/nieuws/15710537/bekende-van-schapenhouder-die-is-aangevallen-door-wolf-ik-sta-nog-te-trillen>.

Geen drempel onder toegangshek. Geen graafsporen bij toegangshek."

Bij een dergelijk incident met zoveel impact, ook landelijk, is het ontbreken van een duidelijk protocol uiterst kwalijk en zeer zorgelijk omdat er hierdoor een gekleurd beeld ontstaat van de werkelijkheid. Hier zijn twee controleurs geweest (taxateur BIJ12 en controleur namens de provincie) en beiden zien niet wat vanaf de weg gezien al opvalt en wat iedereen kan zien op de tv-beelden: het toegangshek heeft geen beveiliging.

Kamervragen PvdD n.a.v. incident

Wapse <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2023Z13588&did=2023D35595>

"Was de bescherming van de schapen voldoende op orde? Was er echt sprake van acuut gevaar? Is het wolvenprotocol wel opgevolgd?" De Partij voor de Dieren heeft grote vraagtekens bij het incident in Wapse waarbij een wolf werd doodgeschoten. De partij vindt dat de regering de zaak moet laten onderzoeken. Mochten er vermoedens zijn van een wetsovertreding dan zouden de ministers aangifte moeten doen tegen de burgemeester, vindt de Partij voor de Dieren. Ook moet het ministerie naar aanleiding van dit incident versnelt opdracht geven tot toezicht en handhaving op de wettelijke plicht om gehouden dieren goed te beschermen tegen roofdieren.

Ook hier gaat men ervan uit dat de controle kwalitatief goed was en dat controles dat ook zijn.

En ook minister van der Wal gaat uit van het geen geconstateerd wordt door BIJ12: "Van BIJ12 heb ik begrepen dat rondom de betrokken weide een raster aanwezig is dat voldoet aan de vereisten voor een wolfwerend raster, zoals geadviseerd door BIJ12. Een provinciale toezichthouder en een onafhankelijk taxateur in opdracht van BIJ12 hebben de omheining gecontroleerd en zij hebben geen aanwijzing gevonden dat de wolf onder het raster door, de wei in zou zijn gekropen."

Conclusie

Deze voorbeelden zijn bedoeld om aan te tonen hoe belangrijk de beeldvorming, ook op politiek niveau en dus landelijk bepalend voor de beeldvorming omtrent effectiviteit van wolfwerende omheining, is die gedaan op basis van de rapportages en controles door BIJ12. De beeldvorming van dierhouders omtrent wolfwerende omheining staat aan de basis van bereidheid om deze te willen plaatsen. 50% van de geïnterviewden geeft aan geen vertrouwen te hebben in de effectiviteit van een wolfwerende omheining. De politiek en BIJ12 zijn belangrijke schakels in de beeldvorming. Door de kwalitatief sterk wisselende controles en de hiaten in de rapportages wordt geen correct beeld van de werkelijkheid gegeven.

Het beleid zou transparanter moeten zijn en de rapportages een juiste en een complete weergave van de werkelijkheid moeten bevatten.

Dat staat aan de basis van vertrouwen. En dus preventie. De algehele beeldvorming van de maatschappij en de politiek leunt zwaar op de bevindingen van BIJ12. Gezien het feit dat de koppeling tussen schadevergoeding en de staat van de preventie al enkele malen is uitgesteld, maar dit mogelijk wel gaat gebeuren, lijkt het ons zinnig om een compleet beeld te geven. Juist omdat rapportages openbaar zijn en voor iedereen zijn in te zien, is het zeer wenselijk dat de informatie volledig is.

Tekst en analyse:

5.1.2.e

5.1.2.e

(Werkgroep Wolf Nederland)

Bronnen: Rapportage BIJ12, wolvencommissie provincies Drenthe/Friesland en Gelderland, beelden Tweede Kamer, twitteraccount van der Plas, youtube kanaal provincie Drenthe, rapport Wellner & van der Klaauw 2022, RTV Drenthe, diverse krantenartikelen landelijke en regionale pers.

Mediacontact:

Werkgroep Wolf Nederland

Telefoon/Whatsapp ^{5.1.2.e} (7 dagen per week van 11:00 tot 19:00)

Email: contact@werkgroepwolf.nl

website: www.werkgroepwolf.nl

BRON: [Incomplete rapportage geeft mogelijk verkeerd beeld \(inboxify.nl\)](#)

GEBIEDSCOMMISSIE 5.1.2.e

22 november 2023

Genodigden: 5.1.2.e (onafhankelijk voorzitter), Egbert van Dijk (provincie Drenthe), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e provincie Drenthe), 5.1.2.e (Platform kleinschalige schapen- en geithouders), 5.1.2.e (Stichting Behoud Drentse schaapskudden), 5.1.2.e (provincie Drenthe), 5.1.2.e (Staatsbosbeheer), 5.1.2.e (LTO Noord), 5.1.2.e (paardenhouderij), 5.1.2.e (rundveehouderij), 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Ondersteuning: 5.1.2.e (provincie Drenthe)

Locatie: Provinciehuis ruimte E0.67; 10 tot 12 uur

1. Opening
2. Vaststellen agenda
3. Ingekomen stukken
4. Mededelingen
 - Aanbesteding opdracht wolvenconsulent
 - Incidenten binnen wolfwerend raster eerder check raster door wolvenconsulent/intake schademeldingen
 - Voorlichting bestelde materialen > wolvenconsulent
 - Update IPO/BIJ12 beleidsontwikkelingen wolf
5. Lopende pilots
 - Pilot Arbeid > contactpersonen 5.1.2.e & 5.1.2.e
 - Opdracht onderzoek indirecte wolvenschade > contactpersoon 5.1.2.e
 - i. Stand van zaken (bijlage06)
6. Verzoek tot onderzoek
 - BIJ12 inventarisatie (bijlage07)
 - i. Invloed wolfwerende rasters op overige flora en fauna (bijlage08)
 - ii. Impact gevestigde wolven op bedrijfsvoering (bijlage09)
 - Onderzoeksvoorstel 5.1.2.e (bijlage10_1 & bijlage10_2)
7. Bijeenkomsten
 - Rundveehouders - evaluatie annuleren van de bijeenkomst
 - Herders (bijlage12)
8. Subsidie wolfwerende rasters
 - Stand van zaken (bijlage13 > vanaf SNN overname nog nazenden)
 - Nieuwe regeling vanwege toegankelijkheid/uitvoerbaarheid huidige regeling
9. Financiën
10. Rolverdeling; instellingsbesluit Gebiedscommissie (zie bijlage X)
11. WVTTK
12. Sluiting

*betreft beïnvloedingsgebied van de roedel, gebaseerd op data tot half februari 2023. Bepaling is gekoppeld vanuit het Wolvenplan aan het gebied waar een subsidieregeling is aangewezen. Dit kan zinvol zijn om gebiedsgericht voorlichting te geven.

- Hebben we ook een actelijst na de vorige vergadering?

Media- Aanleveren info Europa, reactie daarop via vragen D'66 en Pvdd, aanleveren info aan BBB,

Onderzoek Natuurbegeleiding Rijks Universiteit Groningen (RUG)

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Sun, 14 Apr 2024 18:06:29 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@Natuurmonumenten.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drentslandschap.nl>
Subject: FW: Bijeenkomst Rasteren, vrijdag 19 april 2024 van 10.00 tot 16.00 uur in de Agnietenberg te Zwolle
Attachments: Checklist-raster-volgens-adviesnorm.pdf
Importance: High

fYi

Geen idee hoe de uitnodigingen verder verspreid zijn.

Groet

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 12 april 2024 20:29

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@gmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; 'info@mtswelhuis.nl' <info@mtswelhuis.nl>; 'info@mekelogischbeheer.nl' <info@mekelogischbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@hotmail.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; '5.1.2.e' <5.1.2.e@outlook.com>

Onderwerp: 5.1.2.e vrijdag 19 april 2024 van 10.00 tot 16.00 uur in de Agnietenberg te Zwolle

Urgentie: Hoog

Beste leden van de commissie preventie wolvenschade,

Zie onderstaande uitnodiging. Hierbij zullen 5.1.2.e en ondergetekende aanwezig zijn namens Drenthe.

De bijeenkomst is primair bedoeld voor taxateurs van wolvenschade, de wolvenconsulenten en de mensen van BIJ12, maar als er nog een of twee personen vanuit onze gebiedscommissie aanwezig willen zijn, kan dit vast wel.

Indien je geïnteresseerd bent, laat mij dit dan uiterlijk maandagochtend 15 april per email even weten.

5.1.2.e

5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Natuur

5.1.2.e

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: maandag t/m vrijdag

5.1.2.e

| Postbus 122, 5.1.2.e Assen

5.1.2.e

| 5.1.2.e@drenthe.nl

www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Van: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Verzonden: vrijdag 29 maart 2024 12:03

Aan: Wolvencommissie Drenthe <wolvencommissie@drenthe.nl>

Onderwerp: Bijeenkomst Rasteren, vrijdag 19 april 2024 van 10.00 tot 16.00 uur in de Agnietenberg te Zwolle

Urgentie: Hoog

Beste Taxateurs, wolvenconsulenten en medewerkers van BIJ12

Op vrijdag 19 april houden we in de Agnietenberg te Zwolle een bijeenkomst over wolfwerende rasters.

Het doel van de dag is om gebruikerservaringen te delen met de beschreven normen voor wolfwerende afrasteringen zoals in de "Faunaschade PreventieKit" op de website van BIJ12 zijn vermeld. Ook wordt er aandacht besteed aan de Checklist (zie bijlage) die is afgeleid van deze normen en speciaal voor de taxateurs van wolvenschade is ontwikkeld.

De input die tijdens deze dag door jullie wordt geleverd, kan ertoe leiden dat er (tekstuele) aanpassingen worden gedaan.

We sluiten de dag af met een informatieve presentatie van ^{5.1.2.e} over de ervaringen van het aanbrengen van rasters in Vlaanderen. Tenslotte gaan we nog naar buiten om door de specialisten van Gallagher Europe bijgepraat te worden over de beschikbare materialen om wolven te weren.

Het **programma** ziet er als volgt uit:

9.45-10.00 Inloop – ontvangst met koffie/thee

10.00 Start Bijeenkomst

10.00-10.45 Presentatie Belang van goede wolfwerende rasters

10.45-11.00 Pauze

11.00-12.00 Sessie Fauna Preventiekit – Doorspreken ervaringen, suggesties en oplossingen die zijn aangedragen

12.00-12.45 Lunchpauze

12.45-13.45 Sessie Checklist – Doorspreken ervaringen, suggesties en oplossingen die zijn aangedragen

13.45-14.00 Pauze

14.00-15.00 Presentatie – Ervaringen met wolfwerende rasters in België - ^{5.1.2.e}

15.00 -16.00 Buitensessie – Toelichting wolfwerend rasteren in de praktijk – Gallagher Europe

Vanaf 16.00 Afsluiting

De dag vindt plaats in "De Agnietenberg", Haersterveerweg 23, 8034 PJ Zwolle

Belangrijk: jullie vragen/opmerkingen/ideeën!!!!!!

Om de bijeenkomst goed voor te kunnen bereiden vragen we je nu al aan te geven wat je ervaringen zijn met de beschreven normen voor wolfwerende afrasteringen zoals in de "Faunaschade PreventieKit" zijn vermeld. Ook zijn we benieuwd naar jullie ervaringen met de Checklist. Zijn er zaken waar je tegenaan loopt? Heb je goede ideeën om deze te verbeteren, dan hoor wij dat nu al graag.

Voorbeelden van vragen zijn bijvoorbeeld:

Over de normen van de Faunaschade Preventiekit:

- Is het noodzakelijk dat de rasterdraden aan de buitenzijde van de afrastering aanwezig zijn? Maakt het uit of ze aan de binnen- of buitenzijde van het raster aanwezig zijn?

Over de Checklist:

- Er staat dat er tussen elke twee palen gemeten moet worden of er voldoende stroom op het raster staat. Als al deze metingen gedaan moeten worden (bijvoorbeeld met 6 draden), dan is dit -vooral bij een groot perceel- niet te doen.

Jouw ervaringen ideeën/wensen kun je achterlaten in het hieronder vermelde reactieformulier; bij vraag 5 “Heb je voorafgaand aan de bijeenkomst al een specifieke vraag?”. Heb je meerdere vragen of verbetersuggesties, stuur ons dan een e-mail met je informatie. Je kunt -tot en met maandag 8 april- nog aandachtspunten over de normen van de Faunaschade PreventieKit en de Checklist naar ons toesturen via ons e-mailadres: wolvencommissie@drenthe.nl

Aanmelding:

Meld je aan voor deze dag door -uiterlijk maandag 8 april- het ingevulde [reactieformulier](#) naar ons toe te sturen. Kun je helaas niet aanwezig zijn, dan vragen we je dit ook via dit formulier kenbaar te maken.

Graag zien we jullie op vrijdag 19 april te Zwolle!!!

Namens BIJ12 en de Provincie Drenthe

5.1.2.e - BIJ12

5.1.2.e - Provincie Drenthe

Werkt voor provincies

provincie Drenthe

Checklist preventieve maatregelen

Deze checklist gebruiken als de aanwezige preventieve maatregelen volgens de norm geplaatst lijken te zijn. De **gehele** afrastering dient gec ontroleerd te worden.

- ☐ Is de hoogte op elk punt ten minste 120 centimeter hoog?
(controleer de hoogte van het draad in ieder geval tussen elke twee paaltjes)
- ☐ Is de stroom op elk punt ten minste 4,5 kV?
(controleer de stroom in ieder geval tussen elke twee paaltjes)
- ☐ Noteer het merk en type schrikdraadapparaat: _____
Levert dit merk en type schrikdraadapparaat minstens 1,5 joule impulsenergie? Kruis aan indien dit het geval is.
- ☐ Zijn er minstens drie (stroom)draden (vaste afrastering met gaas) of
- ☐ Zijn er minstens vijf (stroom)draden (overige afrasteringen)? Waarvan
- ☐ De onderste (stroom)draad op elk punt maximaal 20 centimeter hoog is?
- De overige (stroom)draden op:
- ☐ 40 centimeter? *bij vaste afrastering met gaas is een*
- ☐ 60 centimeter? *(stroom)draad op één van deze hoogtes*
- ☐ 90 centimeter? *afdoende*
- ☐ 120 centimeter? *(niet van toepassing bij vaste afrastering met gaas)*
- ☐ Zijn de (stroom)draden aan de buitenzijde van het raster geplaatst?
- ☐ Is de afwijking van de (stroom)draden niet meer dan 5 centimeter?
- ☐ Is de onderste (stroom)draad vrij van obstakels? Denk hierbij aan begroeiing tegen de (stroom)draad.
- ☐ Is er een opstapmogelijkheid buiten het raster?
(alles binnen twee meter van het raster meenemen)
- Zo ja, noteer wat voor opstapmogelijkheid, de hoogte van deze opstapmogelijkheid en binnen welke afstand van het raster: _____
-
- Bij vaste afrastering (alleen (stroom)draden, zonder gaas)*
- ☐ Is over het gehele raster de maximale afstand van de palen tussen de 8 meter en 10 meter?
- Bij vaste afrastering (gaas met (stroom)draden)*
- ☐ Is over het gehele raster de maximale afstand van de palen tussen de 4 meter en 6 meter?
- Bij verplaatsbare afrastering (flexinet/gaas)*
- ☐ Is over het gehele raster de maximale afstand tussen de palen 4 meter?
- Bij aanwezige toegangspoorten*
- ☐ Zijn bij de toegangspoorten dezelfde eisen, zoals bovenstaand beschreven, van toepassing?
- ☐ Is het gehele raster aansluitend? Is er nergens (denk aan bijvoorbeeld een sloot) een opening?

Indien er sprake is van afwijkingen dienen deze zichtbaar vastgelegd te worden door middel van foto's.

N.B. De gebruikelijke informatie die gevraagd wordt in het taxatierapport over het raster dient ook altijd aanwezig te zijn in het taxatierapport en onderbouwd te zijn met foto's.

Regeling tot 1-4-2023			
Gemeente v. aanvrager	Som van Bedrag gevraagd	Som van Bedrag verleend	Som van afgewezen
-	€ 34.179,43	€ 33.837,98	€ 341,45
AA EN HUNZE	€ 51.686,00	€ 48.033,85	€ 3.652,15
ASSEN	€ 300,00	€ 215,20	€ 84,80
Borger-Odoorn	€ 55.139,00	€ 38.711,00	€ 16.428,00
COEVORDEN	€ 43.940,00	€ 37.119,35	#VERW!
DE WOLDEN	€ 102.547,27	€ 100.357,30	€ 2.189,97
EMMEN	€ 80.470,00	€ 71.791,22	€ 8.678,78
Hardenberg	€ 13.071,00	€ 11.781,00	€ 1.290,00
HOOGEVEEN	€ 74.184,50	€ 63.484,95	€ 10.699,55
Meppel	€ 9.127,00	€ 9.127,00	-
MIDDEN-DRENTHE	€ 147.499,90	€ 100.141,75	€ 47.358,15
NOORDENVELD	€ 58.767,00	€ 51.509,12	€ 7.257,88
Ooststellingwerf	€ 35.510,00	€ 35.510,00	-
STEENWIJKERLAND	€ 26.050,00	€ 23.330,00	€ 2.720,00
TYNAARLO	€ 50.320,00	€ 43.990,00	€ 6.330,00
WESTERVELD	€ 174.788,77	€ 145.483,04	€ 29.305,73
(leeg)	€ 1.110.395,87	€ 941.661,12	#VERW!
Eindtotaal	€ 2.067.975,74	€ 1.756.083,88	#VERW!

Regeling vanaf 1-4-2023			
Gemeente v. aanvrager	Som van Bedrag gevraagd	Som van Bedrag verleend	Som van afgewezen
De Wolden	€ 520,00	€ 466,09	€ 53,91
Emmen	€ 5.254,00	€ 5.254,00	-
Hoogeveen	€ 1.631,00	€ 1.631,00	-
Midden- Drenthe	€ 3.039,00	€ 1.726,00	€ 1.313,00
Midden-Drenthe	€ 6.000,00	€ 2.610,00	€ 3.390,00
Westerveld	€ 19.418,00	€ 18.699,75	€ 718,25
(leeg)	€ 198.075,26	€ 49.586,84	€ 15.975,16
Eindtotaal	€ 233.937,26	€ 79.973,68	€ 21.450,32

Bedrag verleend	activiteit	datum aanvraag	vast	verplaatsbaar	oprol	aantal meters	aantal Hoefdieren	Gemeente v. aanvrager	afgewezen
€ 3.200,00		10-1-2021	1			900	58	MIDDEN-DRENTHE	€ 3.565,00
€ 5.180,00	aanvragen subsidie raster schapen midden drenthe	14-1-2021	1	1		1815	36	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ -	Wolvenraster	19-1-2021						Borger-Odoorn	€ 12.428,00
€ 15.510,00	Schapen beschermen tegen de wolf	22-1-2021	1	1	1	550	312	Ooststellingwerf	€ -
€ 3.527,00	Verplaatsbaar wolvenraster	25-1-2021		1		1400	80	-	€ 193,00
€ 2.229,05	Afrastering Swifternveld	29-1-2021	1	1		618	20	DE WOLDEN	€ -
€ 870,00	Aanschaf verplaatsbare wolfwerende afrastering	3-2-2021		1		350	29	AA EN HUNZE	€ -
€ 3.600,00	wolfwerende afrastering JSm	17-2-2021	1			1642	45	COEVORDEN	€ 1.400,00
€ 4.340,00	Schade door wolven	30-3-2022	1			1280	250	AA EN HUNZE	€ 585,00
€ 3.230,00	Wolfwerende schapennetten	28-2-2021		1		400	21	EMMEN	€ -
€ 4.130,00	Wolvenraster geplaatst en in aanbouw.	1-3-2021	1			1210	43	MIDDEN-DRENTHE	€ 2.293,00
€ 3.794,90	Raster	8-3-2021	1			1550	57	Midden-Drenthe	€ -
€ 2.850,00	Aanschaffen en aanpassen van wolfwerende afrastering	15-3-2021	1	1	1	1817	32	Emmen	€ 950,00
€ 10.680,00	aanschaf wolfwerende netten en kuddebewakinghonden	1-4-2021	1			475	283	Midden-Drenthe	€ -
€ 1.280,00		7-5-2021	1			219	6	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 800,00	Omheinen weiden	12-5-2021	1			350	6	COEVORDEN	€ 1.200,00
€ 2.200,00	voorkomen door wolven	17-5-2021	1			1050	19	MIDDEN-DRENTHE	€ 8.300,00
€ 2.340,00	wolvenraster	25-5-2021		1			80	Aa en Hunze	€ -
€ 894,00	Wolfproof	13-7-2021		1			33	COEVORDEN	€ 6,00
€ 14.360,00	Vast nachtraster Eext verzetmonymnt	27-8-2021	1			360	426	-	€ -
€ 1.535,43	Omhninlg weiden	8-11-2021		1			11	-	€ -
€ 900,00	Norgeweg Alterveer	11-11-2021	1			700	9	WESTERVELD	€ 1.100,00
€ 18.815,00	Wolfwerend raster kooi Natuurmonumenten Lhee	13-11-2021	1	1		1400	450	NOORDENVELD	€ -
€ 14.518,11	Aanschaffen en plaatsen wolfwerende afrasteringen	16-11-2021	1	1	1	250	192	DE WOLDEN	€ 256,89
€ 2.970,00	Wolfwerende mobiele afrastering	16-11-2021	1					DE WOLDEN	€ -
€ 1.973,00		17-11-2021	1			491	15	Westerveld	€ -
€ 7.218,25	Bedarag aangepast, gaat nog langs FPO	18-11-2021	1	1		1600	1200	WESTERVELD	€ 7.781,75
€ 2.400,00	Wolfwerende mobiele afrastering	18-11-2022		1			84	Aa en Hunze	€ 120,00
€ 1.300,00		21-11-2022	1			453	8	De Wolden	€ 950,00
€ 5.180,00	Wolfwerende afrastering	25-11-2021						WESTERVELD	€ 693,00
€ 2.240,00	Wolvenraster	29-11-2022	1	1		82250	35	MIDDEN-DRENTHE	€ 260,00
€ 1.900,00		27-11-2021	1			650	12	HOOGVEEEN	€ 550,00
€ 2.000,00	subsidie voorkomen wolfschade; vaste afrastering	28-11-2021	1			700	15	HOOGVEEEN	€ -
€ 9.502,85	wachten op AG	28-11-2021	1	1		2850	86	AA EN HUNZE	€ 2.627,15
€ 7.876,00	Wolvennetten voor de schapen	30-11-2021		1	1		548	AA EN HUNZE	€ -
€ 11.075,00	Wolf werend raster	2-12-2022		1			539	Aa en Hunze	€ -
€ 660,56	Wolvenraster	5-12-2021	1	1		1000	44	WESTERVELD	€ 3.659,44
€ 4.830,00	Wolfwerend raster	7-12-2022		1			125	EMMEN	€ -
€ 17.480,00	Brief schrijven	7-12-2021	1			5650	200	TYNAARLO	€ 5.097,00
€ 1.418,00	Afrastering	7-12-2021	1	1		206	10	HOOGVEEEN	€ -
€ 740,00	Wolfpreventie	7-12-2022	1			204	1	Noordenveld	€ -
€ 6.792,20	Wolfwerend afrastering	9-12-2022	1	1		2000	54	Hoogeveen	€ 1.425,80
€ 3.650,00	Wolvenraster rammenweide	9-12-2021	1				1050	DE WOLDEN	€ -
€ 4.820,85	Vast en verplaatsbare wolvenraster	15-12-2021	1		1	1315	11	MIDDEN-DRENTHE	€ 854,15
€ 840,00		14-12-2021		1			27	DE WOLDEN	€ 15,22
€ 6.110,00	Wolfwerend schapenraster	16-12-2022						WESTERVELD	€ -
€ 390,00	wolfwerende afrastering	16-12-2022	1	1		1390	45	NOORDENVELD	€ 112,00
€ 20.000,00	Holtinger Schaapskudde wolf vrij	19-12-2022	1	1		1330	606	Westerveld	€ 2.670,00
€ 20.000,00	Subsidieregeling voorkomen wolvenschade Koops	27-12-2022	1	1	1	2545	264	Tynaarlo	€ -
€ 1.930,00		3-1-2022	1	1		400	11	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 9.230,00	Wolven werende afrastering	13-1-2022						Emmen	€ -
€ 1.545,00	wolfwerend hek ten behoeve van bescherming schapen	16-1-2022	1	1		2100	81	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 12.564,12		24-1-2022		1			655	Noordenveld	€ 7.085,88
€ 4.890,00		26-1-2022		1			339	Westerveld	€ -
€ 1.500,00	wolvenraster	26-1-2022	1				9	Emmen	€ 1.178,00
€ 5.090,00	Berends wolf preventie	29-1-2022	1	1		1000	53	WESTERVELD	€ -
€ 15.785,22		1-2-2022	1	1		4200	172	EMMEN	€ 4.214,78
€ 960,00		15-2-2022	1	1		330	7	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 20.000,00		12-1-2022	1	1	1		591	DE WOLDEN	€ 860,00
€ -	Schapengaas lvm aanschaf landgeiten	17-2-2022	1	1		330	7	Borger-Odoorn	€ 2.230,00
€ 1.380,00		27-3-2022		1			46	BORGER-ODOORN	€ -
€ 360,00		31-3-2022		1			13	Emmen	€ -
€ 13.547,00	Wolvensubsidie	13-4-2022	1	1	1	1869	248	WESTERVELD	€ -
€ 18.807,00	wolvenraster rayon Zuid	28-4-2022	1	1		1300	350	Borger-Odoorn	€ -
€ 493,50	Weideraster aanpassen naar wolvenraster	30-4-2022	1			175	4	-	€ 0,50
€ 16.085,00	Hoiting verplaatsbare wolfwerende afrastering	4-5-2022		1			866	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 20.000,00	Schoone Schoap wolfwerende afrastering	9-5-2022		1	1		1041	Ooststellingwerf	€ -
€ 15.470,00		10-5-2022	1	1		3700	128	Emmen	€ -
€ 2.357,00	Afrastering schapen en geiten	22-5-2022	1	1		429	19	Meppel	€ -
€ 4.895,00	Wolfenafrastering	23-5-2022	1	1		935		MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 5.780,00	Wolf werende rasters op het Hijkerveld	21-6-2022					53	EMMEN	€ -
€ 13.922,05	Wolfwerende afrastering	5-7-2022	1			1800	573	-	€ 147,95
€ 1.459,00	Perceel Emelangen	6-7-2022		1			469	Coevorden	€ -
€ 7.270,00	Mobiele wolfwerende afrastering	8-8-2022			1		109	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€ 4.880,00	Wolvenraster wei 4 en 10	26-8-2022	1			1460	650	Westerveld	€ -
€ 2.612,89	wolvenhek plaatsen	29-8-2022		1			24	DE WOLDEN	€ 107,11
€ 1.670,00	Afrastering schapen	11-9-2022	1	1		170	8	HOOGVEEEN	€ -
€ 9.640,00	Schapen Ruinen en omgeving	12-9-2022		1	1		190	Hoogeveen	€ -
€ 2.071,00	Verplaatsbaar wolvenraster	18-9-2022		1			65	Hardenberg	€ -
€ 1.677,00	Wolfwerende afrastering te Vledder	19-9-2022		1			136	De Wolden	€ -
€ 4.000,00		29-11-2022	1			1750		WESTERVELD	€ -
€ 500,00	Afrastering vaste wolfwerende afrastering	6-10-2022	1			525	1	DE WOLDEN	€ -
€ 1.920,00	winterweide	7-10-2022		1		1000		Midden-Drenthe	€ -
€ 700,00	wolfwerende afrastering	8-10-2022						MIDDEN-DRENTHE	€ -

€	4.560,00	Hoogeveenseweg	7-10-2022		1		4600	152	Midden-Drenthe	€ 10.440,00
€	13.370,00	wolfwerende afrastering	13-10-2022	1	1			99	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€	7.440,77	de slagen	13-10-2022					137	WESTERVELD	€ -
€	19.000,00	wolfwerend raster	18-10-2022		1	1	5000	500	NOORDENVELD	€ 60,00
€	420,00	Wolf werend raster	16-10-2022	1	1		4884	14	EMMEN	€ -
€	-	wolfwerende afrastering	17-10-2022						COEVORDEN	€ 845,00
€	10.451,00	wolfwering	17-10-2022	1	1		1867	145	Westerveld	€ -
€	422,00		20-10-2022						WESTERVELD	€ 200,00
€	1.000,00	afrastering voor schapen particulier	20-10-2022	1			345	6	Midden-Drenthe	€ -
€	2.580,00	Afrastering t.b.v. wolf	21-10-2022	1	1		1100	16	DE WOLDEN	€ -
€	656,00	Aanleg wolvenraster rondom kraal	21-10-2022	1			400	10	Emmen	€ 194,00
€	2.551,00	aanpassing afrastering	24-10-2022	1	1		800	41	Coevorden	€ -
€	3.836,00	Wolven weren	21-10-2022				1129	10	DE WOLDEN	€ -
€	8.135,00		30-10-2022	1	1		1635	91	HOOGVEEEN	€ -
€	1.020,00		30-10-2022						HOOGVEEEN	€ 1.616,00
€	180,00		2-11-2022		1		100	6	WESTERVELD	€ 108,00
€	1.110,00	Subsidie wolfwerend raster (mobiel)	3-11-2022		1			37	AA EN HUNZE	€ -
€	6.648,00	Wolfwerend raster Noordweg	4-11-2022	1	1		1150	92	HOOGVEEEN	€ -
€	-	wolfwerende afrastering	7-11-2022						De Wolden	€ -
€	3.590,00		4-11-2022					13	HOOGVEEEN	€ 2.160,00
€	1.040,00		6-11-2022	1	1		80	10	TYNAARLO	€ 1.233,00
€	5.960,00		8-11-2022	1	1		1800		COEVORDEN	€ -
€	210,00	Verplaatsbare afratsering	9-11-2022		1			7	HOOGVEEEN	€ 790,00
€	300,00	Verplaatsbare wolfwerende afrastering	10-11-2022						HOOGVEEEN	€ -
€	20.000,00	wolvenraster	10-11-2022	1	1		4884	431	WESTERVELD	€ -
€	3.460,00		11-11-2022						COEVORDEN	€ -
€	2.309,00		14-11-2022						Westerveld	€ -
€	1.100,00	Wolfwerend raster	14-11-2022	1			300	6	De Wolden	€ -
€	-	Weideklok met schrikdraad monitoring	15-11-2022						MIDDEN-DRENTHE	€ 500,00
€	1.670,00	Aanpassen schapenraster tvv schade door wolven	16-11-2022	1	1		610	10	AA EN HUNZE	€ -
€	180,00	7321380	15-11-2022		1			6	AA EN HUNZE	€ 320,00
€	450,00		18-11-2022		1			15	HOOGVEEEN	€ 197,50
€	2.480,00	Wolvenraster	18-11-2022	1	1		380	29	BORGER-ODOORN	€ -
€	6.050,00	Annerveenschekanaal	22-11-2022	1	1		1400	45	STEENWIJKERLAND	€ -
€	1.600,00		23-11-2022	1			460	11	AA EN HUNZE	€ -
€	6.770,00		22-11-2022	1	1		1280	81	MEPPEL	€ -
€	1.239,25		23-11-2022	1			330	12	DE WOLDEN	€ 0,75
€	4.270,00	wolfwerende afrastering	24-11-2022	1	1		1026	29	TYNAARLO	€ -
€	684,10	Verlening subsidie Wolfwerende afrastering	23-11-2022		1			8	COEVORDEN	€ 3.315,90
€			24-11-2022	1			112	8		
€	836,00	wolfwerende afrastering							MIDDEN-DRENTHE	€ 1,00
€	1.501,46	Wolvenraster	28-11-2022	1	1				WESTERVELD	€ 1.698,54
€	4.910,00	Nijstad	27-11-2022	1	1		800	67	MIDDEN-DRENTHE	€ -
€	2.486,00	Wolvenraster	28-11-2022	1	1		502	16	HOOGVEEEN	€ 426,00
€	1.150,00	Subsidie voor onze schapen	29-11-2022	1	1		215	5	WESTERVELD	€ 2.415,00
€	1.200,00		30-11-2022	1			488	8	TYNAARLO	€ -
€	2.945,00	Voorkomen schade door wolven	4-12-2022	1	1		615	20	WESTERVELD	€ -
€	4.800,00		7-12-2022	1	1		1480	35	WESTERVELD	€ -
€	12.780,00		7-12-2022	1	1	1	1000	179	COEVORDEN	€ -
€	605,00	5.1.2.e afrastering	9-12-2022	1			35	4	De Wolden	€ -
€	700,00	Wolven weren	8-12-2022	1			425	2	DE WOLDEN	€ -
€	20.000,00	Subsidie wolfwerende afrastering	11-12-2022	1	1		5003	201	DE WOLDEN	€ -
€	450,00	subsidie netten	11-12-2022		1			15	WESTERVELD	€ -
€	9.110,00	Wolfwerende afrastering	11-12-2022	1	1		2100	77	Emmen	€ 2.022,00
€	2.570,00	Subsidie wolfwerkende afrastering	12-dec-22	1	1		450	24	Emmen	€ 120,00
€	6.185,00	Voorkomen schade door wolven	14-dec-22	1	1		1415	48	WESTERVELD	€ -
€	3.920,00	subsidieregeling voorkomen schade door wolven	15-dec-22	1	1		700	44	WESTERVELD	€ 6.080,00
€	2.200,00	Afrastering aan de ritmeesterweg	22-dec-22	1			935	17	WESTERVELD	€ -
€	1.200,00	wolfwerend materiaal	26-dec-22	1			500	7	Westerveld	€ 2.900,00
€	890,00	Wolven	28-dec-22	1	1		600	4	HOOGVEEEN	€ -
€	950,00	Schapenhek in natuurterrein	28-dec-22	1	1		100	5	WESTERVELD	€ -
€	9.710,00	wolf werende afrastering	27-dec-22	1	1		2280	79	Hardenberg	€ 1.290,00
€				1			666	12		
€	1.700,00	voorkomen schade door wolven provincie Drenthe	28-dec-22						WESTERVELD	€ -
€	215,20	schapen balloo	29-dec-22		1			20	ASSEN	€ 84,80
€	15.915,75	wolfwerende afrastering	27-dec-22	1	1	1	2700	134	HOOGVEEEN	€ 3.084,25
€	4.270,00	subsidie wolfwerend raster	30-dec-22	1	1		1000	29	AA EN HUNZE	€ -
€	800,00	wolvenafrastering subsidie	30-dec-22	1			500	3	AA EN HUNZE	€ -
€	3.230,00	Wolfwerende afrastering	31-dec-22	1	1		1000	21	WESTERVELD	€ -
€	1.166,25		3-jan-23	1			240	19	Coevorden	€ 53,75
€	20.000,00		9-jan-23		1	x		858	De Wolden	€ -
€	420,00	landgeiten zwinderen	12-jan-23		1			14	HOOGVEEEN	€ 450,00
€	3.765,00	wolfwerend raster	15-jan-23						COEVORDEN	€ -
€	17.280,00		14-jan-23	1	x	x	2850	141	Steenwijkerland	€ 2.720,00
€	15.500,00		22-jan-23	1			5000	653	Borger-Odoorn	€ -
€	20.000,00		31-jan-23							€ 2.238,00
€	1.220,00	wolfweerende afrasteringen	1-feb-23							€ -
€	3.180,00	5.1.2.e in het Bos	31-jan-23		1			106		€ -
€	4.200,00	wolfwerend raster	1-feb-23	1	1		1400	33		€ -
€	5.912,98		7-feb-23		1			241		€ 1.242,02
€	1.540,00	Vaste afrastering thuis	7-feb-23							€ -
€	-	Verplaatsbare afrastering	7-feb-23							€ 240,00
€	2.960,00	wolfraster	14-2-2023							€ 920,00
€	2.270,00	afrastering	14-2-2023							€ 530,00
€	13.653,20	wolvenraster	19-2-2023							€ 3.418,80
€	544,00		24-2-2023		1			16	Borger-Odoorn	€ 1.770,00
€			28-2-2023	1	1		800	26		
€	2.635,00	perceel aan huis perceelnummer 61 plus perceel ver							Midden-Drenthe	€ 285,00
€	9.300,00	Wolvenraster	6-3-2023							€ -
€	3.583,00	Wolfwerende afrastering	13-3-2023							€ -
€			15-3-2021						MIDDEN-DRENTHE	€ 20.860,00

€	882.241,94	verleend		104	101	14	217 Kilometer	19.597	€ 148.180,93
---	------------	----------	--	-----	-----	----	---------------	--------	--------------

€ 517.758,06 over van de 6 ton

€ 3.565,00 nog niet beoordeeld?
€ 148.180,93 totaal afgewezen
€ 1.033.987,87 Totaal van aanvragen

Tabel Normwaarden van schapen

Waardebepaling van schapen voor taxatie bij verlies door wolven, per 1 juni 2023 opgesteld door DLV Advies

Omschrijving	waarde in Euro's																			
	1. Blauwe Texelaar		2. Charollais		3. Suffolk		4. Texelaar		5. Zwartbles		6. Zwartbont		7. Vleestype		8. Normaal type		9. Licht type/heideschaap		10. Zeer licht type	
	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram	Ooi	Ram
Lam slacht/weide 0-4 wkn, 4-8 kg	35	45	30	40	30	40	35	45	20	25	30	35	35	45	30	40	20	25	10	10
Lam slacht/weide 8-24 kg	55	65	50	60	45	55	55	65	30	35	45	55	55	65	45	55	30	35	20	20
Lam slacht/weide 24-40 kg	105	120	100	115	95	110	115	130	95	105	95	110	105	120	95	110	95	105	30	30
Lam slacht/weide 40-44 kg(= slachtrijp)	120	140	130	150	120	140	145	165	120	140	110	130	120	140	120	140	120	140	40	40
Lam slacht/weide vanaf 45 kg	155	190		180		175	155	200		175	145	180	155	190		175		165		
Lam fokkerij ouder dan 1 jaar	150	200	200	275	200	275	150	200	150	200	150	200	150	200						
Schaap 1x gelamd of 1-5 jaar	200	200	200	300	200	350	200	200	175	200	200	200	200	200	200	200	175	200	50	50
Schaap 1,5 jr en stamboek *					500															
Schaap 6-9 jaar	150	200	135	175	125	175	150	200	150	150	150	150	150	200	150	200	150	150	40	40
Schaap > 10 jaar	150	200	135	150	125	150	150	200	125	125	150	150	150	200	150	150	125	125	25	25

1) Toeslagen/kortingen:																				
1	zwoegervrij	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
2	dubbel ARR	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
3	stamboek	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
4	stamboek ras2) < 1 jaar	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	+/-25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
5	stamboek ras2) 1x gelamd of > 1 jaar	+50	+/-50	+50	+/-50	+50	+/-50	+50	+/-50	+50	+/-50	+50	+/-50	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
6/7	Top 10% stamboek	+50-200	+100-400	+50-200	+100-400	+50-200	+100-400	+50-200	+100-400	+50-200	+100-400	+50-200	+100-400	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
8	10 beste lammeren regio/ nationale keuring > 1 jaar	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	+50-100	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
9	(reserve)kampioen	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	+100-250	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
10	Overig waardevol stamboek genotype	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
11	Dracht	*1,20		*1,20		*1,20		*1,20		*1,20		*1,20		nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
12	Ruischappen	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
13	Booroola-gen	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
14	Zeldzaam Huisdierras (ZZH)	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
15	Biologisch gehouden schaap	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

* In de kolom bij de Suffolk is een extra categorie van 1,5 jarige oaien toegevoegd omdat dergelijke oaien ten opzichte van andere rassen een hogere prijs opbrengen.

1) Toeslagen/kortingen:	
1	zwoegervrij
2	dubbel ARR
3	stamboek
4	stamboek ras2) < 1 jaar
5	stamboek ras2) 1x gelamd of > 1 jaar
6	Top 10% stamboek ooi
7	Top 10% stamboek ram
8	10 beste lammeren regio/ nationale keuring > 1 jaar
	(reserve)kampioen
9	
10	Overig waardevol stamboek genotype
11	Drachtige ooi
12	Ruischappen
13	Booroola-gen
14	Zeldzaam Huisdierras (ZZH)
15	Biologisch gehouden schaap

2) Toelichting op de bovengenoemde toeslagen en kortingen:		
1	Zwoegervrij, geldt voor het hele bedrijf.	Certificaat moet door schapenhouder getoond worden. Certificaat is maximaal twee jaar geldig na afgiftedatum.
2	Dubbel ARR	Kan per dier. Dan moet schapenhouder van het te taxeren dier de uitslag van het bloedonderzoek tonen. Kan ook per bedrijf. Dan moet de schapenhouder het certificaat tonen. Certificaat verloopt niet.
3-5	Stamboekuitslagen	Er zijn in bovenstaand overzicht 8 categorieën welke niet met elkaar overlappen. Indien van toepassing moet iedere categorie geplust worden.
6	Top 10% stamboek ooi	Raadpleeg het afstammingsbewijs van het stamboek dat door de schapenhouder beschikbaar gesteld moet worden. Bij een uitslag voor algemeen voorkomen van 88 + € 50, 89 + € 100, 90 + 150 en bij hoger dan 90 + € 200.
7	Top 10% stamboek ram	Raadpleeg het afstammingsbewijs van het stamboek dat door de schapenhouder beschikbaar gesteld moet worden. Bij een uitslag voor algemeen voorkomen van 88 + € 100, 89 + € 200, 90 + € 300 en bij hoger dan 90 + € 400
8	10 beste lammeren regio/ nationale keuring > 1 jaar	Schapenhouder moet keuringsuitslag beschikbaar stellen.
9	(reserve)kampioen	Reserve kampioen + € 100, kampioen + € 250
10	Overig waardevol stamboek genotype	Boörolagen, ruischaap, Biologisch schaap, positieve fokwaarde wormresistentie(kan schapenhouder overleggen, fokwaarde moet minimaal 105 zijn).
11	Drachtige ooi	Dit percentage wordt niet over de toeslagen berekend.
12	Ruischappen	scheren niet nodig; nauwelijks Mysis; kostenbesparend
13	Booroola-gen	verbeterde vruchtbaarheid. Moet wel aantoonbaar aanwezig zijn
14	Zeldzaam Huisdierras (ZZH)	Aanschafwaarde ligt hoger
15	Biologisch gehouden schaap	Hogere economische waarde

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Tue, 2 May 2023 09:34:36 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "info@mtswelhuis.nl" <info@mtswelhuis.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@hotmail.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>
Subject: Gebiedscommissie Wolf

Goedemorgen,

Op de woensdagen zijn alle vergaderruimtes niet meer beschikbaar. Hierdoor moeten wij uitwijken naar het Duurzaamheidscentrum.

Let op! We vergaderen dus in het Duurzaamheidscentrum en NIET in het provinciehuis.

Tot de 22ste.

Microsoft Teams-vergadering

Neem deel vanaf uw computer, mobiele app of apparaat voor vergaderruimte

[Klik hier om deel te nemen aan de vergadering](#)

Vergadering-id: 5.1.2.i

Wachtwoordcode: j7nuhA

[Teams downloaden](#) | [Deelnemen op het web](#)

Deelnemen met een apparaat voor videovergaderingen

5.1.2.i [@drenthe.nl](#)

Videovergaderings-id: 5.1.2.i

[Alternatieve VTC-instructies](#)

[Meer informatie](#) | [Opties voor vergadering](#)

Declaratieformulier Gebiedscommissie Preventie Wolvenschade

Jaar:	2024
Budgetnummer:	3621166-440001
NAW:	HIER INVULLEN
IBAN:	HIER INVULLEN
Declaratiebedrag:	€ 135,14
Invulinstructie:	Vul de gegevens hieronder in zoals gevraagd (zie voorbeeld regel 11). De kilometervergoeding (€0,23) + het totaalbedrag worden zelf uitgerekend na het invullen. Verwijder de regels die teveel zijn en sla het formulier op.

[illegible]

Totaal uit te keren € 4.463,42

Ons kenmerk	Bedrag gevraagd	Bedrag verleend	datum aanvraag	status	verleend	uitvoerings	Betaald
202100153	€ 6.765,00	€ 3.200,00	10-1-2020	10-mrt	11-apr	x	x
202100205	€ 5.180,00	€ 5.180,00	14-jan	1-apr	15-apr	x	x
202100256	€ 12.428,00		19-1-2020	14-apr	20-apr	x	nvt
202100291	€ 15.510,00	€ 15.510,00	22-1-2020	1-apr	23-apr	x	x
202100325	€ 3.720,00	€ 3.527,00	25-1-2020	20-apr	26-apr	x	x
202100375	€ 2.229,05	€ 2.229,05	29-1-2020	4-mei	30-apr		x
202100398	€ 870,00	€ 870,00	3-2-2021	4-mei	5-mei	x	x
202100568	€ 5.000,00	€ 3.600,00	17-2-2021		19-mei	x	x
202100744	€ 3.230,00	€ 3.230,00	28-feb	4-jun	3-jun		x
202100757	€ 6.423,00	€ 4.130,00	1-mrt	4-jun	31-mei		x
202100892	€ 3.794,90	€ 3.794,90	8-mrt		11-jun		nvt
202100871	€ 20.860,00	Verleend 17-3	15-mrt	Stallijst	15-jun		
202100896	€ 3.800,00	€ 2.850,00	15-mrt	15-jul	28-jun	x	x
202100677	€ 4.925,00	€ 4.340,00	30-mrt	15-jul	14-aug	x	x
202101034	€ 10.000,00	€ 10.680,00	1-apr	12-jul	1-jul		
202101342	€ 1.280,00	€ 1.280,00	7-mei	12-jul	6-aug	x	x
202101457	€ 10.500,00	€ 2.200,00	17-mei	12-jul	16-mei	x	
202101401	€ 2.000,00	€ 800,00	12-mei	9-aug	24-aug	x	x
202101534	€ 2.340,00	€ 2.340,00	25-mei	27-aug	20-sep	x	x
202102305	€ 900,00	€ 894,00	13-jul	27-aug	12-okt	x	x
202102622	€ 14.360,00	€ 14.360,00	27-aug	29-okt	26-nov	x	x
202103286	€ 746,00	€ 1.535,43	8-nov	20-dec	7-feb	x	x
202103336	€ 2.000,00	€ 900,00	11-nov	20-dec	10-feb	x	x
202103414	€ 18.815,00	€ 18.815,00	13-nov	3-feb	12-feb	x	x
202103421	€ 14.775,00	€ 14.518,11	16-nov	1-feb	15-feb	x	x
202103422	€ 2.970,00	€ 2.970,00	16-nov	3-feb	15-feb	x	x
202103427	€ 2.520,00	€ 2.400,00	18-nov	17-feb	17-feb	x	x
202103424	€ 1.973,00	€ 1.973,00	17-nov	10-feb	16-feb	x	x
202103426	€ 15.000,00	€ 7.218,25	18-nov	17-feb	17-feb	x	x
202103447	€ 2.250,00	€ 1.300,00	21-nov	17-feb	20-feb	x	x
202200362	€ 20.860,00	€ 20.000,00	12-jan	17-feb	13-apr	x	x
202103512	€ 5.873,00	€ 5.180,00	25-nov	24-feb	24-feb	x	x
202103518	€ 2.500,00	€ 2.240,00	29-nov	3-mrt	28-feb	x	x
202103522	€ 2.450,00	€ 1.900,00	27-nov	7-mrt	26-feb	x	
202103529	€ 12.130,00	€ 9.502,85	28-nov	3-mei	27-feb		
202103525	€ 2.000,00	€ 2.000,00	28-nov	1-mrt	27-feb	x	x
202103540	€ 7.876,00	€ 7.876,00	30-nov	1-mrt	29-feb	x	x
202103639	€ 11.075,00	€ 11.075,00	2-dec	24-feb	2-mrt	x	x

later verleend in overleg met aanvrager.4

later verleend in overleg met aanvrager.4

Gebeld

Gebeld

Gebeld

Gebeld

Gebeld

Gbel

Gebeld

Gebeld

Gebeld

gebeld € 10.770,00

nog op afgehandeld zetten

gemachtigde

202103742	€ 22.577,00	€ 17.480,00	7-dec	1-mrt	7-dec	x	x	Docnr 174
202103726	€ 4.320,00	€ 660,56	5-dec	29-mrt	5-mrt	x		
202103735	€ 4.380,00	€ 4.830,00	7-dec	1-mrt	8-mrt	x	x	
202103748	€ 600,00	€ 740,00	7-dec	1-mrt	8-mrt	x	x	
202103746	€ 1.418,00	€ 1.418,00	7-dec	1 mrt	8-mrt	x	x	
202103774	€ 8.218,00	€ 6.792,20	9-dec	7-mrt	10-mrt	x	x	
202103793	€ 3.650,00	€ 3.650,00	9-dec	1-mrt	10-mrt	x	x	
202103878	€ 855,22	€ 840,00	14-dec	14-mrt	15-mrt	x	x	
202103870	€ 5.675,00	€ 4.820,85	15-dec	11-mrt	16-mrt	x		
202103886	€ 6.110,00	€ 6.110,00	16-dec	11-mrt	17-mrt	x	x	
202103890	€ 502,00	€ 390,00	16-dec	7-mrt	17-mrt	x	x	
202103911	€ 22.670,00	€ 20.000,00	19-dec	7-mrt	20-mrt	x	x	
202200049	€ 20.000,00	€ 20.000,00	27-dec		28-mrt	x		5.1.2.e Mail 5-4, komt aanvullende informatie voor verplaatsbare afrastering
202200075	€ 1.930,00	€ 1.930,00	3-jan	14-mrt	4-apr	x	x	gemaaid aanvullende gegevens, offertes
202200170	€ 9.230,00	€ 9.230,00	13-jan	15-mrt	14-apr	x	x	
202200194	€ 1.545,00	€ 1.545,00	16-jan	14-mrt	17-apr	x		
202200274	€ 19.650,00	Brief staat klaar, wachtte AG	24-jan		4-mei			gebeld en gemaaid
202200310	€ 2.678,00	€ 1.500,00	26-jan	29-mrt	26-apr	x		
202200296	€ 4.802,00	5.1.2.e wachten op AG	26-jan		27-apr			
202200356	€ 5.090,00	€ 5.090,00	29-jan		30-apr			
202200373	€ 20.000,00	5.1.2.e ; wachten op AG	1-feb		3-mei			gebeld en gemaaid
202200673	€ 2.230,00	-	17-feb		19-mei			gebeld
202200558	€ 960,00	AG	15-2-2022					
202200967	€ 1.380,00		28-3-2022					
202201033	€ 360,00		31-3-2022					
202201349	€ 18.807,00		28-4-2022					
202201375	€ 494,00		30-4-2022					
202201403	€ 16.085,00		4-5-2022					
		€ 303.445,20						
Beschikt								
Brief in interne routing								
Afgewezen								
in behandeling								

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>
Sent: Fri, 15 Jul 2022 15:17:08 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@drenthe.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com>
 <5.1.2.e@gmail.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@5.1.2.e>; "5.1.2.e"
 <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@outlook.com>; "5.1.2.e" <5.1.2.e@upcmail.nl>
 <5.1.2.e@upcmail.nl>; "info@mekeldewitteraaf.nl" <info@mekeldewitteraaf.nl>; "info@mekelologischbeheer.nl" <info@mekelologischbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@gmail.com> <5.1.2.e@gmail.com>
Subject: Gebiedscommissie wolf 15 september

Beste gebiedscommissie,

Wij zijn als provincie benaderd door 5.1.2.e Zij vertegenwoordigt een groep paarden en andere kleine huisdierhouders rond het DFW. Mevrouw zou graag de zorgen die huisdier eigenaren rond het DFW onder de aandacht willen brengen.

Ik heb mevrouw uitgenodigd voor het overleg van de gebiedscommissie van 15 september 9-11 uur. Ik wil haar de mogelijkheid bieden haar verhaal te doen en aansluitend kunnen we in de gebiedscommissie overleggen of het zinvol is om een plaats toe te voegen voor bewoners/huisdiereigenaren rond DFW.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Vergunningverlening-Toezicht en Handhaving
 Vergunningverlener

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

Faunabeheer-soortenbescherming-houtopstanden

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: donderdag 20 april 2023 09:17
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@upcmail.nl;
 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e;
 info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e
 @hotmail.nl
CC: 5.1.2.e@outlook.com
Onderwerp: Kenniscentrum schadepreventie
Bijlagen: Naar een kennisinstituut preventie wolvenschade.pdf

Allen,

Tijdens de vergadering van de wolvencommissie Drenthe gisteren kwam de oprichting van een landelijke kenniscentrum voor wolvenschadepreventie ter sprake.

Bijgaande notitie heb ik in november 2020 ingebracht in het Landelijk Overleg Wolf. Het is daar ter kennisname aangenomen.

Hopelijk kunnen er met steun van de provincie Drenthe nu wel stappen worden gezet.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: maandag 31 oktober 2022 16:51
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e; Wolvencommissie Drenthe; 5.1.2.e;
 info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e;
 5.1.2.e@upcmail.nl; 5.1.2.e | 5.1.2.e
Onderwerp: Inflatiecorrectie subsidiebedragen

Allen,

Begin 2020 is in Gelderland de subsidieregeling voor preventieve maatregelen bedacht.
 De hoogte van de vergoedingen waren gebaseerd op het toenmalige prijspeil.
 Begin 2021 heeft de provincie Drenthe deze regeling overgenomen inclusief de bedragen.

Het is iedereen wel bekend dat het laatste jaar de kostprijs van materialen en energie flink is gestegen.

Over 2020 bedroeg de inflatie volgens het CBS 1,3% en over 2021 2,7%. Op dit moment zitten we in 2022 al op zo'n 15% en de inflatie stijgt nog steeds.

Het zou redelijk zijn als de hoogte van de subsidie bedragen wordt geïndexeerd aan de inflatie.
 Dit betekent dat de vergoedingen met ongeveer 20% omhoog zouden moeten.

Moeten we hiervoor een apart advies van de wolvencommissie aan de provincie uitbrengen of kan de provincie dit op eigen initiatief doen?

Dat laatste heeft mijn voorkeur. Scheelt vergaderen en tekst schrijven.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

datum	plaats	Referentie (TKW nr.)	Afrastering	Omschrijving	Dna uitslag	Conclusie	Cat. (*1)
19-10-23	Hoog Soeren		Flexinetten, 120 cm	2 dode schapen Inspectie door schadetaxateur BIJ en medewerker provincie: geen tekortkomingen gevonden.		Wolf passeert goed geplaatst raster.	4
4-9-23	Darp		Vaste afrastering, 6 draden	2 dode schapen, 5 gewond en geeuthanaseerd	Wolf		
25-7-23	Wateren		Schapengaas met 8 stroomdraden, 125 cm, 0-9000 V	3 dode schapen, 3 geeuthanaseerd Taxatierapport BIJ12: Onderste draad had geen stroom, bovenste draad gedeeltelijk geen stroom, gedeeltelijk 9000 volt. Een toegangspoort tot de percelen stond open.	Wolf GW2397m	Niet wolfwerend	2
17-7-23	Wapserveen		Schrikdraad (metaal), 6 draden, 127 cm, 7000 V	5 dode schapen, 6 gewond Taxatierapport BIJ12: Er zat een gat aan de onderkant van 30 centimeter.	Wolf Onbekend	Niet wolfwerend	2
9-7-23	Wapse		Vaste afrastering Schrikdraad (metaal), 7 draden, 125 cm, 7100 V	Schaap/geit, 1 dood, 1 gewond, bijtewond schapenhouder Schadetaxateur BIJ12 en medewerker provincie Drenthe: wolfwerende afrastering. Waarnemingen Wolf Fencing vanaf de weg: onderste draad her en der te hoog. Toegangshek zwakke schakel (bron: pers. Corr.) Geen onderste draad voor toegangshek Stapel stenen links van weiland: opstapje van meer dan 30 cm binnen 2 meter. (bron: RTV Drenthe, 9-7-23, begin en beeld 2:53 https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/15710537/bekende-van-schapenhouder-die-is-	Wolf GW3152m	De afrastering is niet overal wolfwerend conform de richtlijnen van BIJ12. Formeel dus niet wolfwerend. Dit staat los van het wel of niet vinden van sporen en de wijze waarop de wolf naar binnen is gekomen.	2

				aangevallen-door-wolf-ik-sta-nog-te-trillen Geen drempel onder toegangshek. Geen graafsporen bij toegangshek.			
7-6-23	Hoenderloo		Flexinetten, 120 cm	3 dode schapen en 2 gewond Schadelijst BIJ12: geen gegevens Onderzoek medewerker provincie: opstapmogelijkheid middels grote boomstronk langs raster (bron: schadegeval 1, pag. 25, https://media.gelderland.nl/Advies_wolven_commissie_Gelderland_oktober_2023_access_a2d86d2353.pdf)	Wolf GW2504f	Niet wolfwerend	
3-6-23	Wapserveen		Schrikdraad (metaal), 6 draden, 120 cm, 4500 V	3 dode schapen, 7 gewond, 3 vermist, 1 geeuthanaseerd. Taxatierapport BIJ12: Het raster was wel wolfwerend bedoeld, maar deed op vele plekken niet aan de eisen.	Wolf GW3152m	Niet wolfwerend	2
20-4-23	Grolloo (Amen)		Flexibele afrastering, 5 draden	2 dode schapen en 3 gewond. Woordvoerder provincie Drenthe: “Een van de paaltjes is aan de onderzijde afgeknapt. Volgens de taxateur is de wolf er daar doorheen gekomen” (bron: RTV Drenthe, 21-4-23)	Wolf	Twijfelgeval. Heeft de wolf gebruik gemaakt van een defecte afrastering of is door het binnen dringen van de wolf het defect veroorzaakt?	
24-3-23	Wolfheze (Renkum)		Flexibele afrastering, 5 draden	15 dode schapen Provincie Gelderland: “Bij het opnemen van de schade heeft de taxateur geconstateerd dat het hek op meerdere punten niet voldeed” (bron: Omroep Gelderland, 31-3-23) Op meerdere plaatsen onderste draad te hoog, niet overal 5 draden maar 4, hoogte plaatselijk 100 cm, toegangspoort	Wolf GW2435m	Niet wolfwerend	2

				onbeveiligd.			
22-2-23	Wapse		Flexibele afrastering, 6 draden, 130 cm, 5600 V	2 dode schapen Bevindingen wolvenconsulent: Op 4 plaatsen hing de onderste draad op meer dan 25 cm boven het maaiveld.	Wolf GW3152m	Niet wolfwerend. Onderste draad te hoog	2
10-2-23	Doldersum		Flexibele afrastering, 6 draden 120 cm, 6500 V	2 dode schapen Bevindingen wolvenconsulent: Op verschillende plekken binnen 2 m opstap van 30 cm. Op 115 cm opstap van 30 cm op oplopende wal. Er waren stukken waar de palen 20 m of meer uit elkaar stonden. 23,5 m gemeten. Hierdoor wijkende draden: 30 cm tussen 2 ^e en 3 ^e draad gemeten. Volgens schadetaxateur van BIJ12 zou de afrastering wel goed zijn. https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/15351785/wolvenconsulenten-verschillen-van-oordeel-over-wolfwerend-raster-in-vledder	Wolf GW3152m	Afrastering voldoet niet overal aan de BIJ12 norm.	2
21-1-23	Epe		Vaste wolfwerende afrastering, 5 draden, 120 cm, 6300 V.	1 dood schaap Rapportage schadetaxateur BIJ12: Een goed raster, maar het maaiveld ligt niet helemaal vlak. De onderste draad staat daardoor op enkele plaatsen te hoog (ca. 30 cm) boven het maaiveld om aan het criterium wolfwerend te voldoen.	Wolf GW2540f	Onderste draad te hoog.	2
21-1-23	Appelscha		Flexinetten 120 cm, geen spanning.	5 dode schapen, 1 gewond, 8 vermist, 1 geëuthanaseerd Geen wolfwerend net langs sloot. Geen wolfwerend net op talud naar sloot.	Wolf GW3151m	Afrastering verkeerd geplaatst.	2
21-1-23	Vledder		Flexibele afrastering 6 draden, 130 cm, 5800 V	Inspectie door wolvenconsulent: Op 4 plekken onderste draad op 35 cm. Op 1 plek opstapje hoger dan 30 cm op 185	Wolf GW3151m	Afrastering voldoet niet overal aan de BIJ12 norm.	2

				cm.			
7-10-22	Emst	Tweet Moes 31-10-22	Schrikdraad (metaal), 6 draden, 111 cm, 7800 V Geplaatst door Wolf-Fencing	2 dode schapen en 9 gewond. Inspectie door Wolf-Fencing: Een flink gat door werkende bodem onder het onderste draad, slappe draden, paal weg, draad over de sloot weg, gras in het onderste draad.	Wolf, GW3012f	Door geen onderhoud niet meer wolfwerend	3
4-9-22	Wateren		Nachtvak schaapskudde. Schapengaas met 3 stroomdraden, 120 cm, 7000 V	2 dode schapen Onderste draad plaatselijk op 40 cm (foto schadetaxateur), Inspectie door provincie: enkele dassenopeningen onderlangs. Volgens wolvendeskundige ^{5.1.2.e} (*2) kan een wolf zonder sporen achter te laten door een dassenopening kruipen.	Wolf GW2397m	Onderste draad te hoog. Wolf mogelijk door dassenopening gekropen.	2
31-8-22	Arnhem	571	Schrikdraad (kunststof), 120 cm, 8000 V	4 dode schapen Nachtkraal met flexinetten. Deel lag plat over een lengte van 30 m. Volgens herder mogelijk omver gelopen door een edelhert die door een wolf werd opgejaagd.	Wolf onbekend	Passeerbaar wegens plat liggend net.	3
8-8-22	Grolloo	533	8 draden, 123 cm, spanning ?	3 dode schapen, 6 gewond Wegens een incident is de taxatie afgebroken, zodat de afrastering niet volledig nagelopen kon worden.	Wolf onbekend	Geen conclusie mogelijk.	
2-8-22	Heeze	523	Flexinet, 120 cm, 7200 V	2 dode schapen, 1 geëuthanaseerd Alle schapen uit de nachtkraal gebroken. Verder geen extra info in taxatierapport.	Wolf onbekend		
31-7-22	Maarheeze	516	Flexinet, 120 cm, 7000 V	1 dood schaap buiten nachtkraal en 1 gewond schaap nog in de nachtkraal. Alle andere schapen ook uit de nachtkraal. Verder geen info in tax rapport.	Wolf GW1625m		
26-7-22	Doldersum	Casus brief dierenartsen 2-11-22)	Flexibele afrastering 6-draden, 130 cm 5500 V	5 dode schapen, 9 geëuthanaseerd Volgens eigenaar 100% in orde (RTV Drenthe 26/7/22) BIJ12: geen tekortkomingen geconstateerd	Wolf GW2090f	Wolf passeert goed geplaatst wolfwerend raster	4

16-7-22	Maarheeze	504	Flexinet, 120 cm, 7000 V	Dood lam buiten nachtkraal dood gevonden bij ochtend controle. Verder geen extra info in tax rapport	Wolf GW1625m		
4-7-22	Heeze	489	Schapengaas met stroomdraden, 120 cm, 7500 V	1 schaap dood, 2 geëuthanaseerd Schapen stonden in nachtkraal met bewakingshonden. Schapen zijn uitgebroken en honden waren overstuurd.	Wolf GW1625m		
15-2-22	Vledder	Casus brief dierenartsen 2-11-22	Flexibele afrastering 120 cm. Klok op lichtnet	1 schaap dood, 1 geëuthanaseerd Afrastering beschadigd door de storm	Wolf, GW2397m	Passeerbaar wegens stormschade	3
21-1-22	Vledder		Flexibele 5-draads afrastering, 120 cm	4 schapen dood, 2 gewond, 2 geëuthanaseerd Geen afrastering langs waterloop.	Wolf, GW2397m	Perceel niet geheel wolfwerend, wolf mogelijk overgezwommen.	2
19-1-22	Boekel	361	Flexinet, 120 cm, 5700 V	1 dood schaap Tax rapport niet gevonden	Wolf, GW1625m		
7-1-22	Wapse		Flexinet, 120 cm, 4500 V, 1 KBH	3 dode schapen buien wei, 1 gewond Telefonisch contact ^{5.1.2.e} met herder: schapen uitgebroken.	Wolf, GW2397m	Geen wolf van buiten naar binnen	5
28-11-21	Geeuwenbrug		Flexibele 5-draads afrastering 120 cm (Rappa)	1 dode ram binnen afrastering Waarneming ^{5.1.2.e} 1 wond aan oor. Verwonding niet typisch wolf. Groep bestond uit 2 rammen en circa 12 oien.	Diersoort onbekend	Geen wolf aangetoond. Ram waarschijnlijk overleden door vechtpartij met andere ram.	0
27-11-21	Diever	Casus brief dierenartsen 2-11-22	Deels flexinetten 120 cm, deels 4 draden 85 cm, deels 5 draden 120 cm. 5000 V	1 dood schaap, 3 gewond, 1 geëuthanaseerd. Waarneming ^{5.1.2.e} Door onbekende oorzaak flexinet voor een deel plat van buiten naar binnen. Inspectie door bij GS bekende wolvendeskundige: spleet 20 cm tussen 2 flexinetten, plaatselijk onderste draad te hoog, veel plaatsen te laag, buiten hek opstapplaatsen van 20-30 cm.	Wolf, GW2090f	Foutieve plaatsing	2
6-9-21	Oude Willem		Nachtkraal, flexinet, 120 cm, 8000 V	2 dode schapen buiten wei, 1 geëuthanaseerd. Telefonische contact ^{5.1.2.e} met herder: schapen uitgebroken.	Wolf, GW2090f	Geen wolf van buiten naar binnen	5

23-2-21	Heeze	168	Wolfwerende raster, 7400 V	1 dood schaap, 2 gewond	Wolf, GW1625m		
29-1-21	Nederweert	165	Nieuwe wolvennetten, 9200 V	2 dode schapen, 2 gewond Geen tax rapport kunnen vinden	Wolf, onbekend		
17-12-20	Waalre	158	Schapennet strak aan grond, 120 cm, 7100 V	1 dood schaap, 1 gewond Er is duidelijk sprake geweest van paniek. De kudde is door de afrastering gebroken en ook een aantal paarden in een naastgelegen wei waren uitgebroken. Het schapennet was nieuw en strak aan de grond. Is wolfwerend opgesteld. Geen aanwijzingen geconstateerd dat de wolf er onderdoor is gegaan. Het vermoeden is dat de wolf over het raster is gesprongen.	Wolf, GW1625m		4
16-12-20	Heeze	157	Wolfwerend raster, 8000 V	2 dode schapen, 1 gewond Tax rapport niet kunnen vinden	Wolf, GW1625m		
10-8-20	Heeze	112	Flexinet, 120 cm, 7400 V, geplaatst op gemaaide strook. Bewegingsmelder met lamp. Gedragen kleding neergelegd.	2 dode schapen De wolf is vermoedelijk door de afrastering gebroken op een plaats waar 2 netten aan elkaar zijn gezet. De paaltjes waren alleen aan de bovenkant geknoopt.	Wolf, onbekend	Te grote opening tussen 2 netten.	2
1-8-20	Heeze	109	Flexinet, 120 cm, 7400 V	2 dode schapen, 1 gewond Een kudde ooien is 's avonds ondergebracht in een kraal met wolfwerende netten. De volgende ochtend geconstateerd dat 1 schaap binnen de kraal was gedood en 1 gewond. Kudde uitgebroken. De volgende dag is in de nabijheid een 2e dode ooi gevonden in een andere kudde. De omstandigheden wijzen erop dat dit schaap in dezelfde nacht is gedood. Er zijn geen aanwijzingen dat de wolf onder het net is doorgedaan.	Wolf, GW1625m		4
16-7-20	Heeze	106	Flexinet, 120 cm,	1 dood schaap	Wolf, GW1625m	Op 1 locatie onderdoorgang	2

			7400 V	Het wolfwerend raster was zorgvuldig geplaatst, maar sloot op 1 locatie niet goed aan op het maaiveld door een kleine kuil. Op deze plaats stonden de paaltjes scheef en waren ook iets gelift. De taxateur heeft het sterke vermoeden dat de wolf er hier onderdoor is gegaan, maar kon daarvoor geen harde bewijzen (haar of prenten) vinden. Het raster was opgebouwd met zogenaamde plus/minnetten. Deze hebben in mijn ogen een nadeel: de onderste draad is geen aardedraad. Pas op de 3e draad staat spanning. De wolf kan er m.i. onderdoor zonder een schok te krijgen.		mogelijk.	
--	--	--	--------	--	--	-----------	--

Toelichting

Geel gemarkeerd: wacht op nadere gegevens. Nog geen conclusie mogelijk.

Geen harde conclusie mogelijk. Onduidelijk geval, omdat:

- onvoldoende onderzoek of onvolledige rapportage
- of rapport niet meer te vinden
- of niet vastgesteld dat de gehele afrastering correct wolfwerend en ook niet vastgesteld dat er tekortkomingen waren.
- of wegens omver lopen van afrastering door uitbrekende schapen is niet vast te stellen of de wolf de afrastering heeft overwonnen
- of onduidelijk is of de wolf gebruik heeft gemaakt van een defecte afrastering of dat de afrastering defect is geraakt door het binnendringen van de wolf

Licht blauw gemarkeerd: Geen correct geplaatste wolfwerende afrastering. Voldoet niet aan BIJ12 norm. Niet wolfwerend.

(*1) Categorieën:

0) Geen wolf

1) Geen wolfwerende maatregelen

2) Foutieve plaatsing (niet conform richtlijnen, poort of sloot niet beveiligd, onjuiste draadafstanden, plaatsen met onderdoorgangen, etc.)

3) Goed geplaatst maar niet functionerend (geen of te weinig spanning, vegetatie te lang, draden niet strak, gaten, etc.)

4) Rood gemarkeerd: geen tekortkomingen vastgesteld. Wolf passeert goed geplaatste wolfwerende afrastering

5) Overige oorzaak, niet veroorzaakt door onvoldoende bescherming

Analyse en conclusies

In Midden en Noord Nederland zijn tot nu toe 2 gevallen geweest waarbij een wolf een correct geplaatste wolfwerende afrastering heeft overwonnen:

- 26-7-22, Doldersum, GW2090f
- 19-10-23, Hoog Soeren

Alle andere gevallen waarbij een wolf een wolfwerende afrastering heeft overwonnen (vastgesteld of sterk vermoeden maar onduidelijkheden) waren in het gebied in en rond De Groote Heide in Noord-Brabant en Limburg. In alle gevallen waarbij een individu kon worden bepaald betrof het wolf GW1625m

Disclaimer

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend. Het gebruik is voor eigen risico. De auteur stelt zich niet aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van gebruik van dit document. Het is slechts informatief. Het is zorgvuldig en naar beste weten samengesteld op basis van de informatie die vanuit verschillende bronnen ter beschikking is gesteld. Het is mogelijk dat er nog meer gegevens zijn, die niet ter beschikking zijn gesteld en die tot andere conclusies zouden leiden.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: maandag 18 december 2023 12:48
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e
 info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e@hotmail.nl; 5.1.2.e@gmail.com;
 5.1.2.e@outlook.com; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e
Onderwerp: Opvallende schadegevallen
Bijlagen: Opvallende_wolvenschade_15_12_23.docx

Allen,

Al enige tijd houd ik een overzicht bij van opvallende schadegevallen waarbij ondanks een wolfwerende afrastering toch een wolvenaantal heeft plaatsgevonden. De lijst zou eigenlijk door BIJ12 / provincies moeten worden bijgehouden om de dierhouders en de wolvencommissies een goed inzicht te geven in de effectiviteit van de wolfwerende maatregelen.

Vorige week heb ik van 5.1.2.e nadere gegevens over de onderstaande 3 gevallen ontvangen. In alle 3 de gevallen waren er tekortkomingen aan de afrastering. Deze heb ik in het actuele overzicht verwerkt. Zie bijlage.

Vandaag is er weer een opvallend geval in Drenthe bijgekomen:

18 december 2023, Aanval Lheebroek gemeente Westerveld, provincie Drenthe. Ten minste 5 dode schapen en 12 gewonde schapen. Schapen liggen verspreid over 4 percelen. Schapen lopen achter wolfwerend raster. BIJ12 is ingeschakeld. (Bron: Facebook, Meldingen wolven Westerveld en ruime omgeving. 18-12-23)

Graag nadere info hierover.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Op 11-12-2023 om 12:55 schreef 5.1.2.e

Beste 5.1.2.e

Tijdens de afgelopen vergadering van de wolvencommissie is uitgebreid gesproken over het belang van een goed inzicht in de effectiviteit van wolfwerende afrasteringen. Ik blijf proberen om het beeld compleet te krijgen.

Inmiddels is het rapport van de schadetaxateur van BIJ12 van het geval in Wapse op 9/7 openbaar gemaakt.

<https://www.provincie.drenthe.nl/loket/wet-regelgeving/wet-open-overheid/woo-verzoeken/@145989/woo-verzoek-31-oktober-2023/>

Hierbij vraag ik nogmaals om de resultaten van het nader onderzoek van de afrastering bij de volgende schadegevallen:

25/7, Wateren, Schapengaas met stroomdraden, 8 draads, 125 cm, 0 - 9000 V

17/7, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 127 cm, 7000V
3/6, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 120 cm, 4500 V

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Op 16-11-2023 om 17:13 schreef 5.1.2.e

Beste 5.1.2.e

Bedankt voor het toesturen van de agenda en de stukken.

Graag zou ik als agendapunt willen toevoegen:

Nader onderzoek na schadegevallen ondanks wolfwerende maatregelen.

Dit is nog steeds niet goed geregeld en de communicatie is slecht.

- Wat gebeurt er nu?
- Hoe kan dit verbeterd worden?
- Hoe moet de communicatie geregeld worden?
- Afspraken maken over acties.

Zie ook de notitie van de Werkgroep Wolf (bijlage 01)

Uit de schadetabel op de website van BIJ12 blijkt dat er nog 3 gevallen zijn bijgekomen van aanvallen achter een raster dat volgens de gegevens in de tabel wolfwerend lijkt:

25/7, Wateren, Schapengaas met stroomdraden, 8 draads, 125 cm, 0 - 9000 V

17/7, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 127 cm, 7000V

3/6, Wapserveen, Schrikdraad (metaal), 6 draads, 120 cm, 4500 V

Graag ontvang ik de resultaten van het nader onderzoek naar deze gevallen. Waren er tekortkomingen? Welke?

Verder vraag ik wederom naar het BIJ12 taxatierapport van het schadegeval in Wapse op 9/7.

Waarom zat het niet bij de documenten n.a.v. het WOO verzoek van 28/7/2024. Zie mijn app bericht 10/11/23.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•
•

Projectnr.	Aanvraagdatum	Aanvraagstatus	Beschikingsdatum	Aanvrager	Vestigingsadres	Huisnr	Toev	Postcode	Plaats	Gemeente	Gevraagde subsidie	Vastgestelde subsidie	Aantal schapen/geiten:	Aantal runderen:	Aantal varkens:	Aantal paardachtigen:	Aantal alpaca's:	Aantal meters vast hekwerk:	Aantal meters verplaatsbaar hekwerk:	Automatisch oprolsysteem?
WOLZ0001	05-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023	5.1.2.e	5.1.2.e			5.1.2.e	5.1.2.e	Coevorden	€ 9.000,00	€ 7.888,00	0	220	0	0	0	0	2500	Nee
WOLZ0002	18-07-2023	Vastgesteld	30-08-2023					5.1.2.e		Aa en Hunze	€ 1.459,00	€ 1.368,00	1	0	0	0	1	206	0	Nee
WOLZ0003	28-07-2023	Vastgesteld	25-08-2023					5.1.2.e		Midden-Drenthe	€ 6.377,47	€ 6.377,47	2	255	0	17	0	2028	0	Nee
WOLZ0004	28-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023					5.1.2.e		Coevorden	€ 8.348,51	€ 8.348,51	0	260	0	0	0	2800	0	Nee
WOLZ0005	31-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023					5.1.2.e		De Wolden	€ 3.139,00	€ 1.590,00	0	0	0	8	0	300	0	Nee
WOLZ0006	07-08-2023	Vastgesteld	25-08-2023					5.1.2.e		Aa en Hunze	€ 20.000,00	€ 20.000,00	0	600	0	10	0	7302	0	Nee
WOLZ0007	07-08-2023	Vastgesteld	25-09-2023					5.1.2.e		Aa en Hunze	€ 20.000,00	€ 20.000,00	0	150	0	0	0	15000	0	Nee
WOLZ0009	11-08-2023	Vastgesteld	29-08-2023					5.1.2.e		Midden-Drenthe	€ 923,60	€ 923,60	58	0	0	0	0	560	0	Nee
WOLZ0010	18-08-2023	Vastgesteld	29-08-2023					5.1.2.e		Westerveld	€ 4.259,00	€ 4.259,00	0	0	0	3	0	300	0	Nee
WOLZ0011	04-09-2023	Vastgesteld	13-09-2023					5.1.2.e		Westerveld	€ 1.650,00	€ 1.650,00	0	4	0	2	0	150	0	Nee
WOLZ0012	08-09-2023	Vastgesteld	13-09-2023					5.1.2.e		Westerveld	€ 1.830,53	€ 570,00	4	0	0	0	0	200	0	Nee
WOLZ0013	30-09-2023	Vastgesteld	16-10-2023					5.1.2.e		Midden-Drenthe	€ 4.490,00	€ 4.490,00	574	0	0	0	0	2596	0	Nee
WOLZ0014	08-10-2023	Vastgesteld	16-10-2023					5.1.2.e		Westerveld	€ 4.000,00	€ 2.270,00	0	0	0	4	0	500	0	Nee
WOLZ0015	09-10-2023	Vastgesteld	19-10-2023					5.1.2.e		De Wolden	€ 1.760,00	€ 1.760,00	0	0	0	3	0	350	0	Nee
WOLZ0016	22-10-2023	Wacht op beschikking						5.1.2.e		Midden-Drenthe	€ 20.000,00									

Projectnr.	Aanvraagdatum	Aanvraagstatus	Plaats	Gemeente	Gevraagde subsidie	Kosten totaal ver	Aantal schapen/geit	Aantal run	Aantal var	Aantal pa	Aantal alpaca's	Aantal meters vast	Aantal meters verplaa	Automatisch oprolsysteem
WOLF0001	11-07-2023	Vastgesteld	Orvelte	Midden-Drenthe	€ 1.488,00	€ 10.850,00	0	0	0	7	0	200	0	Nee
WOLF0002	12-07-2023	Vastgesteld	Smilde	Midden-Drenthe	€ 1.308,40	€ 1.308,40	0	0	0	1	0	200	0	Nee
WOLF0005	17-07-2023	Vastgesteld	Hoogersmilde	Midden-Drenthe	€ 3.711,00	€ 3.290,00	0	0	0	4	0	2800	0	Nee
WOLF0003	13-07-2023	Vastgesteld	Wapse	Westerveld	€ 334,67	€ 334,67	0	0	0	4	0	211	0	Nee
WOLF0004	14-07-2023	Vastgesteld	Wapse	Westerveld	€ 9.000,00	€ 9.000,00	0	0	0	5	0	611	0	Nee
WOLF0006	22-07-2023	Vastgesteld	Uffelte	Westerveld	€ 4.000,00	€ 4.000,00	9	0	0	0	0	350	0	Nee
WOLF0007	24-07-2023	Vastgesteld	Wijster	Midden-Drenthe	€ 445,93	€ 445,93	2	0	0	3	0	200	0	Nee
WOLF0008	02-08-2023	Vastgesteld	Dwingeloo	Westerveld	€ 600,00	€ 553,10	0	0	0	2	0	80	0	Nee
WOLF0009	07-08-2023	Vastgesteld	Papenvoort	Aa en Hunze	€ 3.126,80	€ 3.274,24	0	0	0	6	0	692	0	Nee
WOLF0010	08-08-2023	Vastgesteld	Assen	Assen	€ 4.106,00	€ 5.518,70	0	0	0	15	0	1040	0	Nee
WOLF0011	12-08-2023	Vastgesteld	Hooghalen	Midden-Drenthe	€ 20.000,00	€ 23.987,40	81	0	0	0	0	1750	0	Nee
WOLF0012	16-08-2023	Vastgesteld	Zwinderen	Coevorden	€ 1.663,00	€ 1.663,98	0	2	0	2	0	400	0	Nee
WOLF0013	27-08-2023	Vastgesteld	Valthe	Borger-Odoorn	€ 2.606,45	€ 2.606,45	0	0	0	3	0	317	0	Nee
WOLF0014	03-09-2023	Vastgesteld	Dwingeloo	Westerveld	€ 2.500,00	€ 2.500,00	0	0	0	2	0	500	0	Nee
WOLF0017	07-09-2023	Vastgesteld	Dwingeloo	Westerveld	€ 1.826,47	€ 1.826,47	8	3	0	0	0	430	0	Nee
WOLF0015	05-09-2023	Vastgesteld	Dwingeloo	Westerveld	€ 3.129,46	€ 1.718,00	2	0	0	1	0	170	0	Nee
WOLF0016	06-09-2023	Vastgesteld	Nieuw-Weerdinge	Emmen	€ 7.196,84	€ 3.120,00	0	0	0	7	0	750	0	Nee
WOLF0021	28-09-2023	Vastgesteld	Meppen	Coevorden	€ 6.255,35	€ 3.868,00	37	0	0	0	0	600	500	Nee
WOLF0018	21-09-2023	Vastgesteld	Wittelte	Westerveld	€ 1.344,32	€ 1.344,32	0	289	0	0	0	0 ?		Ja
WOLF0019	24-09-2023	Vastgesteld	Wapse	Westerveld	€ 1.900,00	€ 1.900,00	0	0	0	3	0	400	0	Nee
WOLF0020	27-09-2023	Vastgesteld	Gasteren	Aa en Hunze	€ 4.446,00	€ 3.803,40	39	0	0	0	0	561	500	Nee
WOLF0022	01-10-2023	Vastgesteld	Gieterveen	Aa en Hunze	€ 2.695,00	€ 2.695,00	32	0	0	0	0	625	0	Nee
WOLF0023	01-10-2023	Vastgesteld	Zeijen	Tynaarlo	€ 2.164,46	€ 2.164,46	43	0	0	2	0	0 ?		Nee
WOLF0025	06-10-2023	Vastgesteld	Assen	Assen	€ 6.000,00	€ 13.780,75	0	0	0	10	0	1600	0	Nee
WOLF0024	04-10-2023	Vastgesteld	Westerbork	Midden-Drenthe	€ 10.290,05	€ 10.219,45	14	8	0	3	0	300	350	Nee
WOLF0029	13-10-2023	Wacht op beschikking	Wapserveen	Westerveld	€ 723,00	€ 584,49	0	0	0	2	0	45	0	Nee
WOLF0026	09-10-2023	Vastgesteld	Nieuw-Weerdinge	Emmen	€ 14.727,45	€ 14.727,45	0	0	0	2	0	317	0	Nee
WOLF0027	10-10-2023	Vastgesteld	Gieterveen	Aa en Hunze	€ 3.852,50	€ 6.061,00	0	0	0	4	0	425	0	Nee
WOLF0028	13-10-2023	Wacht op beschikking	Hoogersmilde	Midden-Drenthe	€ 1.956,00	€ 0,00								
WOLF0030	20-10-2023	Wacht op beschikking	Midlaren	Tynaarlo	€ 862,04	€ 862,04	7	0	0	0	0	120	0	Nee
Totaal:						€ 120.638,84								

DEELNEMERS t/m 18.10

1	5.1.2.e
2	5.1.2.e
3	5.1.2.e
4	5.1.2.e
5	5.1.2.e
6	5.1.2.e
7	5.1.2.e
8	5.1.2.e
9	5.1.2.e
10	5.1.2.e
11	5.1.2.e
12	5.1.2.e
13	5.1.2.e
14	5.1.2.e
15	5.1.2.e
16	5.1.2.e
17	5.1.2.e
18	5.1.2.e
19	5.1.2.e
20	5.1.2.e
21	5.1.2.e
22	5.1.2.e
23	5.1.2.e
24	5.1.2.e
25	5.1.2.e
26	5.1.2.e
27	5.1.2.e
28	5.1.2.e
29	5.1.2.e
30	5.1.2.e
31	5.1.2.e
32	5.1.2.e
33	5.1.2.e
34	5.1.2.e

ANP Fotograaf

Sprekers / betrokkenen = 10

Organisatie = 2

Inschrijvingen = 23

Journalist = 1

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: maandag 14 maart 2022 12:40
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e; 5.1.2.e;
5.1.2.e; 5.1.2.e@upcmail.nl; 5.1.2.e en 5.1.2.e
Onderwerp: Concept advies schadeafhandeling Zweeds model
Bijlagen: Advies afhandeling wolvenschade.docx

Allen,

Hierbij het concept advies.
Graag uiterlijk 18-3 jullie commentaar.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: donderdag 13 juli 2023 12:52
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@outlook.com;
 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e;
 info@mekeldewitteraaf.nl; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e@hotmail.nl; 5.1.2.e
 5.1.2.e
Onderwerp: Beperking terugwerkende kracht subsidieregeling
Bijlagen: Extra weigeringsgrond subsidieregeling preventie wolvenschade Drenthe.docx

Beste 5.1.2.e

Op 30 juni heb ik aan de bel getrokken i.v.m. een extra weigeringsgrond in de gewijzigde subsidieregeling waardoor een aanvragen onterecht kunnen worden afgewezen.

De afwijzing van de aanvraag van de Herders van Balloo is een concreet geval. Ik weet niet of er meer van dit soort gevallen zijn.

Inmiddels ben ik terug van vakantie en ik heb de wijzigingen in de regeling getraceerd. Zie bijlage. Ik weet niet wat de overwegingen zijn geweest. Er is op geen enkele wijze hierover gecommuniceerd met de wolvencommissie.

Ik verzoek de provincie dringend om de terugwerkende kracht voor schapen en geitenhouders zo spoedig mogelijk weer terug te brengen naar de oorspronkelijke datum.

Als er behoefte mocht zijn aan een wijziging dan eerst advies van de wolvencommissie. Daar zijn wij voor aangesteld.

Ik heb begrepen dat 5.1.2.e is. Er schijnt een vervanger te zijn, maar ik weet niet wie.

5.1.2.e kan je dit binnen de organisatie van de provincie in goede banen leiden en ons op de hoogte houden van de voortgang?

Graag een reactie van de provincie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

PRAKTIJKSESSIE SCHAAPSHERDERS

Datum	zaterdag 29 oktober	Organisatie / spreker / wolvencommissie
Tijd	09.30 - 12.30	Meer dan 30 aanmeldingen = overleg
Locatie	Informatiecentrum Huenderhoeve	Let op dat je per persoon rekent, geen 1 inschrijving voorbijvoorbeeld 2 personen. Alle namen noteren ivm check veiligheid enz.
Adres	Huenderweg 1 / Doldersum	
Gastheer/vrouw	5.1.2.e / 5.1.2.e	

START	EIND	DUUR	ONDERDEEL	WIE	TOELICHTING	IOM
8:00	9:30	60	Voorbereidingen	5.1.2.e	5.1.2.e en 5.1.2.e (versterking) zijn op tijd ter plekke om alle voorbereidingen te treffen.	
			Stoelen		Zijn er genoeg stoelen beschikbaar om in het bezoekercentrum te kunnen zitten? Anders meenemen.	5.1.2.e / A.13.0
			Catering		5.1.2.e zorgt voor koffie / thee / koek / kartonnen bekertjes enz. Koffie zetten in de pantry van bezoekerscentrum. Broodjes voor de sprekers na afloop.	
			Demo-rasters		5.1.2.e plaatst iom 5.1.2.e / 5.1.2.e voor 09:30u nog de drie flexibele rasters op een geschikte plek / nabij vast raster / punt waar verhaal wordt verteld en getoond / banier meest gemaakte fouten ophangen	5.1.2.e / A.13.0
			Ontsmetten		5.1.2.e plaatst voetenbad om bij registratie schoenen te ontsmetten	
9:15			Registratiebalie geopend		Mensen krijgen een badge met naam en organisatie	
voor 09:30			Alle betrokkenen ter plekke			
9:30	10:00	30	Informeel ontvangst		Koffie / thee / koekje beschikbaar	
10:00	10:10	10	Welkom		Waarom staan we hier / WC Drenthe / IPO Wolvenplan, standpunten / geen PPT / Ophalen van de actiepunten uit de praktijk	
10:10	10:20	10	Actualiteit		Werkvorm / uitwisselen van ervaringen rondom wwm en wolf.	
10:20	10:25	5	WISSEL (naar buiten)			
10:25	10:50	25	Wolfwerende maatregelen		*Ervaringen *Welke wwr zijn er? *Wat zijn de voors en tegens? *Wat werkt wel en niet en waarom? *Draadoprolsystemen? *Aandachtspunten *Is de vergoeding/subsidie voor wwm voldoende? *Hoe gaan jullie om met de kosten voor onderhoud /factor arbeid? *Publieksfunctie schaapskooi	
10:50	10:55	5	WISSEL			
10:55	11:20	25	Werken met KBH		Algemene introductie *Hoe werkt dat met KBH? *Pilot Veluwe (PA) *Waar moet je rekening mee houden? *Hoe ga je met KBH het veld in (voordoen) *Verhouding KBH/publiek/toerisme *juridisch kader?	
11:20	11:25	5	WISSEL (naar binnen)			
11:25	11:50	20	Natuurbegrazers		Wat betekent de wolf voor natuurbegrazing (anders dan schaa)? *Samenvatting 5 oktober? *Gevolgen *Ingeschaard / natuurlijk *Schadepreventie *IPO wolvenplan	
11:50	12:10	20	Bedrijfsvoering		Welke effect hebben wwm / KBH op de kosten van een kudde? *Wat kost de ww exploitatie per maand cq jaar extra? *Hoe krijgen schaaisherders nu een reële vergoeding voor deze intensievere beheervorm? *Hoe zien herders het toekomstperspectief in wolvengebied? Wisselwerking met de TBO's (hoe zien de TBO's de toekomst van de schaapskudde in het natuurterrein waar de wolf ook leeft?	
12:10	12:25	15	Wrap-up / opdracht WC Drenthe		Hoe vanaf hier verder? Terugkoppeling over IPO wolvenplan? Nieuwsvoorziening? Actiepunten voor WC Drenthe?	
12:25	12:30	5	Afsluiting		Toevoegen aan mailingbetand 5.1.2.e?	
12:30	13:00	30	Napraten / broodje voor betrokkenen			
13:00	14:00		Afbouw / opruimen			

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: dinsdag 18 april 2023 09:08
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@upcmail.nl;
 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e;
 info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e; info@mtswelhuis.nl; 5.1.2.e
 @hotmail.nl
CC: 5.1.2.e@outlook.com
Onderwerp: Agenda Gebiedscommissie Wolf Drenthe 19 april 2023

Beste 5.1.2.e

Graag zou ik het volgende agendapunt willen toevoegen: Opvallende schadegevallen

Toelichting:

Er is afgesproken dat in het geval van een aanval van dieren achter een wolfwerende afrastering de provincie zal zorgen voor een grondig onderzoek van de afrastering.

De bevindingen zouden na een afkoelingsperiode via het communicatiekanaal van de provincie worden bekendgemaakt.

Er zijn nog geen afspraken gemaakt op op welke wijze en wanneer dit plaats zal vinden.

Tevens moet worden afgesproken op welke wijze en wanneer de wolvencommissie wordt geïnformeerd. Wie is hiervoor verantwoordelijk?

Op 22/2/23 was er een schadegeval in Wapse bij schapen die achter een wolfwerende afrastering liepen.

Ondanks herhaaldelijke navraag weet ik nog niet wat de bevindingen waren.

Daarnaast was er op 5/3/2023 een schadegeval in Doldersum waarbij ook sprake zou zijn van een wolfwerende afrastering. Wat waren hier de bevindingen?

Verder zou ik graag het bijgewerkte overzicht van de aangevraagde en verleende subsidies ontvangen. Er is afgesproken dat dit voor iedere vergadering van de wolvencommissie zal gebeuren.

Klopt het dat er geen verslag van de vorige vergadering op 22 februari is gemaakt?

Ik was daar niet bij en weet ook niet wat daar besloten is.

Ik kom fysiek naar de vergadering morgen.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Aanvraagdatum	Aanvraagstatus	Beschikingsdatum	Plaats	Gemeente	Gevraagde subsidie	Vastgestelde subsidie	Aantal schapen/geiten:	Aantal runderen:	Aantal varkens:	Aantal paardachtig	Aantal alpaca's:	Aantal meters va	Aantal meter: Automatisch
05-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023	Geesbrug	Coevorden	€ 9.000,00	€ 7.888,00	0	220	0	0	0	0	2500 Nee
18-07-2023	Vastgesteld	30-08-2023	Gasteren	Aa en Hunze	€ 1.459,00	€ 1.368,00	1	0	0	0	1	206	0 Nee
28-07-2023	Vastgesteld	25-08-2023	Wijster	Midden-Drenthe	€ 6.377,47	€ 6.377,47	2	255	0	17	0	2028	0 Nee
28-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023	Schoonoord	Coevorden	€ 8.348,51	€ 8.348,51	0	260	0	0	0	2800	0 Nee
31-07-2023	Vastgesteld	01-09-2023	Ruinen	De Wolden	€ 3.139,00	€ 1.590,00	0	0	0	8	0	300	0 Nee
07-08-2023	Vastgesteld	25-08-2023	Anderen	Aa en Hunze	€ 20.000,00	€ 20.000,00	0	600	0	10	0	7302	0 Nee
07-08-2023	Vastgesteld	25-09-2023	Anderen	Aa en Hunze	€ 20.000,00	€ 20.000,00	0	150	0	0	0	15000	0 Nee
11-08-2023	Vastgesteld	29-08-2023	Zwiggelte	Midden-Drenthe	€ 923,60	€ 923,60	58	0	0	0	0	560	0 Nee
18-08-2023	Vastgesteld	29-08-2023	Wittelte	Westerveld	€ 4.259,00	€ 4.259,00	0	0	0	3	0	300	0 Nee
04-09-2023	Vastgesteld	13-09-2023	Wateren	Westerveld	€ 1.650,00	€ 1.650,00	0	4	0	2	0	150	0 Nee
08-09-2023	Vastgesteld	13-09-2023	Zorgvlied	Westerveld	€ 1.830,53	€ 570,00	4	0	0	0	0	200	0 Nee
30-09-2023	Vastgesteld	16-10-2023	Smilde	Midden-Drenthe	€ 4.490,00	€ 4.490,00	574	0	0	0	0	2596	0 Nee
08-10-2023	Vastgesteld	16-10-2023	Oude Willem	Westerveld	€ 4.000,00	€ 2.270,00	0	0	0	4	0	500	0 Nee
09-10-2023	Vastgesteld	19-10-2023	Zuidwolde	De Wolden	€ 1.760,00	€ 1.760,00	0	0	0	3	0	350	0 Nee
22-10-2023	Vastgesteld	06-11-2023	Hijken	Midden-Drenthe	€ 20.000,00	€ 8.512,00	118	0	0	0	0	0 ?	ja
26-10-2023	Vastgesteld	06-11-2023	Zwiggelte	Midden-Drenthe	€ 4.973,75	€ 2.508,00	0	0	0	10	0	570	0 nee
08-11-2023	Vastgesteld	14-11-2023	Borger	Borger-Odoorn	€ 8.250,00	€ 7.834,25	10	2	0	5	0	1500	0 nee
26-10-2023	Vastgesteld	06-11-2023	Ruinen	De Wolden	€ 4.480,00	€ 4.480,00	650	0	0	0	0	1150	0 nee
01-11-2023	Vastgesteld	06-11-2023	Ubbena	Assen	€ 6.775,00	€ 6.282,00	0	0	0	8	0	1650 ?	nee
04-11-2023	Vastgesteld	09-11-2023	Wapserveen	Westerveld	€ 584,79	€ 584,79	0	0	0	1	0	150	0 nee
06-11-2023	Vastgesteld	14-11-2023	Ruinen	De Wolden	€ 1.608,36	€ 1.608,36	0	0	0	2	0	764	0 ja
15-11-2023	Vastgesteld	23-11-2023	Donderen	Tynaarlo	€ 7.370,00	€ 7.370,00	0	0	0	10	0	2785	0 nee
20-11-2023	Vastgesteld	23-11-2023	Darp	Westerveld	€ 3.148,00	€ 2.610,00	0	0	0	3	0	720	0 nee
28-11-2023	Vastgesteld	01-12-2023	Uffelte	Westerveld	€ 18.640,88	€ 18.640,88	461	0	0	5	0	1280 ?	nee
09-12-2023	Wacht op aanvullii		Smilde	Midden-Drenthe	€ 20.000,00		wordt ingetrokken						
13-12-2023	Vastgesteld	22-12-2023	Ruinen	De Wolden	€ 6.631,59	€ 6.631,59	0	14	0	0	0	2320	0 nee
02-01-2024	Wacht op beschik		Smilde	Midden-Drenthe	€ 20.000,00								
Aantal aanvragen							9	8	0	15	1		

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: dinsdag 20 december 2022 21:28
Aan: 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@upcmail.nl;
5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e en 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e
5.1.2.e; 5.1.2.e
5.1.2.e 5.1.2.e
CC:
Onderwerp: Concept uitbreiding subsidieregeling preventie wolvenschade
Bijlagen: concept subsidieregeling.pdf

Allen,

Zie bijlage.

Het is een concept dat nog in de wolvencommissie wordt besproken.
Er kan dus nog het e.e.a. wijzigen.

Ik deel dit document zodat we allemaal over dezelfde informatie beschikken.

Groet,

5.1.2.e

PRAKTIJKSESSIE

Datum
Tijd
Locatie
Adres
Gastheer/vrouw

SCHAAPSHERDERS

zaterdag 29 oktober
09.30 - 12.30
Informatiecentrum Huenderhoeve
Huenderweg 1 / Doldersum
5.1.2.e / 5.1.2.e

Organisatie / spreker / wolvencommissie

NAAM		ADRES	POSTCODE	PLAATS	E-MAIL	TELEFOON	AANTAL VEE	EXTRA INFO
CONTACTGEGEVENS BEKEND BIJ ORGANISATIE								
1	5.1.2.e						organisatie	
2	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e						organisatie	
3	5.1.2.e						Schaapherder Drents Landschap	gastheer / spreker ww maatregelen
4	5.1.2.e						Schaapherder	gastvrouw / spreker KBH
5	5.1.2.e							Lid wolvencommissie
6	5.1.2.e							Lid wolvencommissie
7	5.1.2.e							Vz wolvencommissie / spreker
8	5.1.2.e							partner 5.1.2.e
9	5.1.2.e							5.1.2.e / spreker
10	5.1.2.e						Schaapherder	Landschapsbeheer 't Groene Veld / spreker KBH / bedrijfsvoering
11	5.1.2.e							Lid wolvencommissie / regelt sprekers vanuit TBO's
12	5.1.2.e						Natuurmonumenten	via 5.1.2.e
13	5.1.2.e 5.1.2.e 5.1.2.e						SSB	via 5.1.2.e
14	Drents Landschap							via 5.1.2.e
15	5.1.2.e						TBO	Bevestiging gestuurd
16	5.1.2.e						TBO	Bevestiging gestuurd
17	5.1.2.e						TBO	Bevestiging gestuurd
18	5.1.2.e						400 schapen	Bevestiging gestuurd
19	5.1.2.e						400 schapen	Bevestiging gestuurd
20	5.1.2.e						Gemeente Westerveld	Bevestiging gestuurd
21	5.1.2.e						2 sch.kuddes gezam 350 schapen	Bevestiging gestuurd
22	5.1.2.e						2 sch.kuddes gezam 350 schapen	Bevestiging gestuurd
23	5.1.2.e						2 sch.kuddes gezam 350 schapen	Bevestiging gestuurd
24	5.1.2.e						300 schapen	Bevestiging gestuurd, 2 personen
25	5.1.2.e							Bevestiging gestuurd, 2 personen
26	5.1.2.e						Fotograaf ANP	Bevestiging gestuurd, naam fotograaf volgt
27	5.1.2.e						Voorzitter Schaapskudde Ruinen	Uitnodiging gestuurd
28	5.1.2.e						Schaapskudde Ruinen	Bevestiging gestuurd
29	5.1.2.e						220 schapen	Bevestiging gestuurd
30	5.1.2.e						Landschapsbeheer kollingsveen Schaapskudde B	Bevestiging gestuurd
31	5.1.2.e						Landschapsbeheer kollingsveen Schaapskudde B	Bevestiging gestuurd
32	5.1.2.e						Landschapsbeheer kollingsveen Schaapskudde B	Bevestiging gestuurd
33	5.1.2.e						500 Drentse heideschapen Holtingerschaapskudd	Bevestiging gestuurd
34	5.1.2.e						300 schapen	Bevestiging gestuurd
35	5.1.2.e						loopt stage bij Holtinger schaapskudde	Bevestiging gestuurd
36	5.1.2.e						Schaapskudde het Stroomdal	Bevestiging gestuurd
37	5.1.2.e						Schaapskudde het Stroomdal	Bevestiging gestuurd
38	5.1.2.e						Schaapskudde Drents Friese Wold	Bevestiging gestuurd
39	5.1.2.e						Medew. Wylde Weide Landschapsbeheer	Bevestiging gestuurd
40	5.1.2.e						750 ooien	Bevestiging gestuurd
41	5.1.2.e						750 ooien / 2200 schapen	gastheer 29.11, gesproken, bevestiging gestuurd
42	5.1.2.e						1000 schapen	Bevestiging gestuurd
43	5.1.2.e						440 Schoonebekers en Drentse Heidechapen	Bevestiging gestuurd, Schaapherder Orvelte
44	5.1.2.e						Schaapherder 't Fryske Gea	Bevestiging gestuurd
45	5.1.2.e						Schaapherder 't Fryske Gea	Bevestiging gestuurd

From: "5.1.2.e"
Sent: Wed, 29 May 2024 09:16:46 +0200
To: 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Cc: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: byienkomst foar bistehâlders troch GW Fryslân op 17 juny jûns om healwei achten het Biosintrum Oosterwolde of Kunstcafé Appelscha

Hoi 5.1.2.e

Dit is de aanleiding dat ik graag (ik vroeg het gisteren aan jou) wil weten welke eisen t.a.v. preventie wolvenschade we stellen aan begrazingsbedrijven.

Als je een of meerdere overeenkomsten voor me hebt waar die eisen/voorwaarden gesteld worden, graag.

Groet, 5.1.2.e

5.1.2.e

Op ma 27 mei 2024 om 16:40 schreef 5.1.2.e <5.1.2.e@gmail.com>

Middei allegearre,

De measten kinne op moandei 17 júnj en 5.1.2.e sil sjen oft dit ynt it Biosintrum kin.

As dat net kin, dan kinne wy ek ynt Kunstcafé yn Appelscha mei maksimaal 80 minsken.

Voorstel agenda:

1. Opening door voorzitter GW Fryslân 5.1.2.e 5.1.2.e om 19.30 uur.
2. Terugkoppeling bijeenkomst 1 juni 2023. Afspraken en realisatie door 5.1.2.e LTO Vakgroep Schapenhouderij.
3. Regelingen preventie wolvenschade Provinsje Fryslân door 5.1.2.e 5.1.2.e Provinsje Fryslân.
4. Ontwikkelingen wolvengedrag in Drents-Friese Wold door 5.1.2.e 5.1.2.e
5. Eisen preventie wolvenschade aan begrazingsbedrijven bij SBB door 5.1.2.e SBB.
6. Preventie wolvenschade met innovatieve technieken door 5.1.2.e ondernemer.

Koffie pauze.

7. Vragenronde aan de leden van de GW.

8. De communicatie van GW Fryslân richting belanghebbenden door 5.1.2.e 5.1.2.e Provinsje Fryslân.

9. Rondvraag.

10. Sluiting door voorzitter 5.1.2.e om 10.00 uur.

Koarte ynliedings fan maksimaal 10 minuten mei verhelderende fragen maksimaal 5 minuten.
Fragenronde fan maksimaal in kertier. Skoft fan in kertier.

Mei freonlike groetnis,

5.1.2.e

5.1.2.e

Wiis mei de natoer, slach it printsjen oer.

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: woensdag 9 maart 2022 09:18
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e@gmail.com, 5.1.2.e;
5.1.2.e@upcmail.nl; 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e; 5.1.2.e
Onderwerp: Gedoogbesluit gemeente Westerveld
Bijlagen: 2022_BW_00121_Het_gedogen_Wolfwerende_hekken_van_1.2
_meter_Besluitvorming_College_ter_kennisname_Raad_BenW.pdf

Allen,

Zie bijlage.

Ik heb 5.1.2.e de ambtenaar die dit heeft voorbereid, gecompimenteerd met deze adequate oplossing.

Groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>
Verzonden: vrijdag 27 oktober 2023 12:15
Aan: 5.1.2.e; 5.1.2.e; 5.1.2.e@gmail.com; 5.1.2.e;
 info@mtswelhuis.nl; info@mekeldewitteraaf.nl; 5.1.2.e; 5.1.2.e;
 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@outlook.com; 5.1.2.e@hotmail.nl
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Advies wolvencommissie Gelderland

Allen,

Gisteren heeft de wolvencommissie Gelderland een advies aan GS uitgebracht.
 Het advies om het werkingsgebied van de subsidie uit te breiden tot de gehele provincie is niet van toepassing op Drenthe maar alle andere adviezen wel.

https://eur06.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Fmedia.gelderland.nl%2FAdvies_wolvencommissie_Gelderland_oktober_2023_access_a2d86d2353.pdf&data=05%7C01%7Cc.warmerdam%40staat-sbosbeheer.nl%7Cf70d814aec7442a3a72408dbd6d595dc%7C6eaf64e96517466fb8ab16a4ce3f207b%7C0%7C0%7C638339985556051306%7CUnknown%7CTWFPbGZsb3d8eyJWljojMC4wLjAwMDAiLCJQIjoiV2luMzliLCJBTiI6IjE1haWwiLCJXVCi6Mn0%3D%7C3000%7C%7C%7C&sdata=O43jDiFNJi0mwxuzu1VGnoyQQLXj%2BRKdgBoNI0NzBAc%3D&reserved=0

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Advies wolvencommissie Drenthe (concept, 14 maart 2022)**Betreft: afhandeling wolvenschade****Overwegingen**

Een wolvenaaval op een landbouwhuisdier is niet alleen voor het dier zelf maar ook voor de houder een ingrijpende gebeurtenis. Het systeem van afhandeling van de schade door BIJ12 zou erop ingericht moeten zijn dat de houder niet alleen financieel maar ook emotioneel enige steun ondervindt. Uit ervaring blijkt dat vele houders ontevreden zijn over de afhandeling van de schademeldingen. Hierbij wordt het meest genoemd dat de afhandeling veel te lang duurt.

Een groot deel van de doorlooptijd wordt in beslag genomen door het wachten op de resultaten van het dna onderzoek. Om hoge kosten te voorkomen is ervoor gekozen om de in een maand genomen dna monsters op te sparen en als batch te laten onderzoeken. De onderzoeken zelf hebben ook weer een doorlooptijd. In de praktijk komt het erop neer dat een houder vaak meerdere maanden moet wachten op een uitslag.

Inmiddels hebben de schadetaxateurs zoveel ervaring opgebouwd dat zij bij het opnemen van de schade al met een vrij grote zekerheid kunnen aangeven of de schade is veroorzaakt door een wolf. Zij kijken daarbij naar het beet- en vraatpatroon. Ook kunnen er andere kenmerkende sporen zoals pootafdrukken worden gevonden.

In Zweden wordt al jarenlang het systeem gehanteerd dat als de schadetaxateur bij het opnemen van de schade oordeelt, dat de kans dat de schade is veroorzaakt door een wolf meer dan 50% is, de houder voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking komt. De uitslag van het dna onderzoek hoeft dan niet te worden afgewacht. Op deze wijze kan de doorlooptijd drastisch worden ingekort.

Met dit systeem kan het voorkomen dat de dierhouder ten onrechte een tegemoetkoming in de schade ontvangt. Bij schapen en geiten vallen deze extra kosten echter het niet bij de totale kosten van de monitoring en de schadeafhandeling. Om te voorkomen dat ten onrechte een groot bedrag wordt uitgekeerd kan er een drempelbedrag van bijvoorbeeld € 5.000,- worden gehanteerd. Boven dit bedrag moet de uitslag van het dna onderzoek worden afgewacht. In de praktijk zal dit zeer weinig voorkomen.

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de tot nu toe vastgestelde schadebedragen.

Schadebedrag [€]	Aantal	Cumulatief [%]
0 - 500	116	52
500 – 1.000	59	79
1.000 – 5.000	46	100
5.000 – 10.000	1	100
> 10.000	0	100
totaal	222	

Periode: 7-3-2015 t.m. 24-10-2021, Bron: BIJ12, file: Schademeldingen-10-maart-2022.xlsx

Hoogste bedrag (inclusief veearts/rendac): € 7.678

In meer dan de helft van de gevallen gaat het om een bedrag van minder dan € 500,-. In bijna 80% van de gevallen betrof het een bedrag van hooguit € 1.000,-

Advies

- Als de schadetaxateur bij het opnemen van de schade oordeelt, dat de kans dat de schade is veroorzaakt door een wolf meer dan 50% is, komt de houder voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking en hoeft geen uitslag van het dna onderzoek te worden afgewacht.

- Deze aanpak wordt gehanteerd bij een geschat schadebedrag van minder dan € 5.000,-. Bij een hoger bedrag moet de uitslag van het dna onderzoek worden afgewacht.

Bijlage

From: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Sent: Mon, 7 Aug 2023 11:10:34 +0200
To: "5.1.2.e" <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>
Subject: FW: FW: Inventarisatie onderzoekswensen mb.t. wolfdossier

Weet dat deze vraag ligt bij de provincie
 Dit in kader van de sessie met de herders

Van: 5.1.2.e <5.1.2.e@outlook.com>
Verzonden: donderdag 3 augustus 2023 14:55
Aan: 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@drenthe.nl>; 5.1.2.e <5.1.2.e@5.1.2.e>;
 5.1.2.e <5.1.2.e@staatsbosbeheer.nl>; 5.1.2.e @hotmail.nl; info@mtswelhuis.nl;
 5.1.2.e @outlook.com; 5.1.2.e @gmail.com; info@mekeldewitteraaf.nl
Onderwerp: Re: FW: Inventarisatie onderzoekswensen mb.t. wolfdossier

Beste mensen,

De impact van de gevestigde wolven neemt steeds meer toe. Dat is op de bedrijfsvoering van schapenhouderijen en schaapskuddes een steeds grotere kostenpost. Na het eenmalig vergoeden van het plaatsen van rasters is hier echter nog onvoldoende aandacht voor, laat staan dat we de reële extra kosten in beeld hebben. Het lijkt mij dat we de bedrijven niet alleen voor deze kosten kunnen laten opdraaien. Daarom pleit ik, zoals zo vaak, voor een degelijk onderzoek naar de omvang van de extra exploitatiekosten voor een bedrijf of kudde. Vanuit de Drentse schaapskuddes is het voorlopige beeld dat de exploitatiekosten zeker met 50 a 60% toenemen voor een bedrag van tussen de € 50.000,- tot € 60.000,- per jaar. Een vergelijkbaar geluid hoor ik uit Gelderland en Brabant. In Brabant wordt op sommige plaatsen per kudde een extra herder (FTE) betaald. Ik ben ook wel benieuwd hoe hier in Duitsland of een ander land mee omgegaan wordt.

Hoop en verwacht dat er steun komt voor deze onderzoekswens.

Zomerse groet, 5.1.2.e

Op 3-8-2023 om 7:26 schreef 5.1.2.e

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

Team REW, Programma Energie & Werkbureau RES
 PMO

provincie Drenthe

5.1.2.e

werkdagen: 5.1.2.e

5.1.2.e

Westerbrink 1 | Postbus 122, 9400 AC Assen
 +31 592 365555 | post@drenthe.nl
www.provincie.drenthe.nl

Volg ons op

Dit bericht en de bijgevoegde bestanden zijn vertrouwelijk en alleen bestemd voor de geadresseerde(n).
 Indien u dit bericht niet in goede staat ontvangt, waarschuw dan de afzender.

Onderwerp: Inventarisatie onderzoekswensen mb.t. wolfdossier

Beste leden van de wolvenwerkgroep,

a. Inventarisatie onderzoekswensen

Zoals bekend beschikt BIJ12 over een onderzoeksagenda maar hebben ook provincies en het Ministerie van LNV onderzoekbudgetten. Een jaarlijks terugkerende vraag is dan ook of er in het kader van de wolf onderzoek wensen bestaan.

Het voorstel is op in de Wolvenwerkgroep van 14 september onderzoek wensen op een rij te hebben en deze te bespreken. U wordt verzocht om voor die bijeenkomst te hebben gereageerd (bij voorkeur uiterlijk 6 september).

Onderzoeksvoorstellen

Het verzoek is om kort een onderzoeksvoorstel te beschrijven (wat is de onderzoeksvraag, doel en beoogde resultaten, evt. waar, wat, wie) en indicatief aan te geven welk budget en welke tijdsperiode dit zou vergen.

Deze voorstellen zullen gebundeld in de WWG worden voorgelegd en besproken.

b. Inventarisatie lopend onderzoek

In dat kader ook de vraag welke onderzoek u op dit moment vanuit provincies/wolvenvencie's heeft lopen en wanneer dat tot resultaten leidt.

Dit is van betekenis tbv de mogelijk invloed hiervan op het nieuwe interprovinciale wolvenplan.

Op dit moment zijn de volgende lopende/nog te verwachten onderzoeken/adviesaanvragen bekend:

Landelijk

1. Fact sheet paard en rund (BIJ12)
2. Populatie ontwikkeling onderzoek SvI'etc. (BIJ12)
3. Dieetanalyse (LNV)
4. Habitatsgeschiktheidsanalyse wolf (LNV)
5. Fact Finding Goudjakhals (LNV)

Provinciaal

6. DNA-motie check (Gelderland)
7. Preventie raster evaluatie (Gelderland)
8. Ander onderzoek ?pm (Gelderland)
9. Meten stress bij schapen adhv wolcortisol (Drenthe)
10. Ander onderzoek ?pm (Drenthe)

Derden:

1. P.m.

Met vriendelijke groeten,

5.1.2.e

5.1.2.e

Adviseur Faunazaken
Coördinator Wolf

Leidseveer 2, 3511 SB Utrecht | www.bij12.nl

T +31 (0)85 486 22 22 | F +31 (0)85 486 22 33

Werkt voor provincies

Het voorgaande deel van deze WhatsApp-chat is eerder openbaar gemaakt bij het besluit van 7 april 2026 (deelbesluit 2 'levende en gevestigde wolven Drenthe') met zaakkenmerk Z23-4507 / D26-11340. Ik verwijs u naar het document met documentnummer 43 bij dat besluit.

02-06-2023 10:48 - 5.1.2.e We hebben de hengsten gevangen

02-06-2023 11:09 - 5.1.2.e

https://media.gelderland.nl/Nieuwsbrief_wolvencommissie_Gelderland_juni_2023_digital_toegankelijk_d71544f93d.pdf

03-06-2023 16:30 - 5.1.2.e

<https://www.omropfryslan.nl/nl/nieuws/1210790/veehouders-gebruik-drenthe-als-voorbeeld-voor-fries-wolvenbeleid>

03-06-2023 16:31 - 5.1.2.e Een pluim op onze hoed. Een stuk beter verslag dan dat bagger artikel in DvHN vorige week.

13-06-2023 21:09 - 5.1.2.e Zojuist heb ik een juridische verkenning over grote grazers en zorgplicht, ook mbt wolf, gemaild

14-06-2023 07:19 - 5.1.2.e Ik kan er vanmorgen alleen bij zijn als het online kan.

14-06-2023 07:22 - 5.1.2.e We gaan ons best om dat te regelen.

14-06-2023 07:23 - 5.1.2.e Ga er van uit dat dat ook gaat lukken

14-06-2023 09:58 - 5.1.2.e Krijg ik n link in email?

14-06-2023 10:01 - 5.1.2.e wolvencie: Zit in uitnodiging volgens 5.1.2.e

14-06-2023 10:07 - 5.1.2.e Nee

Uitnodiging van 5.1.2.e en drie mails van 5.1.2.e gecheckt. Geen link.

17-06-2023 08:19 - 5.1.2.e

<https://www.nrc.nl/nieuws/2023/06/16/de-vraag-is-niet-of-de-wolf-blijft-maar-hoe-je-je-schapen-bescherm-je-moet-denken-als-een-wolf-a4167364>

22-06-2023 09:33 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

28-06-2023 11:57 - 5.1.2.e Ik had begrepen dat paardenhouders die hun dieren niet geregistreerd hadden tot 1mei subsidie konden aanvragen en dat daarna de dieren eerst bij het I&R moesten worden aangemeld. Een mooie stimulans om aan te melden.

Nu schijnt het zo te zijn dat paardenhouders die hun dieren niet voor 1 mei hadden aangemeld geen subsidie meer kunnen krijgen. Is het echt de bedoeling dat een groot deel uitgesloten wordt?

Misschien wel 30 procent.

28-06-2023 13:56 - 5.1.2.e Ja, er is een generaal pardon geweest tot mei om te registreren. De registratieplicht bestaat al vanaf 21 april 2021. Deze mensen

houden zich dus al 2 jaar niet aan een wettelijke verplichting. Is intern provinciehuis besproken. Standpunt is dat alleen mensen die zich aan de wet houden recht hebben op subsidie.

30-06-2023 17:31 - 5.1.2.e 5.1.2.e Ik werd net door 5.1.2.e van de provincie gebeld dat wij geen subsidie krijgen voor de geplaatste rasters. We hadden ze nog niet mogen plaatsen. Voor de aanvraag. 5.1.2.e

30-06-2023 17:33 - 5.1.2.e Ik kreeg dit bericht van 5.1.2.e
5.1.2.e Volgens mij is de afwijzing onterecht omdat de subsidieregeling met terugwerkende kracht is. Hoe zit dit?

30-06-2023 18:01 - 5.1.2.e Klopt helemaal maar ik moet ff checken hoe het precies zit

02-07-2023 11:59 - Staatsbosbeheer: 🙏🙏

02-07-2023 11:59 - Staatsbosbeheer: ?? Dat zou treurig zijn...

09-07-2023 11:22 - 5.1.2.e Voordat jullie het uit de media horen: vanochtend is een veehouder in Drenthe verwond door een wolf, toen hij een schaap probeerde te beschermen voor een aanval. De veehouder moet worden geopereerd aan zijn hand. Dit gaat natuurlijk de nodige ophef geven

09-07-2023 11:23 - 5.1.2.e Dit bericht kreeg ik vanochtend in de groepsapp van de wolvencommissie Gelderland.

09-07-2023 11:24 - 5.1.2.e Ik lees dat er besloten is tot afschot, want die wolf kon er niet meer uit....dus toch n goed raster☹️

09-07-2023 11:26 - 5.1.2.e Wij zijn hier al mee bezig. Wolf wordt naar DWHC gebracht. Raster is gecontroleerd door provinciaal toezichthouder

09-07-2023 11:30 - 5.1.2.e Update:

De wolf heeft in een afgeschermd perceel achter schapen aangezet. De eigenaar probeerde zijn schapen te beschermen en is door de wolf aangevallen en in zijn arm gebeten. Vanwege de verwondingen aan arm kapotte pezen en hand is hij opgenomen in het ziekenhuis.

De wolf kon het perceel niet uitkomen vanwege het wolfwerende hekwerk.

Er is door instanties besloten de wolf af te schieten.

09-07-2023 11:45 - 5.1.2.e wolvencie: Tsjonge, dit gaat veel ophef geven

09-07-2023 12:36 - 5.1.2.e Welke boer?

09-07-2023 12:37 - 5.1.2.e 5.1.2.e

09-07-2023 17:16 - 5.1.2.e *LTO eist ingrijpen minister na aanval wolf op mens*

Een Drentse schapenhouder is vanmorgen gewond geraakt toen hij zijn vee wilde beschermen tegen een aanval door een wolf. LTO is geschokt door het incident en ziet hiermee uitkomen waarvoor de organisatie al jarenlang op landelijk en Europees niveau heeft gewaarschuwd. Volgens LTO Noord-voorzitter 5.1.2.e moet de overheid direct ingrijpen om meer incidenten te voorkomen.

Voorzitter 5.1.2.e bezocht de gewonde schapenhouder: "We hebben direct contact gehad en het is schokkend wat hem is overkomen. Nadat hij om zeven uur vreemd geluid hoorde uit zijn weiland is hij meteen gaan kijken en vond hij meerdere dode dieren. Tot zijn verbazing kwam ineens een wolf tussen de zonnepanelen vandaan, die allesbehalve schuw was. Om zichzelf, zijn toegesnelde gezin en nog levende dieren te beschermen heeft hij geprobeerd de wolf te verjagen, maar helaas liep hij daarbij ernstige verwondingen op aan zijn arm."

De gewonde schapenhouder is in het ziekenhuis behandeld, maar dat had nog behoorlijk wat voeten in de aarde. “Direct nadat de wolf werd opgemerkt heeft de schapenhouder de politie gebeld, maar die zeiden dat ze niks konden doen. Er is geadviseerd het hek open te zetten, maar dat had ervoor gezorgd dat de wolf bij het woonhuis was gekomen,” vertelt 5.1.2.e Toen de wolf vervolgens de schapenhouder aanviel kwam de politie wel in actie. “De onduidelijkheid en onmacht om te kunnen handelen is zeer zorgwekkend en roept ernstige vragen op over de veiligheid van onze agrarische gemeenschap. Het is van cruciaal belang dat er direct gehoor wordt gegeven aan meldingen van dergelijke incidenten, om verdere schade en leed te voorkomen.” Uiteindelijk is na tussenkomst van de burgemeester actie ondernemen en is de wolf afgeschoten. LTO ondersteunt deze handelwijze door het gemeentebestuur.

5.1.2.e pleit ook voor meer kennis in ziekenhuizen over wolvenbeten. “De getroffen schapenhouder is in het ziekenhuis goed behandeld, maar daar bleek aanvankelijk dat men niet wist hoe met wolvenbeten moest worden omgegaan. Dat mag nooit meer voorkomen. Ik pleit daarom om meer kennis over wolvenbeten en de gevolgen ervan.”

LTO eist gesprek met de minister

LTO wil deze week nog met demissionair minister Van der Wal om tafel over dit ernstige voorval door tekortschietend faunabeleid. “Het is onacceptabel dat boeren niet de nodige bescherming krijgen tegen roofdieren zoals de wolf, die aanzienlijke schade aanrichten aan vee en nu zelfs mensen in gevaar brengen. Politieke regeltjes mogen niet ten koste gaan van de veiligheid en het welzijn van onze boeren. Deze schapenhouder had alles gedaan wat hij kon. Hoe de wolf toch door het goedgekeurde wolvenraster is gekomen moet worden onderzocht,” stelt 5.1.2.e “Het geeft aan dat er dringend behoefte is aan doeltreffend wolvenbeheer. Wij zijn ervan overtuigd dat een evenwichtige aanpak mogelijk is, maar blijven waarschuwen voor wolven in dichtbevolkt gebied. Op enkele locaties na is Nederland ongeschikt als leefgebied. Op nationaal en internationaal niveau zullen we ons blijven inzetten voor een realistisch beleid op de wolf.”

09-07-2023 19:01 - Staatsbosbeheer: Benieuwd of het protocol jullie/gemeente de juiste handvatten heeft gegeven om tot besluit afschot te kimen. Wat dat betreft goed dat er laatste maanden veel aandacht voor is geweest.

09-07-2023 21:11 - 5.1.2.e In zijn eentje?

09-07-2023 21:11 - 5.1.2.e Wanneer?

09-07-2023 21:37 - 5.1.2.e Welke instantie doet een grondig onderzoek naar alles wat vanochtend is gebeurd?

09-07-2023 21:38 - 5.1.2.e Politie en daarnaast gemeente en provincie

10-07-2023 16:21 - 5.1.2.e Ik heb akkoord van de tbo's om een middag te organiseren over hoe om te gaan met een confrontatie met een wolf.

5.1.2.e legt het vanmiddag bij de provincie op tafel.

5.1.2.e zegt desnoods zonder provincie richtlijnen opstellen wat ik een goed idee vindt

10-07-2023 16:23 - 5.1.2.e Dit bericht kreeg ik van een herder. Ik onderschrijf Dit initiatief volledig. Graag steun van de provincie. Ook de wolvencommissie moet hierbij betrokken worden.

11-07-2023 06:29 - 5.1.2.e

<https://www.nrc.nl/nieuws/2023/07/10/ook-de-recherche-komt-kijken-als-de-wolf-uit-w>

apse-op-de-snijtafel-ligt-a4169448

11-07-2023 08:30 - Staatsbosbeheer: Ik ga er vanuit dat we dit gezamenlijk doen. Van belang dat we 1 lijn hebben. Volgende week ben ik er weer. Nu vaak op zee geen bereik.

13-07-2023 08:40 - 5.1.2.e

<https://www.nrc.nl/nieuws/2023/07/12/drenthe-kan-overlast-wolven-beperken-door-minder-reeen-af-te-schieten-a4169603>

21-07-2023 13:55 - Staatsbosbeheer: <Media weggelaten>

31-07-2023 09:57 - 5.1.2.e Destijds is in de wolvencommissie afgesproken dat het onderzoeksrapport van de provinciale medewerker bij schadegevallen met een wolfwerende afrastering gedeeld zou worden met de wolvencommissie. Graag ontvang ik het rapport van het geval in Wapse op 9/7.

31-07-2023 09:59 - 5.1.2.e In het bijzonder ben ik geïnteresseerd in de locatie waar de wolf onder de onderste draad door zou zijn gegraven. Foto's. Meting hoogte van onderste draad op die plaats. Etcetera.

31-07-2023 10:22 - 5.1.2.e In verband met het strafrechtelijk onderzoek delen wij geen informatie.

31-07-2023 10:36 - 5.1.2.e De provincie heeft al info verspreid door mede te delen dat de afrastering wolfwerend zou zijn. Moet ik dan een WOO verzoek indienen?

31-07-2023 10:39 - 5.1.2.e Ik zal aan onze bestuurders vragen of we na het dreigen met een woo verzoek door de gebiedscommissie deze info delen met de gebiedscommissie.

31-07-2023 10:44 - 5.1.2.e De gebiedscommissie doet wat mij betreft niet mee aan de heksenjacht. Ik begrijp de positie van provincie en de gemeente. Er staat al veel teveel spanning op. We willen het wel een keer weten, maar kunnen het verloop van die strafzaak afwachten. In komende vergadering mondeling bijpraten zou goed zijn.

31-07-2023 10:51 - 5.1.2.e Het gaat mij niet om het bijtincident maar over de effectiviteit van de wolfwerende afrastering. De rapportage geeft ook inzicht in de kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek (waar ik op basis van eerdere ervaringen niet van overtuigd ben)

31-07-2023 10:59 - 5.1.2.e Vanuit directie bericht gekregen dat we vasthouden aan de lijn dat we nu niks delen. Ook niet na dreigen woo-verzoek.

31-07-2023 11:00 - 5.1.2.e Voorstel 5.1.2.e klinkt logischer dan woo-verzoek indienen.

31-07-2023 12:11 - 5.1.2.e Ter info; We hebben net één woo-verzoek gekregen. Deze App-groep en bovenstaande valt daar onder en wordt dus meegenomen.

09-08-2023 10:20 - 5.1.2.e wolvencie heeft 5.1.2.e toegevoegd

09-08-2023 10:20 - 5.1.2.e wolvencie heeft 5.1.2.e toegevoegd

29-08-2023 17:52 - Staatsbosbeheer: <Media weggelaten>

31-08-2023 15:18 - 5.1.2.e Ik heb bronnen van artikel gecheckt. Het is meer een mening van auteur dan wetenschappelijk onderbouwd.

31-08-2023 15:39 - 5.1.2.e Het lijkt mij nuttig om hier een agendapunt van de wolvencommissie aan te wijden. Ik ben ook wel benieuwd naar de andere interpretaties.

31-08-2023 16:11 - 5.1.2.e 31 augustus 2023

Wolfmanagement voldoet aan Europese wet

Actief beheer van de wolvenpopulatie is mogelijk in overeenstemming met de Europese wetgeving.

Tot deze conclusie komt 5.1.2.e 5.1.2.e een staatsrecht deskundige uit 5.1.2.e in een deskundigenadvies dat in opdracht van de parlementaire fractie van de FDP is opgesteld en nu is gepubliceerd.

De Federale Vereniging van Jachtcoöperaties en Eigenaren (BAGJE), de Federale Vereniging van Duitse Geitenfokkers (BDZ), de Federale Vereniging voor Agrarisch Wildbeheer (BLW), de Duitse Boerenbond (DBV), de Duitse Jagersvereniging (DJV), de Duitse Hippische Federatie (FN) en de Federatie van Duitse Staatsschapefokkersverenigingen (VDL) verwelkomen deze opheldering en roepen de Bondsregering op om het regeerakkoord snel uit te voeren en de gunstige staat van instandhouding van de wolf in Duitsland aan de Europese Unie te melden.

Het advies van de Brenner-deskundige bewijst dat een regionaal gedifferentieerd populatiebeheer ook zonder concrete verwijzing naar schade mogelijk is. Op deze manier kan het aantal wolven op een sociaal-economisch aanvaardbaar niveau worden gehouden als de gunstige staat van instandhouding permanent wordt gewaarborgd. Professor Brenner liet zien hoe een regionaal gedifferentieerd populatiebeheer voor de wolf kan worden geïmplementeerd - ook op basis van de strikte bescherming die de EU nog steeds eist voor de wolf ondanks een sterke toename van populaties in heel Europa.

De dringende noodzaak van actie werd nog maar een paar dagen geleden duidelijk. In het district Stade vond een van de ernstigste aanvallen op boerderijdieren in Duitsland plaats: Een roedel wolven doodde 55 schapen - ondanks voorbeeldige maatregelen ter bescherming van de kudde. De tijd dat bescherming van de kudde en het verwijderen van opvallende individuele wolven voldoende waren voor het beheer, is al lang voorbij, stelden de zeven verenigingen.

Volgens de huidige cijfers van het Documentatie- en Adviescentrum van de Federatie voor de Wolf (DBBW) was er een nieuw hoogtepunt van meer dan 4.000 gewonde en gedode boerderijdieren in 2022 - waaronder runderen, paarden en landbouwwild naast schapen en geiten. De acceptatie van de wolf in de getroffen regio's neemt dramatisch af. De leden van de verenigingen verwachten daarom dat de federale regering en de speciale conferentie van minister-presidenten begin september snel actie zullen ondernemen.

https://djz.de/wolfsmanagement-ist-europarechtskonform/?fbclid=IwAR0lsCR3gmnv-mpBG0GcCjgMFamFoFKVu6_B4hqoZ7NfjgN3oXQPl6nXe6s

03-09-2023 22:42 - Staatsbosbeheer:

https://www.provincie-utrecht.nl/onderwerpen/natuur/jacht-en-schadebestrijding?s=04&fbclid=IwAR3fTWQmOu-Aw_M5st2bbJUz1o-M000aplG0aTYUcJg5VawG2sbGygqrTxI#wolf

05-09-2023 16:12 - 5.1.2.e <https://archive.ph/1mnjP>

05-09-2023 16:13 - 5.1.2.e Op maandag 4 september was er een melding van 2 dode schapen in het buitengebied tussen Uffelte en Havelte. Vijf schapen moesten worden geëuthanaseerd. Deze schapen bevonden zich binnen een door BIJ12 goedgekeurd hekwerk.

05-09-2023 16:15 - 5.1.2.e Graag ontvang ik het rapport van de inspectie van deze afrastering. Een paar vergaderingen terug is afgesproken dat bij aanvallen ondanks een wolfwerende afrastering de wolvencommissie wordt ingelicht.

05-09-2023 20:18 - 5.1.2.e <https://ep-map.com/report/23258>

05-09-2023 20:18 - 5.1.2.e Met foto van de afrastering: vast 6 draden.
07-09-2023 08:51 - 5.1.2.e Goedemorgen, dit is een aanval die afgelopen maandag is gemeld (deze info is via derden op deze website gezet). De taxateur is daar geweest, maar heeft het rapport nog niet aan B12 opgeleverd (daar mogen ze zelfs 6 weken over doen). Op deze manier krijgen we dus veel te laat te horen dat het mogelijk een aanval binnen een wolfwerend raster betrof en kunnen we zelf geen controle van het raster doen. Onwenselijk; ik ga in overleg met 5.1.2.e we willen dit meteen van de taxateur weten.
07-09-2023 10:06 - Staatsbosbeheer: 👍 Fijn
07-09-2023 10:07 - Staatsbosbeheer: En welkom 5.1.2.e
07-09-2023 10:07 - 5.1.2.e wolvencie: Dank voor je antwoord
07-09-2023 12:47 - 5.1.2.e <Media weggelaten>
19-09-2023 09:13 - 5.1.2.e <Media weggelaten>
19-09-2023 22:37 - 5.1.2.e Hoe laat vergadering morgen. 10 uur? Ik lees het niet in uitnodiging/agenda.
19-09-2023 22:39 - Staatsbosbeheer: Ik ben helaas denk ik een minuut of 15 verlaat...
19-09-2023 22:40 - Staatsbosbeheer: 10 uur heb ik staan, in provinciehuis
19-09-2023 23:07 - 5.1.2.e wolvencie: 10 uur
20-09-2023 09:22 - 5.1.2.e Ik ga het vandaag helaas niet redden om fysiek in Assen aanwezig te zijn. Input paard: weg naar subsidie is duidelijk, zijn duidelijk voor- en tegenstanders. Door recente aanvallen groeit de zorg en worden paarden opgehokt uit voorzorg, iets wat natuurlijk niet in lijn is met diervelzijn. Ook wordt er met meer angst buiten gereden, door achtervolgingen van de wolf en bijbehorende risico's - paarden zijn namelijk vluchtdieren. Misschien kan hiervoor een stuk info/voorlichting zijn over wat te doen in een situatie waarbij je de wolf ontmoet op buitenrit of in de weide
20-09-2023 09:41 - 5.1.2.e 5.1.2.e is omgekeerd omdat er bij hem een koe losloopt.
20-09-2023 09:41 - 5.1.2.e Sluit zo mogelijk later nog aan
22-09-2023 22:46 - 5.1.2.e
https://www.zapp.nl/programmas/wilde-buren/gemist/VPWON_1350408

Omdat 5.1.2.e te bescheiden is zend ik jullie deze link...😊
23-09-2023 08:36 - 5.1.2.e heeft de groep verlaten
23-09-2023 08:36 - 5.1.2.e Leuk filmpje. Ik ga nu deze app verlaten.
Jullie allen veel succes verder
29-09-2023 06:43 - 5.1.2.e
<https://www.destentor.nl/harderwijk/loslopende-wolf-in-harderwijk-zet-ook-caroline-van-der-plas-op-verkeerde-been-geen-blunder-maar-vergissing~a5743d6e/>
29-09-2023 18:36 - 5.1.2.e
<https://www.rtdvrenthe.nl/nieuws/15917851/staatsbosbeheer-wil-ander-reeenbeheer-in-drenthe-zodat-recreant-vaker-een-ree-ziet>
29-09-2023 18:37 - 5.1.2.e Goed nieuws! Meer reeën = lagere predatiedruk op landbouwhuisdieren.
04-10-2023 09:21 - 5.1.2.e
<https://www.bnr.nl/podcast/de-kwestie-wolf/10527021/1-honden-en-hekken>
04-10-2023 09:22 - 5.1.2.e BNR maakt een reeks podcasts over de wolf.
Ism IPO.
12-10-2023 10:42 - 5.1.2.e

<https://www.rvo.nl/onderwerpen/ontwerpbesluit-wijzigingsaanvraag-aanwijzingsbesluit-veluwe>

19-10-2023 19:59 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

03-11-2023 18:27 - Staatsbosbeheer: Vandaag zijn bij ons vlak na het uit de nachtkraal halen bij schapenpark Odoorn er 4 schapen gedood en 4 te zwaar verwond. Bij12 is geweest.

03-11-2023 18:29 - Staatsbosbeheer: Verder wordt bij oude willem DFW regelmatig door recreanten een jonge wolf gespot die, zo lijkt t, zich wil bekwamen in de muizenvangst.

03-11-2023 19:33 - 5.1.2.e Hallo 5.1.2.e het is dus in de ochtend gebeurt? Was er op dat moment nog een herder bij? Was dit binnen een wolfwerend raster?

03-11-2023 20:39 - Staatsbosbeheer: Net buiten het raster waar ze snachts achter hadden gestaan. Ik moet nog ff t complete verhaal goed horen, ze waren vanmiddag nog druk met veearts en Bij12. 4 schapen zijn afgemaakt. Kom er op terug met meer info.

07-11-2023 16:42 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

08-11-2023 10:49 - 5.1.2.e RTV Drenthe staat nu op 50 meter vanaf de wolf bij Oude Willem te filmen.

08-11-2023 11:12 - 5.1.2.e Er heeft afstemming met Staatsbosbeheer plaatsgevonden. Zij hebben alles onder controle.

08-11-2023 12:19 - Staatsbosbeheer: Klopt.

09-11-2023 09:18 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

09-11-2023 09:22 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

10-11-2023 09:52 - 5.1.2.e

<https://drenstack01.stackstorage.com/s/J7DpczrvfvV7yVLk/nl>

10-11-2023 09:53 - 5.1.2.e Kan iemand mij uitleggen waarom het rapport van de schadetaxatie door BIJ12 niet in de verstrekte WOO documenten zit?

10-11-2023 09:55 - 5.1.2.e Wel sectierapport WUR (maag zat voor 100% vol met schaap/geit)

10-11-2023 10:30 - 5.1.2.e Mag ik hier ook wat context bij dan 😊

10-11-2023 11:07 - 5.1.2.e wolvencie: Wie heeft woo gedaan?

10-11-2023 11:26 - 5.1.2.e Uit het WOO verzoek maak ik op dat het een vrouwelijk persoon is. Het verbaast mij overigens niets dat dit is gebeurd. Je kon erop wachten.

10-11-2023 11:29 - 5.1.2.e Zelf ben ik vooral geïnteresseerd in de beoordeling van de afrastering. Uit de documentatie maak ik op dat de provincie geen grondig onderzoek heeft uitgevoerd: 'even gekeken'. (zie pag. 72)

10-11-2023 11:32 - 5.1.2.e Uit een ander WOO verzoek bij de provincie is een berg BIJ12 taxatierapporten op tafel gekomen, maar dat was een eerder verzoek (voor geval Wapse)

14-11-2023 17:48 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

14-11-2023 17:53 - 5.1.2.e Vandaag kreeg ik een mailtje van 5.1.2.e (zij is 5.1.2.e dat ze nu de schapen later (8.30) uit het nachtvak laat

i.p.v. bij zonsopgang (7.30)

Blaauwtong hakt er bij haar gelukkig minder in.

03-12-2023 23:01 - 5.1.2.e

<https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/schapen-bescherm-je-met-wolfwerende-hekken-niet-met-geitenpaadjes>

20-12-2023 11:31 - 5.1.2.e

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6752

07-01-2024 11:34 - 5.1.2.e
<https://rtveen.nl/2024/01/06/aanval-op-schapen-in-odoorn-is-zoveelste-klap-voor-herder-ik-denk-aan-stoppen/>

07-01-2024 11:37 - 5.1.2.e Er is een hamel gesneuveld die ik zelf als jonge ram in mijn eigen kudde heb meegemaakt. Het is niet duidelijk of de schapen in het nachtvak stonden of dat het overdag is gebeurd nadat de schapen waren losgelaten.

12-01-2024 14:20 - 5.1.2.e Eindelijk! Sinds vandaag publiceert BIJ12 op haar website bij de schadegevallen of de afrastering voldeed aan de adviesnorm en eventuele gevonden gebreken. Om onduidelijke redenen loopt de vermelding wel een half jaar achter. Zelfs op de individu bepalingen.

17-01-2024 16:13 - 5.1.2.e Wolf kruipt door wolfwerend raster in Wapse: 'Hij stapte tussen de stroomdraden door'
https://www.rtdvrenthe.nl/nieuws/16203196/wolf-kruipt-door-wolfwerend-raster-in-wapse-hij-stapte-tussen-de-stroomdraden-door?fbclid=IwAR25S-xXBCQK1E0hDW19TJvsDwwmCrZftmnRDGPNMwsuqeR_y17tr4SeAMs_aem_AXlgW0wKPVzuMKh98hw7ws3WR0HaQNF5aQgWuTUDP7mTThK6-Zw8J9xQwbdifYcmI-I

17-01-2024 18:50 - 5.1.2.e
<https://www.bij12.nl/wp-content/uploads/2024/01/Checklist-raster-volgens-adviesnorm.pdf>

17-01-2024 18:52 - 5.1.2.e Vanmiddag heeft 5.1.2.e van BIJ12 mij verzekerd dat de taxateur de afrastering voortaan grondig controleerd a.h.v. deze checklist.

17-01-2024 18:54 - 5.1.2.e Maar er mankeert nogal wat aan de checklist!

17-01-2024 19:00 - 5.1.2.e Klopt, ons commentaar op het concept is slechts gedeeltelijk overgenomen. Wel is het een stuk beter dan het was (niets).

17-01-2024 19:52 - 5.1.2.e Eens

25-01-2024 11:52 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

25-01-2024 11:52 - 5.1.2.e 4 aanvallen achter correct geplaatste wolfwerende afrasteringen?

25-01-2024 12:17 - 5.1.2.e Er zijn inderdaad aanvallen geweest binnen de rasters van onze pilot. Deze rasters zijn na plaatsing door 5.1.2.e gecontroleerd.

25-01-2024 12:29 - 5.1.2.e De bevindingen van BIJ12 direct na de aanvallen? Er zijn ook een paar stormen geweest.

25-01-2024 13:37 - Staatsbosbeheer: Na plaatsing is idd anders dan tijdens de aanval, dat maakt het juist lastig... continu aandacht nodig.

25-01-2024 13:38 - 5.1.2.e Na aanval is het vaak ook anders dan vlak daarvoor

25-01-2024 13:48 - Staatsbosbeheer: Klopt. Als check bij plaatsing gaat gelden als wolfwerend tijdens de aanval dan is alleen hek van de dam. En is mi juridisch eea straks niet houdbaar.

27-01-2024 21:52 - 5.1.2.e
<https://www.rtdvrenthe.nl/nieuws/16231677/het-regent-wolvenaanvallen-in-drenthe-wolfwerende-rasters-werken-niet-meer>

27-01-2024 22:05 - 5.1.2.e Gaat de provincie de wolvencommissie nog een keer inlichten?

27-01-2024 22:06 - 5.1.2.e Of moeten we alles maar zelf uitzoeken of uit de media halen?

28-01-2024 06:07 - Staatsbosbeheer: Eens 5.1.2.e wordt tijd voor overleg. Moet veel nu uitleggen over dit artikel.

30-01-2024 12:21 - 5.1.2.e <https://www.facebook.com/share/p/7mSRxWYak2TGqnBx/>

30-01-2024 12:21 - 5.1.2.e 5.1.2.e heeft besloten om schapen weg te doen

en wat hij kan huisvesten binnen te zetten.

30-01-2024 12:22 - 5.1.2.e Ik kreeg dit doorgestuurd, kan het niet openen

30-01-2024 12:24 - 5.1.2.e 🐺🐺🐺🐺🐺🐺🐺🐺

30-01-2024 12:32 - 5.1.2.e 5.1.2.e voelt zich droevig met 5.1.2.e

5.1.2.e

13 u .

Helaas is vandaag toch de dag gekomen waar we al langer voor vreesden.

Na dik 2 jaar strijden met wolvenrasters zetten en systemen bedenken om dit makkelijk te plaatsen en te verplaatsen hebben we vandaag besloten een deel van onze Fokschapen te gaan verkopen.

We kunnen ze hier in Westerveld wel verzorgen maar niet meer de veiligheid bieden die we ze wel horen te kunnen bieden en daar slapen we al langer slecht van.

Na 4 aanvallen de laatste maand binnen goedgekeurd (goedgeplaatst) wolfwerend raster waarvan 2 gewoon overdag hebben we besloten de schapen dag en nacht op te stallen totdat er een werkbare oplossing komt.

De eersten zijn binnen de rest komt binnen zodra onze schuilstal klaar is deze week, en een deel wordt verkocht.

We streden om de schapen in de wei en natuur te houden maar helaas moeten ze plaats maken voor de wolf.

Deze 2 samen in dit gebied is helaas onmogelijk gebleken, ik denk dat we die conclusie wel mogen trekken.

Het is triest en verdrietig

30-01-2024 15:25 - Staatsbosbeheer: Ik zit vanmiddag bij de laatste dialoog sessie wolf van de RDA. Morgen vers vd pers verslag.

31-01-2024 13:02 - 5.1.2.e Wordt er vergaderd. Ik zie niemand. ☹️

31-01-2024 13:02 - 5.1.2.e Ik zit in de wacht

31-01-2024 13:02 - 5.1.2.e wolvencie: Ik ook

31-01-2024 13:02 - 5.1.2.e Dan ligt het niet aan ons

31-01-2024 13:04 - 5.1.2.e wolvencie: Klopt, 5.1.2.e probeert het te fixen

06-02-2024 14:03 - 5.1.2.e Dit bericht is verwijderd

06-02-2024 14:04 - 5.1.2.e Dit bericht is verwijderd

06-02-2024 14:07 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

06-02-2024 15:23 - 5.1.2.e locatie:

<https://maps.google.com/?q=52.86198425292969,6.264029026031494>

06-02-2024 15:23 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

06-02-2024 16:22 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

06-02-2024 17:22 - 5.1.2.e <https://maps.app.goo.gl/3BUpSsDQcXxHouHV8>

06-02-2024 17:22 - 5.1.2.e Raster locatie 10.00

06-02-2024 17:26 - Staatsbosbeheer: Ik kom morgenmiddag, maar iets later ivm agendaconflict

07-02-2024 08:59 - 5.1.2.e Beste 5.1.2.e hierbij de video met de paardenhouders.

Mvg, 5.1.2.e Telegraaf Video.

<https://www.telegraaf.nl/video/2097473488/wolf-grijpt-drachtige-pony-vreselijk-beeld>

07-02-2024 10:23 - Staatsbosbeheer: Beste 5.1.2.e hierbij de video met de paardenhouders. Mvg, 5.1.2.e Telegraaf Video.

<https://www.telegraaf.nl/video/2097473488/wolf-grijpt-drachtige-pony-vreselijk-beeld>

07-02-2024 13:49 - 5.1.2.e Kan iemand 5.1.2.e anders introduceren dan Duitse gast, status geven?

14-02-2024 13:59 - 5.1.2.e heeft 5.1.2.e toegevoegd
14-02-2024 13:57 - 5.1.2.e 5.1.2.e .vcf (bestand bijgevoegd)
14-02-2024 14:02 - 5.1.2.e heeft de groep verlaten
14-02-2024 14:19 - 5.1.2.e is toegevoegd
14-02-2024 14:00 - 5.1.2.e <Media weggelaten>
14-02-2024 14:02 - 5.1.2.e Dankjewel!
14-02-2024 14:19 - 5.1.2.e heeft de groep verlaten
01-03-2024 09:47 - 5.1.2.e Zozo, dat zijn best ruige plannen met milde criteria

<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2024/02/29/gelderland-wil-nog-dit-voorjaar-probleemwulf-kunnen-afschieten>

02-03-2024 08:08 - Staatsbosbeheer: Schaap doodgebeten door waarschijnlijk een wolf binnen vast wolfwerend raster Dwingeloo

<https://rtvdrenthe.nl/nieuws/16323189/schaap-doodgebeten-door-waarschijnlijk-een-wolf-binnen-vast-wolfwerend-raster-dwingeloo> #rtvdrenthe

02-03-2024 09:05 - 5.1.2.e 5.1.2.e Is gisteren aan het eind van de middag aan ons doorgegeven door taxateur BIJ12. Onze toezichthouder 5.1.2.e gaat er zometeen naar toe.

02-03-2024 16:48 - 5.1.2.e wolvencie: <Media weggelaten>

02-03-2024 16:48 - 5.1.2.e wolvencie: <Media weggelaten>

02-03-2024 16:50 - 5.1.2.e 5.1.2.e Waar was dit?

02-03-2024 16:54 - 5.1.2.e Dit was bij mijn weten een week of drie geleden in Friesland

02-03-2024 16:55 - 5.1.2.e Oh nee 30 december al in Nieuwehorne

02-03-2024 17:06 - 5.1.2.e 5.1.2.e Update check rasters: Gisteren waren er twee aanvallen die volgens sociale media wolfwerend waren, in Dwingeloo en op een perceel aan de Beilervaat. 5.1.2.e heeft vanochtend het raster in Dwingeloo geïnspecteerd; een perceel van 4 ha met een vast raster. Zag er volgens 5.1.2.e perfect uit, geen zwakke punten aangetroffen. Ook geen sporen gevonden van de wolf. Het raster aan de Beilervaat (flexibel draadraster) was door de schapenhouder gisteren al platgegooid en kon dus niet meer geïnspecteerd worden.

02-03-2024 17:08 - 5.1.2.e Bedankt voor de update. Lopen in Dwingeloo nu nog schapen binnen dat raster?

02-03-2024 17:20 - 5.1.2.e 5.1.2.e Vraag ik na...

02-03-2024 17:39 - 5.1.2.e 5.1.2.e Nee, de schapen zijn eruitgehaald.

02-03-2024 18:44 - 5.1.2.e Dankjewel.

11-03-2024 15:16 - Staatsbosbeheer: <Media weggelaten>

11-03-2024 15:17 - Staatsbosbeheer: Is dit in afstemming met provincie?

11-03-2024 15:18 - Staatsbosbeheer: @5.1.2.e @5.1.2.e ?

11-03-2024 15:22 - 5.1.2.e 5.1.2.e Wat is precies je vraag 5.1.2.e ? Of de journalist contact met ons heeft gehad?

11-03-2024 15:26 - Staatsbosbeheer: Of jullie betrokken zijn bij het nadenken over deze wijze van verjagen.

11-03-2024 15:33 - 5.1.2.e 5.1.2.e Wij hebben een aanpak bedacht over de manier waarop deze wolf weer schuw gemaakt kan worden voor de mens en hebben een concept aanpak op papier gezet. Hebben hiervoor ook met Staatsbosbeheer overleg gehad.

09-04-2024 09:51 - 5.1.2.e In de e-mail met de notulen van de vergadering van 14 februari werd als volgende vergaderdatum 10 april genoemd, maar dit is gewijzigd naar 17 april, toch?

09-04-2024 09:58 - 5.1.2.e 5.1.2.e Klopt 5.1.2.e Overleg is op Woensdag 17 april vanaf

9.30 uur in het provinciehuis.

09-04-2024 10:19 - 5.1.2.e Dankjewel

11-04-2024 09:28 - 5.1.2.e wolvencie heeft 5.1.2.e toegevoegd

12-04-2024 13:37 - 5.1.2.e 5.1.2.e <Media weggelaten>

12-04-2024 13:43 - 5.1.2.e Geeft goed weer wat er buiten gebeurd en wat ze verwachten. Prima om ze en stem te geven. Maar hoe kunnen wij helpen?

22-04-2024 09:56 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

22-04-2024 12:43 - 5.1.2.e Na overleg met 5.1.2.e en 5.1.2.e heb ik gisteren contact opgenomen met 5.1.2.e Hij is resoluut tegen camera plaatsing.

22-04-2024 16:30 - 5.1.2.e Hoorde uit paardenhouders dat ze ook graag willen aansluiten bij een bijeenkomst as zaterdag, deze zou specifiek voor schapenhouders zijn?

22-04-2024 18:06 - 5.1.2.e Welke bijeenkomst as zaterdag?

22-04-2024 18:10 - 5.1.2.e Ik denk dat dit gaat over de bijeenkomst van morgenavond?

22-04-2024 18:11 - 5.1.2.e Ik begreep dit weekend, maar morgen zou dan ook kunnen

22-04-2024 18:34 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

22-04-2024 19:34 - 5.1.2.e Moet ik mij als cie lid ook ergens aanmelden. Ben van plan te komen, maar het wordt vol.

22-04-2024 20:12 - 5.1.2.e

<https://provincie-drenthe.email-provider.eu/web/aj6rspkrkm/czfufbpr4x>

22-04-2024 20:14 - 5.1.2.e 5.1.2.e Aanmelden kon eigenlijk tot 12 uur vanmiddag, maar jij mag er nog bij 5.1.2.e 😊 Via de meegestuurde link kun je je aanmelden.

22-04-2024 20:16 - 5.1.2.e 5.1.2.e Hoi 5.1.2.e deze bijeenkomst is bedoeld voor schapenhouders omdat, vooral onder de grote weidbedrijven, hier de onrust het grootst is.

22-04-2024 20:21 - 5.1.2.e Oepsie. Dankje

04-05-2024 19:05 - 5.1.2.e <Media weggelaten>

26-05-2024 13:38 - 5.1.2.e

<https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/16539717/adviescommissie-landelijke-aanpak-nodig-voor-wolf>

18-06-2024 18:29 - BR

BR

